ION POPA
MARILENA POPA

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

Sintaxa propoziției și a frazei

Noțiuni teoretice și exerciții aplicative

pentru bacalaureat și admitere în licee, școli postliceale, colegii și facultăți

NICULESCU

Despre carte

Volumul de faţă constituie partea a doua a lucrării de sinteză *"Limba română. Noţiuni teoretice şi exerciţii aplicative"* şi abordează *problemele de sintaxă a propoziţiei şi a frazei*. Prima, apărută anul trecut, tratează noţiunile de fonetică şi vocabular.

Ca şi primul volum, volumul de faţă are mai ales un caracter practic, întrucât pe lângă noţiunile teoretice din fiecare capitol există un număr de exerciţii care sunt rezolvate integral şi sunt însoţite de unele precizări, observaţii şi indicaţii necesare înţelegerii noţiunilor, precum şi formării unor deprinderi temeinice de muncă individuală.

Cartea se adresează elevilor de gimnaziu şi de liceu de la secţiile cu profil umanist, precum şi viitorilor candidaţi la examenele de admitere în licee, şcoli postliceale, colegii sau facultăţi la care se susţin probe de verificare a cunoştinţelor de limba română.

Prin conţinutul ei, lucrarea se doreşte a fi un auxiliar al manualelor de limba română şi un instrument util de lucru pentru toţi cei care sunt interesaţi de însuşirea, sistematizarea şi consolidarea noţiunilor de gramatică. Tipurile de exerciţii se caracterizează prin diversitate, iar textele date spre analiză au fost extrase în mare parte din colecţia revistelor "Limbă şi literatură română", "Forum" şi "Preuniversitaria", unde sunt publicate diferite subiecte date la examenele de admitere în învăţământul liceal şi universitar. Altele au fost selectate din textele literare din manualele de literatură ale ciclului gimnazial şi liceal sau din diferite culegeri de exerciţii. Tipologia exerciţiilor variază de la exerciţii de recunoaştere şi de analiză sintactică şi morfologică la exerciţii de creativitate simplă (formulări de exemple) şi complexă (compuneri gramaticale), de la exerciţii de punctuaţie şi ortografie, la exerciţii de analiză complexă, toate având drept scop o însuşire temeinică a sintaxei limbii române.

Despre autori

Ion Popa este profesor titular de limba şi literatura română. A publicat lucrările: *"Limba română - Subiecte date la examenele de admitere în licee şi şcoli profesionale în perioada 1972 - 1993. Rezolvări integrale şi îndrumări*, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1993 (coautor conf. dr. Dumitru Ivănuş) *Îndrumător de limba română*, Ed. Eurobit, Timişoara, 1994 (coautor conf. dr. Dumitru Ivănuş), *Fonetica şi vocabularul*, în colecţia "Bacalaureat, admitere" la Ed. Teora,1994, *Literatura română-manual preparator pentru gimnaziu şi admitere în liceu*, Ed. Niculescu, 1995 - trei ediţii (coautor Marinela Popa), *Gramatica limbii române clasele V-VIII*, Ed. Niculescu, 1996 - două ediţii (coautor Marinela Popa), *Îndrumător de limba română*, Editura "Sigma", 1996 (coautor Marinela Popa). De asemenea, a publicat numeroase articole de specialitate în "Tribuna învăţământului" şi "Catedra".

Marinela Popa este profesor titular de limba şi literatura română. A desfăşurat şi desfăşoară o activitatea didactică susţinută, materializată în succesele meritorii ale elevilor săi la fazele naţionale ale Concursului "Mihai Eminescu".

A publicat *Literatura română-manual preparator pentru gimnaziu şi admitere în liceu*, Ed. Niculescu, 1995 - trei ediţii (coautor Ion Popa), *Gramatica limbii române clasele V-VIII* - două ediţii, Ed. Niculescu, 1996 (coautor Ion Popa), *Îndrumător de limba română*, Editura "Sigma", 1996 (coautor Marinela Popa).

Scanned with OKEN Scanner

Ion Popa • Marinela Popa

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

SINTAXA PROPOZIȚIEI ȘI A FRAZEI

Noțiuni teoretice și exerciții aplicative

Pentru bacalaureat şi admitere
în licee, şcoli postliceale,
colegii şi facultăţi

Niculescu

Scanned with OKEN Scanner

Tiparul executat la
s.c. **LUMINA TIPO** s.r.l.
str. Luigi Galvani nr. 20 bis
sector 2, Bucureşti
Tel: 210.51.90 210.58.33
Fax: 615.06.13

© Editura NICULESCU SRL, Bucureşti, 1997
Adresa: 78182 - Bucureşti, Sector 1,
Str. Octav Cocărăscu 79, Tel/Fax 617.20.06
Procesare computerizată: *TOP-GAL SRL*
Imprimare:
ISBN 973-568-186-2

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR 9
SINTAXA PROPOZIŢIEI ŞI A FRAZEI. NOŢIUNI GENERALE 11
Exerciţii 30
Soluţiile exerciţiilor 32
SUBIECTUL 41
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ 48
Exerciţii 52
Soluţiile exerciţiilor 56
PREDICATUL 64
ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL 74
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ 81
Exerciţii 84
Soluţiile exerciţiilor 89
ATRIBUTUL 106
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ 119
Exerciţii 122
Soluţiile exerciţiilor 126
COMPLEMENTUL 145
COMPLEMENTELE NECIRCUMSTANŢIALE 146
COMPLEMENTUL DIRECT 146
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ 153
Exerciţii 156
Soluţiile exerciţiilor 160
COMPLEMENTUL INDIRECT 169
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ 174
Exerciţii 177
Soluţiile exerciţiilor 180
COMPLEMENTUL DE AGENT 188
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DE AGENT 190
Exerciţii 192
Soluţiile exerciţiilor 194
COMPLEMENTELE CIRCUMSTANŢIALE 197
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC 197
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC 201
Exerciţii 203
Soluţiile exerciţiilor 207
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP 219
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP 223
Exerciţii 227
Soluţiile exerciţiilor 230
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE MOD 239

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE MOD 245
Exerciţii 249
Soluţiile exerciţiilor 253
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ 264
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ 267
Exerciţii 270
Soluţiile exerciţiilor 273
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP 281
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP 283
Exerciţii 285
Soluţiile exerciţiilor 288
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONDIŢIONAL 297
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONAL 299
Exerciţii 301
Soluţiile exerciţiilor 304
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONCESIV 312
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ 314
Exerciţii 317
Soluţiile exerciţiilor 319
COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV 325
PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ 327
Exerciţii 329
Soluţiile exerciţiilor 331
ALTE COMPLEMENTE CIRCUMSTANŢIALE
ŞI ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR 338
ALTE SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE
ŞI SUBORDONATA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ 345
Exerciţii 351
Soluţiile exerciţiilor 354
VORBIREA DIRECTĂ ŞI INDIRECTĂ 359
Exerciţii 361
Soluţiile exerciţiilor 362
ANACOLUTUL 363
TAUTOLOGIA 363
Exerciţii 365
Soluţiile exerciţiilor 365
SEMNELE DE PUNCTUAŢIE ŞI DE ORTOGRAFIE 366
Exerciţii 378
Soluţiile exerciţiilor 380
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 384

Scanned with OKEN Scanner

ARGUMENT

Volumul de faţă constituie partea a doua a lucrării de sinteză *"Limba română. Noţiuni teoretice şi exerciţii aplicative"* şi abordează *problemele de sintaxă a propoziţiei şi a frazei*. Prima, apărută anul trecut, tratează noţiunile de fonetică şi vocabular.

Ca şi primul volum, volumul de faţă are mai ales un caracter practic, întrucât pe lângă noţiunile teoretice din fiecare capitol există un număr de exerciţii care sunt rezolvate integral şi sunt însoţite de unele precizări, observaţii şi indicaţii necesare înţelegerii noţiunilor, precum şi formării unor deprinderi temeinice de muncă individuală. Unde am considerat necesar, am făcut trimiteri la sursele bibliografice care pot fi consultate.

Cartea se adresează elevilor de gimnaziu şi de liceu de la secţiile cu profil umanist, precum şi viitorilor candidaţi la examenele de admitere în licee, şcoli postliceale, colegii sau facultăţi la care se susţin probe de verificare a cunoştinţelor de limba română.

Prin conţinutul ei, lucrarea se doreşte a fi un auxiliar al manualelor de limba română şi un instrument util de lucru pentru toţi cei care sunt interesaţi de însuşirea, sistematizarea şi consolidarea noţiunilor de gramatică.

De aceea intenţia noastră a fost de a realiza o lucrare accesibilă celor cărora le este destinată, situându-se ca volum de informaţii şi mod de abordare a noţiunilor între manualele în vigoare şi tratatele academice.

Având în vedere acest fapt, se impun următoarele precizări:

1. Deşi am operat cu unele clasificări în cadrul părţilor de propoziţie sau al subordonatelor, aceste tipuri de unităţi sintactice nu au fost abordate, întotdeauna, separat. De asemenea, n-a fost inclusă la părţile de propoziţie şi la propoziţiile subordonate, şi relaţia lor cu alte unităţi sintactice de acelaşi tip cu care se pot confunda, tratând această problemă prin exerciţiile propuse şi indicaţiile care însoţesc soluţiile date.

2. Lipseşte, de asemenea, faţă de tratatele academice şi faţă de unele lucrări de autor, corespondenţa modurilor verbale din regentă şi subordonată.

3. Ţinând cont că în gimnaziu se studiază trei tipuri de subordonate (concesiva, condiţionala şi consecutiva) fără raportarea lor la părţile de propoziţie corespunzătoare, am considerat că este necesar să prezentăm notele definitorii şi părţile de vorbire prin care se exprimă complementele circumstanţiale respective.

4. Părţile de propoziţie care nu sunt prevăzute în manualele de gimnaziu (elementul predicativ suplimentar, complementele circumstanţiale instrumental, opoziţional, sociativ,

Scanned with OKEN Scanner

cumulativ, de relaţie şi de excepţie) şi subordonatele corespunzătoare lor au fost sistematizate în finalul lucrării pentru a oferi cititorului o imagine de ansamblu asupra complexităţii acestei părţi a gramaticii limbii române. Acest mod de tratare nu diferă decât formal, deoarece se fac referiri la toate aspectele cuprinse şi la celelalte părţi de propoziţie şi propoziţii subordonate: definiţie, termeni regenţi, mod de exprimare, elemente introductive şi corelative, topică şi punctuaţie.

Şi în ceea ce priveşte exerciţiile (textele) propuse spre rezolvare şi modul de analiză a frazelor, sunt necesare câteva precizări:

1. Tipurile de exerciţii se caracterizează prin diversitate, iar textele date spre analiză au fost extrase în mare parte din colecţia revistelor "Limbă şi literatură română", "Forum" şi "Preuniversitaria", unde sunt publicate diferite subiecte date la examenele de admitere în învăţământul liceal şi universitar. Altele au fost selectate din textele literare din manualele de literatură ale ciclului gimnazial şi liceal sau din diferite culegeri de exerciţii.

Unele culegeri folosite, precum şi celelalte surse citate în lucrare figurează în bibliografia de la sfârşitul volumului.

2. Toate frazele folosite atât în exerciţiile de la părţile de propoziţie, cât şi în cele referitoare la propoziţiile subordonate sunt analizate, fie schematic, fie desfăşurat prin rescrierea fiecărei propoziţii şi evidenţierea tuturor elementelor raporturilor sintactice realizate.

3. Frazele cuprind subordonate de tipuri diferite, nu numai tipul subordonatei căreia îi urmează exerciţiile, recunoaşterea şi analiza lor fiind uşurată de faptul că în prima parte a lucrării am arătat toate felurile de subordonate studiate în gimnaziu, notele lor definitorii, corespondenţa cu părţile de propoziţie şi modul de analiză a unei fraze.

4. Tipologia exerciţiilor variază de la exerciţii de recunoaştere şi de analiză sintatică şi morfologică la exerciţii de creativitate simplă (formulări de exemple) şi complexă (compuneri gramaticale), de la exerciţii de punctuaţie şi ortografie, la exerciţii de analiză complexă, toate având drept scop o însuşire temeinică a sintaxei limbii române.

Considerăm că lucrarea de faţă se va dovedi eficientă pentru aceia care doresc să-şi îmbogăţească cunoştinţele, să-şi dezvolte exprimarea sau să susţină examen de admitere la obiectul limba română.

AUTORII

Scanned with OKEN Scanner

LISTA ABREVIERILOR FOLOSITE ÎN LUCRARE

A. - atribut;
Ac. - cazul acuzativ;
adj. - adjectiv (adjectival, ă);
adv. - adverb (adverbial, ă);
advers. - adversativ, ă;
Anghelescu, Popescu, *Dificultăţi* - Anghelescu Temelie, N. Popescu, Adrian Gh. *Dificultăţi ale analizei gramaticale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976;
art. - articol (articulat);
AT - propoziţie subordonată atributivă;
Avram, *Gramatica* - Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986;
Bledescu, *OOP* - Beldescu, G., *Ortografie, ortoepie, punctuaţie. Supliment al revistei pentru elevi "Limba şi literatura română"*, Societatea de Ştiinţe Filologice din România, Bucureşti, 1982;
CAG - propoziţie subordonată completivă de agent;
Cag - complement de agent;
CC - propoziţie subordonată circumstanţială cumulativă;
Ccl - complement circumstanţial de loc;
Ccm - complement circumstanţial de mod;
Ccs - complement circumstanţial de scop;
Cct - complement circumstanţial de timp;
Ccz - complement circumstanţial de cauză;
CD - propoziţie subordonată completivă directă;
Cd - complement direct;
CE - propoziţie subordonată circumstanţială de excepţie;
CI - propoziţie subordonată completivă indirectă;
Ci - complement indirect;
C Instr. - propoziţie subordonată circumstanţială instrumentală;
CL - propozoţie subordonată circumstanţială de loc;
CM - propoziţie subordonată circumstanţială de mod;
CNS - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă;
CO - propoziţie subordonată circumstanţială opoziţională;
conj. - conjuncţie (conjuncţională);
Constantinescu, *Exerciţii* - Constantinescu, Silviu, *Exerciţii şi analize gramaticale (Culegere pentru clasele V-VIII)*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976;
coord. - coordonată, e (coordonare, coordonatoare);
cop. - copulativ, ă;
CR - propoziţie subordonată circumstanţială de relaţie;
CS - propoziţie subordonată circumstanţială de scop;
C Soc. - propoziţie subordonată circumstanţială sociativă;
CT - propoziţie subordonată circumstanţială de timp;
CŢ - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională;
CV - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă;
CZ - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză;
D. - cazul dativ;
d. - diateza;
dem. - demonstrativ;
det. - determină;
Diaconescu, *Probleme* - Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcţie şi analiză*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989;
disj. - disjunctiv, ă;
Drincu, *Semnele* - Drincu, Sergiu, *Semnele ortografice şi de punctuaţie în limba română. Norme şi exerciţii*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983;
f. - feminin;
f. sint. - funcţie sintactică;
G. - cazul genitiv;
GA - *Gramatica limbii române*, volumele I şi II, ediţia a doua revăzută şi adăugită, tiraj nou, Editura Academiei, Bucureşti, 1966;
genit. - genitival;

Scanned with OKEN Scanner

Goian, *Probleme* - Goian, Maria Emilia, *Probleme de sintaxă. Limba română. Fişe de muncă individuală*, Editura "Recif", Bucureşti, 1992;

Guţu - Romalo, *Sintaxa* - Guţu-Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975;

Hristea, *SLR* - Hristea, Theodor (coordonator), *Sinteze de limbă română*, ediţia a III-a revăzută şi din nou îmbogăţită, Editura "Albatros", Bucureşti, 1984;

inc. - indicentă;

ind. - independentă;

inf. - infinitiv;

inter. - interogativ, ă;

interj. - interjecţie;

Iordan, Robu, *LRC* - Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978;

Irimia, *Structura* - Irimia, Dumitru, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Editura, "Junimea", Iaşi, 1983;

Ivănuş, *LR* - Ivănuş, Dumitru (coordonator), *Limba română. Sintaxă şi morfologie. Rezolvări şi îndrumări pentru analiza exerciţiilor din manualul clasei a VIII-a*, Editura "Cartea Nouă", Craiova, 1991;

ÎOOP - *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, ediţia a V-a, Editura "Univers Enciclopedic", Bucureşti, 1995;

juxt. - juxtapunere;

LLR - *Limba şi literatura română*, revistă trimestrială pentru elevi, editată de Societatea de Ştiinţe Filologice din România;

loc. - locuţiune;

m. - masculin;

N. - cazul nominativ;

n. - neutru;

Neamţu, *Elemente* - Neamţu, G.G., *Elemente de analiză gramaticală. 99 de confuzii / distincţii*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989;

neg. - negativ, ă;

neh. - nehotărât;

n. p. - nume predicativ;

nr. - numărul;

part. - participiu;

pl. - plural;

PN - predicat nominal;

Popescu, *Gramatică* - Popescu, Ştefania, *Gramatică practică a limbii române cu o culegere de exerciţii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971 (reeditată);

Popescu, *LR* - Popescu, Ion, *Limba română. Gramatică şi noţiuni de vocabular. Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993;

pos. - posesiv;

PP - propoziţie principală;

PR - propoziţie subordonată predicativă;

prep. - prepoziţie (prepoziţional, ă);

pron. - pronume (pronominal, ă);

Prop. - propoziţie;

PRS - propoziţie subordonată predicativă suplimentară;

PS - propoziţie secundară;

PV - predicat verbal;

Reg. - regentă;

rel. - relativ;

S - subiect;

s - substantiv;

SB - propoziţie subordonată subiectivă;

sg. - singular;

subord. - subordonată (subordonator, oare);

subst. - substantival, ă;

Şerban, *Sintaxa* - Şerban, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ediţia a doua revăzută şi completată, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970;

V. - cazul vocativ;

vb. - verb (verbal, ă).

Scanned with OKEN Scanner

SINTAXA PROPOZIŢIEI ŞI A FRAZEI

NOŢIUNI GENERALE

A. SINTAXA

Sintaxa este partea gramaticii care studiază regulile privind îmbinarea cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze şi unităţile sintactice obţinute.

Unităţile sintaxei sunt (1) *propoziţia* (unitatea de bază), (2) *fraza*, (3) *îmbinarea de cuvinte (sintagma)* şi (4) *partea de propoziţie*. Propoziţia şi fraza sunt numite şi *enunţuri*. Sintaxa are două părţi: (1) *sintaxa propoziţiei*, care studiază regulile îmbinării cuvintelor în propoziţii şi (2) *sintaxa frazei*, care studiază regulile îmbinării propoziţiilor în fraze.

Obiectul sintaxei propoziţiei îl constituie definirea propoziţiei, clasificarea propoziţiilor, studierea părţilor de propoziţie şi a raporturilor dintre ele.

Sintaxa frazei are ca obiect definirea frazei, raporturile ce se stabilesc între propoziţii şi modalităţile de realizare a lor, clasificarea propoziţiilor din frază, vorbirea directă şi indirectă şi corespondenţa timpurilor. Construcţiile incidente, anacolutul, tautologia, unele procedee ca elipsa şi repetiţia, topica, accentul, intonaţia şi pauza interesează ambele părţi ale sintaxei.

B. SINTAXA PROPOZIŢIEI

I. **Propoziţia** este comunicarea făcută cu ajutorul unui singur predicat. Ea este unitatea de bază a sintaxei fiind totodată cea mai mică unitate a acesteia cu existenţă de sine stătătoare. Propoziţia se caracterizează prin predicaţie, marcată, de obicei, prin prezenţa unui verb la un mod personal. Alteori predicaţia poate fi pusă în evidenţă numai printr-o intonaţie predicativă.

II. **Clasificarea propoziţiilor** se face pe baza mai multor criterii: (1) *după scopul comunicării*, (2) *după gradul de participare afectivă a vorbitorului*, (3) *după aspectul predicatului (după formă)* şi (4) *după alcătuire sau structură*.

(1) *După scopul comunicării*, propoziţiile se clasifică în (a) *enunţiative* şi (b) *interogative*.

(a) *Propoziţiile enunţiative* oferă o informaţie, transmit o ştire, o observaţie, comunică o constatare. Ele sunt de mai multe feluri:

- *propoziţii enunţiative propriu-zise*, care prezintă acţiunea ca reală; ele au predicatul exprimat printr-un verb la modul indicativ sau, mai rar, la conjunctiv:

Am fost *la şcoală. Vorbeşte perfect engleza, fără* **să fie** *englez.*

- *propoziţii enunţiative optative*, care exprimă o dorinţă şi au predicatul exprimat printr-un verb la condiţional-optativ sau conjunctiv cu valoare optativă:

Aş merge *în excursie.*
Să am *eu vârsta voastră...*

Scanned with OKEN Scanner

- *propoziții enunțiative imperative,* care exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat, o rugăminte și au predicatul exprimat prin verb la imperativ sau la conjunctiv cu valoare imperativă ori printr-o interjecție cu aceeași valoare:

Veniți *cu noi!*
Să mergeți *acolo!*
Hai *acasă.*

- *propoziții enunțiative potențiale,* care exprimă posibilitatea realizării unei acțiuni sau stări, fără să precizeze dacă acțiunea sau starea se realizează, și au predicatul exprimat prin verb la condițional-optativ, conjunctiv sau indicativ imperfect ori viitor:

Te-ai potrivi *cu mine.*
Am venit **să luăm** *caietul.*
Dacă **învăța**, trecea clasa.

- *propoziții enunțiative dubitative,* care exprimă o îndoială, o nehotărâre, o nesiguranță sau o bănuială și au predicatul exprimat printr-un verb la modul prezumtiv, conjunctiv și, mai rar, prezumtiv perfect:

Or fi crezut *oamenii* că ajung la timp.
Nu era prea în vârstă ... **să fi avut** *vreo patruzeci de ani.*
Și *ce* **va fi zis** *femeia, ce* **nu va fi zis**, nu știm.

(b) *Propozițiile interogative* cer o informație prin adresarea unei întrebări și sunt de mai multe feluri:

- *propoziții interogative propriu-zise,* ca și în situația celor enunțiative:

Unde **ai fost**?

- *propoziții interogative optative,* ca și în situația celor enunțiative:

Ai merge *la film?*

- *propoziții interogative potențiale,* ca și în situația celor enunțiative:

Ce **să mă fac**, am pierdut totul.

- *propoziții interogative dubitative,* în aceleași condiții ca și cele enunțiative:

Vei fi auzit *ceva în acest sens?*

Propozițiile interogative se mai clasifică în:

- *propoziții interogative directe,* când întrebarea este adresată interlocutorului, fără să depindă de un verb cu sens de informare:

Tu ai învățat? (propoziție interogativă directă totală)
Unde ai fost? (propoziție interogativă directă parțială)

- *propoziții interogative indirecte,* când vorbitorul reproduce o întrebare; o astfel de propoziție apare numai ca subordonată pe lângă un verb de declarație:

Te-am întrebat *ce faci acolo.*

- *propoziții interogative retorice,* prin care nu se așteaptă un răspuns, ele presupunând răspunsul ca o constatare, ca un adevăr incontestabil;

Dar cui i-ar fi trecut prin gând?

(2) *După gradul de participare afectivă a vorbitorului,* propozițiile, atât cele enunțiative, cât și cele interogative, sunt:

(a) *neexclamative sau nonafective,* atunci când nu exprimă participarea afectivă a emițătorului:

A venit primăvara.
Te duci acolo?

(b) *exclamative sau afective,* atunci când exprimă participarea afectivă a emițătorului:

Ce frumos este afară!

Scanned with OKEN Scanner

(3) *După aspectul predicatului sau după forma acestuia,* propoziţiile sunt:

(a) *afirmative* sau *pozitive,* când acţiunea se îndeplineşte şi se confirmă, se adevereşte sau se aprobă ceva ori se exprimă un consimţământ:

Am fost acolo.

Mergem la şcoală.

(b) *negative,* când acţiunea nu se îndeplineşte şi conţin un verb (predicativ sau copulativ) precedat de adverbul de negaţie *nu:*

El nu merge la şcoală.

Când este negată o altă parte de propoziţie, propoziţia este afirmativă:

Nu el a spart geamul.

În această situaţie este negat subiectul *el.*

Negaţia predicatului poate fi întărită prin adverbele şi locuţiunile adverbiale: *nici, ba, de loc, de fel, niciodată, nicăieri* sau prin pronumele negative *nimeni, nici unul, nimic.*

(4) *După alcătuire sau structură* propoziţiile se împart în (a) *analizabile* şi (b) *neanalizabile.*

(a) *Propoziţiile analizabile* sunt propoziţiile la care se pot distinge părţile componente din punctul de vedere al funcţiei lor sintactice.

După felul părţilor de propoziţie din care se compun, propoziţiile analizabile sunt:

- *simple* (când au în alcătuirea numai părţi principale de propoziţie):

El scrie.

Învăţăm.

Mihai, Ioana, Viorica şi Gigel sunt harnici şi disciplinaţi.

- *dezvoltate* (când conţin părţi secundare):

El scrie tema.

Învăţăm lecţia.

- Când pleci? [1]/

- Mâine. [2]/

După cum în propoziţie există ambele părţi principale sau numai una, propoziţiile analizabile sunt:

- *bimembre,* când există, în structura propoziţiei, ambele părţi principale, chiar dacă una dintre ele este subînţeleasă ori elidată (sau nedeterminată ori inclusă, în cazul subiectului):

El scrie.

Copiii se îndreptau grăbiţi spre şcoală.

Scriem.

Mergem la şcoală.

- *monomembre,* când în structura lor nu există decât o singură parte principală de propoziţie fără ca partea cealaltă să poată fi presupusă, subînţeleasă sau exprimată; în această situaţie se află propoziţiile al căror predicat este exprimat prin verb impersonal sau expresie verbală impersonală:

Se-nserase bine.

E bine aşa.

(b) *Propoziţiile neanalizabile* nu pot fi studiate din punctul de vedere al organizării lor sintactice; ele sunt alcătuite din interjecţii, din adverbe de afirmaţie sau de negaţie: *ba, nu, da* sau substantive în vocativ neintegrate în propoziţie:

Sigur *că da.*

Ah! zise unul.

- Ioane!

Scanned with OKEN Scanner

Propoziţiile se mai clasifică, în funcţie de existenţa sau inexistenţa unui verb la un mod predicativ, în *verbale* şi *nominale* (*GA*, II, p. 70).

Propoziţiile verbale au în structura lor un verb (predicativ sau copulativ) la un mod predicativ sau o interjecţie echivalentă cu un verb predicativ:

Ei învaţă.
Aceştia sunt elevi.
Hai acasă.

Propoziţiile nominale nu au în structura lor un verb la un mod predicativ, exprimă calitatea sau existenţa şi sunt *calificative* şi *existenţiale:*

Deşteaptă fată!
Goe nicăieri. (apud GA, II, p. 71)

Propoziţiile nominale nu trebuie confundate cu cele în care se subînţeleg verbele de mişcare ori verbele *a fi* (copulativ sau predicativ), *a exista, a se afla,* exprimate mai înainte, aceste propoziţii fiind verbale:

Ce-a fost acolo?
- Nimic.

III. Părţile de propoziţie

Prin *părţi de propoziţie* se înţeleg cuvintele sau grupurile de cuvinte din alcătuirea unei propoziţii care pot fi identificate ca unităţi sintactice diferite aflate în anumite raporturi între ele.

Părţile de propoziţie se clasifică în (1) *părţi principale* şi (2) *părţi secundare.* Părţile principale se definesc una prin alta, iar cele secundare în raport cu termenul regent (cuvântul determinat).

(1) *Părţile principale* ale propoziţiei sunt (a) *subiectul* şi (b) *predicatul.*

(a) *Subiectul* poate fi *exprimat* şi *neexprimat.* Subiectul exprimat se clasifică în *subiect simplu, multiplu* şi *dezvoltat,* iar cel neexprimat în *subiect inclus, subînţeles* şi *nedeterminat.* Intră în relaţie de interdependenţă cu predicatul şi răspunde la întrebările *cine? ce?* adresate predicatului.

Unii specialişti vorbesc şi despre un *subiect propoziţional* exprimat printr-o propoziţie subiectivă (Irimia, *Structura,* p. 83; Iordan, Robu, *LRC,* p. 581) şi de un *subiect inexprimabil,* în situaţia propoziţiilor al căror predicat este exprimat prin verbe impersonale care se referă la fenomene ale naturii (Şerban, *Sintaxa,* p. 126-127).

(b) *Predicatul* se clasifică în *predicat verbal, predicat nominal* şi *predicat nominal incomplet* sau *insuficient.* Răspunde la întrebările *ce face? cum este? cine este? ce este?* adresate subiectului.

(2) *Părţile secundare* ale propoziţiei sunt (a) *atributul,* (b) *complementul* şi (c) *elementul predicativ suplimentar.*

(a) *Atributul* intră în relaţie de subordonare sau de dependenţă cu un substantiv, un pronume sau un numeral şi răspunde la întrebările *care? ce fel de? câţi? câte? al (a, ai, ale) cui?*

Felurile atributelor se stabilesc după partea de vorbire prin care sunt exprimate:

- *atribute adjectivale,* care se exprimă prin adjective propriu-zise, adjective pronominale, numerale cu valoare adjectivală, verbe la participiu şi gerunziu cu valoare adjectivală;

- *atribute substantivale,* care se exprimă prin substantive, prin numerale cu valoare substantivală şi prin diferite părţi de vorbire substantivizate;

Scanned with OKEN Scanner

- *atribute pronominale,* care se exprimă prin pronume;
- *atribute verbale,* care se exprimă prin verbe la modurile infinitiv, supin şi gerunziu neacordat;
- *atribute adverbiale,* care se exprimă prin adverb cu sau fără prepoziţie, prin locuţiune adverbială şi prin numeral adverbial;
- *atribute interjecţionale,* care se exprimă prin interjecţie.

La rândul lor, atributele substantivale şi pronominale sunt *genitivale, prepoziţionale, apoziţionale* şi în *dativ.*

(b) *Complementul* intră în relaţie de subordonare simplă sau de dependenţă cu un verb (locuţiune verbală), o interjecţie, un adjectiv (locuţiune adjectivală) sau cu un adverb.

Felul complementelor depinde de relaţia sintactică cumulată cu semnificaţia pusă în evidenţă, acestea fiind ilustrate prin intermediul întrebărilor:

- *complemente necircumstanţiale:*
  - complement *direct: cine? ce?*
  - complement *indirect: cui? despre cine? despre ce? cu cine? cu ce? de ce? pentru cine? pentru ce? asupra cui? contra cui? împotriva cui?* ş a
  - complement *de agent: de cine? de ce? de către cine?*
- *complemente circumstanţiale:*
  - complement *circumstanţial de loc: unde? de unde? până unde? pe unde? încotro?*
  - complement *circumstanţial de timp: când? de când? până când? cât timp?*
  - complement *circumstanţial de mod: cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip? cât? cât de?*
  - complement *circumstanţial de cauză: din ce cauză? din ce pricină?*
  - complement *circumstanţial de scop: cu ce scop? în ce scop?*

Mai există şi alte feluri de complemente circumstanţiale care nu se studiază în şcoala generală: *condiţional, concesiv, consecutiv, instrumental, sociativ, de relaţie, opoziţional, cumulativ, de excepţie.*

(c) *Elementul predicativ suplimentar* este parte secundară de propoziţie care realizează o dublă subordonare: însoţeşte un verb sau o interjecţie predicativă şi exprimă o caracteristică sau o acţiune referitoare la un nume (substantiv ori pronume) cu diverse funcţii sintactice pe lângă verb sau interjecţie.

Părţile de propoziţie se clasifică şi *după numărul de elemente* din care sunt formate, în (1) *simple,* (2) *multiple,* (3) *dezvoltate,* (4) *reluate* sau *anticipate.*

(1) Părţile de propoziţie *simple* sunt exprimate printr-o singură parte de vorbire cu înţeles de sine stătător, însoţită sau nu de un cuvânt ajutător.

(2) Părţile de propoziţie *multiple* sunt părţi de propoziţie de acelaşi fel coordonate între ele, "putând fi multiplă orice parte de propoziţie cu excepţia predicatului" (*GA,* II, p. 85).

(3) Părţile de propoziţie *dezvoltate* sau *complexe* sunt exprimate prin grupuri de cuvinte care nu exclud la rândul lor analiza internă a construcţiilor respective.

(4) Părţile de propoziţie pot fi *reluate* sau *anticipate.* În această situaţie se pot afla subiectul, complementul direct şi cel indirect.

Subiectul poate fi reluata, în general, prin formele de nominativ ale pronumelui personal şi demonstrativ, iar cele două feluri de complemente pot fi reluate, dar şi anticipate, prin formele neaccentuate ale pronumelor personale şi reflexive de dativ şi acuzativ.

Scanned with OKEN Scanner

IV. Raporturile sintactice din propoziţie şi mijloacele de exprimare a acestora

Prin *raporturi (relaţii) sintáctice* se înţelege totalitatea legăturilor ce se stabilesc între părţile de propoziţie sau între propoziţiile unei fraze.

Mijloacele de exprimare a raporturilor sintactice în propoziţie sunt: (1) *morfologice:* (a) flexiunea, (b) regimul (recţiunea); (2) *sintactice:* (a) acordul (b) joncţiunea (prin cuvinte ajutătoare), (c) juxtapunerea (alăturarea sau parataxa), (d) topica; (3) *fonetice:* (a) intonaţia, (b) pauza.

În scris, intonaţia şi pauza se marchează prin semne de punctuaţie. De aceea şi *punctuaţia* este considerată un mijloc de exprimare a raporturilor sintactice, deşi "semnele de punctuaţie nu notează decât cu totul aproximativ variaţiile de intonaţie şi pauzele" (Guţu-Romalo, *Sintaxa,* p. 57).

În funcţie de raporturile sintactice ce se stabilesc între părţile de propoziţie, acţionează unul sau altul dintre aceste mijloace ori mai multe.

La nivelul propoziţiei se stabilesc *relaţii sintactice* (1) *de coordonare,* (2) *de subordonare,* (3) *de interdependenţă* şi (4) *de incidenţă.*

(1) *Raportul de coordonare* se stabileşte între două părţi de propoziţie de acelaşi fel:

(a) două subiecte:

Ion şi *Maria* învaţă.

(b) două nume predicative:

Ei sunt *silitori* şi *disciplinaţi.*

(c) două atribute:

Am văzut pădurile *de brazi* şi *de fagi.*

(d) două complemente:

A cumpărat *cărţi* şi *caiete.*

Mai rar pot fi coordonate între ele două complemente diferite:

Atunci şi *acolo* s-au întâmplat lucruri cutremurătoare.

Acest raport sintactic se exprimă prin:

(a) *juxtapunere* sau *parataxă:*

Ion, Maria şi Ileana învaţă.

(b) prin *joncţiune* cu conjuncţii coordonatoare: *(şi, nici, dar, iar, însă, ci, sau, ori, fie, deci* etc): A cumpărat *legume* şi *fructe,* sau locuţiuni conjuncţionale coordonatoare (*nu numai... ci şi, atât... cât şi, precum şi* etc):

Nu numai el, *ci şi* ea învaţă.

Coordonarea între părţile de propoziţie poate fi: *copulativă, adversativă, disjunctivă* sau *conclusivă:*

A cumpărat *cărţi* şi *caiete.*
Este *isteţ,* dar *nu prea harnic.*
Ori *el,* ori *ea* a făcut acest lucru.
Ne cheamă *pe toţi,* deci *şi pe tine.*

(2) *Raportul de subordonare* se stabileşte între un atribut, un complement sau un element predicativ suplimentar şi cuvintele determinate de acestea, adică între determinant (atributul, complementul sau elementul predicativ suplimentar) şi determinat (termenul regent). Elementul predicativ suplimentar realizează o dublă subordonare, având doi termeni regenţi (vezi p. 15).

Scanned with OKEN Scanner

Această relaţie sintactică se realizează prin:

(a) *flexiune* şi *recţiune (regim):*

Mi-am cumpărat ***o carte*** de poveşti.
vb. ← Cd (Ac)

(b) *joncţiune* cu prepoziţii (Cartea ***de poveşti*** este atractivă) şi cu locuţiuni prepoziţionale (S-a oprit *în faţa şcolii*).

(c) *articole posesive şi demonstrative:* Am văzut un meci ***al echipei*** preferate.
Îi apreciez pe copiii ***cei harnici.***

(d) *acord* (în cazul atributului apoziţionale şi al celui adjectival) exprimat prin flexiune:

Elevul **Popescu** învaţă bine.
S(N.)← A(N.)

Elevul **harnic** învaţă bine.
S(N.)← A(N.)

(e) juxtapunere (în situaţia atributului apoziţional):

Pe *elevul* **Popescu** l-am văzut în oraş.
S(Ac.)← A (N.)

(f) *topica:*

Eleva ascultă *profesorul.*
subiect Cd

Profesorul ascultă *eleva.*
subiect Cd

(3) *Raportul de interdependenţă* se stabileşte între predicat şi subiect; subiectul "cere" predicatului să se acorde cu el în persoană şi număr, iar predicatul îi impune subiectului regimul de caz nominativ; pentru a afla subiectul adresăm întrebarea predicatului, iar pentru depistarea predicatului întrebarea va fi adresată subiectului.

Această relaţie sintactică se realizează prin:

(a) *acord* şi *regim* exprimat prin flexiune:

El *învaţă.*
III. sg. III. sg.

(b) *articol hotărât:*

Garoafa este *floare.*
subiect n.p.

Floare este **garoafa.**
n.p. subiect

(c) *topică:*

Prietena mea este *Ileana.*
subiect n.p.

Ileana este *prietena* mea.
subiect n.p.

Scanned with OKEN Scanner

(d) *juxtapunere* (în situaţia numelui predicativ în propoziţii nominale):

Silitor băiatul! Să-l lauzi!
n.p.

(4) *Raportul de incidenţă* este specific frazei, din moment ce "cuvintele şi construcţiile incidente alcătuiesc din punct de vedere sintactic, propoziţii sau fraze" (*GA*, II, p. 423). Există însă şi situaţii în care construcţia incidentă este o parte de propoziţie: "Am găsit, din norocire, un vagon de clasa a II-a la coada trenului" (apud *GA*, II, p. 423) Această afirmaţie poate fi susţinută şi de faptul că "cuvintele de umplutură sunt cuvinte incidente" (*GA*, II, p. 425) şi acestea nu formează propoziţii sau fraze.

Cuvintele şi construcţiile incidente aduc o comunicare suplimentară în interiorul unei comunicări de bază şi nu fac parte din structura comunicării, nefiind legate sintactic de propoziţia sau fraza în care apar.

V. Cuvinte care nu sunt părţi de propoziţie

Există cuvinte care fac parte din propoziţie, dar care nu sunt părţi de propoziţie, adică nu îndeplinesc o anumită funcţie sintactică.

În această situaţie se află:

(1) *substantivele şi pronumele* în cazul vocativ;

(2) *unele interjecţii;*

(3) *conjuncţiile* şi *locuţiunile conjuncţionale;*

Aceste trei categorii de cuvinte nu pot fi nici măcar incluse în structura unor părţi de propoziţie:

Ei, măi Ştefane, ce mai faci?

(4) *prepoziţiile* şi *locuţiunile prepoziţionale;*

(5) *articolele;*

(6) *adverbele* instrumente gramaticale ale gradelor de comparaţie ori cu rol de întărire;

(7) adverbul negativ *nu* ca însoţitor al unei părţi de propoziţie negate sau ca element component al predicatului negat;

(8) pronumele personal cu valoare neutră în acuzativ *(o)* sau în dativ *(îi)*:

A luat-*o* la sănătoasa.

Îi da mereu cu gura.

Aceste categorii de cuvinte (4-8), cu excepţia pronumelui cu valoare neutră în D., se înglobează în cadrul unei părţi de propoziţie.

C. SINTAXA FRAZEI

I. **Fraza** este unitatea sintactică superioară propoziţiei şi este o îmbinare de două sau mai multe propoziţii legate prin diferite raporturi sintactice. Dacă propoziţia este considerată comunicarea făcută cu ajutorul unui singur predicat, rezultă că numărul propoziţiilor dintr-o frază este egal cu numărul predicatelor exprimate şi neexprimate (subînţelese sau elidate).

Propoziţiile din frază pot fi (1) *principale* şi (2) *secundare.*

(1) *Propoziţiile principale* sunt propoziţiile care au înţeles de sine stătător şi nu depind de înţelesul altor propoziţii din frază.

PP PP
El *învaţă* [1]/ (şi) *scrie.* [2]/

Nu întotdeauna însă propoziţiile principale au înţeles de sine stătător, întrucât unele dintre ele impun prezenţa unei subordonate, cum este, de pildă, cazul propoziţiilor al căror predicat este exprimat prin verb copulativ căruia îi urmează în mod obligatoriu o propoziţie subordonată predicativă:

El *este* [1]/ (cum) *ştiai.* [2]/

Aceste propoziţii principale se numesc insuficiente sau incomplete.

(2) *Propoziţiile secundare* sunt propoziţiile al căror înţeles depinde de înţelesul altei propoziţii din frază. Ele se află cu ajutorul unei întrebări, afară de întrebarea *ce face,* puse unui cuvânt din altă propoziţie:

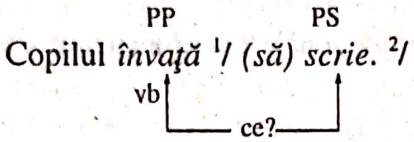

Din frază nu pot lipsi propoziţiile principale. Ea trebuie să conţină cel puţin o propoziţie principală. Fraza poate fi alcătuită numai din propoziţii principale sau din propoziţii principale şi secundare.

II. Raporturile sintactice din frază şi modalităţile de realizare a lor

Propoziţiile din cadrul unei fraze pot stabili între ele (1) *raport de coordonare,* (2) *raport de subordonare,* (3) *raport de incidenţă* şi (4) *raport de echivalenţă,* care este considerat de unii cercetători ca un raport de subordonare şi tratat ca atare de gramaticile şcolare.

Ca mijloace de exprimare a acestor raporturi se folosesc (1) *cele sintactice* (joncţiunea, juxtapunerea sau parataxa şi topica) şi (2) *cele fonetice* (intonaţia şi pauza), la care se adaugă *punctuaţia.*

(1) *Raportul de coordonare* este raportul care se stabileşte între două propoziţii de acelaşi fel: principale sau secundare (subordonate) de acelaşi fel.

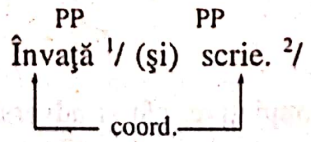

Două propoziţii secundare (subordonate) sunt de acelaşi fel când depind de aceeaşi propoziţie (au aceeaşi regentă), răspund la aceeaşi întrebare, determină acelaşi cuvânt (au acelaşi termen regent) şi se introduc, în general, prin acelaşi element subordonator, care uneori se subînţelege la al doilea termen al raportului, cu excepţia conjuncţiei *să*:

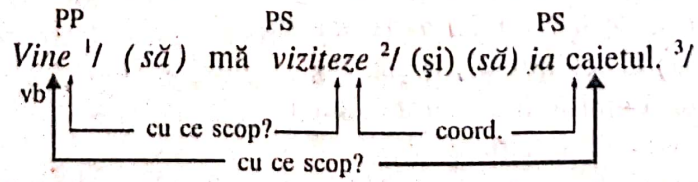

Uneori coordonarea se poate realiza între două propoziţii secundare (subordonate) diferite sau între o parte de propoziţie şi o propoziţie secundară (subordonată):

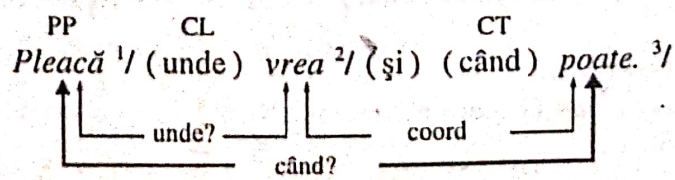

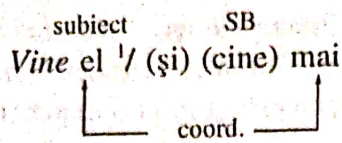

Raportul de coordonare se exprimă prin:

(a) *juxtapunere* sau *parataxă:*

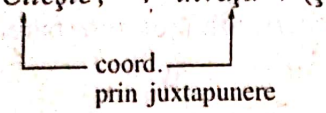

(b) *joncţiune* cu conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare:

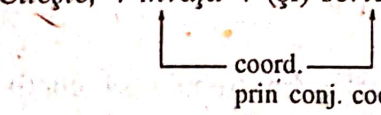

După felul conjuncţiilor şi al locuţiunilor conjuncţionale care realizează joncţiunea şi după felul cum sunt prezentate de către vorbitor unităţile sintactice coordonate, propoziţiile coordonate se clasifică în:

(a) *Propoziţii coordonate copulativ,* când acţiunile prezentate de verbele cu funcţie sintactică de predicat se asociază. Acestea se leagă între ele prin juxtapunere sau prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare copulative: *şi, nici, iar, nu numai (că)... dar (ci) şi, (pre)cum şi, atât... cât şi:*

A venit la bibliotecă 1/ (şi) *a împrumutat* o carte. 2/

(b) *Propoziţii coordonate adversativ,* atunci când conţinutul celor două unităţi sintactice se opune, fără să se excludă. Coordonatele adversative se leagă prin conjuncţiile coordonatoare adversative *dar, însă, ci, iar, şi,* prin locuţiunea conjuncţională ***numai că*** şi prin juxtapunere (parataxă, alăturare);

Am fost la el, 1/ (dar) *nu l-am găsit.* 2/

Nu citeşte, 1/ *scrie,* 2/ (parataxă)

Observăm că două conjuncţii - *şi, iar* - sunt atât copulative, cât şi adversative:

Citeşte 1/ (şi) *scrie,* 2/ (conjuncţie copulativă)

A fost la el 1/ (şi) *nu l-a găsit.* 2/ (conjuncţie adversativă)

Citesc, 1/ (iar) apoi *scriu,* 2/ (conjuncţie copulativă)

Tu *ai învăţat,* 1/ (iar) el *nu.* 2/ (conjuncţie adversativă)

Adesea, conjuncţiile adversative apar însoţite de adverbe sau locuţiuni adverbiale care le întăresc: *dimpotrivă, totuşi, în schimb, cu toate acestea:*

Învaţă, 1/ (dar) în schimb *nu citeşte.* 2/

Uneori conjuncţia poate fi omisă, în astfel de situaţii:

Învaţă, 2/ în schimb nu citeşte. 2/

(c) *Propoziţii coordonate disjunctiv,* atunci când conţinutul celor două unităţi sintactice este opus şi acţiunea lor se elimină reciproc. Coordonarea disjunctivă în frază se exprimă prin conjuncţiile coordonatoare disjunctive *ori, sau, fie,* singure ori repetate şi, mai rar, prin juxtapunere (parataxă):

Ori *pleci,* 1/ (ori) *rămâi.* 2/

Vrei, 1/ *nu vrei,* 2/ *bea* Grigore agheasmă. 3/

Coordonarea disjunctivă se mai realizează şi prin cuvintele *aci... aci, acum... acum, ba... ba, când... când, fie că... fie că,* care exprimă însă numai simpla alternare, unităţile sintactice aflându-se în această situaţie, la graniţa dintre coordonarea disjunctivă şi cea copulativă (*GA*, II, p. 247).

(d) *Propoziţii coordonate conclusiv,* atunci când cea de-a doua propoziţie arată o urmare, o concluzie care decurge din acţiunea sau starea exprimată de prima.

Acest tip de coordonare se exprimă prin conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale coordonatoare conclusive: *deci, dar, dară, aşadar, prin urmare, de aceea, în concluzie, în consecinţă, (care) va să zică* şi prin juxtapunere:

Ai întârziat, [1]/ (deci) *nu* mai *poţi* lucra. [2]/

Orice greşeală *se pedepseşte,* [1]/ *voi fi* şi eu *pedepsit.* [2]/

(2) *Raportul de subordonare* din frază se stabileşte între o propoziţie subordonată şi regenta ei. Deci cei doi termeni ai acestui raport sunt *subordonata* şi *regenta.*

Regenta este propoziţia de care depinde subordonata. Ea poate fi propoziţie principală sau secundară.

Mi-*a spus* [1]/ (că) pleacă în excursie. [2]/

PP ← PS
reg. subord.

Mi-*a spus* [1]/ (că) *vine* [2]/ (*să*)-i *dau* caietul. [3]/

pp ← PS
reg. subord.

reg ← PS
subord.

O propoziţie regentă poate avea două sau mai multe subordonate, coordonate sau necoordonate între ele:

Mi-*a spus* [1]/ (că) m-*a căutat,* [2]/ (dar) (că) *nu* m-*a găsit.* [3]/

PP subord. subord.
reg. coord.

Când l-*am întâlnit,* [1]/ mi-*a spus* [2]/ (că) m-*a căutat.* [3]/

subord → PP ← subord
reg.

Când există mai multe propoziţii subordonate de acelaşi fel care sunt coordonate între ele, elementul introductiv, cu excepţia lui *să* - conjuncţie subordonatoare, dar şi marcă a conjunctivului -, nu este repetat, dacă prezenţa lui nu este necesară.

Există propoziţii regente care sunt insuficiente din punct de vedere gramatical sau lexical pentru a realiza o comunicare fără întregirea printr-o subordonată, aşa cum este cazul regentei unei subiective sau predicative:

PP SB
Nu se ştie [1]/ (cine) *a spart* geamul. [2]/

PP PR
El *a rămas* [1]/ *(cum) a fost.* [2]/

Propoziţia regentă poate fi întreruptă, pentru ca între termenii ei să se intercaleze o subordonată.

Scanned with OKEN Scanner

O astfel de propoziţie se numeşte discontinuă, iar ea se reia, de obicei, acolo unde nu mai există element joncţional.

Propoziţia subordonată este propoziţia care depinde de regentă şi este întotdeauna o propoziţie secundară. (Vezi exemplele anterioare).

Din punct de vedere gramatical, propoziţiile subordonate depind direct de un anumit cuvânt (termen regent) din cadrul propoziţiei regente, dar ele se referă şi la o expresie din regentă sau chiar la înţelesul întregii regente.

Uneori, o propoziţie subordonată poate avea două regente:

A văzut [1]/ (şi) *a spus* [2]/ (ce) *s-a întâmplat.* [3]/

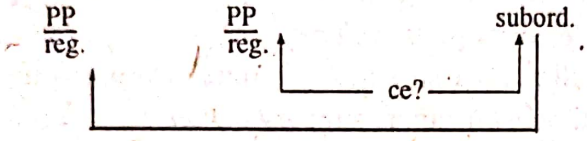

Raportul de subordonare se exprimă prin joncţiune cu:

(a) *conjuncţii subordonatoare: ca să (ca... să), că, dacă, de, deşi, deoarece, fiindcă, încât, căci, întrucât* etc.

PP PS

N-a venit, [1]/ (deoarece) *a fost bolnav.* [2]/

(b) *locuţiuni conjuncţionale subordonatoare* care au în alcătuire, de obicei ca ultim element, o conjuncţie subordonatoare, un pronume (adjectiv) relativ sau adverb relativ: *cu toate că, până să, chiar dacă, din cauză că, pentru ca să, de vreme ce, după ce, până ce, îndată ce, din moment ce, ori de câte ori, cât timp, ca şi când, ca şi cum, după cum, după cât* etc.

N-a venit, [1]/ (cu toate că) l-*am anunţat.* [2]/

(c) *pronume (adjective) relativ-interogative sau nehotărâte: cine, care, ce, cât, cel ce, oricine, oricare, oricât, orişicine, orişicare, orişice* etc.

(Cine) *învaţă* [1]/ *ştie.* [2]/ (pronume relativ)
(Oricine) îl *vedea* [1]/ *se mira.* [2]/ (pronume nehotărât)
Nu ştiu [1]/(care) elev *lipseşte.* [2]/ (adj. pron. relativ)
(Oricare) om *învaţă* [1]/ *reuşeşte* în viaţă. [2]/ (adj. pron. nehot.)

Pronumele şi adjectivele pronominale nehotărâte nu au întotdeauna rol de conjuncţie:

El nu este *oricine.*

În ceea ce priveşte pronumele relative compuse *cel ce, cea ce, cei ce, cele ce,* nu toţi cercetătorii le consideră elemente relaţionale. De obicei, este acceptată ca element subordonator doar forma de feminin singular *ceea ce,* datorită valorii ei neutre (*GA,* II p 262). Manualele şcolare acceptă însă toate formele acestora ca elemente subordonatoare.

(d) *adverbe relativ-interogative sau nehotărâte: unde, când, cum, cât, încotro, oriunde, oricât, oricum, precum, oricât, oriîncotro, orişiunde* etc:

Nu se ştie [1]/ (când) *a plecat.* [2]/

Adverbele nehotărâte nu au întotdeauna rol de conjuncţie:

El se simte bine *oriunde.*

Scanned with OKEN Scanner

Raportul de subordonare din frază se marchează şi prin juxtapunere:

Ai carte, [1]/ *ai* parte. [2]/

Dintre elementele subordonatoare, au funcţie sintactică în propoziţia pe care o introduc, pronumele (adjectivele) relativ-interogative şi nehotărâte, precum şi adverbele relativ-interogative şi nehotărâte.

Adverbele relative nu mai au funcţie sintactică atunci când "ajung să se transforme în adevărate conjuncţii" (*GA*, II, p 261), cu alte cuvinte, atunci când pot fi înlocuite cu conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale specifice:

A procedat [1]/ (**cum**) l-*ai sfătuit.* [2]/
Ccm

(Cum) îl *văzu,* [1]/ îl şi *cunoscu.* [2]/
"îndată ce"
(fără f. sint.)

Uneori elementele subordonatoare nu au funcţie sintactică în subordonata pe care o leagă (o introduc), ci în subordonata căreia aceasta îi este regentă:

Nu ştiu [1]/ (**care**) *trebuie* [2] / (*să*) *vină.* [3]/
subiect

Nu ştiu [1]/ (**unde**) *zicea* el [2]/ (că) se duce. [3]/
Ccl

În această situaţie, ultimele subordonate din frazele date se împletesc cu regentele lor.

Unele conjuncţii (locuţiuni conjuncţionale) sunt specifice unor anumite subordonate şi se numesc şi specializate, monovalorice sau monofuncţionale (*deşi, deoarece, încât* etc.), iar altele sunt nespecifice, numindu-se şi universale, plurivalorice sau plurifuncţionale (*să, că, dacă* etc.).

3. *Raportul de incidenţă* în frază se stabileşte numai la nivelul conţinutului, nu şi din punct de vedere gramatical. Construcţiile incidente exprimă atitudinea vorbitorului faţă de întreaga comunicare sau faţă de o anumită parte a ei, iar alteori aduc o explicaţie ori o completare.

Din punct de vedere sintactic, construcţiile incidente din frază alcătuiesc propoziţii principale sau subordonate, ori fraze formate din propoziţii coordonate ori din regente şi subordonate:

Du-te, [1a]/ *zise* el, [2]/ mai repede la şcoală. [1b]/
PP inc.

Era, [1]/ (dacă) mă *crezi,* [2]/ *cel mai bun* dintre toţi. [1b]/
Prop. subord. inc.

El săracul, [1a]/ *nu ştiu* [2]/ (ce) *să* mai *zic,* [3]/ *era* cam *neajutorat.* [1b]/
Frază incidentă

Grafic, propoziţiile şi frazele incidente se izolează între virgule sau linii de pauză.

Scanned with OKEN Scanner

D. CORESPONDENŢA DINTRE PĂRŢILE DE PROPOZIŢIE ŞI PROPOZIŢIILE SUBORDONATE

Între părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate există numeroase similitudini. În primul rând, propoziţia şi fraza au două raporturi sintactice comune (coordonarea şi subordonarea), dintre care primul se exprimă prin aceleaşi mijloace (juxtapunere şi joncţiune cu conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale). În al doilea rând, raportul de subordonare are, în ambele unităţi sintactice, doi termeni - determinantul şi determinatul (termenul regent). Aceste similitudini asigură legătura strânsă dintre sintaxa propoziţiei şi propoziţiile subordonate.

Propoziţiile subordonate corespund, în frază, părţilor secundare de propoziţie, cu excepţia subordonatei subiective care corespunde subiectului - parte principală de propoziţie - şi a subordonatei predicative care ţine locul numelui predicativ, nu al predicatului. Această corespondenţă este asigurată de identitatea întrebărilor şi a termenilor regenţi care realizează cu unităţile sintactice respective - părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate - acelaşi raport de subordonare.

De aceea o parte de propoziţie poate fi transformată (dezvoltată) în propoziţia corespunzătoare prin predicativizare, care constă în apariţia unui nou predicat şi a unui element subordonator:

Sfatul *dat* mi-a folosit. (atribut adjectival)

Sfatul [1a]/ *(pe care) mi l-***ai dat** [2]/ **mi-a folosit.** [1b]/

s — care? — atributivă

Acest procedeu se numeşte *extensiune* sau *expansiune.*

La rândul ei, o propoziţie subordonată poate fi transformată (contrasă) în partea de propoziţie pe care o înlocuieşte prin depredicativizare, care constă în dispariţia predicatului şi a elementului subordonator:

Păsările [1a]/ *(care)* **călătoresc,** [2]/ *pleacă* toamna. [1b]/

s — care? — atributivă

Păsările *călătoare* pleacă toamna.

s — care? — atribut

Acest procedeu se numeşte *contragere.*

Predicativizarea se realizează în procesul de dezvoltare (de expansiune) a unei părţi de propoziţie în subordonata corespunzătoare prin mai multe procedee (vezi Diaconescu, *Probleme,* p 22):

(1) Inserţiunea verbelor operatorii *a fi* şi *a avea:*

Elevul *silitor* obţine note bune.

Elevul [1a]/ (care) *este silitor* [2]/ *obţine* note bune. [1b]/

Scanned with OKEN Scanner

(2) Anticiparea sau reluarea în subordonată a verbului dominant:

Învaţă, *ca şi tine.*
Învaţă [1]/ (cum) *înveţi* şi tu. [2]/

(3) Verbalizarea numelui, a adjectivului şi a adverbului:

Trenul circulă *fără oprire.*
Trenul *circulă* [1]/ (fără *să*) *oprească.* [2]/

(4) Predicativizarea verbelor la moduri nepersonale (nepredicative) prin trecerea lor la moduri personale (predicative):

Nu poate *veni.*
Nu poate [1]/ *(să) vină.* [2]/

(5) Predicativizarea unor adverbe şi locuţiuni adverbiale:

El *poate* n-a înţeles.
El, [1a]/ *poate* [2]/ (că) *n-a înţeles.* [1b]/

În procesul contragerii unei subordonate în partea de propoziţie corespunzătoare, depredicativizarea se realizează prin mai multe procedee (Diaconescu, *Probleme,* p. 32):

(1) Eliminarea expresiei predicative, când aceasta este marcată prin verbele *a fi, a avea:*

Copilul [1a]/ (care) *este ascultător* [2]/ *este apreciat.* [1b]/
Copilul *ascultător* este apreciat.

(2) Suprimarea verbului predicativ, când este identic cu cel din regentă:

El *desenează* la fel [1]/ (cum) *desenează* şi celălalt. [2]/
El desenează la fel ca şi *celălalt.*

(3) Nominalizarea verbului predicativ (transformarea lui în substantiv):

S-a trezit [1]/ (când) *a răsărit* soarele. [2]/
S-a trezit *la răsăritul* soarelui.

(4) Adjectivizarea verbului predicativ:

Ea *este o fată* [1]/ (care) *ascultă.* [2]/
Ea este o fată *ascultătoare.*

(5) Adverbializarea verbului predicativ:

Vorbeşte [1]/ (cum) *vorbesc* oltenii. [2]/
Vorbeşte *olteneşte.*

(6) Depredicativizarea verbelor la moduri personale prin trecerea lor la moduri nepredicative (nepersonale):

(Când) *se plimba* prin parc, [1]/ *s-a întâlnit* cu colegii. [2]/
Plimbându-se prin parc, s-a întâlnit cu colegii.

(7) Depredicativizarea adverbelor cu valoare predicativă:

Poate [1]/ (că) *vine.* [2]/
Poate vine.

Scanned with OKEN Scanner

E. FELUL PROPOZIŢIILOR SUBORDONATE

Ţinând cont de asemănările dintre părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate, acestea din urmă se clasifică în (I) *propoziţii subordonate necircumstantiale,* (II) *propoziţii subordonate circumstanţiale* şi (III) *propoziţia subordonată predicativă suplimentară.*

I. **Propoziţiile subordonate necircumstanţiale** sunt în număr de şase:

(1) *Propoziţia subordonată subiectivă* îndeplineşte în frază rolul subiectului, răspunde la întrebările *cine? ce?* şi are în genere o regentă fără subiect:

PP SB
Nu se ştie [1]/ (cine) *va veni.* [2]/

(2) *Propoziţia subordonată predicativă* îndeplineşte în frază rolul numelui predicativ, răspunde la întrebările *ce?, cum?* şi determină un verb copulativ:

PP PR
Părerea mea *este* [1]/ (că) *a greşit.* [2]/

(3) *Propoziţia subordonată atributivă* ţine locul unui atribut, răspunde la întrebările *care?, ce fel? câţi?, câte? al (a, ai, ale) cui?* şi are ca termen regent un substantiv, un pronume sau un numeral:

PP AT
Ei *sunt cei doi* [1]/ (care) *au obţinut* premii. [2]/

(4) *Propoziţia subordonată completivă directă* îndeplineşte în frază rolul unui complement direct, răspunde la întrebările *pe cine?, ce?* şi determină un verb predicativ, personal şi tranzitiv, o locuţiune verbală tranzitivă sau o interjecţie predicativă:

PP CD
Iată [1]/ (că) *vine.* [2]/

(5) *Propoziţia subordonată completivă indirectă* ţine locul complementului indirect, răspunde la întrebările *cui? cu cine? cu ce? de ce? la cine? la ce? asupra cui? contra cui? împotriva cui?* etc. şi determină un verb sau locuţiune verbală intranzitiv (ă), o interjecţie, un adjectiv (locuţiune adjectivală) ori un adverb:

PP CI
Este mândru [1]/ (că) *a reuşit.* [2]/

(6) *Propoziţia subordonată completivă de agent* îndeplineşte în frază rolul unui complement de agent, răspunde la întrebările *de cine? de ce? de către cine?* şi determină un verb la diateza pasivă (sau cu valoarea acestei diateze) ori un adjectiv:

PP CAG
A fost găsit [1]/ (de cine) îl *căuta.* [2]/

II. **Propoziţiile subordonate circumstanţiale** corespund complementelor circumstanţiale, pe care le înlocuiesc în frază, determină un verb (locuţiune adverbială), o interjecţie, un adjectiv sau un adverb şi răspund la aceleaşi întrebări ca şi complementele circumstanţiale (vezi p 15).

Scanned with OKEN Scanner

În funcţie de felul complementului pe care îl înlocuiesc sau/şi al cărui rol îl îndeplinesc în frază, propoziţiile subordonate circumstanţiale se clasifică în:

(1) *Propoziţia subordonată circumstanţială de loc:*

PP CL
S-a dus [1]/ (unde) l-*ai trimis.* [2]/

(2) *Propoziţia subordonată circumstanţială de timp (temporală):*

CT PP
(Când) l-*am văzut,* [1]/ *m-am bucurat.* [2]/

(3) *Propoziţia subordonată circumstanţială de mod (modală):*

CM PP
(Cum) îţi *vei aşterne,* [1]/ aşa *vei dormi.* [2]/

(4) *Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză (cauzală):*

PP CZ
N-a venit la şcoală, [1]/(deoarece) *a fost bolnav.* [2]/

(5) *Propoziţia subordonată circumstanţială de scop (finală):*

PP CS
A venit la mine [1]/ (*să*)-i *împrumut* o carte. [2]/

În clasa a VIII-a se stuadiază şi alte trei specii de subordonate fără referire la complementele corespunzătoare, dar care se identifică după sensul lor, prin întrebări, prin elementele subordonatoare specifice şi prin elementele corelative din regentă.

(6) *Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională* răspunde la întrebarea *cu ce condiţie?* şi are ca element subordonator specific locuţiunea conjuncţională subordonatoare *în caz că:*

CŢ PP
(Dacă) *plouă* [1]/ (*să*)-ţi *iei* umbrela. [2]/

(7) *Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă* răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt?*, are ca elemente subordonatoare specifice conjuncţia *deşi* şi locuţiuni conjuncţionale ca: *chiar dacă, chiar de, chiar să, cu toate că, măcar că, măcar să* etc, iar ca elemente corelative în regentă, adverbele *(şi) tot, (şi) totuşi,* şi locuţiunea adverbială *cu toate acestea:*

CV PP
(Deşi) *a fost bolnav,* [1]/ *a venit* totuşi la şcoală. [2]/

(8) *Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă* răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că?*, se introduce prin elemente subordonatoare specifice ca *încât, încât să* şi are elemente corelative în regentă adverbele *aşa (de), astfel (de), atât (de)* sau locuţiunea adverbială *în aşa fel*:

PP CNS
A citit aşa de mult, [1]/ (încât) îl *dor* ochii. [2]/

Şi celorlalte complemente circumstanţiale care nu se studiază în gimnaziu le corespunde câte o subordonată circumstanţială *instrumentală, sociativă, de relaţie, opoziţională, cumulativă* sau *de excepţie.*

Scanned with OKEN Scanner

III. Ultimul tip de subordonată este **propoziția subordonată predicativă suplimentară** care corespunde, în frază, elementului predicativ suplimentar și are, ca și acesta, o dublă subordonare. Determină un verb și exprimă o acțiune referitoare și la un nume cu diferite funcții sintactice pe lângă verbul regent:

PP PRS

Se văd pâlcuri de copii [1]/ (cum) *trec* spre școală. [2]/

Pornind de la legătura dintre cele două părți ale sintaxei și ținând seama de corespondența părților de propoziție cu propozițiile subordonate, în lucrarea de față vom trata paralel noțiunile de sintaxă a propoziției cu cele de sintaxă a frazei.

F. ETAPELE ANALIZEI UNEI FRAZE

În analiza unei fraze, în stabilirea felului propozițiilor și a raporturilor dintre ele, un rol hotărâtor au nu numai însușirea temeinică a acestor noțiuni teoretice, ci și tehnica analizei, respectarea unor anumite etape:

I. În primul rând, este necesară **citirea cu atenție a textului** până la asigurarea înțelegerii depline a conținutului său.

II. A doua etapă o constituie **sublinierea predicatelor**. Unii specialiști recomandă și sublinierea subiectelor. În ceea ce ne privește, considerăm suficientă sublinierea predicatelor (vezi manualul de la clasa a VIII-a, p. 115), cu condiția de a stabili concomitent felul lor, deoarece existența unui subiect neexprimat poate deruta.

III. Urmează **încercuirea elementelor relaționale de la nivelul frazei**, cu o atenție deosebită la cele coordonatoare care stabilesc raportul respectiv și în cadrul unei propoziții, precum și la unele dintre cele subordonatoare, cum ar fi conjuncția *ca...să* ai cărei termeni pot fi dislocați, conjuncția *să* folosită numai ca marcă a conjunctivului, adverbul *când...când* - cu rol coordonator etc.; unele conjuncții ca *și, iar, dar, nici,* pot avea și alte valori morfologice.

IV. Etapa următoare constă în **delimitarea frazei în propoziții și numerotarea lor**. În realizarea acestei etape trebuie respectate următoarele reguli:

(1) Într-o propoziție trebuie să existe un singur predicat.

(2) Înaintea unul element joncțional încercuit se face despărțirea, deoarece, de obicei, cu el începe o nouă propoziție. Există însă și situații în care conectivul nu apare pe primul loc în propoziție:

N-a venit [1]/ mai ales (că) *a fost bolnav.* [2]/

(3) Dacă există două elemente subordonatoare alăturate, ele trec în propoziții diferite:

Mi-*a spus* [1]/ (că), [2a]/ (dacă) *vrea,* [3]/*vine.* [2b]/

(4) Când la începutul frazei există un element relațional coordonator urmat de unul subordonator, acestea se despart în mod obligatoriu:

(Și), [1a]/ (fiindcă) *n-a venit* la timp, [2]/ *nu* l-*am* mai *așteptat.* [1b]/

(5) Când elementul relațional coordonator urmat de cel subordonator se află în interiorul frazei, ele se despart numai dacă înaintea celui coordonator nu există o subordonată de

acelaşi fel cu cea introdusă prin conectivul subordonator alăturat, pe care relatorul coordonator să le lege; în caz contrar nu se face delimitarea:

M-am întâlnit cu el [1]/ (şi), [2a]/ (când) m-*a văzut*, [3]/ mi-*a spus* [2b]/ (că) m-a căutat. [4]/
(Când) *m-am întâlnit* cu el [1]/ (şi) (când) m-*a recunoscut*, [2]/ *s-a bucurat* mult. [3]/

(6) E necesar să se observe eventualele discontinuităţi şi intercalări de propoziţii, având în vedere că o propoziţie discontinuă (întreruptă) se reia, de obicei, unde nu mai există element joncţional.

Atunci când există o subiectivă al cărei subiect se află în regentă şi nu este exprimat prin pronume relativ, propoziţia discontinuă se reia chiar dacă există un conectiv subordonator:

Elevul [1a]/ *trebuie* [2]/ *(să) înveţe.*[1b]/

V. Urmează să se stabilească **felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele** precizând:

(1) Felul propoziţiei: principală sau secundară; felul secundarei (subordonatei).

Felul propoziţiilor subordonate se poate afla: (a) prin adresarea întrebării, (b) prin stabilirea naturii morfologice a cuvântului determinat (a termenului regent), (c) prin depistarea elementelor subordonatoare specifice şi a celor corelative, (d) prin înlocuirea elementelor subordonatoare nespecifice cu altele specifice şi (e) prin contragerea subordonatei în partea de propoziţie corespunzătoare.

(2) Care este regenta fiecărei subordonate şi dacă subordonata sau principala sunt regente pentu altă propoziţie.

În stabilirea regentei fiecărei subordonate trebuie să ţinem cont şi de următoarele reguli:

(a) O subordonată poate să aibă mai multe regente.

(b) Subordonata aşezată la începutul frazei are ca regentă prima propoziţie principală a textului.

(c) Propoziţia subordonată intercalată are, de regulă, ca regentă, propoziţia discontinuă (între termenii căreia s-a intercalat).

(3) La ce întrebare răspunde subordonata.

(4) Pe cine, din regentă, determină subordonata (termenul regent).

Trebuie să avem în vedere faptul că o propoziţie subordonată poate determina un cuvânt (o parte de vorbire), o expresie sau întreaga propoziţie regentă.

(5) Prin ce se introduce subordonata.

(6) Felul raportului de coordonare (acolo unde există) şi prin ce se realizează acesta.

(7) Felul propoziţiei, după toate criteriile de clasificare.

VI. Analiza frazei trebuie să se încheie cu **întocmirea schemei** acesteia, deoarece astfel se pun în evidenţă, mai clar, raporturile sintactice dintre propoziţiile frazei.

Considerăm că este necesar ca în analiza frazei propoziţiile să fie rescrise în întregime, iar cu simbolurile lor să se opereze doar în schemă. De asemenea, lipsa unui conectiv sau a predicatului ori a unei părţi a acestuia trebuie să fie marcată printr-un radical (√.)

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Alcătuiţi un text din şase propoziţii simple şi transformaţi-le în propoziţii dezvoltate. Precizaţi felul părţilor de propoziţie din care sunt alcătuite propoziţiile dezvoltate.

2. Alcătuiţi un text din cinci propoziţii dezvoltate, precizaţi felul părţilor de propoziţie şi transformaţi aceste propoziţii în propoziţii simple.

3. Formulaţi următoarele tipuri de propoziţii:
a) o propoziţie afirmativă;
b) o propoziţie negativă;
c) o propoziţie afirmativă care să aibă negat subiectul;
d) o propoziţie afirmativă care să aibă negat un complement direct;
e) o propoziţie afirmativă care să aibă negat un complement indirect.

4. Faceţi analiza sintactică şi morfologică a propoziţiilor de mai jos şi precizaţi felul raporturilor sintactice şi modalităţile de realizare a acestora.
a) "Peste trei zile toată preajma era îmbrăcată în haina albă şi rece a iernii."
(I. Al. Brătescu-Voineşti, *Puiul*)
b) "Din odaia aceasta o uşă dublă dădea în cerdacul din faţă, înconjurat de grădiniţa cu flori."
(L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraţilor*)

5. Alcătuiţi fraze formate din:
a) propoziţii principale;
b) două propoziţii principale şi trei propoziţii secundare;
c) trei propoziţii principale şi două propoziţii secundare (subordonate) care să aibă ca regente o propoziţie principală şi, respectiv, una secundară.

6. Precizaţi ce funcţii sintactice au cuvintele subliniate în exemplele de mai jos şi transformaţi-le în propoziţiile subordonate corespunzătoare. Arătaţi felul lor şi ce modificări au avut loc:
Harnicul este apreciat.
I s-a hotărât *plecarea*.
Plăcerea lui este *de a citi*.
Se teme *de ploaie*.
Toţi elevii au datoria *de a învăţa*.

Scanned with OKEN Scanner

Plimbându-se prin parc, s-a întâlnit cu el.
Pretutindeni vedeau locuri minunate.
Mama s-a dus în oraş *după cumpărături.*
El a lipsit *din cauza bolii.*

7. Analizaţi frazele de mai jos, precizaţi felul propoziţiilor şi contrageţi apoi subordonatele în părţile de propoziţie corespunzătoare. Indicaţi felul părţilor de propoziţie şi ce modificări au avut loc:

Să înveţi înseamnă să munceşti.
Hotărârea lui este să studieze.
Au hotărât să plece în excursie.
Au luat hotărârea să meargă pe litoral.
Acesta este satul unde m-am născut.
El s-a hotărât să călatorească la Bucureşti.
S-a săturat să aştepte.
Când m-a văzut, s-a bucurat.
A procedat cum l-ai sfătuit.
Deoarece a întârziat, n-a mai intrat la spectacol.
A venit să mă anunţe.
Dicţionarul este unde sunt şi cărţile.

8. Faceţi analiza frazelor de mai jos respectând toate etapele:

a) "De ce uitaţi că-n voi e şi număr şi putere?
Când vreţi, puteţi prea lesne pământul să-mpărţiţi.
Nu le mai faceţi ziduri unde să-nchid-avere,
Pe voi unde să-nchidă, când, împinşi de durere,
Veţi crede c-aveţi dreptul şi voi ca să trăiţi.
Zdrobiţi orânduiala cea crudă şi nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri şi bogaţi,
Faceţi ca-n astă lume să aibă parte dreaptă,
Egală fiecare, şi să trăim ca fraţi".

(M. Eminescu, *Împărat şi proletar*)

b) "Dacă nu ştii, ţi-aş arăta
Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mânia,
Ci stai cu binişorul.

Cum vânătoru-ntinde-n crâng
La păsărele laţul,
Când ţi-oi întinde braţul stâng,
Să mă cuprinzi cu braţul."

(M. Eminescu, *Luceafărul*)

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. A venit primăvara. Copiii se bucură. Timpul este frumos. Câmpiile şi pădurile au înverzit. Soarele străluceşte. E minunat.

A venit primăvara cea dorită. Toţi copiii se bucură de sosirea ei şi a păsărilor călătoare. Acum timpul este frumos. Câmpiile întinse şi pădurile triste au înverzit deodată. Soarele străluceşte cu putere pe bolta cerească. Pretutindeni e minunat.

a) PV + S + A. adj.
b) A. adj. + S + PV + Ci + A. pron. genit. + A. subst. genit. + A. adj.
c) Cct + S + PN
d) S + A. adj. + S + A. adj. + PV + Ccm
e) S + PV + Ccm + Ccl + A. adj.
f) Ccl + PN

2. În curând va începe şcoala. Copiii s-au pregătit pentru acest eveniment. Jocurile lor pline de farmec se vor sfârşi. Vor rămâne doar amintirile unei vacanţe minunate. Ei vor fi aceiaşi elevi silitori.

a) Cct + PV + S
b) S + PV + Ci + A. adj.
c) S + A. pron. genit. + A. adj. + Ci + PV
d) PV + S + A. subst. genit. + A. adj.
e) S + PN + A. adj. + A. adj.

Va începe şcoala. Copiii s-au pregătit. Jocurile se vor sfârşi. Vor rămâne amintirile. Ei vor fi elevi.

3. a) Pădurea foşneşte la adierea vântului.
b) N-a mai venit de mult acasă.
c) *Nu el* este vinovat.
d) A cumpărat caiete, *nu cărţi*.
e) I l-am dat Ilenei, *nu lui Mihai*.

4. a) "Peste trei zile toată preajma era îmbrăcată în haina albă şi rece a iernii."
(I. Al. Brătescu-Voineşti, *Puiul*)

era îmbrăcată - predicat nominal alcătuit din:
era - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
îmbrăcată - nume predicativ exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, genul feminin, numărul singular, cazul N.;
preajma - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât proporiu-zis enclitic *-a*;
peste...zile - complement circumstanţial de timp exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *peste*, nearticulat;

Scanned with OKEN Scanner

trei - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *zile* - feminin, plural, Ac.;
toată - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *preajma* - feminin, singular, N.;
în haina - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
albă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis (calificativ) simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *haina* - feminin, singular, Ac. - grad pozitiv; coordonat copulativ cu atributul adjectival *albă* prin conjuncţia *şi*;
(şi) rece - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis (calificativ), simplu, variabil cu o terminaţie, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *haina* - feminin, singular, Ac., grad pozitiv;
a iernii - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i* şi precedat de articolul posesiv (genitival) *a*;
preajma ... era îmbrăcată - raport de interdependenţă realizat prin acord în gen, număr şi caz;
... îmbrăcată peste... zile - raport de subordonare realizat prin joncţiune cu prepoziţie;
trei zile - raport de subordonare realizat prin acord;
toată preajma - raport de subordonare realizat prin acord;
îmbrăcată în haina - raport de subordonare realizat prin joncţiune cu prepoziţie;
haina albă - raport de subordonare realizat prin acord;
albă şi rece - raport de coordonare copulativă realizat prin joncţiune cu conjuncţie;
haina rece - raport de subordonare realizat prin acord;
haina ... a iernii - raport de subordonare realizat prin flexiune şi articolul posesiv (genitival) *a*;

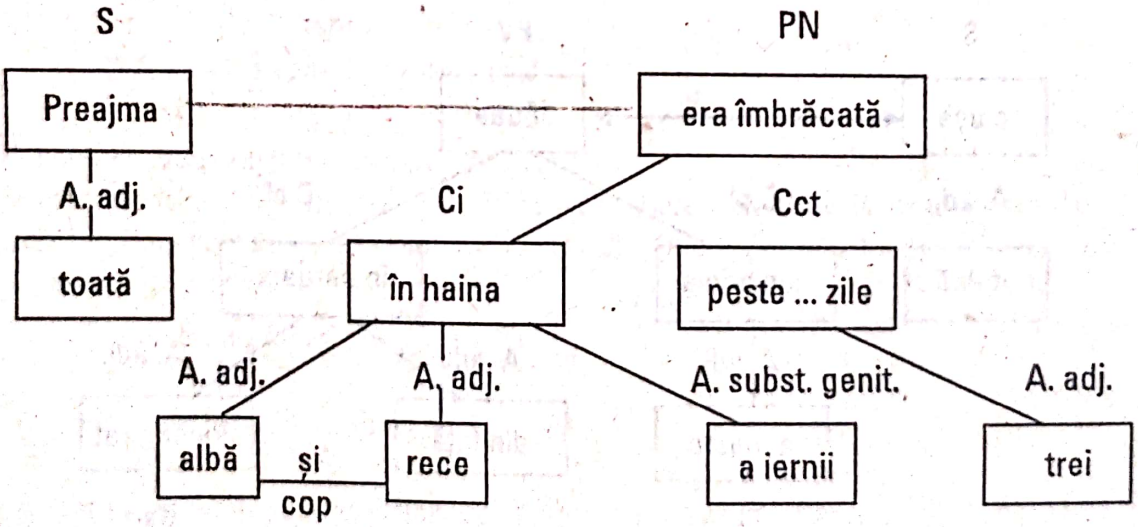

b) "Din odaia aceasta o uşă dublă dădea în cerdacul din faţă, înconjurat de grădiniţa cu flori."

(L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraţilor*)

dădea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
o uşă - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul nehotărât, proclitic *o*;

Scanned with OKEN Scanner

din odaia - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *din*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
aceasta - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat *odaia* - feminin, singular Ac.;
dublă - atribut adjectival exprimat prin numeral multiplicativ cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat *o ușă* - feminin, singular, N.;
în cerdacul - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *în*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;
din față - atribut adverbial exprimat prin locuțiune adverbială de loc alcătuită din prepoziție și substantiv;
înconjurat - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil, cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determint *cerdacul* - neutru, singular, Ac., fără grad de comparație;
de grădinița - complement de agent exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
cu flori - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *cu*, nearticulat;
o ușă ... dădea - raport de interdependență realizat prin acord;
din odaia ... dădea - raport de subordonare realizat prin joncțiune cu prepoziție;
odaia aceasta - raport de subordonare realizat prin acord;
o ușă dublă - raport de subordonare realizat prin acord;
dădea în cerdacul - raport de subordonare realizat prin joncțiune cu prepoziție;
cerdacul din față - raport de subordonare realizat prin alăturare;
cerdacul ... înconjurat - raport de subordonare realizat prin acord;
înconjurat de grădiniță - raport de subordonare realizat prin joncțiune cu prepoziție;
grădinița cu flori - raport de subordonare realizat prin joncțiune cu prepoziție.

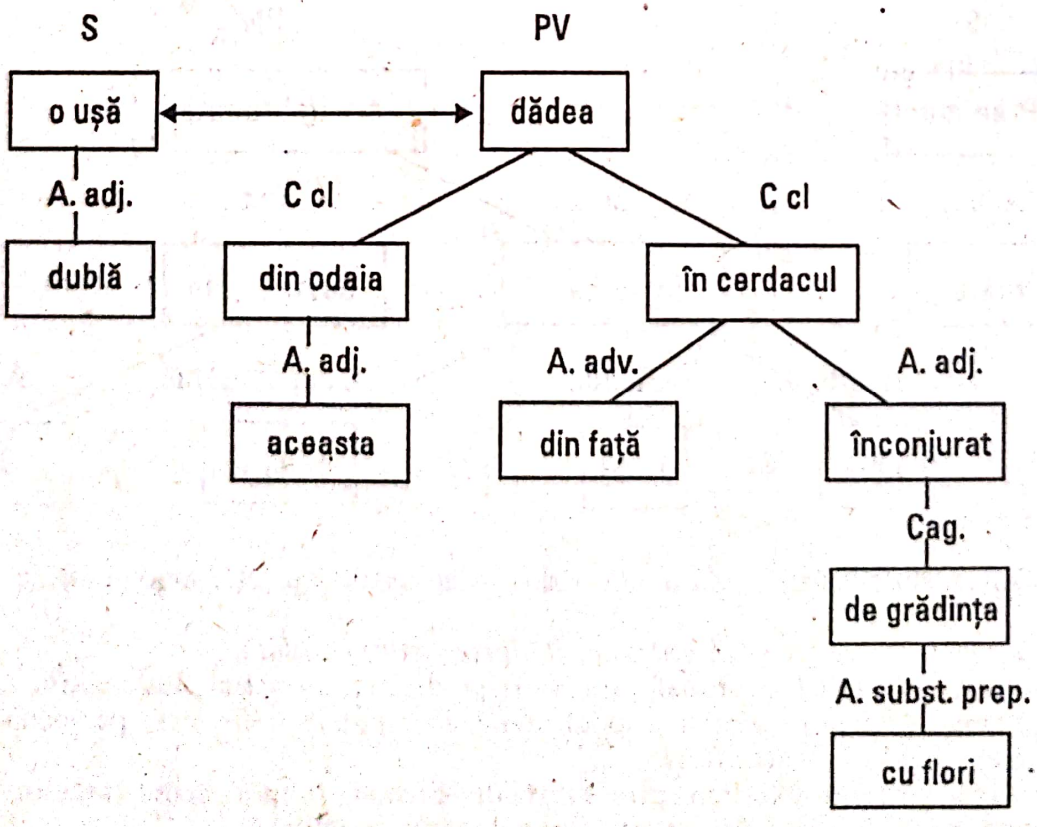

Scanned with OKEN Scanner

PP PP PP

5. a) Citeşte, [1]/ scrie [2]/ (şi) învaţă.[3]/

PP PS PS PP PS

b) Este bine [1]/(să ştii) [2]/(ce) te aşteaptă, [3]/(dar) nu trebuie [4]/ (să) te lamentezi. [5]/

PP PS PS PP PP

c) A conspectat [1]/ (ce) i-ai indicat [2]/ (să) studieze, [3]/ le-a învăţat [4]/ (şi) acum le repetă. [5]/

Observaţie: Frazele de la b) şi c) pot să aibă şi alte variante.

6. *Harnicul* este apreciat.
subiect

(Cine) *este harnic* [1]/ *este apreciat.* [2]/
SB PP

Apare, ca element subordonator, prenumele relativ *cine*.

Apare predicatul nominal *este harnic*, prin inserţiunea verbului copulativ *este*.

I s-a hotărât *plecarea.*
subiect

I *s-a hotărât* [1]/ *(să plece).* [2]/
PP SB

Apare, ca element subordonator, conjuncţia *să*.

Apare predicatul *să plece*, prin înlocuirea substantivului *plecarea*, provenit dintr-un infinit lung, cu verbul *a pleca*, din aceeaşi familie lexicală, folosit la conjunctiv (prin verbalizarea numelui).

Plăcerea lui este *de a citi.*
nume predicativ

Plăcerea lui *este* [1]/ *(să) citească.* [2]/
PP PR

Apare, ca element subordonator, conjuncţia *să*.

Apare predicatul *să citească* prin trecerea verbului *a citi* de la infinitiv prezent (mod nepredicativ, nepersonal) la conjunctiv prezent (mod predicativ, personal), deci prin predicativizarea verbului.

Se teme *de ploaie.*
Ci

Se teme [1]/ (că) *va ploua.* [2]/
PP CI

Apare elementul subordonator *că* în locul prepoziţiei *de* cu rol subordonator în propoziţie.

Apare predicatul *va ploua* prin înlocuirea substantivului *ploaia* (complement indirect) cu verbul *a ploua* din aceeaşi familie lexicală, folosit la indicativ viitor (prin verbalizarea numelui).

Toţi elevii au datoria *de a învăţa.*
atribut

Toţi elevii *au datoria* [1]/ *(să) înveţe.* [2]/
PP AT

Scanned with OKEN Scanner

Apare elementul subordonator *să* care înlocuieşte prepoziţia *de* cu rol subordonator în propoziţie.

Apare predicatul *să înveţe* prin trecerea verbului de la infinitiv prezent (mod nepredicativ, nepersonal) la conjunctiv prezent (mod predicativ, personal).

Plimbându-se prin parc, s-a întâlnit cu el.
Cct
(Când) *se plimba* prin parc, [1]/ *s-a întâlnit* cu el. [2]/
CT PP

Apare elementul subordonator *când*, adverb relativ.

Apare predicatul verbal *se plimba* prin trecerea verbului de la gerunziu (mod nepredicativ, nepersonal), la indicativ imperfect (mod predicativ, personal).

Pretutindeni vedeau locuri minunate.
Ccl
(Oriunde) *se uitau*, [1]/ *vedeau* locuri minunate. [2]/
CL PP

Apare elementul subordonator *oriunde*.

Apare predicatul verbal *se uitau* impus de sensul verbului *vedeau*, termen regent pentru propoziţia subordonată circumstanţială de loc.

Mama s-a dus în oraş *după cumpărături.*
Ccs
Mama *s-a dus* în oraş [1]/ *(să) facă* cumpărături. [2]/
PP CS

Apare elementul subordonator *să* (conjuncţie subordonatoare) care înlocuieşte prepoziţia *după*, relator specific raportului de subordonare din propoziţie.

Apare predicatul verbal *să facă* prin inserţiunea unui verb la un mod personal, predicativ.

El a lipsit *din cauza bolii.*
Ccz
El *a lipsit* [1]/ (din cauză că) *era bolnav.* [2]/
PP CZ

Apare, ca relator specific la nivelul frazei, locuţiunea conjuncţională subordonatoare *din cauză că*, înlocuind relatorul specific raportului de subordonare din propoziţie - locuţiunea prepoziţională *din cauza.*

Apare predicatul nominal *era bolnav* prin inserţiunea verbului copulativ *a fi* şi înlocuirea substantivului *bolii* cu un adjectiv din aceeaşi familie lexicală.

7. *(Să) înveţi* [1]/ *înseamnă* [2]/ *(să) munceşti.* [3]/
SB PP PR
Învăţătura înseamnă *muncă.*
(a învăţa) *(a munci)*
subiect nume predicativ

Au dipărut elementele subordonatoare (conjuncţiile *să*).

Au dispărut predicatele *să înveţi* şi *să munceşti* prin nominalizarea verbului predicativ (*învăţătura, muncă*) sau prin depredicativizarea verbelor aflate la moduri personale, în a doua variantă (*a învăţa, a munci*).

Scanned with OKEN Scanner

Hotărârea lui *este* [1]/ *(să) studieze.* [2]/
PP PR
Hotărârea lui este *de a studia.*
nume predicativ

Dispare elementul sobordonator (relatorul) specific frazei, conjuncţia *să,* prin înlocuirea lui cu un relator specific raportului de subordonare din propoziţie - prepoziţia *de*:
Dispare predicatul *să studieze* prin depredicativizarea verbului.

Au hotărât [1]/ *(să) plece* în excursie. [2]/
PP CD
Au hotărât *plecarea* în excursie.
Cd

Dispare elementul subordonator *să.*
Dispare predicatul verbal *să plece* prin nominalizarea verbului predicativ.

Au luat hotărârea [1]/ *(să) meargă* pe litoral. [2]/
PP AT
Au luat hotărârea *de a merge* pe litoral.
A. vb.

Dispare elementul subordonator *să* de la nivelul frazei prin înlocuirea lui cu un conectiv specific raportului de subordonare din propoziţie-prepoziţia *de.*
Dispare predicatul prin depredicativizarea verbului ca urmare a trecerii lui la infinitiv.

Acesta *este satul* [1]/ (unde) *m-am născut.* [2]/
PP AT
Acesta este satul *natal.*
A. adj.

Dispare elementul subordonator *unde* (adverb relativ).
Dispare predicatul verbal *m-am născut* prin adjectivizarea verbului predicativ.

El *s-a hotărât* [1]/ *(să) călătorească* la Bucureşti. [2]/
PP CI
El s-a hotărât *a călători* la Bucureşti.
Ci

Dispare elementul subordonator *să.*
Dispare predicatul *să călătorească* prin depredicativizarea verbului ca urmare a trecerii lui la infinitiv.

S-a săturat [1]/ *(să) aştepte.* [2]/
PP CI
S-a săturat *de aşteptat.*
(aşteptând)
Ci

A dispărut elementul subordonator *să.*
A dispărut predicatul verbal *să aştepte* prin depredicativizarea verbului, ca urmare a trecerii lui la supin (sau gerunziu).

A procedat [1]/ (cum) *l-ai sfătuit.* [2]/
PP CM
A procedat *după sfat.*
Ccm

A dispărut adverbul relativ, *cum* (element subordonator în frază) prin înlocuirea lui cu un element subordonator de la nivelul propoziţiei-prepoziţia *după*.

A dispărut predicatul verbal *ai sfătuit* prin nominalizarea verbului (înlocuirea lui cu un substantiv din aceeaşi familie lexicală).

(Deoarece) *a întârziat,* [1]/ *n-a* mai *intrat* la spectacol. [2]/
CZ PP
Întârziind, n-a mai intrat la spectacol.
Ccz

Dispare conjuncţia *deoarece,* element subordonator în frază.

Dispare predicatul verbal *a întârziat,* prin depredicativizarea verbului, ca urmare a trecerii lui la gerunziu.

A venit [1]/ *(să)* mă *anunţe.* [2]/
PP CS

Dispare elementul subordonator din frază (conjuncţia *să*) care se înlocuieşte cu un element subordonator la niveljul propoziţiei (prepoziţia *pentru*).

Dispare predicatul verbal *să anunţe* prin depredicativizarea verbului.

Dicţionarul *este* [1]/ (unde) *sunt* şi cărţile. [2]/
PP CL
Dicţionarul este *la cărţi.*
(în bibliotecă)
Ccl

Dispare elementul subordonator *unde,* de la nivelul frazei prin înlocuirea lui cu un conectiv specific raportului de subordonare din propoziţie.

Dispare predicatul verbal *sunt* prin suprimarea verbului predicativ.

NOTĂ: Pentru procedeele de realizare a expansiunii şi a contragerii, vezi Diaconescu, *Probleme,* p. 22 şi 32.

8. De ce *uitaţi* [1]/ (că)-n voi *e* şi număr şi putere? [2]/
(Când) *vreţi,* [3]/ *puteţi* prea lesne, [4]/ pământul *(să)-mpărţiţi.* [5]/
Nu le mai *faceţi* ziduri [6]/ (unde) *să-nchid*-avere, [7]/
Pe voi (unde) *să-nchidă,* [8]/ (când), împinşi de durere,
Veţi crede [9]/ (c)-*aveţi* dreptul şi voi [10]/ (ca *să) trăiţi.* [11]/
Zdrobiţi orânduiala cea crudă şi nedreaptă, [12]/
(Ce) lumea o *împarte* în mizeri şi bogaţi! [13]/
Faceţi [14]/ (ca)-n astă lume *(să) aibă* parte dreaptă,
Egală fiecare, [15]/ (şi) *(să) trăim* ca fraţi. [16]/

(M. Eminescu, *Împărat şi proletar*)

Observaţii:

1. *De ce* este pronume interogativ, nu relativ şi nu are rol de legătură în frază.

2. La propoziţiile 5 şi 8 despărţirea nu s-a făcut înaintea elementelor joncţionale, deoarece complementele directe *pământul* şi *pe voi* fac parte din aceste propoziţii ca determinanţi ai verbelor *să-mpărţiţi* şi *să-nchidă.*

3. Conjuncţia *să* din propoziţiile 7 şi 8 nu este element subordonator, ci numai marcă a modului conjunctiv.

4. În propoziţia nr. 15 elementul subordonator este conjuncţia compusă *ca ... să* ai cărei termeni au fost dislocaţi.

Scanned with OKEN Scanner

P_1 - *De ce uitaţi* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, interogativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *că-n voi e şi număr şi putere* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul *uitaţi,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *când vreţi* - propoziţie subordonată temporală, cu nuanţă condiţională, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *când,* determină verbul *puteţi,* introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *puteţi prea lesne* - propoziţie principală, regentă pentru P_3 şi P_5; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *pamântul să-mparţiţi* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul *puteţi,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*; enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *Nu le mai faceţi ziduri* - propoziţie principală, regentă P_7 şi P_8; enunţiativă imperativă, exclamativă, negativă, dezvoltată;

P_7 - *unde să-nchid-avere* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *ziduri,* introdusă prin adverbul *unde;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *pe voi unde să-nchidă* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_9, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *ziduri,* introdusă prin adverbul *unde,* coordonată copulativ cu P_7 prin juxtapunere; enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *când, împinşi de durere, veţi crede* - propoziţie subordonată temporală, regentă pentru P_{10}, are ca regentă P_8, răspunde la întrebarea *când,* determină verbul *să-nchidă,* introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{10} - *c-aveţi dreptul şi voi* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_{11}, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul *veţi crede,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *c(ă)*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{11} - *ca să trăiţi* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_{10}, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *dreptul,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare compusă *ca să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{12} - *Zdrobiţi orânduiala cea crudă şi nedreaptă* - propoziţie principală, regentă pentru P_{13}; enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{13} - *ce lumea o împarte în mizeri şi bogaţi* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_{12}, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *orânduiala,* introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{14} - *faceţi* - propoziţie principală, regentă pentru P_{15} şi P_{16}, coordonată copulativ cu P_{12} prin juxtapunere; enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, simplă;

P_{15} - *ca-n astă lume să aibă parte dreaptă, egală fiecare* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_{14}, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul *faceţi,* introdusă prin conjuncţia compusă *ca ... să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_{16} - *şi să trăim ca fraţi* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_{14}, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *faceţi*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*, coordonată copulativ cu P_{15} prin conjuncţia simplă *şi*; enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

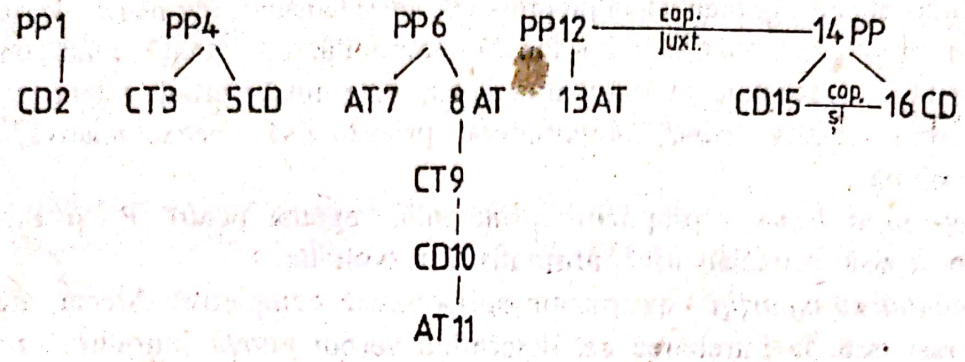

b) ("Dacă) *nu ştii* [1]/ ţi-*aş arăta*
Din bob în bob amorul, [2]/
(Ci) numai *nu te mânia*, [3]/
(Ci) *stai* cu binişorul. [4]/
(Cum) vânătoru-*ntinde*-n crâng
La păsărele laţul, [5]/
(Când) ţi-*oi întinde* braţul stâng, [6]/
Să mă *cuprinzi* cu braţul. [7]/

(M. Eminescu, *Luceafărul*)

P_1 - *Dacă nu ştii* - propoziţie subordonată condiţională, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină verbul *aş arăta*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *dacă*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

P_2 - *ţi-aş arăta din bob în bob amorul* - propoziţie principală, regentă pentru P_1; enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *ci numai nu te mânia* - propoziţie principală, coordonată adversativ cu P_2 prin conjuncţia simplă *ci;* enunţiativă imperativă, exclamativă, negativă, simplă;

P_4 - *ci stai cu binişorul* - propoziţie principală, coordonată adversativ cu P_3 prin conjuncţia simplă *ci;* enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *cum vânătoru-ntinde-n crâng la păsărele laţul* - propoziţie subordonată modală, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *oi întinde*, introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *când ţi-oi întinde braţul stâng* - propoziţie subordonată temporală, regentă pentru P_5, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *să cuprinzi*, introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

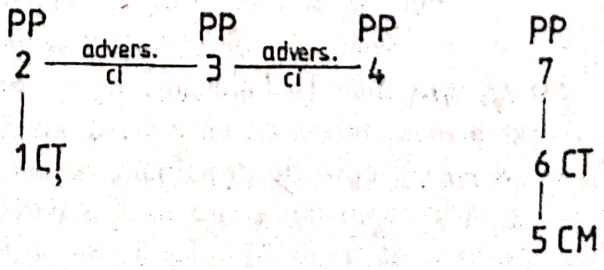

P_7 - *să mă cuprinzi cu braţul* - propoziţie principală, regentă pentru P_6; enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Scanned with OKEN Scanner

SUBIECTUL

A. NOTE DEFINITORII

Subiectul este partea principală de propoziţie care arată cine săvârşeşte sau cine suferă acţiunea exprimată de predicatul verbal ori cui i se atribuie o însuşire sau o caracteristică exprimată prin numele predicativ.

Altfel spus, subiectul este partea principală de propoziţie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului sau care arată despre cine sau despre ce se vorbeşte în propoziţie:

Elevul învaţă. (arată cine săvârşeşte acţiunea)
Mihai este lăudat de diriginte. (arată cine suferă acţiunea)
El este elev. (arată cui i se atribuie o caracteristică)
Toţi sunt harnici. (arată cui i se atribuie o însuşire)

Subiectul răspunde la întrebarea *cine? ce?* (care se poate înlocui cu *cine?*) *despre cine (ce) ni se spune că?* Ele se adresează predicatului.

Verbele la gerunziu sau infinitiv pot avea şi ele subiect comun sau diferit de subiectul verbului cu funcţie sintactică de predicat:

Ajungând *el* acasă, rămâne uimit.

Vine vremea de a pricepe *omul* ce-i bine şi ce-i rău.

În ultima situaţie, când subiectul este diferit de al verbului predicativ, el poate să apară în construcţii absolute gerunziale, infinitivale sau în construcţii relative infinitivale (vezi *Subiectul dezvoltat*).

B. CLASIFICARE

I. **După aspectul manifest sau nonmanifest** (Iordan, Robu, LRC, p. 586 ş.u.) subiectul se clasifică în (1) *subiect exprimat* şi (2) *subiect neexprimat.*

(1) *Subiectul exprimat* apare în propoziţii şi este de mai multe feluri:

(a) *Simplu,* când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

Copiii merg la şcoală.

(b) *Multiplu,* când este exprimat prin două sau mai multe părţi de vorbire coordonate între ele şi este, la rândul lui:

- *propriu-zis* (părţile componente sunt coordonate copulativ):

Ion şi Maria sunt elevi.

- *grupat* (este alcătuit din câte două subiecte multiple propriu-zise coordonate apoi între ele):

Mama şi tata, fraţii şi surorile mă iubesc.

Scanned with OKEN Scanner

Se vorbeşte şi despre existenţa unui subiect *plurimembru disjunctiv* "reprezentând un inventar de selecţie dat, din care un singur termen realizează acordul verbului". (Iordan, Robu, *op.cit.*, p 586):

Maria sau Mihai merge cu mine?

(c) *Dezvoltat*, când este exprimat prin construcţii absolute infinitivale şi gerunziale şi prin construcţii relative infinitivale:

În depărtare se vede *licărind o lumină*. (construcţie absolută gerunzială)
- apud Anghelescu, Popescu, *Dificultăţi*, p 62).
N-are *cine mă îngriji*. (construcţie relativă infinitivală)

Aceste construcţii sunt, la rândul lor, analizabile.

Construcţiile absolute sunt izolate de restul propoziţiei şi au un subiect propriu al verbului la gerunziu, infinitiv sau participiu, distinct de subiectul propoziţiei. Astfel cuvântul *lumină* este subiect al verbului *licărind* la gerunziu.

Construcţiile relative infinitivale se caracterizează prin faptul că sunt formate dintr-un infinitiv şi un pronume sau un adverb relativ cu diverse funcţii faţă de verbul la infinitiv. Ele sunt legate de restul propoziţiei tocmai prin pronumele sau adverbul relativ respectiv. Construcţia relativă infinitivală *cine mă îngriji* are funcţie sintactică de subiect dezvoltat, iar în cadrul ei, pronumele relativ *cine* este subiect al verbului *îngriji* la infinitiv.

(d) *Propoziţional*, când este exprimat printr-o propoziţie subordonată subiectivă:

Nu se ştie *dacă vine*.

(2) *Subiectul neexprimat* nu apare în propoziţie şi are următoarele categorii:

a) *Subînţeles*, când este exprimat într-o propoziţie anterioară şi se subînţelege substantivului prin care este exprimat sau un pronume personal de persoana a III-a singular sau plural:

Elevul învaţă [1]/(şi) scrie. [2]/ (în propoziţia a doua se subînţelege subiectul *elevul, el*).
Mergeau la şcoală. (se subînţelege subiectul *ei*.)

Subiectul subînţeles se poate referi la un substantiv din context, fără ca acesta să aibă funcţia sintactică de subiect al propoziţiei precedente:

Am văzut-o pe mama. Mergea la serviciu. *(mama)*

(b) *Inclus*, când este cuprins în desinenţa formelor personale de persoana I şi a II-a singular şi plural ale verbului prin care este exprimat predicatul:

Învăţăm o poezie. (*-m* = desinenţă pentru persoana I plural: (noi) învăţăm).

(c) *Nedeterminat*, când nu se indică precis persoana care săvârşeşte acţiunea:

Scria în ziare.
Spunea la radio.
La acest restaurant se mănâncă bine.

(d) *Inexprimabil*, atunci când propoziţia nu are subiect, deoarece acţiunea nu poate fi atribuită unei persoane şi deci subiectul nu poate fi exprimat:

Afară plouă cu găleata.

Această categorie de subiect se întâlneşte în propoziţiile care au predicatul exprimat printr-un verb impersonal ca înţeles şi unipersonal ca formă care se referă la fenomene ale naturii: *a bura, a fulgera, a se însera, a ploua, a tuna* etc.

Scanned with OKEN Scanner

Uneori aceste verbe pot avea ca subiect, în exprimarea populară, un substantiv din aceeaşi familie lexicală şi se numeşte subiect *intern*:

Ploaia plouă.
Tunetul tună.

Unele din aceste verbe au subiect obişnuit când sunt folosite cu sens figurat:

El tună şi fulgeră de supărare.

II. **Subiectul mai este clasificat** în (1) *subiect gramatical* şi (2) *subiect logic*.

(1) *Subiectul gramatical*, după cum arată şi denumirea sa, este obiectul de studiu al gramaticii. Toate subiectele din exemplele anterioare sunt subiecte gramaticale.

(2) *Subiectul logic* arată cine este autorul real al acţiunii. El face obiectul de studiu al altei ştiinţe, logica. În gramatică, subiectele logice sunt complemente de agent sau complemente indirecte:

Copilul a fost certat **de mama** sa.
subiect gramatical — subiect logic (Cag.)

Călătorului îi şade bine cu drumul.
subiect logic (Ci)

C. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Subiectul poate fi exprimat prin:

1. *substantiv:* a) comun - simplu: *Stelele* au răsărit.
   - compus: *Floarea-soarelui* a fost recoltată.
   b) propriu - simplu: A sosit *Maria*.
   - compus: *Ştefan cel Mare* a luptat pentru independenţa ţării.

2. *locuţiuni substantivale:* Te copleşeau *aducerile aminte*.

3. *adjectiv substantivizat:* *Harnicul* învaţă.
   Cel leneş stă.

4. *pronume:* a) personal: *El* citeşte.
   b) personal de politeţe: *Dumnealui* e profesorul meu.
   c) posesiv: *Ai mei* au plecat.
   d) de întărire: *Însuţi* ai mărturisit.
   e) demonstrativ: *Acesta* este colegul meu.
   f) nehotărât: Vine *cineva*.
   g) interogativ: *Cine* lipseşte din clasă?
   h) relativ: Nu ştiu [1]/ *care* a plecat. [2]/
   i) negativ: *Nimeni* nu învaţă nimic.

5. *numeral:* a) cardinal: *Doi* dansează.
   b) ordinal: *Al treilea* se joacă.
   c) colectiv: *Amândoi* au plecat.
   d) fracţionar: Se ia *o doime* din întreg.
   e) multiplicativ (substantivizat): *Întreitul* acestui număr este nouă.

Scanned with OKEN Scanner

6. *verb:* a) la infinitiv: E uşor *a scrie* versuri.
b) la supin: Nu e greu *de învăţat.*
c) gerunziu (după un verb impersonal reflexiv de tipul *se aude*):
Se aude cântând. (cântecul)
d) participiu substantivizat: *Rănitul* a fost salvat.

7. *interjecţie:* (în aceeaşi situaţie ca la gerunziu)
Se auzea cirip, cirip!

D. CAZUL SUBIECTULUI

Când este exprimat printr-o parte de vorbire de tip nominal, subiectul stă de regulă în cazul nominativ (ca în toate exemplele de până aici). Uneori poate sta şi în alte cazuri: genitiv, acuzativ sau dativ. Aceste situaţii sunt *excepţii* fie (1) *aparente,* fie (2) *propriu-zise* (*GA* II, p. 90-91).

(1) *Excepţii aparente* apar atunci când, în realitate, în construcţiile respective subiectul sau substitutul lui considerat subiect este atributul unui substantiv subînţeles, adevăratul subiect al propoziţiei.

Excepţii aparente sunt în următoarele situaţii:

(a) Subiectul este exprimat prin *substantiv sau pronume în cazul genitiv.*

Ai casei au plecat.
Ai lui au sosit ieri.

În această situaţie articolul posesiv genitival *ai* este în nominativ şi ţine locul unor substantive (*locatarii, părinţii*) care sunt adevăratele subiecte.

Unii specialişti consideră de fapt ca subiect al propoziţiei chiar cuvântul *ai,* numit pronume semiindependent (Guţu-Romalo, *Sintaxa,* p. 113).

(b) Subiectul este exprimat prin *substantive sau pronume în acuzativ,* precedate de prepoziţiile *din* sau *dintre* (construcţii partitive sau calificative):

Au mai plecat *dintre copii.*
Sunt şi *din aceia* care nu învaţă.

Aceste construcţii (*dintre copii, din aceia*) sunt de fapt atribute ale unor pronume nehotărâte (*unii*) sau substantive subînţelese (*elevi*) în nominativ, adevăratele subiecte ale propoziţiilor.

(c) Subiectul este exprimat prin *ponumele* **toţi** *precedat de prepoziţia* **cu,** prin omiterea adevăratului subiect exprimat prin pronume personale în nominativ, de persoana I şi a III-a.

Au mers *cu toţii* la şcoală.
Începem *cu toţii* a lucra.

În aceste situaţii sunt omise adevăratele subiecte, pronumele personale de persoana a III-a şi persoana I, în nominativ (*ei cu toţii, noi cu toţii*).

(2) *Excepţiile propriu-zise* se manifestă atunci când într-adevăr subiectul este în alt caz decât nominativul şi se explică prin context.

Excepţii propriu-zise sunt în următoarele situaţii:

(a) Subiectul este exprimat prin *pronume relativ în genitiv, dativ sau acuzativ*:

Hai la casa [1]/ **(cui)** ne are. [2]/
Povesteşte [1]/ **(cui)** ascultă. [2]/
Apreciază [1]/ **(pe cine)** învaţă, [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Pronumele relative din aceste trei exemple participă la organizarea ambelor propoziţii, având o dublă dependenţă sintatică. Ele realizează funcţii sintactice diferite în cele două scheme de relaţii, fiind vorba de cazuri de "contaminaţie sintactică":

Hai la casa *cui* ne are.

aceluia — cine
A — Subiect

Povesteşte *cui* ascultă.

aceluia — cine
Ci — Subiect

Apreciază *pe cine* învaţă.

pe acela — cine
Cd — Subiect

(b) Subiectul este exprimat prin *substantiv precedát de prepoziţia* **la**:

Au venit *la oameni*!

În legătură cu această excepţie propriu-zisă (după GA, II, p. 91), unii specialişti o consideră o excepţie aparentă, întrucât prepoziţia *la* este un morfem emfatic de intensitate (Iordan, Robu, *LRC*, p 579), iar alţii sunt de părere că substantivele-subiect de acest tip sunt în nominativ (Şerban, *Sintaxa*, p. 131).

E. SITUAŢII SPECIALE DE EXPRIMARE A SUBIECTULUI

O astfel de exprimare a subiectului cum este cea discutată anterior, este specifică vorbirii populare şi celei familiare şi sporeşte valoarea afectivă a comunicării. În astfel de situaţie, subiectul exprimă ideea de cantitate şi este numit, de aceea, *subiect cantitativ* (Şerban, *op. cit*, p. 131). Tot valoare afectivă are şi *reluarea subiectului* exprimat prin pronume personal de persoana a III-a, printr-un substantiv sau pronume demonstrativ: Vine *el* **tata**. *Elevul* care învaţă, **acela** va lua note bune.

Subiectul reluat apare şi atunci când aceste este exprimat prin substantiv, reluându-se printr-un pronume personal:

"*Harap-Alb* vede **el** bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci".
- apud Şerban, *Sintaxa*, p. 130.

Tot în vorbirea populară se întâlneşte şi tendinţa de *izolare a subiectului*, când vorbitorul părăseşte subiectul iniţial şi îşi continuă ideea referindu-se la alt subiect. Un astfel de *subiect izolat (independent sau suspendat)* este cunoscut şi sub numele de *anacolut: Norocul*, lui nu-i trebuie ochi.

Scanned with OKEN Scanner

F. TOPICA

Subiectul stă de obicei înaintea predicatului, dar poate sta şi după acesta.

I. El stă **întotdeauna înaintea predicatului,** în următoarele situaţii:
(1) când este exprimat prin pronume interogativ-relativ:

Cine lipseşte?
Nu se ştie [1]/ *cine* vine. [2]/

(2) când este exprimat prin verb la infinitiv într-o propoziţie cu predicatul nominal al cărui nume predicativ este exprimat tot printr-un verb la infinitiv:

A învăţa înseamnă a munci.

II. Subiectul stă **întotdeauna după predicat** în următoarele situaţii:
(1) când este subiectul unui verb de declaraţie intercalat în vorbirea directă sau folosit după vorbirea directă:

— Ioane, vino repede, îi zise *el*.

(2) când apare în stilul povestitorilor:

Şi merg *ei* o zi, şi merg două...

(3) când este subiectul unor construcţii afective de tipul:

Au venit *la oameni*!...
Vine el *tata*.

(4) când este subiectul unui verb la infinitiv:

Vine vremea de a pricepe *omul* ce-i bine şi ce e rău.

(5) în propoziţiile interogative independente sau subordonate care încep cu un pronume sau adverb interogativ-relativ, cu funcţie sintactică de nume predicativ:

Cine eşti *tu*?
Nu mi-ai spus [1]/ cine eşti *tu*. [2]/
Lumea rămâne [1]/ cum este *ea*. [2]/

III. În celelalte situaţii, **subiectul nu are o topică fixă,** aceasta variind în funcţie de intenţia vorbitorului de a accentua asupra acţiunii (a predicatului) sau asupra subiectului.

Primăvara a sosit pe meleagurile noastre.
A sosit *primăvara* pe meleagurile noastre.

Locul subiectului faţă de predicat poate să difere şi după caracterul afectiv al propoziţiei sau după locul unui complement faţă de verbul cu funcţie de predicat (*GA*, II, p. 429-431).

IV. Subiectul poate fi şi **intercalat:**
(1) Între verbul copulativ şi numele predicativ:

Să fie *el* sănătos!

(2) Între elementele componente ale unei locuţiuni:

Pe el l-am pus *eu* la cale.

Scanned with OKEN Scanner

V. Între subiect şi predicat sau între părţile componente ale subiectului multiplu *pot să apară alte părţi de propoziţie*, conjuncţia *însă* sau chiar propoziţii:

Podul de peste râu **s-a dărâmat.**
Băiatul de acolo şi *fata* de aici **sunt prietenii** mei.
Omul însă **doreşte** să plece.
Sfatul ce mi l-ai dat **a fost folositor.**
Sfatul pe care mi l-ai dat şi *sprijinul* pe care mi l-ai oferit mi-**au fost de ajutor.**

G. PUNCTUAŢIA

1. Între părţile componente ale subiectului multiplu coordonate prin juxtapunere se foloseşte virgula:

Trandafirii [,] *garoafele şi lalelele* sunt flori.

2. Virgula se mai foloseşte şi în următoarele situaţii:

(a) în coordonarea copulativă sau adversativă a părţilor componente ale subiectului multiplu prin conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale *nici, nu numai; ... ci şi; atât ... cât şi; precum şi; ci; dar; însă*;

Nu numai *el* [,] ci şi *ea* învaţă bine.

(b) în coordonarea disjunctivă a subiectului multiplu când conjuncţiile precedă şi primul termen:

Ori *el* (,) ori *ea* a întârziat?

(c) în coordonarea cu *şi* a subiectului multiplu când conjuncţia apare în enumerări cu valoare intensivă sau când are valoare adversativă:

Şi *Ileana* (,) şi *Maria* (,) şi *Viorica* sunt fruntaşe.

(d) când între subiect şi predicat se intercalează o apoziţie, un complement circumstanţial, o propoziţie sau un grup de propoziţii:

Cristi (,) vărul meu (,) îi este naş.

(e) când între subiect şi predicat lipseşte verbul copulativ:

Acolo, *trecătorul* e minune, iar *glasul* omului (,) poveste.

(f) în faţa lui *şi* adverbial care reia subiectul:

Ionel, s-a dus repede acolo [,] şi el.

3. Virgula nu se foloseşte între subiect şi predicat când între ele nu există intercalări:

Unii au plecat mai devreme.

4. Nu se foloseşte virgula nici în următoarele situaţii:

(a) când părţile subiectului multiplu sunt coordonate disjunctiv prin conjuncţiile *ori, sau*, nerepetate:

Ileana sau *Maria* să vină la mine.

(b) când părţile subiectului multiplu sunt coordonate prin conjuncţia *şi* nerepetată şi locuţiunile *şi cu, împreună cu*:

Luna şi *stelele* vegheau întinderile.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ (SB)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subiectivă este propoziţia subordonată care îndeplineşte, în frază, funcţia sintactică de subiect al propoziţiei regente.

Ea ţine deci locul subiectului.

Deşi înlocuieşte o parte principală de propoziţie, subiectiva este o propoziţie subordonată, deoarece se introduce în frază, ca şi celelalte subordonate, prin elemente relaţionale subordonatoare:

"E uşor *a scrie* versuri".
E uşor [1]/ *(să) scrii versuri.* [2]/
Leneşul mai mult aleargă.
(Cine) e leneş [1]/ mai mult aleargă. [2]/

Ea răspunde la aceleaşi întrebări ca şi subiectul: *cine? ce?*

Propoziţia subordonată subiectivă determină din propoziţia regentă (are ca element regent):

1. *un verb personal* (când răspunde la întrebarea *cine?*):

SB
(Cine) *învaţă* [1]/ *ştie.* [2]/

2. *un verb impersonal* la orice diateză:

a) activă: *a trebui, a fi* etc.

SB
Trebuie [1]/ *(să) vină.* [2]/

SB
"Şi (de)-*o fi* [1]/ *(să) mor ...* [2]/"
(Mioriţa)

b) reflexivă: *se cuvine, se cade, se întâmplă, se zice, se spune, se pare, se poate, se vede, se aude, se crede* etc.

SB
Nu se cade [1]/ *(să) procedezi aşa.* [2]/

c) pasivă: (îi) *este dat*, (îi) *este scris*, (îi) *este hotărât*, (îi) *este sortit* etc.

SB
"(Dar) ţi-*a fost dat* [1]/ *(să) treci* prin lume ... [2]/
(Al. Vlahuţă, *Lui Eminescu*)

Scanned with OKEN Scanner

3. un verb personal devenit impersonal (folosit ca impersonal) care apare uneori, precedat de un pronume personal la D sau Ac.: *rămâne, ajunge, doare, place, pasă, vine* etc.:

SB

Nu ne *rămâne* [1]/ (decât *să) învăţăm.* [2]/

SB

Îţi *ajunge* [1]/ (cât) *ai alergat.* [2]/

SB

Îi *vine* [1]/ *(să) ia câmpii.* [2]/

SB

Îmi *place* [1]/ *(să) cânt* la pian. [2]/

4. o expresie verbală impersonală alcătuită din verbul *a fi* (impersonal) şi un adverb (locuţiune adverbială) la orice grad de comparaţie: *e bine, e rău, e uşor, e greu, e lesne, e dificil, e posibil, e drept, e recomandabil, e cu putinţă, e de prisos* etc. Uneori verbul *a fi* poate lipsi sau poate sta după adverb:

SB

E bine [1]/ (*să*)-i *asculţi* sfatul. [2]/

SB

Bine [1]/ (că) *a plecat.* [2]/

SB

Adevărat este [1]/ (ce) *ai spus.* [2]/

SB

Ar fi foarte bine [1]/ *(să) mergi* şi tu acolo. [2]/

5. un adverb sau o locuţiune adverbială predicativă: *desigur, fireşte, probabil, poate, negreşit, pesemne, cu siguranţă, cu certitudine, fără îndoială, de bună seamă* etc

SB

Desigur [1]/ (că) *va veni.* [2]/

SB

Fără îndoială [1]/ (că) *a învăţat.* [2]/

În situaţiile 2, 3, 4, 5 propoziţiile subiective răspund la întrebarea *ce*. Regenta subiectivei nu are niciodată în aceste situaţii subiect (nici exprimat, nici neexprimat).

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Propoziţia subordonată subiectivă se introduce prin:

1. *pronume sau adjective pronominale în N.* (de obicei) G., Ac., D. (mai rar): *cine, care, ce, cât, câtă, câţi, câte, ceea ce, cel ce, cei ce, cele ce:*

SB

(Cine) *este harnic* [1]/ *este apreciat.* [2]/ pron. rel. N.

SB

(Care) copii *învaţă* [1]/ ştiu. [2]/ adjectiv pron. rel. N.

Scanned with OKEN Scanner

SB
(Cui) *am spus* [1]/ m-a crezut. [2]/ pron. rel. D.

SB
Important e [1]/ (ceea ce) *susţii.* [2]/ pron. rel. Ac.

SB
S-a văzut [1]/ *(a cui) e* vina. [2]/ pron. rel. în G.

2. *pronume sau adjective pronominale nehotărâte:*

SB
(Oricine) *munceşte* [1]/ *are* de toate. [2]/ pron. neh. N.

SB
(Oricui) i-*ai spune* [1]/ *nu* te-*ar crede.* [2]/ pron. neh. D.

SB
(Oricare) elev *învaţă* [1]/ *ştie.* [2]/ adj. pron. neh. N.

3. *conjuncţiile subordonatoare că, să, ca să, dacă, de:*

SB
E bine [1]/ (că) *a venit.* [2]/

SB
Posibil [1]/ *(să) sosească* mâine. [2]/

SB
Ar fi bine [1]/ (ca *să) mergi* şi tu. [2]/

SB
Nu se ştie [1]/ (dacă) *vine.* [2]/

4. *prin adverbe relative: unde, cât, cum, când, încotro:*

Nu se ştie [1]/ (când) (unde) (cum) (încotro) SB *a plecat.* [2]/

SB
Nu se ştie [1]/ (cât) *va sta.* [2]/

5. *locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: cum de, cum că, decât să:*

SB
E de mirare [1]/ (cum de) *a rezistat.* [2]/
Nu ne *rămâne* [1]/ (decât *să) plecăm.* [2]/

Propoziţia subordonată subiectivă nu are elemente subordonatoare specifice şi nici elemente corelative în regentă.

Subiectiva aşezată înaintea regentei se poate relua însă în regentă printr-un pronume demonstrativ:

SB
(Cine) *învaţă,* [1]/ *acela ia* premiu. [2]/
subiect

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

Subordonata subiectivă stă înaintea regentei (în majoritatea cazurilor) când răspunde la întrebarea *cine*:

SB
(Cine) *seamănă* vânt [1]/ *culege* furtună. [2]/

Stă după regentă (în majoritatea cazurilor) când răspunde la întrebarea *ce*:

SB
S-a aflat [1]/ (că) *vor veni* mâine. [2]/

În aceleaşi situaţii, poate sta şi după regentă sau înaintea ei:

SB
Nu e de vină [1]/ (cine) *întreabă*. [2]/

SB
(Că) ţi-*ai pierdut* timpul [1]/ *nu e bine*. [2]/

Subiectiva poate fi şi intercalată:

SB
S-au spus multe [1]/ (dar) [2a]/ (ceea ce) *era folositor* [3]/ *nu s-a reţinut* de către nici unul. [2b]/

Subiectiva se poate împleti cu regenta:

SB
Noi [1a]/ *trebuie* [2]/ *(să) mergem* neapărat acolo. [1b]/

D. PUNCTUAŢIA

În mod obişnuit, plropoziţia subiectivă nu se desparte de regentă prin virgulă, indiferent de locul pe care îl ocupă.

Dacă subiectiva este considerată, prin conţinutul ei, ca fiind ceva esenţial şi necesar în frază, exprimând un fel de condiţie, se desparte prin vigulă când este aşezată înaintea regentei:

SB
(Cine) *a muncit* [1]/[,] *a câştigat*. [2]/

SB
(Că) *ai muncit* [,] [1]/ *nu e rău*. [2]/

Când este aşezată înaintea regentei şi este reluată prin pronume demonstrativ, subiectiva se desparte întotdeauna prin virgulă:

SB
(Cine) *este harnic* [,] [1]/ acela *este apreciat*. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Subliniaţi cu o linie predicatele din frazele de mai jos. Despărţiţi frazele în propoziţii şi analizaţi apoi subiectele:

a) "Căutând apoi prin iarbă, el dete peste păsărica rănită, care, sărmana, se zvârcolea ca vai de ea; era o biată ciocârlie. Bisoceanu, luând-o în mână, cunoscu îndată că era ucisă nu de alice, ci de ciocul gaiţei".

(Al. Odobescu, *Pseudo-kyneghetikos*)

b) "A treia oară când l-a călcat urgia, n-a mai putut să mântuiască nimic din câte avea. Ai lui porniseră de cu seară în sus pe Jiu".

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

c) "E lesne bogatului a porunci, dar greu săracului de-a împlini."

(Folclor)

d) "Atunci Harap-Alb, Gerilă, Ochilă, şi Păsări-Lăţi-Lungilă se pun ei de ospătează şi beu...".

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

e) "Avea şi dânsul trei feciori
Şi i-au plecat toţi trei deodată
La tabără".

(G. Coşbuc, *Trei, Doamne, şi toţi trei*)

f) "Mult mi-e dor şi mult mi-e sete
Să văd frunza-n codru verde."

(Folclor)

g) "Mie mi-e drag românul şi ştiu a preţui bunătăţile cu care l-a dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căci el e simplu şi frumos în înfăţişarea lui, căci e curat, înţelept, vesel şi poetic în graiul său.

(V. Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

h) "Ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra ţară".

(V. Alecsandri, *Iarna*)

2. Daţi câte două exemple de propoziţii care să conţină toate felurile de subiecte neexprimate.

Scanned with OKEN Scanner

3. Formulaţi propoziţii cu subiecte multiple exprimate prin:
   a) adjective substantivizate;
   b) verbe la infinitiv şi supin;
   c) numerale ordinale.

4. Formulaţi propoziţii în care subiectele simple să fie exprimate prin:
   a) pronume posesiv;
   b) pronume interogativ;
   c) pronume relativ;
   d) pronume nehotărât.

5. Construiţi propoziţii în care să aveţi predicate verbale exprimate prin verbul *a fi*, iar ca subiecte substantivele *dimineaţă, primăvară, ploaie, sete, teamă*. Precizaţi ce deosebire sesizaţi, ca structură, între ultimele trei propoziţii şi primele.

6. Din grupurile de propoziţii date mai jos, alcătuiţi câte o propoziţie scriind o singură dată partea comună şi subliniaţi apoi subiectul precizând felul lui. Fiţi atenţi la acord.
   a) Vasile este zglobiu.
      Ion este zglobiu.
   b) Mihai este hazliu.
      Eugen este hazliu.
      Marin este hazliu.
   c) Gheorghe este fruntaş.
      Matei este fruntaş.
   d) Tu înveţi bine.
      El învaţă bine.

7. Formulaţi propoziţii în care verbele *a plăcea, a veni, a ajunge, a rămâne* să fie predicative impersonale şi să aibă funcţie de predicat verbal.

Aşezaţi pe lângă ele câte un subiect şi subliniaţi-l. Transformaţi apoi subiectele în propoziţii subordonate subiective.

8. Subliniaţi subiectele din propoziţiile de mai jos şi transformaţi-le în subordonate subiective:
   Harnicul este apreciat de colegi.
   Cumpărătorul are întotdeauna dreptate.
   Se întâmplă a greşi.
   Se cuvine a-l aprecia.
   Se cade a-i răspunde.
   E uşor de învăţat.
   E greu de răspuns.
   E posibil a veni.

Scanned with OKEN Scanner

9. Subliniaţi subiectivele din exemplele următoare şi completaţi apoi tabelul.

Nr. exemplului	Element regent	Întrebarea	Element subordonator	Cazul elem. subord.	Funcţia lor sintactică	Topica subordonatei	Punctuaţia subordonatei

a) Cine întreabă nu greşeşte.
b) Ce-a fost verde s-a uscat.
c) Câţi au auzit s-au mirat.
d) Oricine îi vede se minunează.
e) Se vede că nu cunoşti locurile.
f) Trebuie să învăţăm.
g) Ar fi rău dacă ar fi aşa.
h) E de mirare cum au răzbătut până acolo.
i) Poate că vine.
j) Nu se ştie unde a plecat.
k) Îi place ce-i dai.
l) Îi convine să meargă.
m) Cui nu-i place să plece.
n) Pe cine nu laşi să moară, nu te lasă să trăieşti.
o) Nu s-a aflat a cui e vina.

10. În exemplele de mai jos, propoziţiile regente au ca subiect cuvintele subliniate. Deci subordonatele care le urmează nu mai sunt subiective. Suprimaţi subiectele regentelor şi precizaţi ce fel de subordonate au devenit propoziţiile respective.

Mă mir*ă faptul* că nu vine.
Se admite *faptul* că a întârziat.
Se uită *faptul* că e un elev bun.
E sigur *faptul* că va sosi.

11. Transformaţi propoziţiile de mai jos în fraze în care ele să devină subordonate subiective. Înlocuiţi apoi termenul regent fără ca natura raportului şi felul subordonatei să se schimbe.

Model:

Nu te apropia! — Trebuie [1]/ (să) nu te apropii. [2]/
Nu trebuie[1]/ (să) te apropii. [2]/
Se cuvine [1]/ (să) nu te apropii. [2]/
Nu se cuvine[1]/ (să) te apropii. [2]/
etc.

Nu te înfuria!
Nu te speria!
Scoală-te!

Scanned with OKEN Scanner

12. Despărţiţi în propoziţii frazele de mai jos şi subliniaţi propoziţiile subiective. Transformaţi-le apoi în subiecte, acolo unde e posibil.

(a) "Cui place să roşească, roşească, eu nu vreu.
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu."
(V. Alecsandri, *Dan, căpitan de plai*)

(b) "Nu e greu să găseşti adevărul, e greu să ai dorinţa de a-l găsi."
(N. Iorga, *Cugetări*)

(c) "Şi în farmecul vieţii-mi
Nu ştiam că-i tot aceea
De te rezimi de o umbră
Sau de crezi ce-a zis femeia."
(M. Eminescu, *Pe aceeaşi ulicioară*)

(d) "Într-un târziu, cine vizita mănăstirea Ţigăneşti putea vedea acolo o maică bătrână, oacheşă, înaltă şi uscată ca o sfântă."
(I. L. Caragiale, *Două loturi*)

(e) "Mare minunăţie-i să-şi puie cineva obrăjiorul pentru unul ca tine şi să te hrănească ca pe un trântor."
(După Ion Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

PP AT(1)
1.a) "Căutând apoi prin iarbă, el *dete* peste păsărica rănită, [1]/ (care), sărmana, *se zvârcolea*
PP PP
ca vai de ea [2]/; *era o* biată *ciocârlie*. [3]/ Bisoceanu, luând-o în mână, *cunoscu* îndată [4]/
CD(4)
(că) *era ucisă* nu de alice, ci de ciocul gaiţei. [5]/"
(Al. Odobescu, *Pseudo-kyneghetikos*)

el - subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N.;
care (păsărica) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N.;

Observaţie: Pentru a stabili cu exactitate funcţia sintactică a pronumelui relativ, îl înlocuim cu substantivul pe care el îl substituie şi care se află în propoziţia regentă.

(păsărica) - subiect subînţeles (în P3)
Bisoceanu - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat;
(ciocârlia) - subiect subînţeles (în P5)

PP CT(1) CD(1)
(b) A treia oară [1a]/ (când) l-*a călcat* urgia, [2]/ *n-a* mai *putut* [1b]/ *(să) mântuiască* nimic [3]/
AT(3) PP ind.
(din câte) *avea*. [4]/ Ai lui *porniseră* de cu seară în sus pe Jiu." [5]/
(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

urgia - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
(el) - subiect subînţeles (în P1)
(el) - subiect subînţeles (în P3)
(el) - subiect subînţeles (în P4)

Observaţii: În propoziţia a cincea a textului subiectul este *ai*, deoarece în astfel de construcţii "articolul *ai*, în nominativ ţine locul unui subiect în nominativ (sau al unui substitut al lui) pe care îl determină genitivul [...]
Astfel se vede că adevăratul subiect al propoziţiei este şi aici în nominativ (*GA*, II, p. 90).
În construcţiile de acest tip, subiectul este exprimat prin articolul posesiv (genitival) socotit pronume semiindependent care realizează poziţia subiect impunând verbului persoana a III-a [...]" Guţu-Romalo, *Sintaxa*, p. 113.

Scanned with OKEN Scanner

PP PP
c) *E lesne* bogatului a porunci, [1]/ (dar) *e greu* săracului de-a împlini. [2]/
(Folclor)

a porunci - subiect simplu exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul infinitiv, (mod nepredicativ (nepersonal)) timpul prezent, formă afirmativă;
de-a împlini - subiect simplu exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul infinitiv, (mod nepredicativ, nepersonal)) timpul prezent, precedat de prepoziţia *de* (exprimare populară), formă afirmativă.

PP
(d) "Atunci Harap-Alb, Gerilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă *se pun* ei [1]/
CS(1) CS(1)
(de) *ospătează* [2]/ (şi) *beu.* [3]/
(I. Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

Harap-Alb, Gerilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă - subiect multiplu exprimat prin:
Harap-Alb - substantiv propriu, compus, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat; *Gerilă* - substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat; *Ochilă* - substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat; *Păsărilă-Lăţi-Lungilă* - substantiv propriu, compus, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat, coordonate copulativ prin juxtapunere şi prin conjuncţia *şi*;
ei - subiect simplu reluat (reia subiectul multiplu anterior cu scop afectiv), exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul N.
(*Harap-Alb, Gerilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă*) - subiect subînţeles (în P2)
(*Harap-Alb, Gerilă, Ochilă şi Păsări-Lăţi-Lungilă*) - subiect subînţeles (în P3)

PP
(e) "*Avea* şi dânsul trei feciori [1]/
PP
(Şi) i-*au plecat* toţi trei deodată
La tabără". [2]/
(G. Coşbuc, *Trei, Doamne, şi toţi trei*)

dânsul - subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N.;
toţi trei - subiect simplu exprimat prin numeral cardinal colectiv, genul masculin, numărul plural, cazul N.;

PP PP
(f) "Mult mi-*e* dor [1]/ (şi) mult mi-*e* sete [2]/
CI(2)
(Să) văd frunza-n codru verde. [3]/
(Folclor)

dor - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul N., nearticulat;

Scanned with OKEN Scanner

sete - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat.

Observaţie: În aceste situaţii verbul *a fi* este predicativ deoarece arată existenţa, iar substantivul care-i urmează are funcţie sintactică de subiect (vezi GA, II, p 100).

(*eu*) - subiect inclus în desinenţa verbului (în P3)

PP PP AT(2)
(g) "Mie mi-*e drag* românul [1]/ (şi) *ştiu* a preţui bunătăţile [2]/ (cu care) l-*a dăruit* natura. [3]/
PP SB(4) SB(4) CZ(4)
Mi-*e drag* [4]/ (*să*-)l *privesc* [5]/ (şi) (*să*)-l *ascult* [6]/, (căci) el *e simplu şi frumos* în înfăţişarea lui, [7]/
CZ(4)
(căci) *e curat, înţelept, vesel şi poetic* în graiul său. [8]/
(V. Alecsandri, *Românii şi poezia lor*)

românul - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;
(*eu*) - subiect inclus în desinenţa verbului (în P2)
natura - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul femini, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
să-l privesc şi să-l ascult - subiect propoziţional exprimat prin două propoziţii subordonate subiective
(*eu*) - subiect inclus în desinenţa verbului (în P5)
(*eu*) - subiect inclus în desinenţa verbului (în P6)
el - subiect simplu exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul N.;
(*el*) - subiect subînţeles (în P8)

PP PP PP
h) "Ziua *ninge*, [1]/ noaptea *ninge*, [2]/ dimineaţa *ninge* iară![3]/
PP
Cu o zale argintie *se îmbracă* mândra ţară.[4]/"
(V. Alecsandri, *Iarna*)

P1 - subiect inexprimabil (propoziţie fără subiect);
P2 - subiect inexprimabil (propoziţie fără subiect);
P3 - subiect inexprimabil (propoziţie fără subiect).

Observaţie: Aceste propoziţii au subiecte inexprimabile deoarece predicatele sunt exprimate prin verbe impersonale referitoare la fenomene ale naturii a căror acţiune nu poate fi atribuită unei persoane.

ţară - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., nearticulat.

Scanned with OKEN Scanner

2. *Subiecte subînţelese:*

a) Au fost acolo. (ei)
b) A câştigat concursul. (ea, el)

Subiecte incluse:

a) Du-te la şcoală. (tu)
b) Mergeţi în oraş. (voi)

Subiecte nedeterminate:

a) Bate la uşă.
b) Şi acolo s-a petrecut minunat!

Subiecte inexprimabile:

a) Se înserează.
b) Burează mereu.

3. a) *Cel harnic şi cel disciplinat* au luat premiu.
(Harnicul şi disciplinatul)

b) *A învăţa şi a crea* înseamnă a munci.
Nu e dificil *de citit şi de învăţat.*

c) *Primul şi al doilea* s-au calificat.

4. a) *Ai noştri* se înapoiază sâmbătă.
b) *Cine* a lipsit de la şcoală?
c) Nu se ştie [1]/ *care* va câştiga. [2]/
d) Te-a căutat *cineva.*

5. Afară **este** *dimineaţă.*
Nu e încă *primăvară.*
Acum **este** *ploaie.*
Mi-este *sete.*
Ţi-este *foame?*
Nu vă **e** *teamă?*

În ultimele exemple, spre deosebire de primele, verbul *a fi* este însoţit de o formă neaccentuată de D. a pronumelui personal.

6. a) *Vasile şi Ion* sunt zglobii. (subiect multiplu)
b) *Mihai, Eugen şi Marin* sunt hazlii. (subiect multiplu)
c) *Gheorghe şi Matei* sunt fruntaşi. (subiect multiplu)
d) *Tu şi el* învăţaţi bine. (subiect multiplu)

7. Îi place *lectura.*
Îi *place* [1]/ *(să) citească.* [2]/

Îi vine *de plecare.*
Îi *vine* [1]/ *(să) plece.* [2]/
Îţi ajunge *învăţatul.*
Îţi *ajunge* [1]/ (cât) *ai învăţat.* [2]/
Nu-ţi rămâne [1]/ (decât *să) te consolezi.* [2]/

8. *Harnicul* este apreciat de colegi.
(Cine) *este harnic* [1]/ *este apreciat* de colegi. [2]/
Cumpărătorul are întotdeauna dreptate.
(Cine) *cumpără* [1]/ *are* întotdeauna *dreptate.* [2]/
Se întâmplă *a greşi.*
Se întâmplă [1]/ *(să) greşeşti.* [2]/
Se cuvine *a*-l *aprecia.*
Se cuvine [1]/ *(să)*-l *apreciezi.* [2]/
Se cade *a*-i *răspunde.*
Se cade [1]/ *(să)*-i *răspunzi.* [2]/
E uşor *de învăţat.*
E uşor [1]/ *(să) înveţi.* [2]/
E greu *de răspuns.*
E greu [1]/ *(să) răspunzi.* [2]/
E posibil *a veni.*
E posibil [1]/ *(să) vină.* [2]/

9. a) **(Cine) întreabă** [1]/ *nu greşeşte.* [2]/
b) **(Ce)-a fost verde** [1]/ *s-a uscat.* [2]/
c) **(Câţi) au auzit** [1]/ *s-au mirat.* [2]/
d) **(Oricine) îi vede** [1]/ *se minunează.* [2]/
e) *Se vede* [1]/ **(că) nu cunoşti locurile.** [2]/
f) *Trebuie* [1]/ (să) **învăţăm.** [2]/
g) *Ar fi rău* [1]/ **(dacă) ar fi aşa.** [2]/
h) *E de mirare* [1]/ **(cum) au răzbătut până acolo.** [2]/
i) *Poate* [1]/ **(că) vine.** [2]/
j) *Nu se ştie* [1]/ **(unde) a plecat.** [2]/
k) *Îi place* [1]/ **(ce)-i dai.** [2]/
l) Îi *convine* [1]/ **(să) meargă.** [2]/
m) **(Cui) nu-i place** [1]/ *(să) plece.* [2]/
n) **(Pe cine) nu-l laşi** [1]/ *(să) moară* [2]/ *nu* te *lasă* [3]/ *(să) trăieşti.* [4]/
o) *Nu s-a aflat* [1]/ **(a cui) este vina.** [2]/

Scanned with OKEN Scanner

Nr. crt.	Felul elem. regent	Între-bare	Elemente subord.	Cazul elem. subord.	Funcţia lor sintactică	Topica su-bordonatei	Punctuaţia
a)	vb.pers.	cine	pron.rel.	N.	subiect	înainte	fără virgulă
b)	vb.pers.	ce	pron.rel.	N.	subiect	înainte	fără virgulă
c)	vb.pers.	cine	pron.rel.	N.	subiect	înainte	fără virgulă
d)	vb.pers.	cine	pron.neh.	N.	subiect	înainte	fără virgulă
e)	vb.imp.	ce	conj.subord.	-	-	după	fără virgulă
f)	vb.imp.	ce	conj.subord.	-	-	după	fără virgulă
g)	expr.vb.imp.	ce	conj.subord.	-	-	după	fără virgulă
h)	expr.vb.imp.	ce	adv.rel.	-	Ccm	după	fără virgulă
i)	adv.pred.	ce	conj.subord.	-	-	după	fără virgulă
j)	vb.imp.	ce	adv.rel.	-	Ccl	după	fără virgulă
k)	vb.imp.	ce	pron.rel.	Ac.	Cd	după	fără virgulă
l)	vb.imp.	ce	conj.subord.	-	-	după	fără virgulă
m)	vb.pers.	cine	pron.rel.	D.	Ci	înainte	fără virgulă
n)	vb.pers.	cine	pron.rel.	Ac.	Cd	înainte	fără virgulă
o)	vb.imp.	ce	pron.rel.	G.	n.p.	după	fără virgulă

10. Mă miră faptul [1]/ (că) nu vine. [2]/
Mă *miră* [1]/ (că) *nu vine*. [2]/
PP SB

Se admite faptul [1]/ (că) a întârziat. [2]/
Se admite [1]/ (că) *a întârziat*. [2]/
PP SB

Se uită faptul [1]/ (că) e un elev bun. [2]/
Se uită [1]/ (că) *e un elev* bun. [2]/
PP SB

E sigur faptul [1]/ (că) va sosi. [2]/
E sigur [1]/ (că) *va sosi*. [2]/
PP SB

11. *Nu te înfuria!* Trebuie [1]/ *(să) nu te înfurii*. [2]/
Nu trebuie [1]/ *(să) te înfurii*. [2]/
Se cuvine[1]/ *(să) nu te înfurii*. [2]/
Nu se cuvine [1]/ *(să) nu te înfurii*. [2]/
Nu se cade [1]/ *(să) te înfurii*. [2]/
E bine [1]/ *(să) nu te înfurii*. [2]/
Nu e bine [1]/ *(să) te înfurii*. [2]/
E indicat [1]/ *(să) nu te înfurii*. [2]/
Nu e indicat [1]/ *(să) te înfurii*. [2]/
etc.

Scanned with OKEN Scanner

Nu te speria!

Trebuie [1]/ *(să) nu te sperii.* [2]/
Nu trebuie [2]/ *(să) te sperii.* [2]/
Nu se cuvine [1]/ *(să) te sperii.* [2]/
Se cuvine [1]/ *(să) nu te sperii.* [2]/
E rău [1]/ *(să) te sperii.* [2]/
E indicat [1]/ *(să) nu te sperii.* [2]/
Nu e indicat [1]/ *(să) te sperii.* [2]/
etc.

Scolă-te!

Trebuie[1]/ *(să) te scoli.* [2]/
Nu trebuie [1]/ *(să) te scoli.* [2]/
Se cuvine [1]/ *(să) te scoli.* [2]/
E bine [1]/ *(să) te scoli.* [2]/
E normal [1]/ *(să) te scoli.* [2]/
E indicat [1]/ *(să) te scoli.* [2]/
Nu e rău [1]/ *(să) te scoli.* [2]/
etc.

12. a) "(Cui) *place* [1]/ *(să roşească,* [2]/ *roşească,* [3]/ eu *nu vreu*
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu." [4]/
(V. Alecsandri, *Dan, căpitan de plai*)

P1 = SB(3)

P2 = SB(1)

P3 = PP
P4 = PP
} coord. advers. juxt.

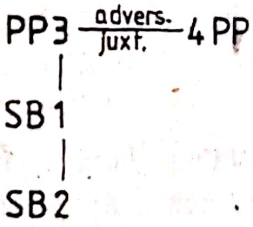

Îngăduitorul ... să roşească ...
Cui place *roşitul* ...

b) "*Nu e greu* [1]/ *(să) găseşti* adevărul, [2]/ *e greu* [3]/ *(să) ai dorinţa* de a-l găsi." [4]/
(N. Iorga, *Cugetări*)

P1 = PP
P2 = SB(1)
P3 = PP
} coord. advers. juxt.

P4 = SB(3)

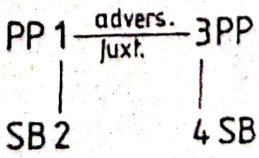

Nu e greu *a găsi (de găsit)...*
E greu *a avea dorinţa...*

Scanned with OKEN Scanner

c) "Şi) în farmecul vieţii-mi
Nu ştiam [1]/ (că)-*i tot aceea* [2]/
(De) *te razimi* de o umbră [3]/
(Sau) (de) *crezi* [4]/ (ce)-*a zis* femeia." [5]/
(M. Eminescu, *Pe aceeaşi ulicioară*)

P1 = PP
P2 = CD(1)
P3 = SB(2) > coord. disj.
P4 = SB(2) >
P5 = CD(4)

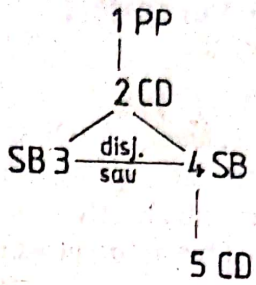

...i tot aceea a te rezema de o umbră sau a crede...

Observaţie: Subordonatele 2 şi 5, deşi răspund la aceeaşi întrebare ca şi subiectivele 3 şi 4, sunt completive directe, deoarece regentele lor au subiecte incluse şi determină verbe personale şi tranzitive.

d) "Într-un târziu, [1a]/ (cine) *vizita* mănăstirea Ţigăneşti [2]/ *putea* vedea acolo o maică bătrână, oacheşă, înaltă şi uscată ca o sfântă. [1b]/
(I. L. Caragiale, *Două loturi*)

P1 = PP
P2 = SB(1)

"Într-un târziu, *vizitatorul* mănăstirii Ţigăneşti putea"...

e) "Mare *minunăţie-i* [1]/ *(să)-şi puie* cineva *obrăjiorul* pentru unul ca tine [2]/ (şi) *(să)* te *hrănească* ca pe un trântor. [3]/
(După Ion Creangă)

P1 = PP
P2 = SB(1) > coord. cop.
P2 = SB(1) >

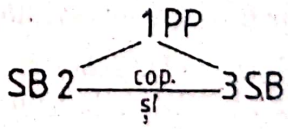

"Mare minunăţie-i *a-şi pune* cineva *obrăjiorul* pentru unul ca tine şi *a* te *hrăni* ca pe un trântor."

Observaţie: Propoziţiile 2 şi 3 sunt subiective şi nu predicative, deoarece, „substantivul din regentă este articulat definit şi are funcţia de nume predicativ, încât subordonata nu poate fi predicativă, ci subiectivă". (Neamţu, *Elemente*, p. 220).

Dacă substantivul din regentă ar fi articulat definit, în N., ar avea funcţie sintactică de subiect sau nume predicativ, în funcţie de topică, iar subordonata ar fi predicativă ori subiectivă:

E *vina* ta *că n-ai venit.*
n.p. SB
Vina ta e *că n-ai venit.*
subiect PR

PREDICATUL

A. NOTE DEFINITORII

Predicatul este partea principală de propoziţie care atribuie subiectului o acţiune, o stare, o caracteristică ori o însuşire. Altfel spus, predicatul este partea principală de propoziţie care arată ce face, cine este, ce este sau cum este subiectul.

În propoziţiile impersonale (Hristea, SLR, p 300), predicatul exprimă o acţiune care nu mai poate fi atribuită subiectului, acesta neputând fi identificat.

El *învaţă*. (atribuie subiectului o acţiune)
Ei *stăteau* liniştiţi. (atribuie subiectuluui o stare)
Asta-*i nebunie* goală! (atribuie subiectului o caracteristică)
El *este harnic*. (atribuie subiectului o însuşire)
Afară *plouă*. (exprimă o acţiune, fără a putea fi atribuită unui subiect)

Predicatul răspunde la întrebările: *ce face? cine este? ce este? cum este?* adresate subiectului.

B. CLASIFICARE

Predicatul este de două feluri: (I) *predicat verbal* şi (II) *predicat nominal*, care poate fi şi incomplet (insuficient) atunci când este urmat de o subordonată predicativă.

I. Predicat verbal

Predicatul verbal atribuie subiectului o acţiune sau o stare. El arată ce face subiectul şi răspunde la întrebarea *ce face?* adresată acestuia.

Predicatul verbal, după cum arată şi denumirea sa, se exprimă prin:

1) *verb predicativ*, la orice diateză, folosit la un mod predicativ sau personal (indicativ, conjunctiv, condiţional-optativ, imperativ):

Mihai *a plecat* la ţară. (diateza activă, indicativ)
M-aş fi dus şi eu acolo. (diateza reflexivă, condiţional-optativ)
El *a fost chemat* de un coleg. (diateza pasivă, indicativ)
Să mergem împreună acolo. (diateza activă, conjunctiv)
Du-te mai repede! (diateza reflexivă, imperativ)

Predicatul verbal poate fi exprimat şi printr-un verb predicativ la un mod nepredicativ - infinitiv sau supin - cu valoare imperativă:

A nu se staţiona sub macara. *De revăzut* exemplele!

2) *locuţiune verbală*, în aceleaşi condiţii ca şi verbul:

Şi-a dat seama de cele întâmplate.

Uneori, între părţile locuţiunii se pot intercala alte cuvinte:

Îşi aduce bine *aminte* de anii de şcoală.

Scanned with OKEN Scanner

3) *interjecţie cu valoare verbală:*

Hai acasă!

4) *adverb sau locuţiune adverbială predicativă* care nu acceptă subînţelegerea unui verb copulativ:

Poate [1]/ (că) vine. [2]/ (predicat verbal exprimat prin adverb predicativ)

Când au funcţie sintactică de predicat, adverbele şi locuţiunile adverbiale predicative pot fi urmate de o conjuncţie care introduce o subiectivă sau sunt izolate între virgule, formând o propoziţie principală incidentă:

SB

Desigur [1]/ (că) vine. [2]/

Ieri a venit, [1]/ *poate*, [2]/(dar) eu nu l-am văzut. [3]/ - apud Hristea, SRL p. 306.

Uneori predicatul verbal se poate subînţelege, mai ales în dialog:

- Când pleci? [1]/

- √ Mâine. [2]/ √ plec

Se poate subînţelege chiar numai una din părţile componente ale verbului prin care este exprimat predicatul verbal, cum este, de pildă, auxiliarul:

Am văzut [1]/ (şi) *auzit* totul. [2]/ (auxiliarul *am*)

Fructele *sunt culese* [1]/ (şi) *depozitate* de muncitori [2]/ (auxiliarul *sunt*)

Alteori poate lipsi o parte a locuţiunii verbale:

Fuga!

Când predicatul verebal este însoţit de un pronume personal, formă neaccentuată, cu valoare neutră (fără a înlocui un nume), acesta din urmă face parte din predicat (mai ales în locuţiuni verbale):

A luat-*o* la sănătoasa!

II. Predicatul nominal

Predicatul nominal atribuie subiectului o identitate sau o însuşire. El arată cine este, ce este sau cum este subiectul. El răspunde la întrebările *cine este? ce este? cum este?* adresate subiectului.

Pronumele interogativ din întrebare îşi schimbă forma în funcţie de cazul la care se află numele predicativ corespunzător: *pentru cine este? al cui este?* etc. În întrebare poate să apară alt verb copulativ: *ce a devenit? ce înseamnă? cum părea?* etc.

Predicatul nominal este alcătuit din (1) *verb copulativ* şi (2) *nume predicativ*.

(1) **Verbele copulative** sunt instrumente gramaticale care nu au înţeles de sine stătător şi fac legătura dintre numele predicativ şi subiect.

PN

El ← *este* → *elev*

subiect + vb. cop. + n.p.

Verbele copulative cele mai frecvent folosite sunt: *a fi, a deveni, a ieşi, a ajunge, a se face, a însemna, a părea, a rămâne, a se naşte.*

A fi este verbul copulativ cel mai des întâlnit şi are această valoare atunci când nu are sensurile prevăzute mai jos:

Mihai **este** *harnic*.

În acest exemplu verbul copulativ *a fi* este personal, dar poate fi şi impersonal când intră în alcătuirea unor expresii verbale impersonale:

Este *bine* aşa.

Verbul *a fi* mai poate avea şi valoare de verb predicativ şi verb auxiliar.

Când este *verb predicativ* are înţeles de sine stătător şi formează singur un predicat verbal.

Ca verb predicativ este personal, când se poate înlocui cu *a exista, a se afla, a se găsi, a trăi, a trece, a se duce* etc. şi impersonal când se înlocuieşte cu *a trebui, a se întâmpla, a fi necesar*.

El *este* în clasă. (verb predicativ personal)
(se află)

(Dacă) *este* [1]/ (să) plece [2]/, anunţă-mă [3]/. (verb predicativ impersonal)
(trebuie)

În această ultimă situaţie, verbului *a fi* îi urmează o propoziţie subiectivă.

În expresii ca *(mi)-e foame, (mi)-e sete, (mi)-e frig, e noapte, e primăvară*, verbul *a fi* este predicativ şi formează singur un predicat verbal, iar substantivele care îl însoţesc au funcţie sintactică de subiect.

Ca verb *auxiliar*, verbul *a fi* intră în alcătuirea unor forme verbale compuse: conjunctiv perfect *(să fi mers)*, condiţional-optativ perfect *(aş fi mers)*, indicativ viitor *(voi fi mers)*, infinitiv perfect *(a fi mers)*, toate modurile şi timpurile diatezei pasive *(este sfătuit)*.

A deveni este întotdeauna verb copulativ, în limba literară, înregistrându-se unele excepţii în vorbirea din Muntenia sau în operele unor scriitori, precum şi în limbajul filozofic, echivalent cu "a se transforma", "a se schimba":

El **a devenit** *inginer*.
vb. cop. + n.p.
PN

A ieşi, a ajunge, a se face sunt verbe copulative când se pot înlocui cu *a deveni:*

El **a ieşit** *doctor*.
Tu **ai ajuns** *ofiţer*.
Ea **s-a făcut** *profesoară*.

Aceste verbe pot fi predicative personale sau impersonale, formând singure un predicat verbal:

El *a ieşit* din casă. (verb predicativ personal)
În cărţi i-*a ieşit* că va face un drum. (verb predicat impersonal, urmat de o subiectivă)
Tu *ai ajuns* acasă. (verb predicativ personal)
Îţi *ajunge* cât ştii. (verb predicativ impersonal urmat de o subiectivă)
Acolo *se face* o şcoală. (verb predicativ personal)
— Vii pe la mine să-ţi dau cartea?
— *S-a făcut*! (verb predicativ impersonal)

A însemna este verb copulativ când nu se poate înlocui cu "a face un semn", "a marca printr-un semn".

Învăţătura **înseamnă** *muncă*

A părea este verb copulativ când este personal şi prezintă caracteristica subiectului ca aparentă, sau impersonal, în expresii verbale impersonale:

El **părea** *obosit.* (verb copulativ personal)
Pare *mai simplu* să scriu. (verb copulativ impersonal)

A rămâne este copulativ personal sau impersonal, când arată mai ales că subiectul a rămas sau va rămâne cu aceeaşi caracteristică:

El **a rămas** *neschimbat.* (verb copulativ personal)
Rămâne *hotărât* [1]/ (că)... [2]/ (verb copulativ impersonal)

Şi aceste trei verbe *(a însemna, a părea, a rămâne)* pot avea valoare predicativă, având funcţie de predicat verbal:

El *a însemnat* totul în caiet. (verb predicativ personal)
(Mi) *se pare* [1]/ (că) va veni [2]/ (verb predicativ impersonal, urmat de subiectivă)
Pare [1]/ (că) va ploua. [2]/ (verb predicativ impersonal urmat de subiectivă)
Îmi *pare* [1]/ (că) n-a reuşit. [2]/ (verb predicativ impersonal urmat de subiectivă)
Tu *ai rămas* acasă. (verb predicativ personal)
Nu-mi *rămâne* [1]/ (decât să) tac. [2]/ (verb predicativ impersonal urmat de subiectivă).
Rămâne de văzut. (verb predicativ impersonal urmat de subiectul *de văzut*).

A se naşte este copulativ când nu are înţelesul de "a căpăta viaţă", "a veni pe lume".

Românul **s-a născut** *poet.* (verb copulativ personal: "a fi prin origine", prin naştere").

În legătură cu verbele copulative există specialişti care includ în această categorie şi verbele *a se chema, a se numi, a se arăta, a reprezenta, a constitui* ş.a., dar un inventar al verbelor copulative este greu de stabilit din mai multe motive" vezi Avram, *Gramatica,* p. 264.

(2) **Numele predicativ** este partea esenţială sau elementul de bază al predicatului nominal deoarece prin el se atribuie identitatea sau însuşirea.
El este de două feluri:
(a) *simplu,* când este exprimat printr-o singură parte de vorbire:

El *este* **harnic.**

(b) *multiplu,* când este exprimat prin mai multe părţi de vorbire coordonate între ele:

El *este* **harnic, silitor şi disciplinat.**

(3) Numele predicativ se exprimă prin:
(a) *substantiv* comun sau propriu în N., G. cu sau fără prepoziţie, şi în Ac. cu prepoziţie:

El este *elev.*
Ea este *Maria.* } N.

Cartea este *a colegului.*
Creionul este *al lui Mihai.* } G. fără prepoziţie

El este *contra răufăcătorilor.*
Tu eşti *împotriva lui Mihai.* } G. cu prepoziţie

Florile sunt *pentru mama.*
Cărţile sunt *pentru Ileana.* } Ac. cu prepoziţie

b) *adjectiv propriu-zis*, la orice grad de comparaţie şi prin adjective provenite din alte părţi de vorbire (verbe la participiu şi gerunziu acordat):

El este *cel mai harnic*.
Câmpul este *înverzit*. (nu acceptă complement de agent)
Femeia este *suferindă*.

c) *pronume*, în aceleaşi cazuri ca şi substantivul:
- pronume personal:

Tu eşti *tu*, şi el e *el*. - N.
Cărţile sunt *ale lui*. - G.
De ce eşti *contra ei?* - G. cu prep.
Cadoul este *pentru tine*. - Ac. cu prep.

- pronume personal de politeţe:

Rectorul universităţii este *dumnealui*. - N.
Diploma este *a dumneaei*. - G.
Ei au fost *împotriva dumneavoastră*. - G. cu prep.
Cartea este *pentru dumneata*. - Ac. cu prep.

- pronume reflexiv în Ac. cu prepoziţie:

Totul este *pentru sine*.

- pronume posesiv:

Caietul este *al meu*. - N.
Meritul este *alor noştri*. - G.
El este împotriva *alor noştri*. - G. cu prep.

- pronume demonstrativ:

Prietenul meu este *acesta*. N.
Halatul este *al celuilalt*. - G. fără prep.
Tu eşti contra *acestuia*. - G. cu prep.
Creioanele sunt *pentru celelalte*. - Ac. cu prep.

- pronume nehotărât:

El a ajuns *ceva* în viaţă. - N
Meritul este *al fiecăruia* dintre voi. - G. fără prep.
Ea era *împotriva tuturor*. - G. cu prep.
Premiile sunt *pentru oricare* dintre fruntaşi. - Ac. cu prep.

- pronume interogativ:

— *Cine* este el? - N.
Al cui este creionul? - G. fără prep.
Împotriva căruia dintre ei eşti tu? - G. cu prep.
Pentru cine este cartea? - Ac. cu prep.

Scanned with OKEN Scanner

- pronume relativ:

Nu mi-ai spus [1]/ *cine* este ea. [2]/ - N.
El nu ştie [1]/ *ale cui* sunt cărţile. [2]/ - G. fără prep.
L-am întrebat [1]/ *împotriva căruia* dintre ei este. [2]/ - G. cu prep.
Nu mi-a mărturisit [1]/ *pentru cine* sunt florile. [2]/ - Ac. cu prep.

- pronume negativ:

Această afacere nu însemnă *nimic*. - N.
Meritul nu este *al nici unuia* dintre colegii mei. - G. fără prep.
El n-a fost *împotriva nimănui*. - G. cu prep.
Aceste cărţi nu sunt *pentru nici una* dintre ele. - Ac. cu prep.

d) *numeral*, în aceleaşi cazuri ca şi substantivul:

- numeraal cardinal propriu-zis:

Ei sunt *doi*. - N.
Propunerea este *a celor doi*. - G. fără prep.
Toţi au fost *contra celor doi*. - G. cu prep.
Cărţile sunt *pentru cei doi*. - Ac. cu prep.

- numeral ordinal:

El este *al treilea*. - N.
Hotărârea este *a celui de-al doilea*. - G. fără prep.
Tu ai fost *împotriva celui de-al patrulea*. - G. cu prep.
Acest album este *pentru cel de-al treilea* dintre premianţi. - Ac. cu prep.

- numeral colectiv:

Ei sunt *tustrei*. - N.
Meritul este *al amândurora*. - G. fără prep.
Voi sunteţi *contra amândurora*. - G. cu prep.
Fructele sunt *pentru amândoi*. - Ac. cu prep.

- numeral multiplicativ cu valoare adjectivală în N.:

Efortul lui este *înzecit*.

- numeral fracţionar:

Această parte este *o doime*. - N.
Cărţile sunt *pentru jumătate* din elevi. - Ac. cu prep.
Contribuţia cea mai însemnată este *a* celeilalte *doimi* dintre participanţi. - G.

Deşi nici gramaticile şcolare şi nici unele tratate nu menţionează prezenţa numelui predicativ în cazul D. cu prepoziţie, acesta este o realitate lingvistică de care trebuie să se ţină cont:

Lucrarea este *conform proiectului*. (Vezi LLR, nr 3-4/1993, p. 57).

e) *verb:*

- la infinitiv cu sau fără prepoziţia *de:*

Plăcerea lui este *de a citi.*
A învăţa înseamnă *a munci.*

- la supin:

Tema este *de scris.*

- participiu şi gerunziu acordat cu valoare adjectivală (vezi *b.*)

f) *adverb:*

El este *astfel.*

Predicatul exprimat prin expresie verbală impersonală e predicat nominal. Numele lui predicativ este exprimat prin adverb (locuţiune adverbială):

E *bine* aşa.
E *cu neputinţă* să realizezi acest lucru.

g) *interjecţie:*

E *vai* de ei.

Predicatul nominal urmat de o propoziţie subordonată predicativă se numeşte *predicat nominal incomplet (insuficient):*

El *este* [1]/ (cum) îl ştiai. [2]/

În unele situaţii, poate lipsi fie verbul copulativ, fie numele predicativ, ele subînţelegându-se:

— Este mare peştele?
— *Este.* √
Harnice sunt fetele, dar mai *harnici* √ băieţii.

În cazul în care există mai multe nume predicative în acelaşi enunţ, verbul copulativ se subînţelege numai dacă numele predicative respective se referă, fiecare la alt subiect. Altfel, enunţul are predicat nominal cu nume predicativ multiplu:

Culorile lumii *sunt vii* [1]/ (iar) zvonurile ei, √ *clare.* [2]/
Culorile lumii *sunt vii şi clare.* [1]/

Lipsa verbului copulativ se poate marca grafic prin virgulă sau prin linie de pauză:

Curtea boierului (-) vraişte. (apud Beldescu, OOP, p. 104)

C. TOPICA PREDICATULUI ŞI A NUMELUI PREDICATIV

I. Predicatul *stă de obicei după subiect,* dar poate sta şi *înaintea acestuia:*

Picioarele îi *amorţiseră.*
Îi *amorţiseră* picioarele.
Băiatul *este harnic.*
Este harnic băiatul.

El îşi schimbă locul atunci când accentul cade pe acţiunea sau caracteristica exprimată de predicat.

Scanned with OKEN Scanner

II. Predicatul stă *întotdeauna după subiect* în următoarele situaţii:

(1) când subiectul este exprimat prin pronume interogativ;

(2) când subiectul este exprimat prin verb la infinitiv într-o propoziţie cu predicat nominal al cărui nume predicativ este exprimat tot prin verb la infinitiv; (vezi exemplele de la topica subiectului, p. 46).

III. Predicatul stă *întotdeauna înaintea subiectului* în următoarele situaţii:

(1) când este exprimat prin verb de declaraţie intercalat în vorbirea directă sau folosit după vorbirea directă;

(2) când apare în stilul povestitorilor;

(3) în unele construcţii afective cu subiect cantitativ sau reluat;

(4) când este exprimat prin verb la infinitiv;

(5) în propoziţiile interogative independente sau subordonate care incep cu un pronume sau adverb interogativ-relativ, cu funcţie sintactică de nume predicativ. (Vezi exemplele de la topica subiectului, p. 46).

IV. Numele predicativ stă *de obicei după verbul copulativ:*

Acesta este *Ionescu.*

V. Numele predicativ stă şi *înaintea verbului copulativ:*

(1) când se insistă asupra însuşirii sau calităţii atribuite subiectului, accentul căzând asupra numelui predicativ:

Vrednici sunt aceşti oameni!

(2) când este exprimat prin pronume interogativ sau relativ:

Cine sunt ei?
Nu mi-ai spus *cine* sunt ei.

(3) când este exprimat prin adverb interogativ-relativ:

Cum este Mihai?
Te-am întrebat [1]/ *cum* este Mihai. [2]/

VI. Numele predicativ stă *întotdeauna după verbul copulativ şi după subiect* în următoarele situaţii:

(1) când atât el, cât şi subiectul sunt exprimate prin verbe la infinitiv:

A învăţa înseamnă *a munci.*

(2) când ambele funcţii (subiect, nume predicativ) sunt realizate prin substantive articulate cu articol hotărât:

Curăţenia e *mama* sănătăţii.

Dacă cele două substantive nu au acelaşi număr, iar verbul copulativ se acordă cu unul şi acelaşi cuvânt, numele predicativ poate sta şi pe primul loc.

Averea lui sunt *cărţile.*
Cărţile sunt averea lui.

(3) când una din funcţii (subiect sau nume predicativ) este realizată prin substantiv articulat cu articol hotărât, iar cealaltă prin substantiv nearticulat, dar precedat de adjective pronominale sau propriu-zise la superlativ, acesta din urmă fiind considerat ca "determinat" (ca şi când ar fi articulat cu articol hotărât):

Foamea este cel mai bun *bucătar.*

Scanned with OKEN Scanner

(4) când nici una din funcţii (subiect, nume predicativ) nu se exprimă prin substantiv nearticulat sau articulat cu articol nehotărât:

Colegii mei sunt *ceilalţi*.
Prietenul meu este *cel de-al doilea*.
Motivul este *altul*.
Aceasta este *hotărârea*.

În toate aceste situaţii (1, 2, 3, 4), schimbând topica se schimbă şi cele două funcţii sintactice (subiect, nume predicativ).

VII. Între părţile componente ale predicatului nominal şi ale numelui predicativ multiplu se pot intercala alte părţi de propoziţie sau o propoziţie întreagă:

Să fie **el** *sănătos*.
Eşti, **îi zise el**, *un calic*.
Asta *înseamnă muncă* permanentă, *efort* susţinut şi *tenacitate*.

D. PUNCTUAŢIA PREDICATULUI ŞI A NUMELUI PREDICATIV

I. Între predicat şi subiect *nu se foloseşte virgula* când între le nu sunt intercalate alte părţi de propoziţie:

Ionel **învaţă** lecţia.
El **este harnic.**

Dacă subiectul este aşezat înaintea predicatului, iar între ele se intercalează un complement circumstanţial cu sau fără determinări, acestă se izolează obligatoriu între virgule:

Povestea bătrână [,] în măreţia codrului [,] **aduce** înfiorări pe chipurile lor.

Când subiectul este aşezat după predicat, complementul circumstanţial aşezat între ele se izolează între virgule numai dacă vorbitorul vrea să insiste asupra lui:

S-a schimbat[,] brusc[,] *vremea*.

II. Între predicat şi subiect *se poate folosi virgula*, dacă între ele se intercalează o apoziţie, o propoziţie principală sau subordonată incidentă ori un grup de propoziţii:

Mihai[,] colegul meu[,] **este fruntaş.**
Mihai[,] dacă-l întrebi[,] **va răspunde.**
Ionel[,] când este întrebat ce s-a intâmplat[,] **tace.**

III. Virgula *se foloseşte* între numele predicative şi subiect pentru a marca lipsa verbului copulativ. (Vezi exemplul de la punctuaţia subiectului, p. 47). În această situaţie se poate folosi şi linia de pauză sau două puncte.

Scanned with OKEN Scanner

IV. Între verbul copulativ şi numele predicativ *se poate folosi virgula* când între acestea apar intercalate părţi de propoziţie, o propoziţie principală sau subordonată incidentă ori o frază:

Este$_{[,]}$ acum$_{[,]}$ *mai convingător*, decât altădată.
Fii$_{[,]}$ ^{1a}/ i-am zis$_{[,]}$ ^{2}/ mai prudent. ^{1b}/
Când nu există intercalări, nu se foloseşte virgula.

V. În cazul numelui predicativ multiplu, virgula *se foloseşte* în următoarele situaţii:

1) când părţile sunt coordonate prin juxtapunere:

Este *harnic*$_{[,]}$ *silitor* şi disciplinat.

2) când elementele componente sunt coordonate copulativ sau adversativ prin conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale *nici, nu numai ... ci şi, atât .... cât şi ..., precum şi, ci, dar, iar, însă:*

Este *spătos* $_{[,]}$ dar *nu prea înalt.*

3) când părţile componente ale numelui predicativ sunt coordonate disjunctiv, iar conjuncţiile precedă şi primul termen:

Este ori *nepriceput* $_{[,]}$ ori *incompetent.*

4) când părţile numelui predicativ multiplu sunt coordonate prin *şi* repetat într-o enumerare cu valoare intensivă:

Este şi *harnic*$_{[,]}$ şi *inteligent.*

VI. Numele predicativ multiplu coordonat disjunctiv prin conjuncţiile *ori, sau* nerepetate *nu se desparte* prin virgulă:

Eşti *nervos* ori *fără chef?*

VII. Virgula *nu se foloseşte* nici atunci când părţile componente sunt coordonate prin conjuncţia *şi* nerepetată:

Toţi copiii sunt *veseli* şi *gălăgioşi.*

Scanned with OKEN Scanner

ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL*

Prin *acord* se înţelege concordanţa (potrivirea) dintre două părţi de propoziţie, dintre două părţi de vorbire sau dintre o parte de propoziţie şi determinantul său (termenul regent).

Acordul predicatului cu subiectul presupune concordanţa dintre predicatul verbal, dintre verbul copulativ sau numele predicativ şi subiect.

Predicatul realizează cu subiectul *trei tipuri de acord:*

1) *formal*, strict gramatical sau propriu-zis, când formele de număr, persoană şi gen ale predicatului verbal şi ale verbului copulativ şi cele de gen, număr şi caz ale numelui predicativ concordă cu formele respective ale subiectului;

2) *după înţeles* (semantic sau logic), când se dă prioritate înţelesului, nu formei;

3) *prin atracţie*, când acordul se realizează cu termenul cel mai apropiat.

Există situaţii în care ultimele două tipuri de acord se combină.

A. ACORDUL PREDICATULUI VERBAL CU UN SUBIECT SIMPLU

1. Predicatul verbal se acordă cu un subiect simplu în persoană şi număr, respectând acordul formal:

S PV
Elevul **citeşte.**
(el)
III.sg. = III.sg.

Această regulă este generală şi fermă, când subiectul simplu este la plural. Când acesta este la singular, se admit şi unele excepţii cu acord la plural (ca acorduri după înţeles, comnbinate uneori cu acordul prin atracţie).

2. Când subiectul simplu este exprimat prin pronumele nehotărât *fiecare* sau prin pronumele negative *nimeni, nici unul*, cu sau fără un atribut la plural, acordul corect este cel formal (persoana a III-a singular), chiar dacă atributul exprimat sau subînţeles este un pronume de persoana I sau a II-a plural:

Fiecare dintre ei **obţine** note bune.
Nici unul dintre băieţi **n-a lipsit** de la meci.
Fiecare dintre noi **a fost** la spectacol.
Nici unul dintre voi **n-a participat** la concurs.

---

* Noţiunile şi regulile din acest capitol au fost sistematizate şi exemplificate după Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986.

Scanned with OKEN Scanner

3. Când subiectul simplu este exprimat prin substantive colective de tipul *echipaj, familie, grup* la numărul singular, acordul corect este cel formal (persoana a III-a, singular):

Echipajul elevilor de la şcoala noastră **a câştigat** concursul.

4. Când subiectul simplu la singular este exprimat prin substantive colective care exprimă ideea de cantitate, de număr mare, de tipul *grămadă, mulţime, sumedenie* sau prin cuvintele *jumătate, sfert, parte, seamă, majoritate* determinate de un atribut la plural, predicatul stă la plural:

O grămadă de oameni **veneau** spre gară.

Acest acord se realizează şi dacă determinantul la plural se poate subînţelege:

O seamă **se căţăraseră** pe zid.

Totuşi în construcţiile fără atribut este tolerat acordul după înţeles, deci se preferă

Majoritatea a venit, dar se admite şi *Majoritatea au venit* (Avram, *Gramatica*, p. 269).

În construcţiile cu atribut la plural exprimat prin pronume de persoana I sau a II-a sau subînţeles se admite şi acordul la persoana I sau a II-a:

Majoritatea (dintre noi) va sau *vom pleca*. (apud Avram, *Gramatica*, p. 269)

5. Când subiectul simplu este exprimat prin substantive proprii, se aplică următoarele reguli:
a) la numele de persoane acordul se face după înţeles:

Şapte fraţi **nu e** aici.

b) la numele de localităţi acordul se face după numărul indicat de articol:

Bucureştii **nu-s** departe.
Bucureştiul **nu-i** departe.

c) la titlurile de lucrări şi la denumirile de asociaţii sau formaţii, este permis atât acordul formal, cât şi acordul după înţeles, cu subînţelegerea unui termen generic aflat la singular:

"*Epigonii*" **au (a) apărut** în 1870.
"*Junii Sibiului*" **s-au (s-a) deplasat** în Italia.

Dacă articolul se adaugă la folosirea substantivului în propoziţie, acordul corect este cel formal, la plural:

"*Convorbiri literare*" **a (au) apărut** în 1867.
"*Convorbirile literare*" **au apărut** în 1867.

6. Când subiectul simplu este exprimat prin locuţiuni pronominale de politeţe de tipul *Măria ta*, sunt corecte atât acordul formal la persoana a III-a, cât şi cel după înţeles:

Măria ta **ştie** ...
Măria ta **ştii** ...

7. Când există în propoziţii construcţii de tipul *toţi pasagerii (toată lumea, cu toţii) ne-am mutat în vagonul de clasa întâi*, acordul nu se face după înţeles cu *toţi pasagerii, toată lumea, cu toţii*, ci acordul este formal realizându-se cu un subiect inclus - *noi (sau voi)*.

8. Acordul formal cu un subiect inclus este preferat şi în stilul administrativ când propoziţia începe cu cuvinte ca *subsemnatul, semnatarul*, referitoare la vorbitor, acestea fiind considerate apoziţii:

Subsemnatul, XY, **declar** ....

Acordul formal cu cubstantivele respective constituie o construcţie învechită.

Scanned with OKEN Scanner

9. În construcţiile cu propoziţii subordonate atributive a căror regentă are predicat nominal şi un subiect exprimat prin pronume personal de persoana I sau a II-a (singular sau plural), se poate realiza un acord formal la persoana a III-a: *Eşti un copil care* ***învaţă*** sau un acord după înţeles şi prin atracţie cu persoana subiect din regentă: *Eşti un copil care* ***înveţi.***

10. În construcţiile în care numele predicativ la singular din regentă are un atribut la plural care este adevăratul regent al atributivei se realizează un acord formal la plural: *Eşti unul dintre elevii care* ***au învăţat,*** fiind tolerat şi acordul după înţeles şi prin atracţie în persoană; cu forma de plural: *Eşti unul dintre elevii care* ***aţi învăţat.***

11. În construcţiile de tipul *unul dintre* + plural + *care*, indiferent de funcţia din regentă a pronumelui nehotărât *unul*, acordul predicatului se realizează la plural:

Unul dintre oamenii care ***au asistat*** *la spectacol a mărturisit...*

B. ACORDUL PREDICATIVULUI VERBAL CU UN SUBIECT MULTIPLU

1. Când subiectul este multiplu exprimat prin substantive, prin pronume personal la persoana a III-a sau prin substantiv + pronumele demonstrativ *cel, cea* şi coordonat copulativ chiar şi prin *cu, împreună cu, ca şi, şi cu,* predicatul verbal stă la persoana a III-a plural, chiar dacă părţile componente ale subiectului sunt la singular:

Elevul şi eleva **citesc.**
III.sg. III.sg. III.pl.

Spiritul de disciplină şi *cel* de echipă **au învins.**
Ion împreună cu Maria **au vizitat** expoziţia.

În exemplul *Spiritul de disciplină şi de echipă a învins,* subiectul este simplu.

2. Dacă termenii subiectului multiplu se confundă din punct de vedere logic într-unul singur, predicatul stă la singular, acordându-se după înţeles:

Cinstea şi demnitatea **m-a împiedicat.**
Tata şi profesorul meu m-**a învăţat** gramatica. (E vorba de aceeaşi persoană)
Tata şi profesorul meu m-**au învăţat** gramatica. (Sunt două persoane diferite)

3. Dacă termenii subiectului multiplu la singular sunt coordonaţi negativ, predicatul stă la plural, prin acord formal, sau la singular, prin acord după înţeles:

Nici el, nici ea **n-au venit.**
Nici el, nici ea **n-a venit.**

Gramaticile şcolare recomandă acordul formal.

4. Dacă subiectul multiplu cu termenii la singular este aşezat după predicat, acordul se face formal, la plural, sau prin atracţie cu primul termen al subiectului, la singular.

Se aud *ploaia şi vântul.*
Se aude *ploaia şi vântul.*

5. Dacă termenii subiectului multiplu la singular sunt substantive nearticulate, predicatul verbal stă la singular:

Ploaie şi vânt **a fost** şi până acum.

6. Dacă predicatul verbal este impersonal, el rămâne la singular, chiar dacă subiectul este multiplu:

A urî şi a iubi **nu se poate.**

7. Când subiectul multiplu este realizat prin coordonare adversativă prin *nu ... ci*, predicatul se acordă cu termenul introdus de *ci*:

Nu el, ci ea **a venit.**
Nu ea, ci ei **au venit.**
Nu ei, ci ea **a venit.**

8. Când subiectul multiplu este la singular şi realizat prin coordonare disjunctivă, predicatul stă la singular:

Maria sau Ion **a sosit?**

Dacă termenii subiectului multiplu sunt coordonaţi disjunctiv cu nuanţă copulativă, predicatul poate sta la şingular sau plural:

Mama sau tata **nu poate** admite asta.
Mama sau tata **nu pot** admite asta.

9. Când în alcătuirea subiectului multiplu un termen se subînţelege sau este substituit de articolul posesiv (genitival) *al, a, ai, ale* (numit şi pronume semiindependent), acordul predicatului se face la plural:

Articolul mamei *şi al* tatei **au apărut** în revistă. (E vorba de două articole).

Când e vorba de un singur articol scris în colaborare, acordul predicatului se face la singular:

Articolul mamei şi al tatei **a apărut** în revistă.

Când al doilea genitiv nu este însoţit de articolul posesiv (genitival) subiectul este simplu şi acordul se face la singular:

Dezvoltarea ştiinţei şi culturii **impune** ...

În situaţia în care părţile componente sunt substantive abstracte sunt posibile ambele forme de acord, dar este preferabilă forma de singular:

Salvarea mea şi a ta **l-a preocupat.**

10. Când subiectul multiplu este exprimat prin pronume personal de persoane diferite, predicatul verbal stă la plural, iar acordul în persoană se face cu prima dintre ele, în ordinea firească a numărării:

Tu, eu şi el **mergem** la şcoală.
| | | |
II.sg. I.sg. III.sg. I.pl.

El şi tu **veţi asculta** muzică.
| | |
III.sg. II.sg. II.pl.

C. ACORDUL VERBULUI COPULATIV CU SUBIECTUL SIMPLU ŞI/SAU MULTIPLU

1. Acordul verbului copulativ cu subiectul se face respectând aceleaşi reguli ca şi la acordul predicatului verbal.

E suficient să înlocuim predicatele verbale din exemplele date cu un predicat nominal, ca să ne dăm seama de acest lucru:

Elevul este hamic.
(el)
III.sg. = III.sg.

2. Când subiectul este la alt număr şi/sau la altă persoană decât numele predicativ, verbul copulativ se acordă cu subiectul:

Părul ei **este** numai bucle.
Trei *mii* de lei **sunt** o avere.

În exemple de tipul: *Minciuni şi fraze-i totul ce statele susţin.* (M. Eminescu), acordul verbului copulativ este corect, deoarece se face cu subiectul *totul*, numele predicativ fiind *minciuni şi fraze*. (*GA* II, p. 108).

3. Când subiectul este un pronume la pluralul politeţii sau al modestiei, verbul copulativ se pune la plural.

Dumneavoastră **sunteţi** supărat.

D. ACORDUL NUMELUI PREDICATIV EXPRIMAT PRIN ADJECTIV CU UN SUBIECT SIMPLU

1. Numele predicativ exprimat prin adjectiv sau orice parte de vorbire cu valoare adjectivală se acordă cu subiectul simplu în gen, număr şi caz:

El este **harnic**.
m.N.sg. m.N.sg.

Există şi unele situaţii în care această regulă nu se respectă în ceea ce priveşte genul şi numărul:

a) Când subiectul este un pronume de politeţe de persoana a II-a plural, dar referitor la persoana a II-a singular, numele predicativ stă la singular şi la genul corespunzător cu genul natural al interlocutorului:

Dumneavoastră sunteţi **supărată**.

b) Când subiectul este exprimat prin pronume demonstrativ sau relativ compus cu formă de feminin, dar cu valoare neutră, acordul numelui predicativ se face după înţeles, la forma de masculin-neutru singular:

Asta e **frumos** din partea ta.
Ceea ce e **interesant** e...

Scanned with OKEN Scanner

c) Când subiectul este un substantiv comun care are un anumit gen gramatical, dar înţelesul altui gen, acordul corect este cel formal:

Vedeta fotbalului a fost **deprimată**.
Mai multe *persoane* au fost **triste**.

d) Acordul cu numele de persoane se face după înţeles:

Ionescu este **prezentă**. (E vorba de o elevă).

e) Acordul cu toponimele se face după formă:

Tulcea este **pitorească**.

f) Când subiectul este exprimat prin substantive proprii ce denumesc titluri de lucrări sau formaţii sportive ori artistice, acordul numelui predicativ se face fie după formă, fie după înţeles. Acordul după formă se face când acest gen de subiect este articulat şi însoţit de un atribut adjectival.

"*Sportul studenţesc*" n-a fost **prezent(ă)** la întrecere.

Problema corectitudinii acestui acord se rezolvă prin folosirea substantivului comun generic fie la subiect, fie la numele predicativ:

Echipa "Sportul studenţesc" este **prezentă** la întrecere.
"*Sportul studenţesc*" este **o echipă** prezentă în toate turneele.

E. ACORDUL NUMELUI PREDICATIV EXPRIMAT PRIN ADJECTIV CU UN SUBIECT MULTIPLU

Când subiectul este multiplu, numele predicativ exprimat prin adjectiv stă la N. plural, chiar dacă părţile subiectului multiplu sunt la singular, acordul în gen făcându-se astfel:

1. *Cu masculinul*, când termenii subiectului sunt nume de fiinţe de genul masculin şi feminin sau masculin şi neutru:

Ion şi *Maria* sunt **harnici**.
Stăpânul şi *animalul* sunt **ostoiţi**.

2. *Cu genul numelui de fiinţă*, când termenii subiectului sunt nume de fiinţe şi lucruri:

Opera şi **autorul** ei sunt **renumiţi**.

3. *Cu femininul-neutru*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri de genul feminin şi neutru:

Câmpia *şi dealul* sunt **înverzite**.

4. *Cu femininul-neutru*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin singular şi la feminin singular sau plural:

Muntele şi **câmpia (câmpiile)** sunt **înverzite**.

5. *Cu neutrul*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin singular şi la neutru singular şi plural:

Muntele şi **dealul (dealurile)** sunt **înverzite**.

6

Cu cel mai apropiat, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin plural şi la feminin singular sau plural:

Munţii şi **câmpia (câmpiile)** sunt **înverzite.**
Câmpia (câmpiile) şi **munţii** sunt **înverziţi.**

Tot cu cel mai apropiat se face acordul în gen şi când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin plural şi neutru plural:

Munţii şi **dealurile** sunt **înverzite.**
Dealurile şi **munţii** sunt **înverziţi.**

7. *Cu masculinul*, când termenii subiectului sunt nume de lucruri la masculin plural şi neutru singular:

Munţii şi *dealul* sunt **înverziţi.**

F. ACORDUL NUMELUI PREDICATIV EXPRIMAT PRIN SUBSTANTIV CU SUBIECTUL SIMPLU SAU MULTIPLU

Acordul numelui predicativ exprimat prin substantiv cu subiectul simplu sau multiplu se face în caz atunci când numele predicativ stă în nominativ şi în număr (la plural) când subiectul este multiplu:

El este **elev.**
Ion şi Maria sunt **elevi.**

În rest, acordul în număr şi gen la numele predicative exprimate printr-un substantiv (pronume sau numeral cu valoare substantivală) nu constituie o regulă general valabilă.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ (PR)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia predicativă este propoziţia subordonată care îndeplineşte funcţia de nume predicativ al unei propoziţii regente.

Ea ţine deci locul unui nume predicativ:

Datoria noastră *este* **de a învăţa.**
vb.cop. n.pred.
PN

PP PR
Datoria noastră *este* [1]/ *(să) învăţăm.* [2]/

Predicativa răspunde la întrebările *ce? cum?* adresate verbului copulativ din regentă.

Ea determină un verb copulativ din regentă care constituie predicatul incomplet (insuficient, gol) al regentei şi căruia îi urmează (în mod obişnuit):

PP PR
Plăcerea lui *era* [1]/ *(să) citească.* [2]/

PP PR
El *a rămas* [1]/ (cum) îl *ştii.* [2]/

PP PR
El *a devenit* [1]/ (ce) şi-*a dorit.* [2]/

PP PR
El *a ajuns* [1]/ (ce) *a vrut.* [2]/

PP PR
El *a ieşit* [1]/ (ce) l-*au sfătuit* părinţii. [2]/

PP PR
El *s-a făcut* [1]/ (ceea ce) *îşi pusese în gând.* [2]/

PP PR
Soarele *părea* [1]/ (că) *a încendiat* cerul. [2]/

PP PR
Tinereţea *înseamnă* [1]/ *(să) ai* idealuri. [2]/

Verbul copulativ determinat de predicativă poate fi şi la un mod nepredicativ (nepersonal):

PP PR
Hotărârea lui *era* **de a se face** [1]/ (ce) *visase* de mic. [2]/

Regenta predicativei are întotdeauna subiect (exprimat sau neexprimat).

Scanned with OKEN Scanner

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Predicativa se introduce prin:

1. *pronume sau adjective pronominale relative: care, cine, ce, cât, cel ce,* în cazurile N., G., D., Ac.:

Întrebarea *este* [1]/ (cine) *a fost* mai bine *pregătit.* [2]/
(care)
(pron. rel. în N.)

Întrebarea *este* [1]/ (cui) *să*-i *dau* banii. [2]/
(pron. rel. în D.)

Problema *este* [1]/ (a cui) propunere o *acceptăm.* [2]/
(pron. rel.în G.)

Nu-*i* [1]/ (pentru cine) *se pregăteşte.* [2]/
(pron. rel. în Ac.)

Întrebarea *este*[1]/ *care* elev este premiant.
adj.pron.rel. N.

2. *pronume nehotărâte sau adjective pronominale nehotărâte: oricine, oricare, orice, oricât,* în cazurile N., Ac., G., D.:

Banul *este* [1]/ (al oricui) îl *munceşte* [2]/ (pron. neh. în G).
Cartea *este* [1]/ (pentru oricine) o *doreşte.* [2]/ (pron. neh. în Ac.)

3. *adverbe relative: cum, cât, când, unde* şi compusele lor nehotărâte: *oricum, oricât:*

El *este* [1]/ *(cum) a fost* întotdeauna. [2]/
Nedumerirea noastră *este* [1]/ (unde) s-*au ascuns.* [2]/
Totul *este* [1]/ (precum) şi-*a dorit.* [2]/

4. *conjuncţii subordonatoare: că, să, ca...să, dacă, de:*

Propunerea mea *este* [1]/ *(să) plecăm.* [2]/
Vântul *părea* [1]/ (că) *s-a potolit.* [2]/
Misiunea lui *era* [1]/ (ca) acum *(să) străjuiască* palatul. [2]/
Întrebarea *este* [1]/ (dacă) *va reuşi.* [2]/

5. *locuiţini conjuncţionale: după cum, ca şi cum, ca şi când, de parcă:*

Totul *era* [1]/ (după cum) *planificase.* [2]/
Orice lucru *era* [1]/ (ca şi cum) nu le-*ar fi atins* mâna de om. [2]/

Propoziţia subordonată predicativă nu are elemente subordonatoare specifice şi nici elemente corelative.

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

Subordonata predicativă stă de obicei după verbul copulativ de regentă, dar poate sta şi înainte, dacă vorbitorul insistă asupra celor spuse prin propoziţia predicativă:

(Cum) e acesta [1]/ *e* şi celălalt. [2]/

Unele fraze pot avea structura SB -> PP <- PR, cu o topică fixă, propoziţia principală fiind alcătuită numai din verb copulativ şi aşezată între cele două subordonate:

SB PP PR
(Ceea ce) mă *uimeşte* [1]/ *este* [2]/ (că) *întârzie.* [3]/

SB PP PR
(Dacă) îţi *scrie* [1]/ *înseamnă* [2]/ (că) *nu* te-*a uitat.* [3]/

Când verbul *a fi* este impersonal, în structura de trei propoziţii, ultima poate fi cauzală sau finală:

SB PP CZ
(Dacă) *învăţ* [1]/ *este* [2]/ (pentru că) *vreau.* [3]/ SB → PP ← CZ

SB PP CS
(Dacă) *învăţ* [1]/ *este* [2]/ (ca *să) reuşesc.* [3]/ SB → PP → CS

D. PUNCTUAŢIA

Propoziţia subordonată predicativă nu se desparte prin virgulă de regenta ei indiferent de topică.

Nici în structurile fixe menţionate anterior nu se foloseşte virgula.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi predicatele din textele de la exerciţiul 1, capitolul *Subiectul şi subiectiva.*

2. Subliniaţi predicatele din textele de mai jos şi despărţiţi frazele în propoziţii. Faceţi apoi analiza predicatelor:

a) "Văzându-mă că tac, el mă privi cu luare aminte. Fără îndoială că nu aştepta de la mine nici vorbă, nici dezmierdare."

(M. Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

b) "Vă înşelaţi, prietenilor, răspunde el cu linişte... Iată biserica. Iată ţintirimul. Aicea zac mulţi de-ai mei. Mai încolo e casa în care m-am născut."

(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

c) Şi s-aşează toţi la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin vioarele răsună, iară cobza ţine hangul."

(M. Eminescu, *Călin file din poveste*)

d) "Când m-ar bate numai atâta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi?"

(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

e) "Ce este, băiatule, eşti bolnav, flăcăule?"

(M. Preda, *Îndrăzneala*)

f) "Drumurile sunt păzite de soldaţi, dar nopţile sunt întunecoase, câmpurile moi şi oamenii, încălţaţi cu opinci potlogite, calcă uşor ca pisicile".

(Zaharia Stancu, *Desculţ*)

g) "Pesemne că de atâţia ani de când trăia bine, Aristide ajunsese să creadă că şi alţii o duceau tot aşa şi că nu le pria două mese una după alta, cum nu i-ar fi priit lui".

(M. Preda, *Moromeţii*)

h) "Dar iată că o plută ne ajunge din urmă. Dălcăuşul îşi scoate iute cârma să nu i-o rupă.

(A. Vlahuţă, *România pitorească*)

3. Amintiţi-vă prin ce se exprimă predicatul verbal şi daţi câte un exemplu pentru fiecare situaţie.

Scanned with OKEN Scanner

4. Folosiţi în propoziţii (fraze) verbele de mai jos cu forma dată cu funcţie sintactică de predicat verbal, având subiect inclus şi subiect subînţeles: *scrie, învaţă, citeşte;* indicaţi de fiecare dată modul, persoana şi numărul.

5. Formulaţi propoziţii (fraze) în care să folosiţi verbul *a fi* cu toate valorile lui gramaticale. Subliniaţi predicatele şi precizaţi felul lor.

6. Daţi exemple de propoziţii în care să aveţi verbul *a fi*, iar cuvintele de mai jos să fie folosite cu funcţii sintactice de subiect şi nume predicativ: *şcoala, colega, eroina, a citi.*

7. Alcătuiţi propoziţii (fraze) în care să folosiţi verbele *a se face, a se naşte, a părea, a ajunge, a ieşi, a însemna, a rămâne*, mai întâi ca verbe predicative personale şi apoi ca verbe copulative. Subliniaţi predicatele şi indicaţi felul lor.

8. Daţi exemple de propoziţii şi fraze care să conţină predicatele nominale ale căror nume predicative să fie exprimate prin pronume interogative şi relative în cele trei cazuri: N., Ac., G.

9. Alcătuiţi două propoziţii cu predicate verbale exprimate prin verbe la diateza pasivă şi două cu predicate nominale ale căror nume predicative să fie exprimate prin verbe la participiu.

10. Precizaţi ce funcţie sintactică au cuvintele subliniate din exemplele de mai jos:

Tinereţe înseamnă *pasiunea* de a cerceta.
O formalitate inutilă au devenit aceste *şedinţe.*
Pasiunea de a şti multe înseamnă *perseverenţă.*
Cine este el?
Cine este acolo?
E *bine* aşa.
E *iarnă.*
Mi-e *dor* de satul meu.
Băiatul său este *student.*
Aceasta este *o prietenă* a mea.
Schimbarea domnilor este *bucuria* nebunilor. (Folclor)
Nu ştiu *ce* este el acum.
Nu ştiu *ce* este acolo.
Ileana este *prietena* mea.
Foamea este cel mai bun *bucătar.*
Colegul meu este acest *elev.*

Scanned with OKEN Scanner

A învăţa înseamnă *a munci.*
Garoafa este *floare.*
Marin este *colegul* meu.
Nu este greu *de memorat.*
Poezia este *de memorat.*
A citi este *o plăcere.*
Plăcerea lui este *a citi.*
Câmpia este *înverzită.*
Camera a fost *văruită.*
A crea înseamnă *a modifica.*

11. În exemplele în care aveţi două cuvinte subliniate schimbaţi locul acestora şi precizaţi în care dintre ele cuvintele îşi schimbă şi funcţia sintactică şi în care şi-o păstrează. Explicaţi de ce!

12. Alcătuiţi propoziţii cu predicate nominale ale căror nume predicative multiple să fie exprimate prin verbe la toate modurile posibile.

13. Scrieţi câte o propoziţie cu structura:

a) $\frac{\text{PV}}{\text{vb.}} \leftrightarrow \frac{(\text{S} + \text{S})}{\text{pron. pron.}}$

b) $\frac{(\text{S} + \text{S})}{\text{s} \quad \text{s}} + \frac{(\text{S} + \text{S})}{\text{s} \quad \text{s}} \leftrightarrow \frac{\text{PN}}{\text{vb.+s}}$

c) $\frac{\text{PV}}{\text{vb.}} \leftrightarrow \frac{\text{S}}{\text{pron.}}$

d) $\frac{(\text{S} + \text{S})}{\text{pron. pron}} \leftrightarrow \frac{\text{PV}}{\text{vb.}}$

e) $\frac{\text{S}}{\text{s}} \leftrightarrow \frac{\text{PV}}{\text{vb.}}$

f) $\frac{\text{S}}{\text{pron.}} \leftrightarrow \frac{\text{PN}}{\text{vb.+adj.}}$

g) $\frac{\text{S}}{\text{s}} \leftrightarrow \frac{\text{PN}}{\text{vb.+s+s}}$

h) $\frac{\text{PN}}{\text{vb.+s}} \leftrightarrow \frac{\text{S}}{\text{s+pron.}}$

14. Construţi câte o propoziţie cu subiectul exprimat prin substantivele: *o ceată, un stol, o herghelie, o mulţime, o sumedenie,* cu sens colectiv, urmate de atribute substantivale prepoziţionale la acuzativ plural. Precizaţi cum se face acordul predicatelor cu subiectele respective.

15. Puneţi în locul punctelor predicatele indicate în paranteze şi arătaţi cum s-a făcut acordul.

Nici unul dintre copiii ..... (a învăţa).
Fiecare dintre voi ..... textul (a citi).
Unul dintre scriitorii care ..... natura, este Eminescu (a descrie).
Eu, tu şi el ..... problema (a rezolva).
Ea, tu şi el ..... la şcoala (a merge).

Scanned with OKEN Scanner

Nu eu, ci el ..... geamul (a sparge).
Nu noi, ci voi ..... tema (a scrie).
Mihaela sau Ileana ..... la teatru? (a se duce)
Nici mama, nici tata ..... ziarul (a citi).

16. Scrieţi în locul punctelor formele corecte ale predicatelor nominale şi precizaţi cum s-a făcut acordul numelui predicativ în gen. Ştim că verbul copulativ stă la persoana a III-a plural, iar numele predicativ la N. plural.

Elevii şi elevele ..... (a fi harnic).
Gardul şi uşa ..... (a fi alb).
Peretele şi uşa ..... (a fi alb)
Gardul şi peretele ..... (a fi alb).
Pereţii şi gardul ..... (a fi alb).
Pereţii şi uşa ..... (a fi alb).
Pereţii şi uşile ..... (a fi alb).
Uşa şi pereţii..... (a fi alb).
Uşile şi pereţii ..... (a fi alb).
Gardurile şi pereţii ..... (a fi alb).
Pereţii şi gardurile ..... (a fi alb).

17. Subliniaţi, din propoziţiile de mai jos, cuvintele cu funcţie sintactică de nume predicativ. Transformaţi, apoi, numele predicative în subordonata corespunzătoare şi analizaţi frazele.

Bolta pare de cristal.
Datoria noastră este de a respecta regulamentul şcolar.
Tinereţea înseamnă idealuri.
El a ajuns a iubi gramatica.
Uimirea mea este absenţa lui.

18. Precizaţi felul subordonatelor din frazele de mai jos şi motivaţi soluţia:

Adevărul este că a întârziat.
Adevărat este că a întârziat.
Voi aţi rămas ce-aţi fost.
Rămâne să mai discutăm.
El este ce-a fost.
De-o fi să pleci, anunţă-mă.
E vina ta că nu m-ai ascultat.
Vina ţa e că nu m-ai ascultat.
Ce mă nemulţumeşte este că nu învaţă.

Scanned with OKEN Scanner

Mi se pare că e bolnav.
El părea că e bolnav.
Ni s-a hotărât să mergem la muncă.
Hotărârea lor era să mergem la muncă.
Este indicat să ne tratăm afecţiunile.
Indicaţia este să ne tratăm afecţiunile.
Ni s-a indicat să ne tratăm afecţiunile.
I-a ajuns cât a învăţat.
Nu-i rămâne decât să se odihnească.
Să reuşeşti înseamnă să munceşti mult.

19. Formulaţi fraze în care aveţi ca termeni regenţi ai subordonatelor verbele *a părea, a rămâne, a ieşi, a ajunge, a fi* atât ca predicative impersonale, cât şi ca verbe copulative. Precizaţi felul subordonatelor.

20. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

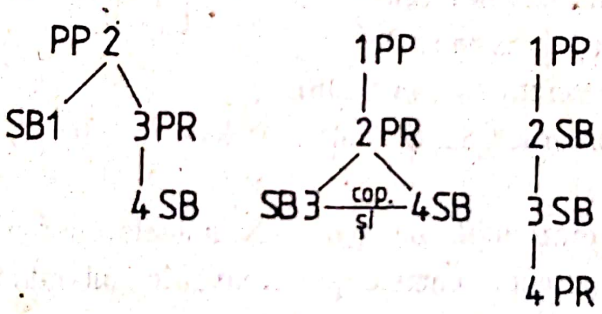

21. Despărţiţi în propoziţii frazele de mai jos şi subliniaţi predicativele. Contrageţi-le apoi, acolo unde e posibil, în numele predicative corespunzătoare.

a) "Nu e pentru cine se găteşte, ci pentru cine se nimereşte."

(Folclor)

b) "Cum poţi vorbi cu păcat? Fericirea mea e să fii tu liber."

(Camil Petrescu, *Bălcescu*)

c) "De aceea nu-i de mirare că una dintre cele mai ispititoare ipoteze pe care i-o oferă Caragiale cititorului său de astăzi este să-l considere printre precursorii literaturii absurdului."

(B. Elvin, *Camil Petrescu*)

d) "Părerea mea e că e mai bine să laşi caii în pace, interveni Moromete împăciuitor".

(M. Preda, *Moromeţii*)

22. Formulaţi fraze în care să aveţi predicative introduse prin pronume relative în N., Ac., G., şi D. şi precizaţi funcţia sintactică a relatorului.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a) *dete* - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, singular, formă populară (forma literară este *dădu*), formă afirmativă;

se zvârcolea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

era o ... ciocârlie - predicat nominal alcătuit din:

era - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

o ciocârlie - nume predicativ exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul N., articulat cu articolul nehotărât proclitic *o*;

cunoscu - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, nr. singular, formă afirmativă;

era ucisă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza pasivă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă, genul feminin.

Observaţii:

1. Predicatul este verbal deoarece este exprimat prin verb la diateza pasivă. Ne dăm seama se acest fapt datorită complementelor de agent *de alice* şi *de ciocul*.

Nu confundaţi acest predicat cu predicatul nominal al cărui nume predicativ este exprimat prin verb la participiu. În această situaţie predicatul nu are şi nici nu poate avea complement de agent:

A fost chemat la şcoală. (de cineva)

- predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă.

Câmpia *este înverzită*.

- predicat nominal cu nume predicativ exprimat prin verb la participiu.

2. Verbul la diateza pasivă este alcătuit din auxiliarul *a fi* şi participiul verbului de conjugat. Felul verbului şi conjugarea se stabilesc după verbul aflat la participiu, iar modul, timpul, persoana şi numărul după auxiliar, deoarece acesta dă flexiunea.

b) *a călcat* - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

n-a putut - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă;

să mântuiască - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

avea - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

porniseră - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul mai mult ca perfect, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

c) *e lesne* - predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală alcătuită din:

e - verb copulativ, impersonal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă,

lesne - nume predicativ exprimat prin adverb de mod, simplu, grad de comparaţie pozitiv;

(e) greu - predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală alcătuită din:

(e) - verb copulativ, impersonal, subînţeles;

greu - nume predicativ exprimat prin adverb de mod, simplu, grad de comparaţie pozitiv;

se pun - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

ospătează - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

beu - predicat verbal exprimat prin verb predicat, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural (formă fonetică regională), formă afirmativă;

e) *avea* - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a; numărul singular, formă afirmativă.

au plecat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

f) *e* - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

e - (ca mai sus);

să văd - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă afirmativă;

g) *e drag* - predicat nominal alcătuit din:

e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

drag - nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis (calificativ) simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N, (prin acord cu subiectul *românul*), grad de comparaţie pozitiv;

ştiu - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă afirmativă;

a dăruit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

e drag - predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală alcătuită din:

e - verb copulativ, impersonal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

drag - nume predicativ exprimat prin adverb de mod, simplu, provenit din adjectiv, grad de comparaţie pozitiv;

Observaţie: Pentru a observa diferenţele morfologice dintre cele două predicate identice din punct de vedere formal (*e drag*), încercăm flexionarea lor în context.

În primul caz, contextul acceptă flexiunea:

Mi-e dragă românca.

Îmi sunt dragi românii.

Se deduce deci că verbul este personal, iar cuvântul *drag* este o parte de vorbire flexibilă, şi anume un adjectiv.

În al doilea context flexiunea nu e posibilă, deoarece se ajunge la enunţuri nereperabile în limba română de tipul:

*Mi-e dragă să-l privesc.

De aceea cuvântul *drag* este o parte de vorbire neflexibilă, şi anume un adverb cu funcţie sintactică de nume predicativ, formând un predicat nominal împreună cu verbul copulativ impersonal *e*;

să privesc - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă afirmativă;

să ascult - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, conjugarea I, diateza activă, modul conjunctiv, persoana I, numărul singular, formă afirmativă;

e simplu şi frumos - predicat nominal alcătuit din:

e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

simplu şi frumos - nume predicativ multimplu exprimat prin:
- *simplu* - adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N. (prin acord cu subiectul *el*), grad de comparaţie pozitiv;
- *frumos* - adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N. (prin acord, cu subiectul *el*), grad de comparaţie pozitiv, coordonate copulativ prin conjuncţia *şi*;

e curat, înţelept, vesel şi poetic - predicat nominal alcătuit din:
e - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
curat, înţelept, vesel şi poetic - nume predicativ multiplu exprimat prin adjective propriu-zise, simple, variabile cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N., grad de comparaţie pozitiv, coordonate copulativ prin juxtapunere şi prin conjuncţia *şi*;

h) *ninge* - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
ninge - (ca mai sus;)
ninge - (ca mai sus;)
îmbracă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzirtiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

Observaţie:
Acest verb nu este la diateza reflexivă, ci la cea activă pronominală, deoarece pronumele reflexiv în Ac., care însoţeşte verbul, are funcţia sintactică de complement direct, întrucât poate fi înlocuit cu formă accentuată a pronumelui reflexiv sau a unui pronume personal, respectiv cu un substantiv.
Se îmbracă *pe sine*.
Îl îmbracă *pe el* (pe copil).
Gramatica Academiei prevede următoarele trei categorii de verbe active pronominale:
- verbe pronominale *obiective* (subiectul face acţiunea şi tot el îi suportă efectele).
S-a spălat pe mâini.
- verbe pronominale *reciproce* (acţiunea e făcută de două sau mai multe subiecte în acelaşi timp şi fiecare suferă efectele acţiunii săvârşite de celălalt):
Îşi spuneau pe nume.
- verbe pronominale posesive (subiectul e posesorul obiectului verbului):
Îşi luă ghiozdanul.

P PRS(1) PP
2. a) "Văzându-mă [1a]/(că) *tac* [2]/ el mă *privi* cu luare aminte. [1b]/ *Fără îndoială* [3]/
SB(3)
(că) *nu aştepta* de la mine nici vorbă bună, nici dezmierdare. [4]/
(M. Sadoveanu, *Un om năcăjit*)

tac - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, perşonal, intranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular, formă afirmativă;

privi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

fără îndoială - predicat verbal exprimat prin locţiune adverbială predicativă;

nu aştepta - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă;

PP PP inc. PP ind. PP ind.
b) *Vă înşelaţi*, prietenilor, [1]/ *răspunse* el cu linişte... [2]/ *Iată* biserica. [3]/ *Iată* ţintirimul. [4]/
PP ind. PP AT(6)
Aicea *zac* mulţi de-ai mei.[5]/ Mai încolo *e* casa [6]/ (în care) *m-am născut.* [7]/.
(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

vă înşelaţi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, numărul plural, formă afirmativă;

răspunse - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, connjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul perfect simplu, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

iată - predicat verbal exprimat prin interjecţie verbală predicativă cu valoare imperativă;

iată - (ca mai sus);

zac - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

e - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

m-am născut - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza reflexivă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana I, numărul singular, formă afirmativă;

PP CM(1) CM(1)
c) "Şi *s-aşază* toţi la masă [1]/ *(cum)* li-*s* anii. [2]/ (cum) li-*i* rangul, [3]/
PP PP
Lin vioarele *răsună* [4]/ (iară) cobza *ţine hangul.* [5]/
(M. Eminescu, *Călin (file din poveste)*

s-aşază - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diatexa reflexivă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

cum...s - predicat nominal alcătuit din:

s - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă scurtă, formă afirmativă;

Scanned with OKEN Scanner

cum - nume predicativ exprimat prin adverb relativ, de mod, simplu, fără grad de comparaţie; introduce în frază o CM;
cum...i - predicat nominal format din:
i - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă scurtă, formă afirmativă;
cum - nume predicativ exprimat prin adverb relativ, de mod, simplu, fără grad de comparaţie;introduce în frază o CM;
răsună - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;
ţine hangul - predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală, intranzitivă, alcătuită din:
ţine - verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
hangul - substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;

CŢ (2) PP
d) "(Când) m-*ar bate* numai atâta grijă, [1]/ măi femeie, ce mi-*ar fi*?" [2]/
(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

ar bate - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, comjmugarea a III-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
ar fi - predicat verbal exprimat prin verb predicatriv, impersonal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

PP PP
e) "Ce *este*, băiatule, [1]/ *eşti bolnav*, flăcăule? [2]/
(M. Preda, *Îndrăzneala*)

este - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal (*s-a întâmplat*), intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
eşti bolnav - predicat nominal alcătuit din:
eşti - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a, numărul singular, formă afirmativă;
bolnav - nume predicativ, exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N., grad de comparaţie pozitiv;

PP PP PP
f) "Drumurile *sunt păzite* de soldaţi,[1]/ (dar) nopţile *sunt întunecoase*,[2]/ câmpurile$\sqrt{\ }$, *moi* [3]/
PP
(şi) oamenii, încălţaţi cu opinci potolgite, *calcă* ca pisicile," [4]/
$\sqrt[3]{\text{sunt}}$ (Z. Stancu, *Desculţ*)

sunt păzite - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza pasivă, (îi urmează complementul de agent *de soldaţi*), modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă, genul neutru;

sunt întuneacoase - predicat nominal format din:

sunt - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

întunecoase - nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul feminin, numărul plural, cazul N, (prin acord cu subiectul *nopţile*), grad de comparaţie pozitiv.

(sunt) moi - predicat nominal alcătuit din:

(sunt) - verb copulativ a cărui elipsă e marcată în text prin virgulă;

moi - nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu o terminaţie, genul neutru, numărul plural, cazul N. (prin acord cu subiectul *câmpurile*), grad de comparaţie pozitiv;

calcă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, formă afirmativă;

PP SB(1) AT(2) PR(2)

g) "*Pesemne*[1]/ (că) de atâţia ani[2a]/ (de când) *trăia* bine.[3]/ Aristide *ajunsese*[2]/ *(să) creadă* [4]/

CD(4) CD(4)

(că) şi alţii *o duceau* tot aşa [5]/ (şi) (că) *nu* le *pria* două mese una după alta, [6]/

CM(6)

(cum) *nu* i-*ar fi priit* lui. [7]/

(M. Preda, *Moromeţii*)

pesemne - predicat verbal exprimat prin adverb de mod, predicativ, compus, fără grad de comparaţie;

trăia - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

ajunsese - predicat nominal incomplet exprimat prin verb copulativ *(devenise)*, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul mai mult ca perfect, persoana a III-a, numărul singular, forma afirmativă, urmat de o propoziţie subordonată predicativă, care înlocuieşte numele predicativ;

să creadă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;

o duceau - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul plural, forma afirmativă, precedat de pronumele personal *o*, formă neaccentuată în Ac., cu valoare neutră;

nu pria - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, defectiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, numărul plural, formă negativă;

nu ar fi priit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, defectiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul condiţional-optativ, timpul perfect, persoana a III-a, numărul plural, forma negativă;

Scanned with OKEN Scanner

PP CD(1) PP
h) (Dar) *iată* [1]/ (că) o plută ne *ajunge* din urmă. [2]/ Dălcăuşul îşi *scoate* iute cârma [3]/
CS(3)
(să) nu i-o *rupă*.

(Al. Vlahuţă, *România pitorească*)

iată - predicat verbal exprimat prin interjecţie verbală predicativă, cu valoare imperativă;
ajunge - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
scoate - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă pronominală, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă afirmativă;
să nu rupă - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă;

3. a) Prin verb predicativ sau locuţiune verbală la orice diateză şi la un mod predicativ (personal);
d. activă: Elevul *învaţă*.
d. reflexivă: Sportivii *s-au prezentat* la concurs.
d. pasivă: Ei *au fost apreciaţi* de spectatori.
loc. verbală: *Nu şi-au adus aminte* de asta.

b) interjecţie verbală predicativă:
Iată-i!

c) adverb sau locuţiune adverbială predicativă:
Desigur [1]/ (că) vine. [2]/
De bună seamă [1]/ (că) vă participa. [2]/

4. *Scrie*-ţi tema! (imperativ, prezent, persoana a II-a, singular)

A învăţat [1]/ şi acum *scrie* tema. [2]/ (indicativ, prezent, persoana a III-a, singular)

Învaţă-ţi lecţia! (imperativ, prezent, persoana a II-a, singular)

El a citit mai întâi notiţele [1]/ (şi) acum *învaţă*. [2]/ (indicativ prezent, persoana a III-a, numărul singular)

Citeşte-ţi operele indicate! (imperativ, prezent, persoana a II-a, singular)

Şi-a terminat lecţiile [1]/ (şi) acum *citeşte* lectură particulară. [2]/ (indicativ, prezent, persoana a III-a, numărul singular)

5. - *verb predicativ*:
a) personal: *Este* în şcoală (PV)
b) impersonal: "...de-*a fi* [1]/ să mor [2]/... (PV)
- *verb copulativ*:
a) personal: El *este* **elev**. (PN)
b) impersonal: *Este* **rău** aşa. (PN)
- *verb auxiliar*:
Să *fi* mers şi voi. (PV)

Scanned with OKEN Scanner

6. *Şcoala* noastră este nouă. (subiect)
Aceasta este *şcoala* noastră. (nume predicativ)
Colega mea este Maria. (subiect)
Ea este *colega* mea. (nume predicativ)
Eroina cărţii acesteia este preferinţa mea. (subiect)
Agripina este *eroina* apreciată de cititor. (nume predicativ)
A citi este o plăcere. (subiect)
Plăcerea lui este *de a citi*. (nume predicativ)

Observaţii: În toate aceste exemple, verbul *a fi* este copulativ. În propoziţiile în care cuvintele date (cu excepţia verbului *a citi*) au funcţie sintactică de subiect, verbul *a fi* putea să fie folosit şi cu valoare predicativă sau ca auxiliar:

Şcoala noastra *este* într-un cartier nou. (PV)
(se află)
Şcoala noastră *să fie* bine *îngrijită* de toţi elevii. (PV)

7. - *verbe predicative*:
Acolo *s-a făcut* o casă nouă. (PV)
S-a născut la 19 iulie 1976. (PV)
Mi *se pare* [1]/ (că) voi întârzia. [2]/ (PV)
A ajuns la timp la şcoală. (PV)
A ieşit repede din curte. (PV)
Şi-*a însemnat* în agendă numărul de telefon. (PV)
El *a rămas* în locurile natale. (PV)
- *verbe copulative*:
Sora mea *s-a făcut* **medic**. (PV)
Românul *s-a născut* **poet**. (PN)
El *părea* **foarte obosit**. (PN)
Fratele tău *a ajuns* **un** mare **specialist**. (PN)
Acum două luni *a ieşit* **ofiţer**. (PN)
Reuşita *înseamnă* **muncă**. (PN)
Prietenul meu *a rămas* **acelaşi**. (PN)

8. - *Pronume interogative*:
N. *Cine* este acesta?
Ac. *Pentru cine* sunt florile?
G. *Al cui* este stiloul?
A căruia dintre ei este cartea?
- *Pronume relative*:
N. Nu ştiu [1]/ *(cine)* este el.
Ac. Nu mi-ai spus [1]/ *(pentru cine)* este cadoul. [2]/
G. Nu bănuiesc [1]/ *(a cui)* este cartea. [2]/

Observaţii:

1) Pentru a formula corect exemple cu pronume interogative cu funcţie sintactică de nume predicative, trebuie să avem în vedere următoarele:

a) să formulăm propoziţii în care să folosim substantive cu funcţiile sintactice cerute pentru pronumele interogative:

Acesta este *Ionescu*.
El a devenit *inginer*.

Scanned with OKEN Scanner

b) să înlocuim substantivul cu pronumele interogativ şi să transformăm propoziţia obţinută în propoziţie interogativă:

Acesta este *cine*.
Cine este acesta?
El a devenit *ce*.
Ce a devenit el?

Dacă transformăm aceste propoziţii în subordonate adăugându-le înainte o regentă, pronumele interogative devin relative, păstrându-şi funcţia sintactică:

Nu ştiu [1]/ *(cine)* este acesta. [2]/

2. În formularea unor exemple cu predicate nominale trebuie să ţinem cont de topica obişnuită a predicatului nominal şi a subiectului şi de structura predicatului nominal.

Vom avea apoi în vedere că numele predicativ exprimat printr-o parte de vorbire nominală stă în cazurile N., Ac., cu prepoziţie, G. cu prepoziţie sau însoţit de articol posesiv (genitival).

Astfel vom ajunge la următoarele structuri:

S	←	vb. cop.	←	np (în N.)			
El		este		elev.			
S	←	vb.cop.	←	prep.	———	np (în Ac.)	
Cartea		este		pentru		elev.	
S	←	vb.cop.	←	art.pos.(genit.)	———	np (în G.)	
Cartea		este		a		elevului.	
S	←	vb.cop.	←	prep.(loc.prep.)	———	np (în G.)	
Toţi		sunt		împotriva		elevului.	

9. El *a fost felicitat* **de prieteni.** (PV)
Cag.
Tu *eşti lăudat* **de toţi cunoscuţii.**(PV)
Cag.
Câmpia *este înverzită.* (PN) - nu poate avea complement de agent.
Cerul *este înnourat.* (PN) - nu poate avea complement de agent.

10. *tinereţe* - nume predicativ; *pasiunea* - subiect;
o formalitate - nume predicativ; *sedinţe* - subiect;
pasiunea - subiect; *perseverenţă* - nume predicativ;
cine - nume predicativ; *cine* - subiect;
bine - nume predicatriv; *iarnă* - subiect;
dor - subiect;
băiatul - subiect; *student* - nume predicativ;
aceasta - subiect; *o prietenă* - nume predicativ;
schimbarea - subiect; *bucurie* - nume predicativ;
ce - nume predicativ; *ce* - subiect;
Ileana - subiect; *prietena* - nume predicativ;
foamea - subiect ; *bucătar* - nume predicativ;
colegul - subiect; *elev* - nume predicativ;
a învăţa - subiect; *a munci* - nume predicativ;
garoafa - subiect; *floare* - nume predicativ;
Marin - subiect; *colegul* - nume predicativ;
de memorat - subiect; *de memorat* - nume predicativ;
a citi - subiect; *o plăcere* - nume predicativ;
a citi - nume predicativ;

Scanned with OKEN Scanner

înverzită - nume predicativ; *văruită* - verb la participiu, parte componentă a diatezei pasive; formează împreună cu verbul auxiliar *a fost* un predicat verbal;
a crea - subiect; *a modifica* - nume predicativ;

11. a) Îşi păstrează funcţia sintactică:

Aceste *şedinţe* au devenit *o formalitate* inutilă.

Substantivul *şedinţe* este însoţit de adjectiv pronominal şi e considerat "determinat", iar substantivul *o formalitate* este articulat nedefinit.

Perseverenţă înseamnă *pasiunea* de a şti multe.
Pasiunea de a cerceta înseamnă *tinereţe.*
Student este *băiatul* său.
O prietenă a mea este *aceasta.*
Floare este *garoafa.*
O plăcere este *a citi.*

Una din funcţiile sintactice (aceea de nume predicativ) se exprimă prin substantiv nearticulat sau articulat cu articol nehotărât, iar subiectul se exprimă prin substantiv articulat cu articol hotărât sau prin altă parte de vorbire.

În aceste situaţii funcţiile sintactice rămân aceleaşi prin schimbarea topicii.

b) Schimbând topica, îşi schimbă funcţia sintactică:

Bucuria nebunilor e *schimbarea* domnilor.
bucuria - subiect; *schimbarea* - nume predicativ;

Prietena mea este *Ileana.*
prietena - subiect; *Ileana* - nume predicativ;

Cel mai bun *bucătar* este *foamea.*
bucătar - subiect; *foamea* - nume predicativ;

Acest *elev* este *colegul* meu.
elev - subiect; *colegul* - nume predicativ;

Colegul meu este *Marin.*
colegul - subiect; *Marin* - nume predicativ;

A citi este *plăcerea* lui.
a citi - subiect; *plăcerea* - nume predicativ;

Cuvintele subliniate îşi schimbă funcţia sintactică prin schimbarea topicii, deoarece ambele sunt articulate cu articol hotătât. Sunt considerate ca articulate şi substantivele însoţite de adjectiv pronominal sau de adjectiv propriu-zis la gradul superlativ. Substantivul propriu *Marin* nu are, la N., formă articulată.

A munci înseamnă *a învăţa,*
a munci - subiect; *a învăţa* - nume predicativ;

A modifica înseamnă *a crea.*
a modifica - subiect; *a crea* - nume predicativ;

Cele două funcţii sintactice sunt realizate prin infinitive, fiind identice contextual. De aceea, prin schimbarea topicii, verbele îşi schimbă funcţiile sintactice. (Vezi Neamţu, *op.cit.* p. 210-213).

Scanned with OKEN Scanner

12. *Verbe la infinitiv:*

Dorinţa lui este *de a învăţa şi de a obţine* rezultate bune.

Verbe la supin:

Poezia este *de copiat şi de memorat.*

Verbe la gerunziu acordate cu valoare adjectivală:

Mâna-i rănită era *sângerândă şi tremurândă* din cauza durerii cumplite.

Verbe la participiu cu valoare adjectivală:

Câmpia este *nemărginită şi înverzită.*

13. a) S-au dus Ileana şi Maria.
b) Ileana şi Maria, Mihai şi Gigel sunt elevi.
c) Mergem noi!
d) El şi ea învaţă.
e) Elevul citeşte.
f) El este disciplinat.
g) Mihai este elev şi sportiv.
h) Sunt comandaţi Mihai şi celălalt.

14. a) O ceată de voinici plecase la luptă.
b) Un stol de vrăbii a zburat de pe crengi.
c) O herghelie de cai păştea.
d) O mulţime de oameni mergeau spre gară.
e) O sumedenie de copii se jucau.

Observaţii: Ştefania Popescu precizează (*Gramatică*, p. 410-413) că, în situaţiile *a, b, c*, predicatul stă la singular sau plural "după cum substantivul cu funcţie sintactică de subiect se află la singular sau la plural". Când subiectul este exprimat prin substantive colective de tipul *mulţime, sumedenie, grămadă*, care exprimă ideea de număr mare, urmate de un atribut substantival prepoziţional la plural, predicatul stă la plural, chiar dacă subiectul este la singular.

Mioara Avram (*Gramatica*, p. 269) referindu-se la acordul cu subiectul exprimat prin substantivele *majoritate, mulţime, parte, jumătate* etc. însoţite sau nu de un atribut la plural, consideră că "acordul formal este concurat de alte tipuri de acord; în construcţiile fără atribut este tolerat acordul după înţeles."

15. a) Nici unul dintre copii *n-a învăţat.*
b) Fiecare dintre voi *a citit* textul.
c) Unul dintre sciriitorii care *au descris* natura, este Eminescu.
d) Eu, tu, şi el *rezolvăm* probleme.
e) Ea, tu şi el *mergeţi* la şcoală.
f) Nu eu, ci ei *au spart* geamul.
g) Nu noi, ci voi *scrieţi* tema.
h) Mihaela sau Ileana *se duce* la teatru?
i) Nici mama, nici tata *nu citeşte (nu citesc)* ziarul.

La a), b) predicatul se acordă formal cu subiectul.

La c) predicatul se acordă formal cu subiectul, care înlocuieşte substantivul determinat din regentă *(scriitorii)* la persoana a III-a plural.

La d), e) acordul în persoană se face cu prima dintre ele în ordinea firească (persoana I şi persoana a II-a), nu cu cea din enunţ.

Scanned with OKEN Scanner

La f), g) predicatul se acordă cu termenul introdus prin *ci*.
La h) predicatul stă la singular, deoarece termenii subiectului sunt coordonaţi disjunctiv.
La i) predicatul stă la plural prin acord formal sau la singular prin acord după înţeles.

16. Elevii şi elevele sunt *harnici*.
- acordul s-a făcut cu masculinul;
  Gardul şi uşa sunt *albe*.
- acordul s-a făcut cu femininul şi cu neutrul având forme identice;
  Peretele şi uşa sunt *albe*.
- acordul s-a făcut cu femininul;
  Gardul şi peretele sunt *albe*.
- acordul se face cu neutrul;
  Pereţii şi gardul sunt *albi*.
- acordul se face cu masculinul.
  Pereţii şi uşa sunt *albe*.
  Pereţii şi uşile sunt *albe*.
  Uşa şi pereţii sunt *albi*.
  Uşile şi pereţii sunt *albi*.
  Gardurile şi pereţii sunt *albi*.
  Pereţii şi gardurile sunt *albe*.
- acordul se face cu termenul cel mai apropiat.

17. Bolta pare *de cristal*.
PP PR
Bolta *pare* [1]/ (că) *e de cristal*. [2]/

Datoria noastră este *de a respecta* regulamentul şcolar.
PP PR
Datoria noastra *este* [1]/ *(să) respectăm* regulamentul şcolar. [2]/

Tinereţea înseamnă *idealuri*.
PP PR
Tinereţea *înseamnă* [1]/ *(să) ai* idealuri. [2]/

El a ajuns *a iubi* gramatica.
PP PR
El *a ajuns* [1]/ *(să) iubească* gramatica. [2]/

Uimirea mea este *absenţa* lui.
PP PR
Uimirea mea *este* [1]/ (că) *absentează*. [2]/

PP PR
18. Adevărul *este* [1]/ (că) *a întârziat*. [2]/

- are ca termen regent verbul copulativ *este*
PP SB
Adevărat este[1]/ (că) *a întârziat*.[2]/

- are ca termen regent expresia verbal impersonală *este adevărat* inversată;
PP PR
Voi *aţi rămas* [1]/ *(ce)-aţi fost*. [2]/

- determină verbul copulativ *a rămâne*;

PP SB
Rămâne ¹/ *(să)* mai *discutăm.* ²/

- are ca termen regent verbul *a rămâne* folosit ca verb predicativ impersonal;

PP PR
El *este* ¹/ *(ce)-a fost.* ²/

- are ca termen regent verbul copulativ *a fi*;

CŢ SB PP
(De)-*o fi* ¹/ *(să) pleci,* ²/ *anunţă-mă.* ³/

- subiectiva determină din regentă verbul *a fi* folosit ca verb predicativ impersonal, cu sensul de *a se întâmpla*;

PP SB
E vina ta ¹/ (că) *nu* m-*ai ascultat.* ²/

- determină din regentă un predicat nominal;

PP PR
Vina ta *e* ¹/ (că) *nu* m-*ai ascultat.* ²/

- are ca termen regent verbul copulativ *a fi*;

SB PP PR
(Ce) mă *nemulţumeşte* ¹/ *este* ²/ (că) *nu învaţă.* ³/

- când propoziţia regentă este alcătuită numai din verb copulativ, subordonata precedentă este subiectivă, iar următoarea predicativă; ele pot fi contrase în părţile de propoziţie corespunzătoare.

PP SB
Mi *se pare* ¹/ (că) *e bolnav.* ²/

- are ca termen regent verbul impersonal reflexiv *se pare*;

PP PR
El *părea* ¹/ (că) *e bolnav.* ²/

- are ca termen regent verbul copulativ personal *a părea*;

PP SB
Ni *s-a hotărât* ¹/ *(să) mergem* la munca. ²/

- determină din regentă verbul predicativ personal *s-a hotărât* impersonalizat prin pronumele personal, formă neaccentuată în D., *ni*; se impersonalizează şi prin reflexivul *se*, dar, cu formă reflexivă, acest verb poate fi şi personal:

PP CI
El s-a hotărât¹/ (să) plece.²/

PP PR
Hotărârea lor *era* ¹/ *(să) mergem* la munca. ²/

- determină verbul copulativ *a fi*;

PP SB
Este indicat ¹/ *(să)* ne *tratăm* afecţiunile. ²/

Scanned with OKEN Scanner

- are ca termen regent expresia verbală impersonală *este indicat*;

PP PR
Indicaţia *este* [1]/ *(să)* ne *tratăm* afecţiunile. [2]/

- determină verbul copulativ *a fi*;

PP SB
Ni *s-a indicat* [1]/ *(să)* ne *tratăm* afecţiunile. [2]/

- are ca regent verbul reflexiv cu înţeles pasiv *s-a indicat* impersonalizat prin pronumele reflexiv *se* şi prin pronumele personal, formă neaccentuată, în D., *ni*;

PP SB
I-*a ajuns* [1]/ (cât) *a învăţat*. [2]/

- determină verbul predicativ impersonal *a ajunge*;

PP SB
Nu-i *rămâne* [1]/ (decât *să) se odihnească*. [2]/

- determină verbul predicativ impersonal *a rămâne*;

SB PP PR
(Să) reuşeşti [1]/ *înseamnă* [2]/ *(să) munceşti* mult. [3]/

Propoziţia regentă (P2) este alcătuită numai din verbul copulativ *a însemna*, care este termen regent al celor două subordonate, iar în această situaţie, în funcţie de topică, prima subordonată este subiectivă, iar cea care urmează regentei este predicativă; ele pot fi contrase în subiect şi respectiv, în nume predicative:

Reuşita **înseamnă muncă.** *A reuşi* **înseamnă a munci.**
subiect vb.cop.+n.p. subiect vb.cop.+n.p.
PN PN

19. **a părea**
- predicativ impersonal:

PP SB
Mi *se pare* [1]/ (că) *n-a reuşit*. [2]/

- copulativ

PP PR
Cărările *păreau* [1]/ (că) *se rătăcesc* printre desişuri. [2]/

a rămâne
- predicativ impersonal:

PP SB
Rămâne [1]/ *(să) se constate* frauda. [2]/

- copulativ:

PP PR
Toate *au rămas* [1]/ *(cum) au fost* mai înainte. [2]/

a ieşi
- predicativ impersonal:

PP SB
În cărţi *i-a ieşit* [1]/ (că) *va face un drum*. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

- copulativ:

PP PR
El *a ieşit* [1]/ (ce) şi-*a dorit.* [2]/

a ajunge

- predicativ impersonal:

PP SB
Îi *ajunge* [1]/ (cât) *a pătimit,* săracul. [2]/

- copulativ:

PP PR
El *a ajuns* [1]/ *(să) se teamă* şi de umbra sa. [2]/

a fi

- predicativ impersonal:

CŢ SB PP
(Dacă) *e* [1]/ (să) *se întâmple* ceva rău. [2]/ *să se întâmple.* [3]/

- copulativ:

PP PR
Părerea mea *este* [1]/ *(să) citeşti* mai mult. [2]/

20. ***Indicaţii***

Studiază atent schema pentru a stabili natura morfologică a termenului regent al fiecărei subordonate pentru a-l folosit în regentă.

Întocmeşte fraza şi verifică apoi corectitudinea alcătuirii ei analizând-o.

(Ce) mă *supără* [1]/ *este* [2]/ (că) *trebuie* [3]/ *(să) merg* din nou acolo. [4]/

Părerea mea *este* [1]/ (că) *este necesar* [2]/ *(să) te ambiţionezi* [3]/ (şi) *(să) studiezi* mai mult. [4]/

Este bine [1]/ *(să) se ştie* [2]/ (că) părerea mea *este* [3]/ *(să) nu meargă* acolo. [4]/

21. a) *Nu e* [1]/ (pentru cine) *se găteşte.* [2]/ (ci) (pentru cine) *se nimereşte.* [3]/ (Folclor)

P1 = PP

P2 = PR (1)

P3 = PR (1)

advers. *-ci*

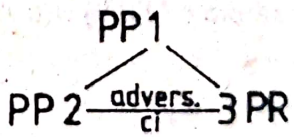

Nu e *pentru cei aşteptaţi,* ci *pentru cei nimeriţi (nepoftiţi).*

b) Cum *poţi* vorbi cu păcat? [1]/ Fericirea mea *e* [2]/ *(să) fii* tu *liber.* [3]/
(Camil Petrescu, *Bălcescu*)

P1 = PP independentă

P2 = PP

P3 = PR (2)

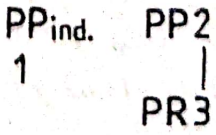

Fericirea mea e *libertatea* (ta).
(*a fi* tu *liber*)

c) "De aceea nici *nu-i de mirare* [1]/ (că) una din cele mai ispititoare ipoteze [2a]/ (pe care) i-o *oferă* Caragiale cititorului său astăzi [3]/ *este* [2b]/ *(să)*-l *considere* printre precursorii literaturii absurdului. [4]/

(B. Elvin, *Camil Petrescu*)

P1 = PP
P2 = SB (1)
P3 = AT (2)
P4 = PR (2)

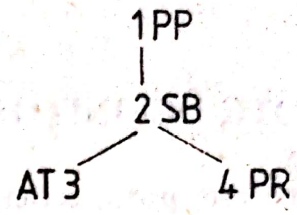

... una din cele mai ispititoare ipoteze ... este *a*-l *considera (considerarea)*...

d) "Părerea mea *e* [1]/ (că) *e mai bine* [2]/ *(să) laşi* caii în pace. [3]/ *interveni* Moromete împăciuitor. [4]/

P1 = PP
P2 = PR (1)
P3 = SB (2)
P4 = PP incidentă

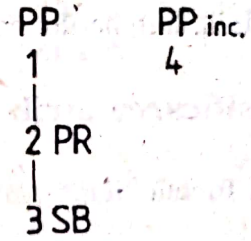

Părerea mea e *aceasta.*

22. - în N.

Întrebarea *este* [1]/ **(cine)** *a spart* geamul. [2]/
subiect

- în Ac.

Problema *este* [1]/ **(pe care)** dintre ei îl *vor pedepsi.* [2]/
complement direct

- în G.

Preocuparea lui *este* [1]/ **(al cărui)** stilou *s-a defectat.* [2]/
atribut pron. genitival

- în D.

Problema *este* [1]/ **(cui)** i-l *dai* la reparat. [2]/
complement indirect

Observaţii:
Pronumele relative cu funcţie sintactică de complement direct sunt realuate prin forma neaccentuată de Ac., a pronumelui personal, iar cele cu funcţie de complement indirect în D., printr-o formă neaccentuată în D.

Scanned with OKEN Scanner

ATRIBUTUL

A. NOTE DEFINITORII

Atributul este partea secundară de propoziţie care determină un substantiv sau un substitut (înlocuitor) al acestuia (pronume ori numeral):

Elevul *harnic* învaţă.
Noi, *elevii*, mergem în excursie.
Doi *dintre ei* au plecat.

Răspunde la întrebările: *care? ce fel de? cât? al (a, ai, ale) cui?*

B. Clasificarea atributelor şi părţile de vorbire prin care se exprimă

I. **După formă** (după partea de vorbire prin care se exprimă), atributul este de mai multe feluri:

1. *Atributul substantival* se exprimă printr-un substantiv propriu-zis sau provenit prin conversiune din alte părţi de vorbire, ori prin numeral cu valoare substantivală şi are următoarele categorii:

a) *atribut substantival genitival*, care se exprimă printr-un substantiv sau numeral cu valoare substantivală în cazul G., fără prepoziţie sau locuţiune prepoziţională. Poate fi însoţit sau nu de articol posesiv (genitival):

- *substantiv*:
  Cartea *elevului* este îngrijită.
- *numeral cardinal propriu-zis*:
  Meritele *celor trei* sunt de necontestat.
- *numeral ordinal*:
  Acţiunea *primeia* dintre fete a fost încununată de succes.
- *numeral colectiv*:
  Preocupările *amândurora* sunt de admirat.
- *numeral distributiv*:
  Astfel se realizează gruparea *a câte patru* dintre obiecte.
- *numeral fracţionar*:
  Remarcăm lipsa *unei doimi* din întreg.

b) *atribut substantival prepoziţional* care se exprimă prin substantiv sau numeral cu valoare substantivală în cazurile Ac., G., D., însoţite de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale specifice fiecărui caz:

- *substantiv*:
  - în Ac.: Cartea *de citire* este pe bancă.
  - în G.: Măsurile *împotriva răufăcătorilor* au fost drepte.
  - în D.: Oameni *asemenea părinţilor* lui, rar întâlneşti.

Scanned with OKEN Scanner

- *numeral cardinal propriu-zis*:
  - în Ac.: Cărţile *de la cei doi* au fost interesante.
  - în G.: Sancţiunile *împotriva celor doi* au fost aspre.
  - în D.: Succesul *datorită celor doi* a fost impresionant.
- *numeral ordinal*:
  - în Ac.: Cadoul *de la cel de-al doilea* i-a plăcut mai mult.
  - în G.: Măsurile *împotriva celui de-al treilea* dintre răufăcători au fost mai aspre.
  - în D.: Elevi *asemenea celui de-al doilea* dintre câştigători sunt mândria şcolii.
- *numeral colectiv*:
  - în Ac.: I-au convenit ofertele *de la amândoi*.
  - în G.: Caietele *dinaintea amândurora* sunt ale mele.
  - în D.: Reuşita *datorită amândurora* ne-a bucurat mult.
- *numeral fracţionar*:
  - în Ac.: Prin împărţirea *la o doime* obţinem acest rezultat.
  - în G.: Ofensa *împotriva unei treimi* din participanţi este de neacceptat.
  - în D.: Ne satisface reuşita *datorită unei pătrimi* din efectiv.
- *numeral distributiv*:
  - în Ac.: Mergem în grupuri *de câte doi*.

c) *atribut substantival apoziţional*, care se exprimă prin substantiv sau numeral cu valoare substantivală în cazul N., indiferent de cazul termenului regent, în V. fie acordat în caz pe lângă alt vocativ, fie neacordat în caz pe lângă orice parte de propoziţie exprimată printr-un pronume sau adjectiv pronominal de persoana a II-a singular sau plural, sau în Ac., G., D., cu condiţia acordului în caz cu partea de vorbire determinată:

- *substantiv*:
  - în N.: Elevul *Popescu* învaţă. (acordat în caz)
    Pe elevul *Popescu* l-am văzut în oraş. (neacordat în caz)
  - în Ac.: Pe colegul meu, *pe Mihai*, l-am întâlnit în parc.
  - în D.: I-am dat vecinului meu, *lui Gigel*, o carte.
  - în G.: Cartea băiatului său, *a studentului*, mi-a folosit.
  - în V.: Băiete, *elevule*, vino la mine! (acordat în caz)
    Ai şi tu, *Ioane*, o scrisoare. (apud Avram, *Gramatica*, p. 48) - neacordat.
- *numeral cardinal propriu-zis*:
  - în N.: Colegii mei, *doi dintre ei*, au fost la meci.
  - în Ac.: Pe colegii mei, *pe doi* dintre ei, i-am întâlnit la spectacol.
  - în D.: Le împrumut colegilor, *celor doi*, manualul de limba română.
  - în G.: Cărţile fetelor, *ale celor două*, sunt mai îngrijite ca ale voastre.
- *numeral ordinal:*
  - în N.: Colega mea, *prima* dintre fetele de acolo, e fruntaşă.
  - în Ac.: Pe prietenul meu, *pe cel-de-al doilea* dintre acei băieţi, îl apreciez mult.
  - în D.: Îi dau copilului, *celui de-al treilea*, o minge.
  - în G.: Meritul colegei noastre, *al celei de-a treia*, este de apreciat.
- *numeral colectiv*:
  - în N: Colegii mei, *amândoi*, au luat premiu.
  - în Ac.: Pe prietenii mei, *pe tustrei*, îi apreciez.
  - în D.: Părinţilor mei, *amândurora*, le datorez succesul.
  - în G.: Cărţile lor, *ale amândurora*, mi-au fost de folos.

Scanned with OKEN Scanner

- *numeral fracţionar*:
  - în N.: Se ia această parte, *o doime*, din întreg.
  - în Ac.: Nu eliminăm decât o parte, *o treime*.
  - în G.: Înlăturarea acestei părţi, *a doimii*, duce la înjumătăţirea întregului.
  - în D.: Părţii rămase, *doimii*, i se adaugă două pătrimi pentru a se reface întregul.

Apoziţia (atributul apoziţional) este, după structură, simplă şi dezvoltată. Apoziţia dezvoltată este analizabilă şi conţine în alcătuirea ei, în mod obligatoriu, un atribut apoziţional. Apoziţia dezvoltată se izolează întotdeauna între virgule. Când se izolează între virgule, apoziţia se numeşte izolată, iar când nu se izolează poartă numele de apoziţie neizolată.

d) *atribut substantival în Ac. şi D., fără prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale)*:
- în Ac.: Satisfacerea *un timp* a tuturor doleanţelor este o necesitate.
- în D.: El este nepot *Mariei*. (formă învechită şi populară)
  Am asistat la înmânarea de medalii *unor sportivi*.

2. *Atributul pronominal* se exprimă prin pronume de diverse feluri şi are următoarele categorii:

a) *atribut pronominal genitival*, care se exprimă prin opt din cele zece feluri de pronume, în cazul G., fără prepoziţie sau locuţiune prepoziţională:
- *pronume personal propriu-zis*:
  Mi-a plăcut haina *lui*.
- *pronume personal de politeţe*:
  Ţin cont întotdeauna de părerea *dumitale*.
- *pronume posesiv*:
  Rezultatele *alor noştri* mă bucură.
- *pronume demonstrativ*:
  Nota *acestuia* e mai mare decât a mea.
- *pronume nehotărât*:
  Nu mă interesează opinia *oricui*.
- *pronume interogativ*:
  Al cui prieten este Dan?
- *pronume relativ*:
  Nu ştiu *a cărui* atitudine s-o apreciez.
- *pronume negativ*:
  Părerea *nici unuia* nu corespunde opiniei mele.

b) *atribut pronominal prepoziţional*, care se exprimă prin pronume în cazurile Ac., G., şi D., însoţit de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională:

în Ac.
- *pronume personal propriu-zis*:
  Cartea *de la tine* mi-a plăcut.
- *pronume personal de politeţe*:
  Vestea *despre dumneata* m-a întristat.
- *pronume reflexiv*:
  Lauda *de sine* nu miroase a bine.
- *pronume posesiv*:
  Doi *dintre ai noştri* nu au sosit la timp.

- *pronume demonstrativ*:
  Cadoul *de la celălalt* mi-a plăcut mai mult.
- *pronume nehotărât*:
  E mai bună mâncarea *de la altul*.
- *pronume interogativ*:
  - *De care* cărţi citeşti?
- *pronume relativ*:
  Nu mi-ai spus *de care* cărţi citeşti mai mult.
- *pronume negativ*:
  Cadoul *de la nici unul* dintre invitaţi nu l-a încântat.

- ***în G.:***
- *pronume personal propriu-zis*:
Lupta *împotriva lor* este grea.
- *pronume personal de politeţe*:
Măsurile *împotriva dumnealui* sunt nedrepte.
- *pronume posesiv*:
Sancţiunile *contra alor noştri* au fost date arbitrar.
- *pronume demonstrativ*:
Cartea *din faţa acesteia* este a mea.
- *pronume nehotărât*:
Staţionarea *în faţa unora* dintre ele constituie un pericol.
- *pronume negativ*:
Nu se terminaseră discuţiile *asupra nici unuia* dintre punctele de pe ordinea de zi.

în D.:
- *pronume personal propriu-zis*:
  Promovarea *datorită ţie* l-a satisfăcut.
  Cartea *dinainte-ţi* este a ta? (D. posesiv)
- *pronume personal de politeţe*:
  Şi-a însuşit o comportare *asemenea dumitale*.
- *pronume posesiv*:
  Nu au toţi colegi *asemenea alor noştri*.
- *pronume demonstrativ*:
  Un succes *asemenea aceluia* obţinut de ei este de apreciat.
  Comportarea *asemenea celorlalţi* este de neacceptat.
- *pronume nehotărât*:
  Oameni *asemenea câtorva* dintre ei, rar întâlneşti.
- *pronume negativ*:
  Prevederile *conform nici uneia* dintre legi nu-l favorizează.

Atributul pronominal prepoziţional în G. şi D. exprimat prin pronume interogativ şi relativ apare în structuri aproape fixe, corecte din punct de vedere gramatical, dar deficitare ca sens, nefiind in spiritul limbii române:

- *pronume interogativ*:
  G.: Dezbaterea *asupra căreia* dintre probleme te interesează?
  D.: Prevederea *conform căreia* dintre legi a fost încălcată?

Scanned with OKEN Scanner

- *pronume relativ*:
  G.: Mă întreb [1]/ discuţiile *asupra căreia* dintre cărţi te interesează. [2]/
  D.: N-a precizat [1]/ prevederile *conform căreia* dintre legi au fost încălcate. [2]/

c. *atribut pronominal apoziţional*, care se exprimă printr-un pronume în N., Ac., G., D. şi V.

în N.:

- *pronume personal*:
  Colegul meu, *el*, este fruntaş.
- *pronume posesiv*:
  Fotbaliştii, *ai noştri*, au pierdut meciul.
- *pronume nehotărât*:
  Eu *unul* nu merg acolo. (acordat în caz)
  "Cât pentru mine unul, fieştecine ştie..." (Gr. Alexandrescu) (neacordat în caz).
- *pronume demonstrativ*:
  Colegul meu, *acela* de acolo, este un băiat minunat.
- *pronume negativ*:
  Prietenii noştri, *nici unii*, n-au reuşit la examen.

în Ac.:

- *pronume personal*:
  Pe fratele meu, *pe el*, l-au lăudat toţi.
- *pronume posesiv*:
  Pe unii concurenţi, *pe ai noştri*, i-au premiat.
- *pronume nehotărât*:
  Pe portar, *pe altul* decât acesta, l-au agresat nişte răufăcători.
- *pronume demonstrativ*:
  Pe colegul tău, *pe celălalt*, l-au premiat.
- *pronume negativ*:
  Pe copii, *pe nici unii*, nu i-au pedepsit.

în G.:

- *pronume personal*:
  Cărţile elevului, *ale lui*, sunt îngrijite.
- *pronume posesiv*:
  Meritul sportivilor, *(ale) alor noştri*, sunt deosebite.
- *pronume nehotărât:*
  Cărţile copiilor, *ale altora*, sunt mai puţin îngrijite.
- *pronume demonstrativ:*
  Reuşita colegului meu, *a celuilalt*, m-a bucurat.
- *pronume negativ:*
  Izbânda lor, *a nici unora*, nu m-a bucurat ca a ta.

în D.:

- *pronume personal:*
  Îi dau colegului, *lui*, o carte.
- *pronume posesiv:*
  Lor, *alor noştri*, li s-au dat premii.
- *pronume nehotărât:*
  Colegilor mei, *altora* decât aceştia, li se cuvin laude.

Scanned with OKEN Scanner

- *pronume demonstrativ:*
Prietenilor tăi, *celorlalţi*, le datorezi reuşita.
- *pronume negativ:*
Cursanţilor, *nici unora*, nu li s-a atribuit calificativul satisfăcător.

în V.:
- *pronume personal:*
Băiete, *tu* de acolo, vino repede!

d) *atribut pronominal în D. fără prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale*:
- *pronume personal:*
Păru-*i* atingea pământul. (D. posesiv)
- *pronume reflexiv:*
"Ochii-*şi* negri d-arunca peste câmpuri se uita..." (Folclor)
- *pronume nehotărât:*
Atribuirea de premii *altora* le-a stârnit invidia celorlalţi.
- *pronume demonstrativ:*
A avut loc conferirea de premii *acestora*.

Atributul pronominal, cu excepţia celui apoziţional, nu se acordă niciodată în caz cu termenul regent.

3. *Atributul adjectival* se exprimă prin adjective propriu-zise (calificative), prin adjective pronominale şi prin alte părţi de vorbire cu valoarea adjectivală:

a) *adjective calificative (propriu-zise)*:
Elevul *harnic* obţine rezultate bune.

b) *adjective pronominale*:
- *adjectiv pronominal de întărire:*
Tu *însuţi* ai fost de faţă.
- *adjectiv pronominal posesiv:*
Meritele *voastre* sunt apreciate.
- *adjectiv pronominal demonstrativ:*
Cartea *aceasta* este a mea.
- *adjectiv pronominal nehorărât:*
Parcă este *alt* om.
- *adjectiv pronominal interogativ:*
A cărui scriitor este opera aceasta?
- *adjectiv pronominal relativ:*
Nu mi-ai spus [1]/ *care* elev a luat premiul întâi. [2]/
- *adjectiv pronominal negativ:*
Nici un elev nu lipseşte.

c) *numerale cu valoarea adjectivală*:
- *numeral cardinal propriu-zis:*
Doi elevi învată.
- *numeral ordinal:*
Al treilea elev citeşte.
- *numeral colectiv:*
Amândoi copiii au plecat.
- *numeral distributiv:*
Citeşte *câte trei* pagini pe minut.

Scanned with OKEN Scanner

- *numeral multiplicativ:*
Efortul *înzecit* aduce roade.

d) *adjective provenite din verbe*:
- *la modul participiu:*
Cartea *citită* mi-a plăcut.
- *la modul gerunziu acordat:*
Coşuri *fumegânde* poluează atmosfera.

Atributul adjectival se acordă întotdeauna în gen, număr şi caz cu termenul regent (cuvântul determinat).

4. *Atributul verbal* se exprimă prin verb:
a) la modul infinitiv precedat de prepoziţia *de*:
Elevii au datoria *de a învăţa*.
b) la modul supin:
Problema *de rezolvat* n-a fost dificilă.
c) la gerunziu neacordat:
Pomi *gemând* de rod străjuiesc şoseaua.

5. *Atributul adverbial* se exprimă prin:
a) adverb fără prepoziţie:
Sportivii exersează mersul *înapoi*.
b) adverb cu prepoziţie:
Băiatul *de acolo* este prietenul meu.
c) locuţiune adverbială:
Staţionarea *în faţă* este interzisă.

6. *Atributul interjecţional* se exprimă prin interjecţie:
Strigătul *bravo* se auzea pe tot stadionul.

II. După legătura cu termenul regent (din punct de vedere gramatical) atributele se clasifică în:

1. *Atributele izolate*, care se despart de termenul regent prin virgulă sau linie de pauză. Ele aduc o informaţie suplimentară utilă, dar nu absolut necesară:
Omul, *sătul* de toate, era acum nepăsător.
După caracterul pur atributiv sau mixt atributele izolate se împart în:
a) *descriptive*, când se referă numai la termenul determinat pe care îl descriu şi îl explică:
Avea o rochie, *nouă şi strălucitoare*.
b) *circumstanţiale*, când caracterizarea termenului determinat implică şi o nuanţă circumstanţială:
Fata, *bolnavă*, n-a sosit la timp.
2. *Atributele neizolate*, când legătura cu termenul regent este strânsă şi atributul este indispensabil comunicării:
Elevul *harnic* învaţă bine.
După cum individualizează sau nu obiectul denumit de termenul regent, atributele neizolate sunt:
a) *de identificare*, când precizează care anume obiect are însuşirea atribuită, pe care-l distinge de alte obiecte.
Cartea *cea nouă* este interesantă.
b) *de calificare* (calificative) când arată ce fel este obiectul, îl califică sau îl clasifică:
Are o rochie *frumoasă*.

Scanned with OKEN Scanner

C. ACORDUL ATRIBUTULUI CU SUBSTANTIVUL DETERMINAT

Deşi sunt supuse acordului mai multe specii de atribute (atributul adjectival, atributul substantival genitival, atributul pronominal genitival, atributul substantival apoziţional şi cel pronominal apoziţional), situaţii deosebite prezintă *acordul atributului adjectival* cu termenul regent.

1. Acordul atributului adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis sau provenit din participiu ori gerunziu (acordat) cu substantivul determinat se face în gen, număr şi caz, fiind un acord formal:

Cărţile *citite* m-au impresionat.
Elevei *harnice* i s-a dat un premiu.
Aceasta este o dovadă a bazei *etnice* perfect *omogene*.

Tot după formă se face acordul atributului adjectival:

a) când determină un substantiv comun care are un anumit gen gramatical, dar înţelesul altui gen:

Vedeta fotbalului, *transferată*...

b) când determină un toponim:

Timişoara, *văzută* de aproape, pare o bijuterie.

2. Acordul atributului adjectival se face şi *după înţeles* în anumite situaţii:

a) când determină un pronume sau o locuţiune pronominală de politeţe care are formă de plural şi înţeles de singular, atributul stă la singular:

Dumneavoastră, *corect*, n-aţi tolerat.
Domnia sa, *generos*, m-a sprijinit.

b) când determină un nume propriu de persoană:

Popescu, *participantă* la competiţie...

3. Acordul atributului adjectival cu un substantiv care denumeşte publicaţii, asociaţii ori formaţii, oscilează între acordul formal şi cel după înţeles:

Dinamo, *învinsă*...
Dinamo, *învins*...

4. Acordul atributului adjectival care cuprinde articolul demonstrativ *cel, cea, cei, cele*, este formal, făcându-se în gen, număr şi caz cu substantivul determinat şi cu flexionarea articolului:

Autorul povesteşte păţania puiului *celui mare*.

5. Acordul atributului adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ este tot un acord formal, în gen, număr şi caz:

elevei *aceleia*, nu elevei *aceea*;
colegului *aceluia*, nu colegului *acela*.

Unele adjective variabile de tipul *mult, puţin, anumit, diferit*, care au forma de G. D. plural în *-or*, au forma corectă cu această desinenţă când sunt antepuse şi neprecedate de alt determinant cu formă cazuală marcată:

multor colegi, *diferitor* elevi,
dar
celor mai *mulţi* colegi, a acestor *diferiţi* elevi.

6. Acordul atributului adjectival care determină două substantive prezintă următoarele forme de acord:

a) atributul adjectival care determină două substantive urmează aceleaşi reguli de acord ca şi numele predicativ exprimat prin adjectiv:

elevul şi eleva, *harnici*...
valea şi pomul, *înverzite*...

Aceste reguli sunt valabile mai ales la atributele izolate.

Scanned with OKEN Scanner

b) la atributele adjectivale neizolate postpuse acordul se face prin atracţie cu ultimul termen, acord care constituie o normă tradiţională; uneori se recurge la repetarea atributului:

muntele şi câmpia *înverzită*;
muntele înverzit şi câmpia *înverzită*.

În limba română actuală, această formă de acord tradiţional tinde să fie înlocuită prin "acordul de tip predicativ - cu adjectivul la plural (...): temperatură şi umiditate *stabile*, corul şi orchestra *dirijate* de..." (Avram, *Gramatica*, p. 286).

c) atributul adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv postpus se acordă cu ultimul termen prin atracţie:

Cartea şi caietul *meu*.

d) atributul adjectival care determină doi termeni coordonaţi disjunctiv sau copulativ prin *nici* stă la singular, acordându-se cu ultima parte:

întrebarea sau răspunsul *consemnat*;
nici poezia, nici romanul *citit*.

e) Dacă termenul determinat este numai aparent multiplu, atributul adjectival stă la singular:

o *bună* colegă şi prietenă.

La atributele genitivale (substantivele şi pronominale) însoţite de articol posesiv (genitival) trebuie avut în vedere faptul că acesta se acordă cu obiectul posedat. Corectitudinea acordului depinde de exactitatea cu care aflăm obiectul posedat: *Carte* **a** elevului, *caietul* de română **al** lui; operaţiile de *desecare* **a** terenului; *ministerul* educaţiei **al** României etc.

D. TOPICA

I. Atributul adjectival

1. Atributul adjectival *exprimat prin adjectiv propriu-zis* are următoarea topică:

a) stă de obicei după substantivul determinat:

pom *verde*.

b) când sunt coordonate între ele, stau, de obicei, după substantiv şi îşi pot schimba ordinea:

pom *înalt şi verde*;
pom *verde şi înalt*.

c) se respectă o anumită ordine dacă al doilea atribut nu determină numai substantivul, ci întregul grup format din substantiv şi primul atribut:

extremă **dreaptă rapidă**
nu, *extremă* **rapidă dreaptă**

d) poate sta şi înaintea substantivului determinat când trebuie pusă în evidenţă însuşirea, sau în construcţii exclamative, afective prin natura lor: *albastrele* zări.

e) are topică fixă în următoarele situaţii:

- când e precedat de un articol demonstrativ este postpus; haina *cea nouă*;
- când adjectivul este urmat de complemente este postpus:

pomi *plini cu flori*

- când este exprimat prin adjectivele *asemenea, aşa, atare*, este antepus:

aşa oameni

Scanned with OKEN Scanner

f) stă de obicei imediat lângă substantivul determinat sau este despărţit de un alt atribut ori şi de alte părţi de propoziţie (în limbajul poetic):

pantofi *noi*

Copiii, ***acum obosiţi***, se potoleau.

Unele adjective cu funcţie sintactică de atribut îşi schimbă sensul în funcţie de locul pe care-l ocupă faţă de substantivul determinat:

sărmana fată - "biată"

fată *sărmană* - "săracă"

2. Atributul adjectival *exprimat prin numerale* are următoarea topică:

a) atât înainte, cât şi după determinat, cu excepţia lui *secund*, când e exprimat prin numeral colectiv, cu excepţia lui *ambii* sau multiplicativ:

amândoi copiii, copiii *amândoi*, câştig *întreit*, acest *întreit* câştig;

b) când este exprimat prin numeral ordinal stă după substantiv, dacă este atribut de identificare, şi înainte, dacă e atribut de calificare:

clasa *a şasea* (de identificare);

a doua împuşcătură (de calificare).

c) stă înaintea substantivului când este exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, cu excepţia limbajului comercial:

doi studenţi

pâini, *două*

3. Topica atributului adjectival exprimat *prin adjectiv pronominal* variază după felul adjectivului:

a) când este exprimat prin adjective pronominale posesive, demonstrative şi de întărire, atributul adjectival poate sta atât în urma, cât şi înaintea determinatului:

cartea *mea; a mea* carte;

cartea *aceasta; această* carte;

poetul *însuşi; însuşi* poetul.

Aceste atribute adjectivale au totuşi *topică fixă* în anumite situaţii:

- atributul adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de identitate stă întotdeauna înaintea substantivului determina: *aceeaşi* elevă.

- când determină un grup de cuvinte cu sens unitar (titluri de opere), atributul adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv stă obligatoriu înainte:

ale sale "Amintiri din copilărie"

- când determină un substantiv la G., D. ag., acest fel de atribut stă după el: ale fetei *sale*;

- când determină un pronume, adjectivul pronominal de întărire cu rol de atribut stă după acesta: ea *însăşi*, fiind posibilă însă şi antepunerea lui: *însuşi* el;

- când este exprimat prin adjectiv pronominal interogativ - relativ sau prin majoritatea adjectivelor nehotărâte (excepţii *oarecare, cutare*), atributul adjectival stă înaintea determinantului:

care elev? *fiecare* copil.

4. Atributul adjectival *exprimat printr-un participiu* sau *gerunziu acordat* stă, în mod obişnuit, după substantiv, dar poate sta şi înainte, dacă valoarea adjectivală a participiului este clară sau dacă e atribut circumstanţial.

Scanned with OKEN Scanner

II. **Atributul substantival genitival**

1. Acest atribut stă după cuvântul determinat:

cartea *elevului*

2. Când substantivul e determinat de mai multe atribute substantivale genitivale, toate stau după acesta:

cărţile *Mariei, ale Elenei* şi *ale Ioanei.*

3. Poate sta şi înaintea cuvântului determinat, în limbajul artistic şi în vorbirea populară: *ale elevilor* cărţi.

4. Când substantivul este determinat de un atribut adjectival şi de unul substantival genitival, acesta din urmă ocupă locul al doilea:

foşnetul tainic *al codrului*

Dacă substantivul în G., este la alt gen şi număr decât determinatul ori dacă atributul adjectival este însoţit de un articol demonstrativ, atributul substantival genitival poate sta şi înaintea celui adjectival:

cărţile *elevului* noi
cărţile *elevului* cele noi

III. **Atributul substantival prepoziţional**

1. Atributul substantival prepoziţional stă de obicei după determinat: pod *de piatră*

2. Poate sta şi înaintea cuvântului determinat, în limbajul poetic:

"*De painjin* tort să rumpă" (M. Eminescu)

Uneori, tot în limbajul poetic, atributul prepoziţional este despărţit de determinantul său de alte părţi de propoziţie.

3. Dacă substantivul e determinat de un atribut genitival şi de unul prepoziţional, atributul prepoziţional stă înaintea celui genitival:

cartea *de desen* a elevului:

4. Ordinea celor două atribute poate fi şi inversă, dacă cel genitival determină întregul grup:

misiunea *soldatului pentru câştigarea* luptei.

5. Dacă substantivul determinat are un atribut substantival prepoziţional şi unul adjectival, lângă substantiv stă cel adjectival:

un inel *mic de aur*;

6. Ordinea acestora poate fi şi inversă dacă atributul adjectival nu realizează acordul cu substantivul cu funcţie sintactică de atribut (prepoziţional):

o brăţară *de aur frumoasă.*

IV. **Atributul substantival apoziţional**

1. Apoziţia substantivală stă după elementul determinat, deoarece, dacă se schimbă termenii raportului, se schimbă şi funcţia sintactică a cuvintelor respective:

Elevul *Popescu...*
Popescu, *elevul,...*

Ordinea termenilor nu poate fi schimbată în formule ca:

domnul *profesor...*
nenea *Ion...*

2. Apoziţia poate sta şi înaintea termenului regent când este exprimată prin substantiv nearticulat:

"*Lira* de argint, Sihleanu ..." (M. Eminescu) (vezi *GA*, II, p. 443)

Scanned with OKEN Scanner

V. Atributul pronominal

1. Atributul pronominal genitival stă de obicei după substantiv (cartea *lui*), dar poate sta şi înaintea substantivului:

a) când substantivul este determinat şi de un atribut adjectival antepus:

bunul *ei* frate

b) când este exprimat prin pronumele relativ *care*, fie că substantivul este însoţit de prepoziţie, fie că nu:

femeie [1]/ *al cărei* copil... [2]/

femeie [1]/ în *a cărei* concepţie... [2]/

În limba română contemporană, pronumele relativ *care* în G. poate sta şi după substantivul determinat, dacă acesta este însoţit de prepoziţie:

...femeie [1]/ în concepţia *căreia*... [2]/

2. Atributul pronominal exprimat printr-un pronume în acuzativ cu prepoziţie stă numai după determinat:

creion ca *al meu*

3. Atributul pronominal exprimat prin pronume personal sau reflexiv în D. posesiv poate sta:

a) după substantivul determinat:

Păru-*i* este dezlegat;

b) înaintea substantivului alături de un atribut adjectival al acestuia:

blânda-*i* privire;

c) înaintea verbului:

Îmi ridic privirea-n pod. (apud *GA*, II, p. 441)

VI. Atributul adverbial

Stă întotdeauna după substantivul determinat:

mersul *pe jos*.

VII. Atributul verbal

Stă întotdeauna după substantivul determinat:

lecţia *de învăţat*...

VIII. Atributul interjecţional

Stă întotdeauna după substantivul determinat:

strigătul *hei!*...

Din cele discutate anterior se observă că probleme mai numeroase pune topica atributului când există mai multe atribute care au acelaşi termen regent. Pe lângă situaţiile menţionate, precizăm că ordinea preferată este substantiv + atribut adjectival + atribut prepoziţional + atribut genitival (*cartea nouă de citire a băiatului*).

La asocierea unor atribute adjectivale exprimate prin adjective propriu-zise şi adjective pronominale, adjectivul pronominal ocupă primul loc (caietul *acesta curat*), (*curatul său* caiet), dar substantivul poate fi şi încadrat între cele două atribute (*acest* caiet *curat*), (*al meu* caiet *curat*).

Este posibilă însă şi aşezarea atributului adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis lângă substantiv:

aceşti harnici elevi.

Scanned with OKEN Scanner

E. PUNCTUAŢIA

1. Atributele se despart prin virgulă în următoarele situaţii:

a) când sunt coordonate prin juxtapunere:

Mi-a adus o carte *nouă*(,) *captivantă* şi *interesantă*.

b) când sunt coordonate copulativ prin *nici, nu numai... dar (ci) şi, atât... cât şi..., precum şi*, adversativ, disjunctiv - când conjuncţia precedă şi primul termen, şi conclusiv (cu excepţia conjuncţiei *deci*):

Nu era un *om prea înalt*(,) *dar voinic* peste măsură.

c) când sunt atribute izolate (circumstanţiale sau descriptive):

Omul(,) *sătul* de toate(,) luase câmpii.

Râul(,) *sclipitor* ca oglinda(,) curgea printre maluri.

d) când sunt apoziţii dezvoltate (se izolează prin virgule de restul prepoziţiei):

Noi(,) *elevii clasei a VIII-a*(,) am organizat o excursie.

r) când sunt apoziţii simple care determină un pronume personal sau un nume propriu:

El(,) *Ionescu*(,) este colegul meu.

Mihai, *vecinul*, este inginer agronom.

2. Atributele nu se despart prin virgulă în următoarele situaţii:

a) când sunt coordonate prin conjuncţiile *şi, cu, sau, ori* (nerepetate) sau locuţiunile conjuncţionale *şi cu, împreună cu*:

Este un copil *harnic* şi *ascultător*.

b) când sunt atribute neizolate (de identificare şi de calificare):

A împuşcat o raţă *sălbatică* (de calificare).

Caietul *elevului* este îngrijit (de identificare).

c) când două sau mai multe atribute ale aceluiaşi substantiv nu sunt de acelaşi fel: caiet *nou de matematică;* lanurile *aurii ale câmpiei*.

d) când sunt apoziţii simple care apar ca necesare pentru cunoaşterea obiectului denumit de substantivul determinat:

M-am întâlnit cu elevul *Popescu*.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ (AT)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată atributivă este propoziţia subordonată care îndeplineşte, în frază, funcţia sintactică de atribut pe lângă un substantiv sau substituit (înlocuitor) al acestuia din propoziţia regentă (pronume, numeral):

Acesta este locul *natal.* (atribut)
Acesta *este locul* [1]/ (unde) *m-am născut.* [2]/ (AT)
A luat hotărârea de a învăţa. (atribut)
A luat hotărârea [1]/ *(să) înveţe.* [2]/ (AT)

Atributivele din aceste exemple determină un substantiv, dar aşa cum am arătat ele pot determina şi un pronume sau un numeral:

AT PP
Noi [1a]/, (care) *am fost de faţă* [2]/, *am văzut* totul. [1b]/
Cei doi [1a]/ (care) ne-*au vizitat*, [2]/ *erau prietenii* noştri. [1b]/

Prepoziţia subordonată atributivă răspunde la întrebările atributului: *care? ce fel de? al (a, ai,ale) cui? cât?*

B. CLASIFICARE

Propoziţiile subordonate atributive sunt de mai multe feluri:

I. *Atributive propriu-zise*, care se împart în:
1. *izolate (explicative)*, care au două categorii:
a) circumstanţiale:
Era încântat de acel om [1]/ (care) *îl ajutase* [2]/ (deoarece îl ajutase).
b) necircumstanţiale:
Era o casă [1]/ (care) abia *se zărea* din vâlcea [2]/.
2. *neizolate (determinative)*, care au la rândul lor, două categorii:
a) de identificare:
Acestea *sunt cărţile* [1]/ (pe care) mi le-*ai împrumutat.* [2]/
b) de calificare:
După o perioadă [1a]/ (în care) *a greşit*, [2]/ şi-*a revenit.* [1b]/
II. *Apozitive*:
Îţi *dau* un sfat: [1]/ *(să) mergi* acolo. [2]/

Scanned with OKEN Scanner

I. **Propoziţia subordonată atributivă propriu-zisă:**

1. Se introduce prin:

a) **pronumele relative** *care, cine, ce, cât, de* în cazurile N., G., D., Ac.:

N. : Elevul [1a]/ (care) *învaţă* [2]/ *ştie.* [1b]/
G. : *Am cumpărat* o carte [1]/ (al cărei) autor mă *interesează.* [2]/
D. : El *este un om* [1]/ (căruia) îi *datorăm* mult. [2]/
Ac.: El *este scriitorul* [1]/ (pe care) îl *apreciez.* [2]/
N. : El *a pus* întrebarea [1]/ (cine) *a realizat* aceasta. [2]/
Ac.: *Am urmat* sfatul [1]/ (ce) mi l-*ai dat.* [2]/
Ac.: *Ia*-ţi bani [1]/ (câţi) *vrei.* [2]/
Ac.: Băiatul [1a]/ (de) l-*ai văzut* [2]/ *e colegul* meu. [1b]/

b) **adverbele relative** *unde, când, cum, cât,* uneori precedate de prepoziţii sau de adverbe:

Aceasta *este şcoala* [1]/ (unde) *am învăţat.* [2]/
Era o vreme [1]/ *(cum) nu* mai *fusese* de mult. [2]/
A venit timpul [1]/ (când) soldaţii *au depus* armele. [2]/
A sosit în timpul [1]/ (cât) *a ţinut* ploaia. [2]/

c) **conjuncţiile subordonatoare** *că, să, ca ...să, dacă,* şi locuţiunile conjuncţionale *de să, până să, cum să* ş.a.

Părerea [1a]/ (că) *vom reuşi* [2]/, o *împărtăşesc* şi ei. [1b]/
A luat hotărârea [1]/ *(să) plece.* [2]/
Aveţi şi voi *dreptul* [1]/ (ca) astăzi (*să*) vă *spuneţi* părerea. [2]/
A luat *hotărârea* [1]/ (să) *plece.* [2]/
A făcut un chef [1]/ (de *să*)-*l pomenească* toţi. [2]/
Întrebarea [1a]/ (dacă) *va câştiga* întrecerea, [2]/ şi-*au pus*-o toţi. [1b]/
Într-una din zilele [1a]/ (până *să) nu plec* în concediu, [2]/ m-*a vizitat* Ionescu. [1b]/

Propoziţia subordonată atributivă propriu-zisă nu are elemente subordonatoare specifice şi nici element corelativ în regentă.

2. Ca *topică* ea nu poate sta înaintea regentei, ci întotdeauna după regentă.

Îţi *înapoiez* cartea [1]/ (pe care) mi-*ai împrumutat*-o. [2]/

Poate fi însă intercalată între părţile componente ale regentei, având termenul regent înainte:

Sfatul [1a]/ (ce) mi l-*ai dat* [2]/ mi-*a fost folositor.* [1b]/

3. *Punctuaţia* atributivei propriu-zise diferă în funcţie de felul ei.

Propoziţia atributivă determinativă sau neizolată (de identificare şi de calificare) nu se desparte prin virgulă de regentă, indiferent de topica ei, deoarece exprimă ceva necesar pentru identificarea sau calificarea obiectului denumit de substantivul determinat:

Cartea [1a]/ (pe care) *am citit-o* [2]/ mi-*a plăcut* mult. [1b]/
Mi-*a plăcut* filmul [1]/ (pe care) l-*am văzut.* [2]/

Atributive neizolate sunt întotdeauna cele care determină un substantiv articulat, precedat de prepoziţie şi aflat chiar înaintea atributivei.

Scanned with OKEN Scanner

Propoziţia atributivă izolată sau explicativă (descriptivă şi circumstanţială) se desparte prin virgulă de regentă când stă în urma ei, sau se izolează între virgule ori linii de pauză când este intercalată, deoarece aduce o explicaţie suplimentară şi are ca termen regent un substantiv determinat de un atribut, un nume propriu sau un pronume:

Munţii din apropiere $^{1a}/_{(,)}$ (ale căror) vârfuri *mângâie* norii $^{2}/_{(,)}$ *nu sunt o piedică* pentru alpinişti. $^{1b}/$

M-*am întâlnit* cu Mihai $^{1}/_{(,)}$ (pe care) *nu*-l *văzusem* de mult. $^{2}/$

Unele specii de atributive circumstanţiale (cele cu nuanţă finală, consecutivă şi chiar condiţională) pot fi neizolate.

Căţelul îşi *căuta* un loc $^{1}/$ (unde) *să se culce.* $^{2}/$(ca să se culce)

II. **Propoziţia subordonată apozitivă** ţine locul unui atribut apoziţional şi exprimă aceeaşi idee cu termenul regent (cuvântul, grupul de cuvinte sau propoziţia la care se referă).

Ea determină din regentă:

a) *un substantiv:*

Îţi *fac* o **propunere:** $^{1}/$ *(să) mergem* în excursie. $^{2}/$

b) *un pronume:*

Iată $^{1}/$ (ce) m-*a sfătuit:* $^{2}/$ *(să) nu cedez* cu nici un preţ. $^{2}/$

c) *adverb sau locuţiune adverbială,* aducându-le o explicaţie:

Aşa *ar fi vrut* el: $^{1}/$ *(să) nu*-l *coste* nimic. $^{2}/$

d) *o propoziţie:*

Părerile noastre *se potrivesc:* $^{1}/$ *(să) nu ne facem de râs.* $^{2}/$

1. Apozitiva se introduce prin:

a) **adverbele** *adică, anume:*

Aşa *a procedat:* $^{1}/$ (adică) mi-*a ascultat* sfatul. $^{2}/$

b) **conjuncţiile subordonatoare** *că, să, ca...să* ş.a.

Asta *era obsesia* lui: $^{1}/$ (că) *nu vom reuşi.* $^{2}/$

Îl *stăpânea* un gând: $^{1}/$ (ca *să) ajungem* mai repede. $^{2}/$

c) **pronumele relative** *ce, ceea ce:*

Nu putea ieşi din această dilemă: $^{1}/$ (ce) *să facă.* $^{2}/$

Citise cu atenţie această carte, $^{1}/$ (ceea ce) *nu era rău.* $^{2}/$

Atributivele apozitive pot fi şi juxtapuse:

Îl *obseda* un gând: $^{1}/$ îşi *jignise* prietenul. $^{2}/$

2.Ca *topică* apozitiva stă după regentă.

3. În ceea ce priveşite *punctuaţia,* atributivele apozitive sunt izolate de regentă prin virgulă, două puncte, linie de pauză şi, mai rar, prin punct:

Cerceta cu credinţă abuzurile $^{1}/_{[,]}$ (ceea ce) *era* şi *meseria* lui de om al legii. $^{2}/$

Am înţeles $^{1}/$ (de ce) *se comporta* aşa $_{[-]}$ (ca *să*)-l *necăjească.* $^{2}/$

Pentru folosirea celor două puncte, vezi exemplele anterioare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Faceţi analiza atributelor din textele de mai jos:

a) "Nu m-am născut în Dobrogea şi nici în Bucovina, dar în respiraţia mea primă şi ultimă al lor sunt, iar dacă ar fi să-mi aleg mormântul, la fel aş pendula între arcuirea de culmi acoperite de păduri - spre care gândul nu mi se duce niciodată neînsoţit de dulcele vers: Pe când cu zgomot cad Izvoarele-ntruna, Alunece luna, Prin vârfuri lungi de brad - acele culmi, ce leagănă lungul somn al atâtor voievozi români şi tumulii străjuiţi de mărăcini, sub al căror pământ enorm s-au făcut pulbere oasele regilor sciţi."

(Geo Bogza, *Dobrogea! Dobrogea!*)

b) "La această cauză generală se mai adaugă îndeosebi pentru novelele lui Slavici, Gane şi Negruzzi, întâmplarea favorabilă că ele se găsesc în armonie în privinţa obiectelor ce ni le înfăţisează şi care sunt mai ales figuri tipice din popor, cu un întreg curent al gustului estetic din Europa, curent pe care noi îl credem foarte sănătos şi în urma căruia romanurile ţărăneşti şi descrierile tipice au ajuns să fie cele mai preţuite produceri ale literaturii de novelişti."

(Titu Maioescu, *Literatura română şi străinătatea*)

c) "Credinţa lui Densuşianu că numai el şi cei câţiva străvezii colaboratori rămaşi fideli ştiu să facă versuri libere, consecvenţa lui de a le contesta la alţii, chiar dacă aceştia erau aliaţii săi cei mai fireşti, ideea de neînţeles că există un tip de vers liber, supraindividual, care urmează să fie adoptat, cum se adoptă orice formă de vers clasic, înseamnă că exponentul noutăţii nesocotea noutatea în înseşi temeiurile ei, deşi teoretic vorbise deschis despre ritmul intern, deci personal, care legitima formele ritmice cele mai felurite."

(Vladimir Streinu, *Pagini de critică literară*, I)

d) "Într-o seară ca cea de astăzi, el şezu să se odihnească pe unul din pietroaiele măcinate de pe dealul Ulmuşorului(...) Acolo se adăposteau odinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate."

(Al. Odobescu, *Pseudo-kineghetikos*)

2. Precizaţi felul atributelor din exemplele de mai jos:

Priveşte cerul senin.
Priveşte seninul cerului.
Cartea lui este nouă.
Cartea lui Ion este nouă.
Altui băiat i-am dat cartea.
Băiatul altuia e mai harnic.
Băiatul altui vecin e mai silitor.
Admiră trandafirii roşii.
Admiră roşul trandafirilor.

Scanned with OKEN Scanner

Fiecare copil harnic e apreciat.
Copilul fiecăruia e apreciat.
Copilul fiecărui vecin e apreciat.
Bunica ei este o femeie blândă.
Bunica sa e mai aspră.
Îşi iubeşte părinţii.
Cartea-ţi e nouă?
Cartea nici unuia nu este nouă.
Cartea nici unui elev nu e nouă.
Cadoul de la nici unul dintre ei nu mi-a plăcut.
Cadoul de la nici un coleg nu mi-a plăcut.
Nici o carte nu este nouă.
A cărui elev este cartea?
Al cărui prieten este Dan?
Meritele celor doi sunt deosebite.
Meritele celor doi sportivi sunt deosebite.
Avea putere mare de a-i convinge.
Avea mare putere de convingere.
Cartea aceasta este interesantă.
Cartea acesteia este interesantă.
Cartea acestei eleve este interesantă.
Nu ştiu cărui coleg i s-a dat premiul întâi.
N-am aflat a cărui carte a dispărut.
Cincisprezece elevi scriu.
Douăzeci de elevi participă la concurs.
Camera din dos e mai răcoroasă.
Florile din dosul gardului s-au ofilit.

3. Precizaţi ce funcţii sintactice au cuvintele subliniate din exemplele de mai jos:
a) Nu este greu *de memorat* poezia.
b) Poezia este *de memorat*.
c) Poezia *de memorat* a fost frumoasă.
d) Nu se poate *spune* mare lucru.
e) Pasiunea lui este *de a spune* snoave.
f) Voi aveţi pasiunea *de a-l asculta*.
g) *Ionel*, Popescu, a luat premiul întâi.
h) Popescu, *Ionel*, a luat premiul întâi.
i) *Ionel*, Popescu a luat premiul întâi?
j) *Ionel*, Popescu au luat premii.

4. Daţi exemple de propoziţii în care substantivele *şcoală, curte, grădină, ogradă*, să fie folosite în cazul genitiv cu funcţii sintactice de atribute genitivale şi prepoziţionale.

5. Daţi câte trei exemple de propoziţii în care să existe atribute adjectivale pe care să le transformaţi în atribute substantivale. Formulaţi, apoi, alte trei exemple în care să procedaţi invers.

Scanned with OKEN Scanner

6. Formulaţi trei propoziţii în care atributele genitivale să nu fie însoţite de articol posesiv (genitival) şi trei în care să apară acest articol. Precizaţi cu cine se acordă articolul posesiv (genitival).

7. Alcătuiţi trei propoziţii în care să se afle câte o apoziţie simplă şi trei propoziţii în care să aveţi apoziţii dezvoltate.

8. Construiţi propoziţii în care să folosiţi cuvintele *acesta, unii, ai noştri,* în următoarele situaţii:

a) cu funcţie sintactică de atribute pronominale în cazurile Ac. şi G.;

b) cu funcţii sintactice de atribute adjectivale în aceleaşi cazuri.

9. Folosiţi, în propoziţii, verbele *a fumega* şi *a tremura* la gerunziu cu funcţii sintactice de atribut adjectival şi atribut verbal.

10. Formulaţi câte trei propoziţii, apoi câte trei fraze în care să aveţi pronumele interogativ şi, respectiv, relativ *care* în cazul genitiv cu funcţii sintactice de atribut pronominal şi atribut adjectival.

11. Construţi trei propoziţii în care să aveţi atribute pronominale în dativ posesiv.

12. Alcătuiţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

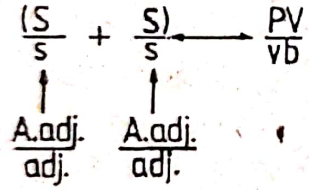

a.

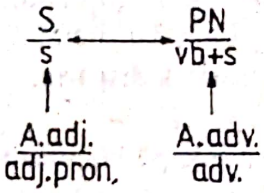

b.

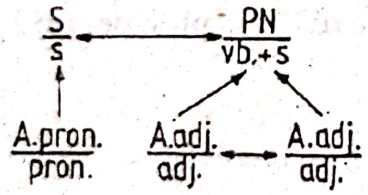

c.

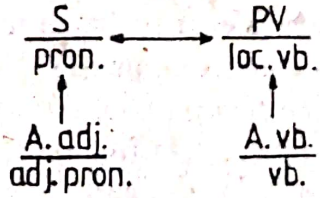

d.

13. Subliniaţi atributele din exemplele de mai jos şi transformaţi-le apoi în subordonate atributive.

Podul de piatră s-a dărâmat.
A avut surpriza de a-i constata lipsa.
I-am înapoiat cartea împrumutată.
Calul de dăruială nu se caută în gură.

14. Analizaţi frazele de mai jos, precizând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

a) "Doamne Vlade,
Mi se pare că la Curtea-ţi nu se ştie ce se cade
Unui sol trimis de Craiul, unui sol imperial,
Către tine, Basarabe - domn, ce-i drept, dar domn vasal."
(Al. Davila, *Vlaicu-Vodă*)

Scanned with OKEN Scanner

b) "Dacă printre rufele acelea se găseşte şi una ce-mi aparţine, îmi ziceam în gând, înseamnă că am dreptate, că asta e şansa atât de mult aşteptată."
(Augustin Buzura, *Drumul cenuşii*)

c) "Cine n-a avut sentimentul acelei teribile agonii când moartea se înalţă în tine şi te cuprinde ca un aflux de sânge, ca o forţă interioară imposibil de stăpânit şi care te domină până la sufocare sau când te strânge ca un şarpe provocându-ţi halucinaţii de groază, acela nu cunoaşte caracterul demonic al vieţii şi efervescenţele interioare din care răsar marile transfigurări."
(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*)

d) Textul *b* de la exerciţiul 1, p. 122.

15. Contrageţi, la alegere, câte o atributivă din textele b, c şi d de la exerciţiul anterior.

16. Stabiliţi felul propoziţiilor subordonate din frazele următoare:
Părerea mea este că te străduieşti prea puţin.
Convingerea că totul se va rezolva este şi a lor.
Poate că vor reuşi toţi.
Îi place să citească.
Colegii mei au făcut propunerea să mergem în excursie.
Hotărârea tuturor a fost să procedăm aşa.
Nedumerirea mea este care vor fi câştigători.
A ajuns să fie primul.
Îi ajunge cât a suferit.
Nu se ştie care va ajunge acolo primul.
Citesc o carte care mă pasionează.
S-a întâmplat în timpul cât ai fost plecat.
Întrebarea este când vor ajunge acolo.
Nu e sigur când vor reuşi ei toate aceste performanţe.

17. Daţi exemple de fraze în care conjuncţia *dacă*, pronumele relative *ce* şi adverbul relativ *unde* să introducă pe rând, subordonatele învăţate (SB, PR, AT).

18. Construiţi fraze în care să aveţi propoziţia subordonată *că e bolnav* cu valorile celor trei subordonate învăţate.

19. Formulaţi fraze în care să aveţi propoziţii atributive introduse prin pronumele relativ *care* în cazurile N., G., D., Ac. Precizaţi şi funcţia sintactică a pronumelui relativ.

20. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

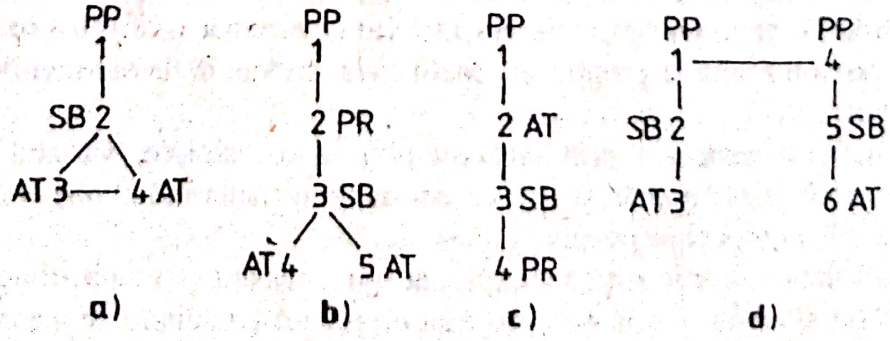

21. Alcătuiţi o scurtă compunere, cu temă la alegere, in care să aveţi atât subordonate apoziţionale, cât şi toate speciile de subordonate învăţate. Explicaţi folosirea sau nefolosirea virgulei în aceste situaţii.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a)

mea - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *respiraţie* - feminin,singular, Ac.;

Observaţie:

În analiza morfologică a adjectivului pronominal posesiv precizăm genul, numărul şi cazul prin acord cu substantivul determinat (obiectul posedat), dar indicăm şi persoana şi numărul posesorilor, deoarece acest adjectiv provine din pronume cu forme personale şi ţine şi locul posesorului. Persoana şi numărul posesorilor pot fi precizate fie imediat după felul adjectivului pronominal, fie în final, după gen, număr şi caz, stabilite prin acord.

primă - atribut adjectival exprimat prin numeral ordinal simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *respiraţia* - feminin, singular, Ac.;

ultimă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *respiraţia* - feminin, singular, acuzativ, fără grad de comparaţie, coordonat copulativ prin conjuncţia *şi* cu atributul *primă*;

mi - atribut pronominal în D. fără prepoziţie, exprimat prin pronume reflexiv, persoana I, numărul singular, cazul D. posesiv (determină substantivul *mormânt*);

de culmi - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

acoperite - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *culmi* - feminin, plural, Ac.;

mi - atribut pronominal în D. fără prepoziţie, exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D. posesiv, formă neaccentuată (determină substantivul *gândul*);

dulcele - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu o terminaţie, acordat în gen, număr şi caz substantivul determinat *vers* - neutru, singular, Ac., însoţit de articolul hotărât propriu-zis enclitic *-le*, preluat de la substantiv, grad de comparaţie pozitiv;

lungi - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *vârfuri* - neutru, plural, Ac., grad de comparaţie pozitiv;

de brad - atribut substantival propoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

acele - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *culmi* - feminin, plural, N.;

culmi - atribut substantival apoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul N., nearticulat;

Scanned with OKEN Scanner

lungul - atribut adjectival exprimat adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *somn* - neutru, singular, Ac. -, însoţit de articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l* preluat de la substantiv, grad de comparaţie pozitiv;

al... voievozi - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., nearticulat, precedat de articolul posesiv (genitival) *al*;

atâtor - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *voievozi* - masculin, plural, G.;

români - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *voievozi* - masculin, plural, G., fără grad de comparaţie;

străjuiţi - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz substantivul determinat *tumulii* - masculin, plural, Ac.;

al căror - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume relativ simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., precedat de articolul posesiv (genitival) *al*; introduce o propoziţie subordonată atributivă;

enorm - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil, cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *pământ* - neutru, singular, Ac., fără grad de comparaţie;

regilor - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor*;

sciţi - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *regilor* - masculin, plural, G., fără grad de comparaţie;

b)

această - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *cauză* - feminin, singular, Ac.;

generală - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *cauză* - feminin, singular, Ac., fără grad de comoparaţie;

lui Slavici - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis proclitic *lui*;

Gane - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul G., eliptic de articolul hotărât propriu-zis, proclitic *lui*, coordonat copulativ cu atributul *lui Slavici*, prin juxtapunere;

Negruzzi - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul G., eliptic de articolul hotărât propriu-zis proclitic *lui*, coordonat copulativ cu atributul *lui Gane*, prin conjuncţia *şi*;

favorabilă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *întâmplarea* - feminin, singular, nominativ -, fără grad de comparaţie;

tipice - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *figuri* - feminin, plural, N. -, fără grad de comparaţie;

Scanned with OKEN Scanner

din popor - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, nearticulat;

întreg - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *curent* - neutru, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

al gustului - atribut substantival genitival exprimat prin substantivul comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*, precedat de articolul posesiv (genitival) *al*;

estetic - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil, cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *al gustului* - neutru, singular, G. -, fără grad de comparaţie;

din Europa - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;

curent - atribut substantival apoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul N., nearticulat;

ţărăneşti - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivjul determinat *romanurile* - neutru, plural, N. -, fără grad de comparaţie;

tipice - atribut adjectival exprimàt prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *descrierile* - feminin, plural, N. -, fără grad dè comparaţie;

cele mai preţuite - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *produceri* - feminin, plural, nominativ -, grad de comparaţie superlativ relativ de superioritate;

ale literaturii - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*, precedat de articolul posesiv (genitival) *ale*;

de novelişti - a tribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

c)

lui Densuşianu - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărât propriu-zis proclitic *lui*;

cei - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori* - masculin, plural, N.;

câţiva - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât compus, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori* - masculin, plural, N.;

străvezii - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori* - masculin, plural, N. -, grad de comparaţie pozitiv;

rămaşi fideli - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din participiul verbului copulativ *a rămâne* - acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *colaboratori* - masculin, plural, N., împreună cu adjectivul propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, *fideli* - masculin, plural, N., grad de comparaţie pozitiv (cu rol de nume predicativ pe lângă verbul copulativ *rămaşi*);

Scanned with OKEN Scanner

libere - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *versuri* - neutru, plural, Ac., fără grad de comparaţie;

lui - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul genitiv;

de a... contesta - atribut verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziţia simplă *de*, formă afirmativă;

săi - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana a III-a, un posesor, un obiect posedat, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *aliaţii* - masculin, plural, N.;

cei mai fireşti - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul *aliaţii* - masculin, plural N. -, gradul de comparaţie superlativ relativ de superioritate;

de neînţeles - atribut verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul supin, formă negativă alcătuită prin derivare cu prefixul *ne-*;

de vers - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

liber - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *vers* - neutru, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

supraindividual - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *vers* - neutru, singular, Ac., fără grad de comparaţie; are valoare de superlativ absolut prin prefixare;

orice - artribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, compus, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *formă* - feminin, singular, N.;

de vers - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

clasic - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *vers* - neutru, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

noutăţii - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

înseşi - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal de întărire, persoana a III-a, numărul plural, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *temeiurile* - neutru, plural, Ac.;

ei - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul G.;

intern - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ritm* - neutru, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

personal - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ritm* - neutru, singular, Ac. -, fără grad de comparaţie;

Scanned with OKEN Scanner

ritmice - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *formele* - feminin, plural, Ac. -fără grad de comparaţie;

cele mai felurite - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *formele* - feminin, plural, Ac. - grad de comparaţie,superlativ relativ de superioritate;

d)

ca cea - atribut pronominal prepoziţional exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare (înlocuieşte substantivul *seara*), genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de adverbul *ca*;

de astăzi - atribut adverbial exprimat prin adverb de timp, compus, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie;

din pietroaiele - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-le*;

măcinate - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *pietroaiele* - neutru, plural, Ac. -, fără grad de comparaţie;

de pe dealul - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia compusă *de pe*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;

Ulmuşorului - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*;

de demult - atribut adverbial exprimat prin adverb de timp, compus, precedat de prepoziţia simplă *de*, gradul de comparaţie pozitiv;

cele aripate - atribut adjectival exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *fiare* - feminin, plural, nominativ -, fără grad de comparaţie, precedat de articolul demonstrativ adjectival *cele*;

2. Priveşte cerul *senin*.

- atribut adjectival - adjectiv propriu-zis, Ac;

Priveşte seninul *cerului*.

- atribut substantival genitival - substantiv, genitiv;

Cartea *lui* este nouă.

- atribut pronominal genitival - pronume personal, genitiv;

Cartea *lui Ion* este nouă.

- atribut substantival genitival - substantiv propriu în G., articulat cu articolul hotărât propriu-zis proclitic *lui*.

Altui băiat i-am dat cartea.

- atribut adjectival - adjectiv pronominal nehotărât, D.; (det. substantivul *băiat*)

Băiatul *altuia* e mai harnic.

- atribut pronominal genitival - pronume nehotărât, G.;

Băiatul *altui vecin* e mai silitor.

Scanned with OKEN Scanner

altui - atribut adjectival - adjectiv pronominal nehotărât în G.; (det. substantivul *vecin*)
vecin - atribut substantival genitival - substantiv, G.;
Admiră trandafirii *roşii*.
- atribut adjectival - adjectiv propriu-zis, Ac.;
Admiră roşul *trandafirilor*.
- atribut substantival genitival - substantiv, G.;
Fiecare copil *harnic* e apreciat.
fiecare - atribut adjectival - adjectiv pronominal nehotărât, N.; (det. substantivul *copil*);
harnic - atribut adjectival - adjectiv propriu-zis, nominativ;
Copilul *fiecăruia* este apreciat.
- atribut pronominal genitival - pronume nehotărât, G.;
Copilul *fiecărui vecin* este apreciat.
fiecărui - atribut adjectival - adjectiv pronominal nehotărât, G.; (det. substantivul *vecin*);
vecin - atribut substantival genitival - substantiv, G.;
Bunica *ei* este o femeie *blândă*.
ei - atribut pronominal genitival - pronume personal, G.;
blândă - atribut adjectival - adjectiv propriu-zis, N.;
Bunica *sa* e mai aspră.
- atribut adjectival - adjectiv pronominal posesiv, N.; (det. substantivul *bunica*);
Îşi iubea părinţii.
- atribut pronominal - pronume reflexiv, D. posesiv; (det. substantivul *părinţi*)
Cartea-*ţi* e nouă?
- atribut pronominal - pronume personal, D. posesiv;
Cartea *nici unuia* nu este nouă.
- atribut pronominal genitival - pronume negativ, G.;
Cartrea *nici unui elev* nu este nouă.
nici unui - atribut adjectival - adjectiv pronominal negativ, G.; (det. substantivul *elev*)
elev - atribut substantival genitival - substantiv, G.;
Cadoul *de la nici unul dintre* ei nu mi-a plăcut.
- atribut pronominal prepoziţional - pronume negativ, Ac.;
dintre ei - atribut pronominal prepoziţional - pronume personal, Ac. (determină pronumele negativ *nici unul*);
Cadoul *de la nici un coleg* nu mi-a plăcut.
de la... coleg - atribut substantival prepoziţional - substantiv, Ac.;
nici un - atribut adjectival - atribut pronominal negativ, Ac.; (determină substantivul *coleg*)
Nici o carte nu este nouă.
- atribut adjectival - adjectiv pronominal negativ, N.; (determină substantivul *carte*);
A cărui elev este cartea?
- atribut adjectival - adjectiv pronominal interogativ, G.; (determină substantivul *elev*);
Al cărui prieten este Dan?
- atribut pronominal genitival - pronume interogativ, G.;
Meritele *celor doi* sunt deosebite.
- atribut substantival genitival - numeral cardinal propriu-zis cu valoare substantivală, G.;
Meritele *celor doi sportivi* sunt deosebite.
celor doi - atribut adjectival - numeral cardinal propriu-zis, cu valoare adjectivală, G.; (determină substantivul *sportivi*);
sportivi - atribut substantival genitival - substantiv, G.;

Scanned with OKEN Scanner

Avea putere *mare de a-i convinge.*

mare - atribut adjectival - adjectiv propriu-zis, Ac.;

de a convinge - atribut verbal - verb la infinitiv, cu prepoziţia *de*;

Avea *mare* putere *de convingere.*

mare - atribut adjectival-adjectiv propriu-zis, Ac.;

de convingere - atribut substantival prepoziţional - substantiv, Ac.;

Cartea *aceasta* este interesantă.

- atribut adjectival - adjectiv pronominal demonstrativ, N.; (determină substantivul *cartea*);

Cartea *acesteia* este interesantă.

- atribut pronominal genitival - pronume demonstrativ, genitiv;

Cartea *acestei eleve* este interesantă.

acestei - atribut adjectival - adjectiv pronominal demonstrativ, G. (determină substantivul *eleve*);

eleve - atribut substantival genitival - substantiv, genitiv;

Nu ştiu *cărui* coleg i s-a dat premiul.

- atribut adjectival - adjectiv pronominal relativ, D.; (determină substantivul *coleg*);

N-am aflat *a cărui* carte a dispărut.

- atribut pronominal genitival - pronume relativ, G.;

Cincisprezece elevi scriu.

- atribut adjectival - numeral cardinal propriu-zis cu valoare adjectivală, N. (determină substantivul *elevi*);

Douăzeci *de elevi* participă la concurs.

- atribut substantival prepoziţional - substantiv, Ac.;

Camera *din dos* e mai răcoroasă.

- atribut adverbial - locuţiune adverbială.

Florile *din dosul gardului* s-au ofilit.

- atribut substantival prepoziţional - substantiv, G., precedat de locuţiunea prepoziţională *din dosul.*

Indicaţii

1. În stabilirea felului atributelor, dificultăţi ridică atributele pronominale şi cele adjectivale exprimate prin adjective pronominale.

Pentru a le deosebi se ţine cont că:

- atributul adjectival se acordă întotdeauna în gen, număr şi caz cu cuvântul determinat;
- atributul pronominal nu se acordă în caz cu cuvântul determinat (cu excepţia celui apoziţional);
- pronumele prin care se exprimă atributul pronominal ţine locul unui alt substantiv decât cel determinat; încearcă să-l înlocuieşti;
- dacă înlocuirea nu este posibilă, pronumele a devenit adjectiv pronominal;

Cartea acesteia este nouă. (pronume demonstrativ)

N G

elevei

Cartea *aceasta* este nouă. (adjectiv demonstrativ)

Cuvântul *aceasta* nu mai înlocuieşte un alt substantiv şi se referă tot la substantivul determinat. "*Aceasta*" nu arată deci alt obiect, ci se referă, semantic, la substantivul *carte*, pe care îl determină. Cele două cuvinte se acordă în gen, număr şi caz. Aflarea cazului cuvântului *aceasta* nu se face cu ajutorul întrebării, deoarece, în această situaţie, întrebarea este operaţională doar pentru aflarea funcţiei sintactice. Cazul îl putem stabili prin

Scanned with OKEN Scanner

înlăturarea substantivului determinat din enunţ şi vom observa că *aceasta* îi preia funcţia sintactică, fiind în acelaşi caz:

Cartea aceasta este nouă. *Cartea* este nouă. *Aceasta* este nouă.
N. N. N. N.

Cartea *acestui elev* este nouă. Cartea *elevului* este nouă.
G. G. G.

Cartea *acestuia* este nouă.
G.

2. La stabilirea felului atributului exprimat printr-un pronume (adjectiv) interogativ, verificăm prezenţa sau lipsa acordului în caz dând răspuns la întrebare:

A cărui elev este cartea? (adj. inter.)
G. G.

Cartea este *a elevului (a cărui).*
G. G.

Al cărui prieten este Dan? (pron.inter.)
G. N.

Dan este *prietenul (al cărui).*
N. G.
lui Gigel

3. Când numeralul cardinal propriu-zis se leagă de substantiv prin prepoziţia *de*, el nu mai are valoare adjectivală. În această situaţie substantivul are funcţie de atribut substantival prepoziţional având ca termen regent (cuvânt determinat) numeralul.

Douăzeci **de elevi** merg spre casă.
subiect atr.subst.
prep.

3. a) subiect; b) nume predicativ; c) atribut verbal; d) subiect; e) nume predicativ; f) atribut verbal; g) subiect; h) atribut substantival apoziţional; i) nu are funcţie sintactică, deoarece substantivul subliniat este în vocativ; j) parte componentă a subiectului multiplu *Ionel, Popescu* ai cărui termeni sunt coordonaţi copulativ prin juxtapunere; de aceea predicatul este la plural.

4. *Atribute substantivale genitivale*

Curtea *şcolii* este plină de copii.
Pe poarta *curţii* intră mulţi elevi.
Florile *grădinii* înmiresmează aerul.
Gardul *ogrăzii* este înalt.

Atribute substantivale prepoziţionale în G.

Copiii *din faţa şcolii* sunt colegii mei.
Pomii *din spatele curţii* au fost tăiaţi.
În răzoarele *din fundul grădinii* au plantat ardei.
Gardul *din faţa ogrăzii* a fost reparat.

Scanned with OKEN Scanner

5. *Atribute adjectivale transformate în atribute substantivale*

Zăpada *argintie* a acoperit întinderile.
Zăpada *de argint* a acoperit întinderile.
Razele *aurii* ale soarelui încălzesc pământul.
Razele *de aur* ale soarelui încălzesc pământul.
Perdeaua *întunecoasă* a nopţii se lasă peste sat.
Perdeaua *de întuneric* a nopţii se lasă peste sat.

Atribute substantivale transformate în atribute adjectivale

Un cântec *de jale* răscolea depărtările.
Un cântec *jalnic* răscolea depărtările.
S-a auzit un ţipăt *de durere*.
S-a auzit un ţipăt *dureros*.
Au ajuns până în acel ţinut *de munte*.
Au ajuns până în acel ţinut *muntos*.

6. *Atribute genitivale fără articol posesiv (genitival)*

a) Crengile *copacilor* freamătă.
b) Glasurile *copiilor* răsună în liniştea *serii*.
c) Suntem mândri de faptele *strămoşilor*.

Atribute genitivale cu articol posesiv (genitival)

a) Lanurile aurii *ale câmpiilor* se leagănă în soare. (acordul articolului posesiv (genitival) se face cu obiectul posedat - cuvântul determinat - *lanurile*)
b) Aceste cărţi *ale copilului* sunt noi. (acordul articolului posesiv (genitival) se face cu substantivul determinat *cărţi*).
c) Această dăruire *a ei* mă impresionează. (acordul articolului posesiv (genitival) se realizează cu substantivul determinat *dăruire*).

Observaţii

a) atributul genitival nu este însoţit de articol posesiv (genitival) când:
- determină un substantiv articulat definit (cu articol hotărât) şi stă imediat după el;
- e precedat de o propoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv.

b) atributul genitival este însoţit de articol posesiv (genitival) în următoarele situaţii:
- când determină un substantiv nearticulat sau articulat nedefinit (cu articol nehotărât);
- când stă înaintea substantivului determinat;
- când între atributul în G. şi substantivul determinat se intercalează alţi determinanţi ai acestuia;
- când are funcţiile sintactice de nume predicativ şi apoziţie;

7. *Apoziţii simple*

Colegul meu, *Ionel*, este un băiat silitor.
Satul *Broşteni* e un sat de munte.
Noi, *tinerii*, avem o credinţă nestrămutată în viitor.

Apoziţii dezvoltate

Ştefan cel Mare, *domnitorul Moldovei*, a purtat multe lupte cu turcii.
Câmpia, *o tipsie nemărginită*, era pârjolită de secetă.
Satul acesta, *o localitate cu oameni harnici*, e locul naşterii mele.

Scanned with OKEN Scanner

8. a) *Atribute pronominale în acuzativ*

Cărţile 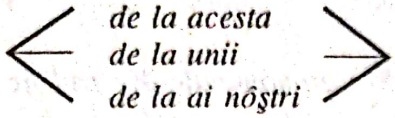 au fost citite cu plăcere.

Observaţii:
În construirea acestor exemple trebuie să avem în vedere elementele componente ale structurii:
- cuvântul determinat (substantiv, pronume, numeral) care trebuie să ocupe primul loc în structură;
- prepoziţia cu regim de acuzativ - ca element joncţional obligatoriu, în situaţia atributului în acuzativ;
- formele corespunzătoare ale pronumelor pentru cazul Ac., identice cu N. (cele date în enunţul exerciţiului);
Se ajunge la structura:

substantiv ← prep. ← A. (Ac.)

care se include apoi în enunţ, având grijă ca să nu-i urmeze un substantiv; deoarece, pe lângă acesta, pronumele poate deveni adjectiv pronominal.

Atribute pronominale în genitiv

Meritele 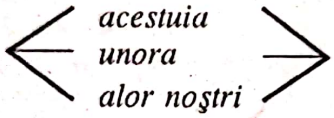 sunt deosebite.

Observaţie:
De data aceasta structura este fără prepoziţie şi atributul este pronominal genitival conform structurii:

substantiv ← A. (G.)

Ea poate conţine o prepoziţie (locuţiune prepoziţională) cu regim de G. şi atunci atributul este pronominal prepoziţional.

Substantiv ← prep. ← A(G.)
(loc. prep.)

Măsurile *împotriva* 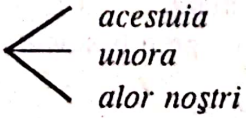 au fost aspre.

Trebuie să avem în vedere formele corecte de G. ale acestor pronume, mai ales ale celui posesiv care nu formează genitivul decât cu articolul posesiv (genitival) *alor*.

Evitaţi includerea în enunţuri a altor substantive pe lângă aceste pronume, deoarece pot deveni adjective pronominale cu funcţie sintactică de atribute adjectivale:

Cărţile de la copilul *acesta* ... (adj.pron.)
Cărţile de la *acest* copil ... (adj.pron.)
Meritele elevului *acestuia* ... (adj.pron.)
Meritele *acestui* elev ... (adj.pron.)

În formularea acestor exemple cu atribute pronominale în acuzativ şi genitiv puteţi proceda şi astfel:

- formulaţi mai întâi prepoziţii care să conţină atribute exprimate prin substantive în cazurile respective:

Cărţile *de la elev* mi-au plăcut.
Cărţile *elevului* mi-au plăcut.

Scanned with OKEN Scanner

- înlocuiţi-le apoi prin pronumele date;

Cărţile *de la acesta* mi-au plăcut.
Cărţile *acestuia* mi-au plăcut.

b) *Atributele adjectivale exprimate prin adjective pronominale în cazul Ac.*

Pe acest elev l-am văzut în oraş.
M-am întâlnit cu *unii* colegi.
Pe băieţii *noştri* nu-i învinge nimeni.

Atribute adjectivale exprimate prin adjective pronominale în cazul G.

Meritele *acestui* elev sunt deosebite.
Bucuria *unor* oameni este molipsitoare.
Rezultatele elevilor *noştri* mă satisfac.

Observaţie
Pentru formularea acestor exemple se procedează:
- fie prin adăugarea, la exemplele de la *a*, a unor substantive pe lângă pronumele folosite;

Cărţile de *la acesta* au fost ... (pron.)
Cărţile de la *elevul acesta* ... (adj.pron.)
Meritele *acestuia* sunt ... (pron.)
Meritele *elevului acestuia* ... (adj. pron.)

- fie prin adăugarea cuvântului dat, pronumele, pe lângă un substantiv în Ac. sau G., devenind astfel adjectiv pronominal cu funcţie de atribut adjectival:

Pe elev l-am văzut ... Ac.
Pe *acest* elev l-am văzut ... Ac.
Meritele *elevului* sunt ... G.
Meritele *acestui* elev sunt ... G.

9. a) *Atribute adjectivale* (gerunziul trebuie să fie acordat)

Coşurile *fumegânde* se zăresc în depărtare.
Mâna *tremurândă* a bătrânului ţinea cu greu bastonul.

b) *Atribute verbale* (gerunziul este neacordat)

Focuri *fumegând* împânzeau poiana.
Copii *tremurând* se încălzeau la foc.

10. a) *Atribute pronominale exprimate prin pronumele interogative* **care** *în genitiv:*

A cărui carte s-a rupt?
Ale cărui merite le recunoşti?
Ale căror rezultate te mulţumesc?

Observaţii:
Pentru a rezolva acest exerciţiu trebuie să ştim:
1. Formele articolului posesiv (genitival) şi cu cine se acordă acesta:

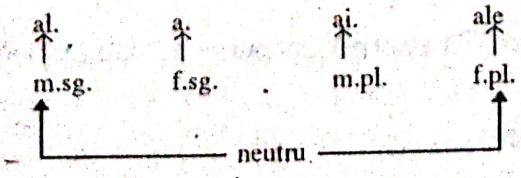

Acordul se face cu obiectul posedat (cuvântul determinat).

Scanned with OKEN Scanner

2. Formele pronumelui (adjectivului) interogativ-relativ *care* în G. şi cu cine se acordă acesta:

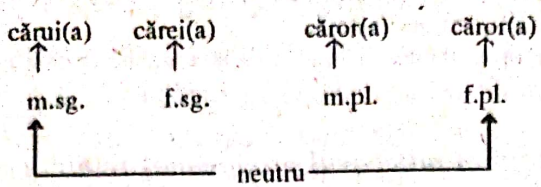

Acordul se face cu posesorul. În această situaţie din exerciţiu posesorul se subînţelege fiind substantivul înlocuit de pronume.

Pentru a formula corect exemplele, procedăm astfel:

1. Formulăm o propoziţie care să conţină un substantiv în genitiv cu funcţie sintactică de atribut:
   Cartea *elevului* s-a rupt.
   Meritele *elevului* le recunoşti.
2. Înlocuim substantivul în genitiv cu pronumele care la forma corespunzătoare (m.sg.):
   Cartea *căruia* s-a rupt.
   Meritele *căruia* le recunoşti.
3. Transformăm această propoziţie în propoziţie interogativă trecând pronumele înaintea substantivului determinat şi va apărea însoţit de articolul posesiv (genitival) acordat cu acesta.
   A cărui carte s-a rupt?
   Ale cărui merite le recunoşti?

Atât pronumelui interogativ, cât şi substantivului determinat le dispare articolul hotărât.

b) *Atribute adjectivale exprimate prin adjectivul pronominal interogativ* **care** *în genitiv:*

Cartea *cărui* elev s-a rupt?
Meritele *cărui* elev le recunoşti?
Rezultatele *căror* elevi te mulţumesc?

Observaţii:

În formularea acestui tip de exemple se poate proceda în două moduri:

I. 1. Formulăm o propoziţie interogativă care să conţină un substantiv în genitiv:
   Cartea *elevului* s-a rupt?
2. Aşezăm lângă substantivul în genitiv interogativul *care* tot cu formă de genitiv şi, făcându-se acordul în acest caz, devine adjectiv pronominal interogativ:
   Cartea *cărui elev* s-a rupt?

II. 1. Formulăm o propoziţie enunţiativă cu nume predicativ exprimat prin substantiv în cazul genitiv:
   Cartea este *a scriitorului* ...
2. Punem pe lângă substantivul în genitiv pronumele interogativ *care* tot în genitiv şi, prin acord, devine adjectiv pronominal:
   Cartea este a scriitorului *căruia* ...
3. Transformăm propoziţia enunţiativă în propoziţie interogativă aşezând pe primul loc adjectivul interogativ, care va apărea însoţit de articolul posesiv (genitival), acordat cu obiectul posedat, iar substantivul în G., îşi va pierde articolul hotărât:
   A cărui scriitor este cartea?

Adjectivul interogativ îşi pierde articolul hotărât şi se va acorda cu posesorul.

c) *Atribute pronominale exprimate prin pronumele relativ* **care** *în genitiv:*

El *este elevul* [1]/ **(a cărui)** carte s-*a rupt* [2]/.
Nu mi-*ai spus* [1]/ **(ale cărui)** merite le *recunoşti* [2]/.
Ei *sunt elevii* [1]/ **(ale căror)** rezultate te *mulţumesc* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţii:

Aceste exemple se formulează transformând propoziţiile interogative obţinute după indicaţiile de la punctul *a*, (exerciţiul 10) în propoziţii subordonate prin antepunerea unei regente.

Dacă regenta se termină printr-un substantiv, trebuie să fim atenţi la acordul acestuia cu pronumele relativ din subordonată.

d) *Atribute adjectivale exprimate prin adjectivul pronominal relativ* **care** *în genitiv;*

Nu ştiu [1]/ **(a cărui)** scriitor este opera aceasta [2]/.
Nu mi-*ai spus* [1]/ **(a cărei)** fetiţe este jucăria [2]/?
Am aflat [1]/ **(ale căror)** *copii sunt* meritele [2]/.

Observaţie:

Aceste exemple se formulează transformând propoziţiile interogative obţinute după indicaţiile de la punctul b (II) în propoziţii subordonate prin antepunerea unei regente. La fel se poate proceda şi cu propoziţiile interogative obţinute la punctul b, (I) dar fraza pare puţin forţată ca topică:

Nu ştiu [1]/ cartea **(cărei)** eleve *a dispărut* [2]/.

11. Am văzut mâna-*i* tremurând.
Luându-*şi* geanta, a plecat.
Minunata-*i* operă ne încântă.

12. a) Elevul harnic şi eleva silitoare învaţă.
b) Exerciţiul acesta este tema pentru astăzi.
c) Cadoul de la ei este o jucărie mare şi frumoasă.
d) Ei înşişi şi-au dat osteneala de a învăţa.

13. Podul *de piatră* s-a dărâmat.
Podul [1a]/ (care) *este de piatră* [2]/ *s-a dărâmat* [1b]/.
A avut surpriza *de a*-i *constata* lipsa.
A avut surpriza [1]/ *(să)*-i *constate* lipsa [2]/.
I-am înapoiat cartea *împrumutată.*
I-*am înapoiat* cartea [1]/ (pe care) mi-*a împrumutat*-o [2]/.
"Calul *de dăruială* nu se caută în gură".
(Proverb)
Calul [1a]/ (care) *este dăruit* [2]/ *nu se caută* în gură [1b]/.

14. a) "Doamne Vlade,
Mi se pare [1]/ (că) la Curtea-ţi *nu se ştie* [2]/ (ce) *se cade*
Unui sol trimis de craiul, unui sol imperial,
Către tine, Basarabe [3]/ √ *domn* [4]/, (ce)-*i drept* [5]/, (dar) √ *domn* vasal [6]/"
(Al. Davila, *Vlaicu-Vodă*)

[4.6]√care eşti ;

P_1 - *Doamne Vlade, mi se pare* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *că la Curtea-ţi nu se ştie* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *se pare*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_3 - *ce se cade unui sol trimis de craiul, unui sol imperial, către tine, Basarabe* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_4 şi P_6 are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *nu se ştie*, introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dsezvoltată;

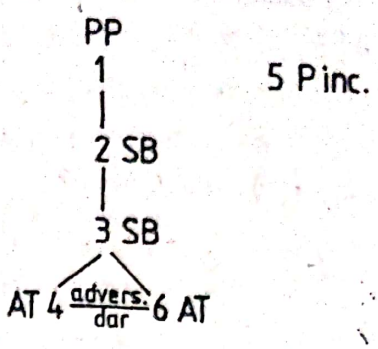

P_4 - *(care eşti) domn* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *Basarabe*, se subînţeleg pronumele relativ *care* şi verbul copulativ *eşti;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *ce-i drept* - propoziţie incidentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_6 - *dar (care eşti) domn vasal* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *Basarabe*, se subînţeleg pronumele relativ *care* şi verbul copulativ *eşti*, coordonată adversativ cu P_4 prin conjuncţia *dar;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

b) (Dacă) printre rufele acelea *se găseşte* şi una [1]/ (ce)-mi *aparţine* [2]/, îmi *ziceam* în gând [3]/, *înseamnă* [4]/ (că) *am* dreptate [5]/, (că) asta *e şansa* de mult aşteptată [6]/.

(A. Buzura, *Drumul cenuşii*)

P_1 - *(Dacă) printre rufele acelea se găseşte şi una* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_2, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *înseamnă*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *dacă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *ce-mi aparţine* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină numeralul cardinal propriu-zis *una*, introdusă prin pronumele relative *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *îmi ziceam în gând* - propoziţie principală incidentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *înseamnă* - propoziţie principală, regentă pentru P_1, P_5 şi P_6; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *că am dreptate* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *înseamnă*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_6 - *că asta e şansa mult aşteptată* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *înseamnă*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că*, coordonată copulativ prin juxtapunere cu P_5; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

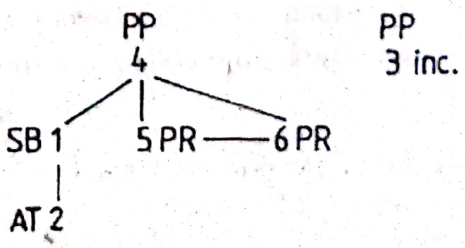

c) (Cine) *n-a avut* sentimentul acelei teribile agonii [1]/ (când) moartea *se înalţă* în tine [2]/ (şi) când te *cuprinde* ca un aflux de sânge, ca o forţă interioară imposibil de stăpânit [3]/ (şi) (care) te *domină* până la sufocare [4]/ (sau) (când) te *strânge* ca un şarpe provocându-ţi halucinaţii de groază [5]/, acela *nu cunoaşte* caracterul demonic al vieţii şi efervescenţele interioare [6]/ (din care) *răsar* marile transfigurări [7]/".

(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*)

$\sqrt[3]{când}$

P_1 - *Cine n-a avut sentimentul acelei teribile agonii* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_2, P_3 şi P_5, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *cine*, determină verbul *nu cunoaşte*, introdusă prin pronumele relativ *cine;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată, este reluată în regentă prin subiectul *acela*, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare;

P_2 - *când moartea se înalţă în tine* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *agonii*, introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *şi te cuprinde ca un aflux de sânge, ca o forţă interioară imposibil de stăpânit* - propoziţie subordononată atributivă, regentă pentru P_4, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *agonii*, se subînţelege adverbul relativ *când*, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *şi care te domină până la sufocare* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *forţă*, introdusă prin pronumele relativ *care*, coordonată copulativ cu atributul *interioară* din regentă prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *sau când de strânge ca un şarpe provocându-ţi halucinaţii de groază* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *agonii*, introdusă prin adverbul relativ *când*, coordonată disjunctiv cu P_3, prin conjuncţia simplă *sau;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_6 - *acela nu cunoaşte caracterul demonic al vieţii şi efervescenţele interioare* - propoziţie principală, regentă pentru P_1 şi P_7; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_7 - *din care răsar marile transfigurări* - propoziţia subordonată atributivă, are regentă P_6, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *efervescente*, introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de propoziţia simplă *din;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

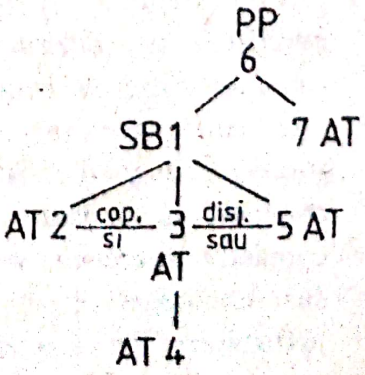

d) "La această cauză generală *se* mai *adaugă* îndeosebi pentru novelele lui Slavici, Gane şi Negruzzi, întâmplarea favorabilă [1]/ (că) ele *se găsesc* în armonie în privinţa obiectelor [2a]/ (ce) ni le *înfăţişează* [3]/ (şi) (care) *sunt* mai ales *figuri* tipice din popor, [4]/ cu un întreg curent al gustului estetic din Europa, curent [2b]/ (pe care) noi îl *credem* foarte sănătos [5]/ (şi) (în urma căruia) romanurile ţărăneşti şi descrierile tipice *au ajuns* [6]/ *(să) fie* cele mai preţuite *produceri* ale literaturii de novelişti." [7]/

(Titu Maiorescu, *Literatura română şi străinătatea*)

P_1 - *La această cauză generală se mai adaugă îndeosebi pentru novelele lui Slavici, Gane şi Negruzzi, întâmplarea favorabilă* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_2 - *că ele se găsesc în armonie, în privinţa obiectelor ... cu un întreg curent al gustului estetic în Europa, curent* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_3, P_4, P_5 şi P_6, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *întâmplarea*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *ce ni le înfăţişează* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *obiectelor*, introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *şi care sunt mai ales figuri tipice din popor* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *obiectelor*, introdusă prin pronumele relativ *care*, coordonată copulativ cu P_3 prin conjuncţia coordonatoare simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *pe care noi îl credem foarte sănătos* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *curent*, introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *pe;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *şi în urma căruia romanurile ţărăneşti şi descrierile tipice au ajuns* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_7, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *curent*, introdusă prin pronumele relativ *căruia* precedat de locuţiunea propoziţională *în urma*, coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *să fie cele mai preţuite produceri ale literaturii de novelişti* - propoziţie subordonată predicativă, are regentă P_6, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *au ajuns* = "*au devenit*", introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

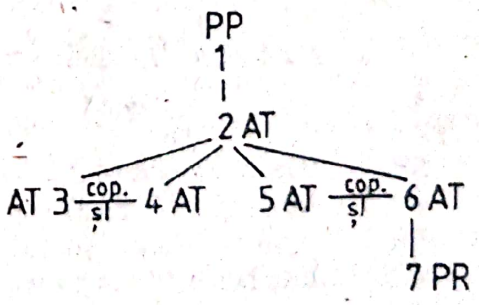

15. b) *(Dacă) printre rufele acelea se găseşte şi una* [1]/ *(ce)-mi aparţine* ... (AT)
(Dacă) prin rufele acelea se găseşte şi una *proprie (personală, aparţinătoare)* ... (atribut)

c) (...) acela nu cunoaşte caracterul demonic al vieţii şi efervescenţelor interioare [1]/ (din care) *răsar marile transfigurări* [7]/ (AT)
(...) acela nu cunoaşte caracterul demonic al vieţii şi efervescenţelor interioare *transfiguratoare* ... (atribut)

Scanned with OKEN Scanner

d) (...) se mai adaugă(...) întâmplarea favorabilă [1]/ (că) *ele se găsesc în armonie* (...) [2]/ (AT)
(...) se mai adaugă întâmplarea favorabilă *de a se găsi* în armonie (...) (atribut).

16.

PP PR
Părerea mea *este* [1]/ (că) *te străduieşti* prea puţin. [2]/

PP AT
Convingerea [1a]/ (că) totul *se va rezolva* [2]/, *este* şi *a lor* [1b]/.

PP SB
Poate [1]/ (că) *vor reuşi* toţi [2]/.

PP SB
Îi *place* [1]/ *(să) citească* [2]/.

PP AT
Colegii mei *au făcut propunerea* [1]/ *(să) mergem în excursie* [2]/.

PP PR
Hotărârea tuturor *a fost* [1]/ *(să) procedăm aşa* [2]/.

PP PR
Nedumerirea mea *este* [1]/ (care) *vor fi câştigători* [2]/.

PP PR
A ajuns [1]/ *(să) fie primul* [2]/.

PP SB
Nu se ştie [1]/ (care) *va ajunge* acolo primul [2]/.

PP SB
Îi *ajunge* [1]/ (cât) *a suferit* [2]/.

PP AT
Citesc o carte [1]/ (care) mă *pasionează* [2]/.

PP AT
S-a întâmplat în timpul [1]/ (cât) *ai fost plecat* [2]/.

PP PR
Întrebarea *este* [1]/ (când) *vor ajunge* acolo [2]/.

PP SB
Nu e sigur [1]/ (când) *vor reuşi* ei toate aceste performanţe [2]/.

17.

dacă

SB PP PR
SB: (Dacă) *munceşte* [1]/ *înseamnă* [2]/ (că) *va reuşi* [3]/.
Nu se ştie [1]/ (dacă) *vor ajunge* la timp [2]/.
PR: Problema *este* [1]/ (dacă) *vor avea* timp suficient [2]/.
AT: Întrebarea [1a]/ (dacă) *vor avea* şansă [2]/ îi *preocupa* [1b]/.

ce

SB: *Nu e bine* [1]/ (ce) *au făcut* [2]/.
PR: *A ajuns* [1]/ (ce) şi-*a dorit* [2]/.
AT: Acesta *e sfatul* [1]/ (ce) ţi-l *dau* [2]/.

unde

SB: *S-a aflat* [1]/ (unde) *au fost* [2]/.
PR: Preocuparea lor *era* [1]/ (unde) *au dispărut* ceilalţi [2]/.
AT: Aceasta *este casa* [1]/ (unde) *locuiesc* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

18.

SB: *S-a zvonit* [1]/ (că) *e bolnav* [2]/.

PR: El *părea* [1]/ (că) *e bolnav* [2]/.

AT: Îl *preocupa* ideea [1]/ (că) *e bolnav* [2]/.

19.

N. El *este elevul* [1]/ **(care)** *a fost premiat* [2]/.
(subiect)

G. *Are* un copil [1]/ **(a cărui)** comportare *este exemplară* [2]/.
(atribut pron.genit.)

D. El *este sportivul* [1]/ **(căruia)** i *se cuvin* laude [2]/.
(complement indirect)

Ac. L-*am găsit* [1]/ **(pe care)** *îl căutam* [2]/.
(Cd)

20. a) *Este bine* [1]/ (că) *a cumpărat* cartea [2]/ (care) *a apărut* acum [3]/ (şi) $\sqrt[4]{\text{care}}$ îl interesează [4]/.

b) Părerea mea *este* [1]/ (că) *e necesar* [2]/ *(să) ai* o preocupare [3a]/ (care) *să* te *înnobileze* [4]/ şi un prieten [3b]/ (cu care) *să te sfătuieşti* [5]/.

c) Mă *bucură* faptul [1]/ (că) *trebuie* [2]/ *(să) fie* toţi [3]/ (cum) *dorim* noi [4]/.

d) *Trebuie* [1]/ *(să) ia hotărârea* [2]/ *(să) înveţe* [3]/, (dar) *e necesar* [4]/ *(să) respecte* această hotarâre [5]/ (pe care) o *va lua* [6]/.

21. ***Gânduri***

Eram neliniştit, mai neliniştit ca de obicei.

Peste câteva ore urma *(să) aibă loc un eveniment deosebit in viaţa mea*$_{(1,)}$ *prima excursie în străinătate.*

Prietenii noştri$_{(2,)}$ *copiii francezi*$_{(3,)}$ *(cu care) corespondam de un an de zile,* ne invitaseră la ei. Propunerea lor era *(să) plecăm din România la începutul lunii august*$_{(4,)}$ *(să) stăm la ei câteva săptămâni (şi) (să) ne înapoiem înainte de a începe cursurile.*

Invitaţia *(pe care) ne-o făcuseră* era tentantă şi am acceptat-o cu plăcere. Toate pregătirile fuseseră terminate şi nu mai aveam nici o grijă în această privinţă. Cu toate acestea, gândul *(că) trebuie (să) plecăm* nu-mi dădea pace. Vorbisem toată ziua cu prietenul meu Gigel$_{(5,)}$ *care era la fel de preocupat*$_{(6,)}$ şi ne imaginam cum va fi călătoria *(pe care) o vom face*$_{(7),}$ cum va avea loc întâlnirea cu amicii noştri, cum ne vom simţi în perioada *(pe care) o vom petrece acolo.*

Rămas singur, disecam toate acestea nuanţându-le, îmbogăţindu-le şi, nu de puţine ori, complicându-le. Se vor dovedi realitate gândurile noastre? Ce vom simţi păşind pe pământ străin? Vom duce dorul celor de acasă?

Toate aceste gânduri nu-mi dădeau pace, mă răvăşeau, mă încorsetau, mă copleşeau, când deodată se auzi glasul mamei:

— Ionel, grăbeşte-te! Mai sunt treizeci de minute şi trebuie *(să) plecăm la aeroport (unde) ne vom întâlni cu colegii tăi.*

Am tresărit. Da, eram tot acasă! Şi iarăşi gânduri, gânduri.

Scanned with OKEN Scanner

Între propoziţia *"Peste câteva ore urma"* şi subordonata ei *"(să) aibă loc (...) străinătate"* nu s-a folosit virgula, deoarece subordonata este subiectivă.

Prima virgulă desparte apoziţia dezvoltată *"prima excursie în străinătate"* de restul propoziţiei.

Virgulele a doua şi a treia izolează apoziţia dezvoltată *"copiii francezi"* de restul comunicării.

Între regenta *"Propunerea lor era"* şi subordonata care urmează nu se întrebuinţează virgula, deoarece este o subordonată predicativă.

Virgula a patra desparte două propoziţii subordonate predicative coordonate copulativ prin juxtapunere.

Între subordonatele predicative *"să stăm la ei câteva săptămâni"* şi *"să ne înapoiem înainte de a începe cursurile"*, nu s-a folosit virgula deoarece sunt coordonate copulativ prin conjuncţia *şi*.

Propoziţia atributivă *"pe care ne-o făcuseră"*, deşi este intercalată între termenii regentei, nu se desparte prin virgulă întrucât este o atributivă determinativă (neizolată) de identificare.

Pentru acelaşi motiv nu se desparte prin virgulă de regenta sa nici propoziţia atributivă *"că trebuia"*.

Între regenta *"că trebuia"* şi subiectiva *"să plecăm"* nu s-a folosit virgula deoarece o subiectivă nu se desparte de regenta ei prin virgulă.

Virgulele a cincea şi a şasea izolează o atributivă explicativă (izolată) descriptivă *"care era la fel de preocupat"*.

Întrebuinţarea celei de a şaptea virgule, nu se referă la atributiva *"pe care o vom face"*, ci ea desparte două propoziţii completive directe coordonate copulativ prin juxtapunere.

Atributiva *"pe care o vom petrece acolo"* nu se desparte prin virgulă, fiind o atributivă determinativă (neizolată).

Subordonata *"să plecăm la aeroport"* nu se desparte prin virgulă de regenta ei, deoarece între o subiectivă şi regentă nu se foloseşte virgula.

Atributiva *"unde ne vom întâlni cu colegii tăi"* este determinativă (neizolată).

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL

A. NOTE DEFINITORII

Complementul este partea secundară a propoziţiei care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, un adjectiv (locuţiune adjectivală), un adverb sau o interjecţie şi arată cine suferă o acţiune, cui i se atribuie o acţiune, o stare sau o însuşire, de cine este săvârşită o acţiune pasivă sau în ce împrejurări se săvârşeşte o acţiune ori există o însuşire.

Învaţă **poezia.**
Învăţând **poezia**, va obţine o notă mare.
N-a băgat de seamă **nimic.**
Nebăgând de seamă **nimic**, a rămas păcălit.
Pomii erau *plini* **de flori.**
Nu este *în stare* **de nimic.**
Zboară *lin* **ca vântul.**
Hai **acasă.**

Nu orice fel de complement poate determina toate aceste părţi de vorbire.
Uneori, un complement poate determina şi un substantiv sau un predicat nominal:

Nunuţa, **acuma** *fată* de liceu, nu văzuse niciodată un iezer.
Leonică *era şeful* registraturii **în unul** din cele 7 ministere.
(apud, GA, II, p. 148)

B. CLASIFICARE

După conţinut (după ceea ce exprimă ele faţă de termenul determinat şi după înţeles) complementele se clasifică astfel:

1. *Complemente necircumstanţiale:*
   a) complement direct;
   b) complment indirect;
   c) complement de agent.

2. *Complemente circumstanţiale:*
   a) complement circumstanţial de loc;
   b) complement circumstanţial de timp;
   c) complement circumstanţial de mod;
   d) complement circumstanţial de cauză;
   e) complement circumstanţial de scop;
   f) complement circumstanţial condiţional;
   g) complement circumstanţial concesiv;
   h) complement circumstanţial consecutiv;
   i) complement circumstanţial instrumental;
   j) complement circumstanţial sociativ;
   k) complement circumstanţial de relaţie;
   l) complement circumstanţial opoziţional;
   m) complement circumstanţial cumulativ;
   n) complement circumstanţial de excepţie.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTELE NECIRCUMSTANŢIALE

COMPLEMENTUL DIRECT

A. NOTE DEFINITORII

Complementul direct este partea secundară a propoziţiei care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, o interjecţie predicativă şi care indică obiectul asupra căruia se răsfrînge în mod direct acţiunea verbului sau care este rezultatul ei.

A luat **cartea.**
Luând **cartea,** a plecat.
A băgat de seamă **neliniştea** ta.
Băgând de seamă **neliniştea** ta, te-a încurajat.
Iat-**o!**

Răspunde la întrebările: *pe cine? ce?*

Complementul direct mai este numit şi *complement obiect direct* sau *obiect direct.*

Verbul determinat de complementul direct este tranzitiv. Unele verbe au dublă tranzitivitate, acceptă două complemente directe: nume de lucru şi nume de fiinţă:

a învăţa *ceva pe cineva;*
a întreba *ceva pe cineva* etc.

Complementul direct determină şi un verb intranzitiv, când ambele fac parte din aceeaşi familie lexicală sau au aceeaşi sferă semantică. Acest fel de complement se numeşte *intern*:

– Şi-a trăit *traiul.*

Mai poate determina verbe intranzitive eventive (*a adormi, a întrista* etc.) şi verbe impersonale intranzitive care în anumite contexte devin tranzitive (*a fulgera, a trăsni* etc.), precum şi adjectivul *dator* când are funcţie sintactică de nume predicativ:

Această veste *l*-a întristat.
L-a fulgerat cu privirea.
Îi sunt dator *o sumă* de bani.

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul direct se exprimă prin:

1. ***substantiv*** (comun sau propriu) sau orice parte de vorbire substantivizată în cazul acuzativ fără prepoziţie sau cu prepoziţia *pe*:

Am citit *ziarul.*
L-am văzut *pe Mihai.*
Îi laudă *pe cei harnici.*

Scanned with OKEN Scanner

2. ***pronume în Ac.***

a) *personal:*
Pe el l-au felicitat toţi.
b) *personal de politeţe:*
Pe dumnealui îl cunosc.
c) *reflexiv:*
Trebuie să *mă* apăr.
d) *posesiv:*
Nu i-am văzut *pe ai voştri.*
e) *demonstrativ:*
Îl caut *pe celălalt.*
f) *nehotărât:*
Să-l asculţi *pe fiecare.*
g) *interogativ:*
Pe cine cauţi?
h) *relativ:*
Nu este cartea [1]/ *pe care* ţi-am împrumutat-o. [2]/
i) *negativ:*
Să nu crezi *pe nimeni.*

3. ***numeral*** **în Ac.:**

a) *cardinal propriu-zis:*
Pe doi i-am văzut în oraş.
b) *colectiv:*
Ia-le *pe amândouă.*
c) *fracţionar:*
Luăm *o doime* din întreg.
d) *ordinal:*
L-am văzut *pe al treilea.*

Părţile de vorbire cu flexiune nominală prin care este exprimat complementul direct sunt în cazul Ac., însoţite sau nu de propoziţia *pe.*

Există însă următoarele excepţii de la această regulă:

a) *excepţii aparente:*
- în construcţii partitive - în acuzativ cu prepoziţiile *de* sau *din:*

Ia *de acelea.*
Ia *din acelea* de pe masă.

În aceste construcţii adevăratul complement direct se subînţelege:

Ia *cărţi* de acelea (din acelea).

- substantiv sau pronume în genitiv precedat de prepoziţia *pe:*

I-a căutat *pe ai vecinului.*

În situaţii de acest tip, adevăratul complement în Ac. este înlocuit de articolul posesiv (genitival) *ai.*

b) *excepţii reale:*
- substantiv în acuzativ cu prepoziţiile *la:*

A mâncat *la mere!*

Prepoziţia are aici, valoare cantitativă.
- pronume relativ *cine* în D. şi G.:

Îl dau [1]/ *(cui)* ştiu eu. [2]/
Carte este [1]/ *(a cui)* ştiu eu. [2]/

4. ***verbe:***

Scanned with OKEN Scanner

a) *la infinitiv*, precedate de prepoziţia *a:*

Abia a învăţat *a vorbi.*

Infinitivul fără prepoziţie cu funcţie sintactică de complement direct urmează numai după verbul *a putea:*

Nu poate *veni.*

b) *la supin* format cu prepoziţia *de*, după verbe cu sensul "a termina" şi după verbul *a avea:*

A isprăvit *de citit.*
Are *de învăţat.*

c) *la gerunziu:*

Am auzit *strigând.*

5. ***interjecţii:***

Am auzit *trosc!*

Complementul direct se construieşte cu prepoziţia *pe* în următoarele situaţii:

a) când este exprimat prin nume proprii de persoană sau de animale:

Iată-l *pe Ionel.*
Leagă-l *pe Grivei.*

b) când este exprimat prin nume comune de persoane, cu sau fără articol, identificate de vorbitori:

Trezeşte-l *pe băiat.*
I-am întâlnit *pe fraţii* tăi.

La aceste substantive prepoziţia *pe* poate lipsi ca o tendinţă a limbii române contemporane sau când verbul este precedat de un pronume personal sau reflexiv în dativ.

Chemaţi *copiii* în curte.
Îşi iubeşte *nepoţii.*
Îi cunosc *fraţii.*

c) când este exprimat prin substantiv în cazul G. precedat de articol posesiv (genitival), acesta fiind adevăratul complement direct:

I-am văzut *pe ai vecinului.*

d) în vorbirea populară şi familiară, când este exprimat prin nume comun care desemnează un animal, individualizându-l:

L-a prins *pe urs.*

e) când este exprimat prin substantive comune nume de lucruri, iar subiectul şi complementul direct sunt exprimate prin acelaşi substantiv:

Cui *pe cui* se scoate.

f) când este exprimat prin:
- forme accentuate ale pronumelor personale sau reflexive:

Pe el îl laudă toţi.
Se laudă *pe sine.*

Scanned with OKEN Scanner

- pronume posesive:

I-am chemat *pe ai voştri.*

- pronume demonstrative:

Pe acesta îl caut.

- pronume nehotărâte care ţin locul numelor de persoană:

Îl chem *pe altul.*

- pronume negative care ţin locul numelor de persoană:

Să nu crezi *pe nimeni.*

- pronume interogative şi relative, cu excepţia pronumelui *ce*:

Pe cine cauţi?
Nu ştiu [1]/ *pe care* l-a chemat. [2]/

g) când este exprimat prin numerale cardinale propriu-zise, colective şi ordinale precedate sau nu de articolele demonstrative (adjectivale):

I-am întâlnit *pe cei doi.*
L-am apreciat *pe cel de-al treilea.*
Le-a premiat *pe amândouă.*

h) când este exprimat prin substantiv provenit din ajectiv precedat de articolul demonstrativ (adjectival):

Îl iubeşte mult *pe cel mic.*

C. RELUAREA ŞI ANTICIPAREA COMPLEMENTULUI DIRECT

Complementul direct poate fi reluat sau anticipat printr-o formă neaccentuată de acuzativ a pronumelui personal:

- *reluat*, când forma neaccentuată apare după complementul direct:

Pe acesta l-am întâlnit la film.

- *anticipat*, când forma neaccentuată de acuzativ apare înaintea complementului direct.

L-am văzut *pe director.*

Reluarea complementului direct antepus *este obligatorie* la complementele exprimate prin orice fel de substantive articulate hotărât, la majoritatea celor construite cu prepoziţia *pe* cu excepţia lui *pe cine, pe (alt)cineva, pe nimeni.*

Caietul i l-am dat.
Pe el îl aştept.

Se reiau şi complementele directe exprimate prin substantive precedate de majoritatea adjectivelor demonstrative, de adjectivul nehotărât *fiecare*, de adjective posesive, de orice genitiv cu articol posesiv, de numerale ordinale sau cardinale cu articol demonstrativ, de un adjectiv la superlativ relativ:

Pe fiecare *elev* îl ascult.
Cele două *cărţi* le-am găsit.

Scanned with OKEN Scanner

Anticiparea complementului direct postpus *este obligatorie* numai când este vorba de pronume personale, reflexive, posesive şi demonstrative:

Te cheamă *pe tine*.
Îi aşteaptă *pe ai săi*.

Reluarea şi anticiparea sunt interzise în cazurile în care nu se încadrează în regulile de mai sus (vezi Avram, *Gramatica*, p. 296-297).

D. ACORDUL COMPLEMENTULUI DIRECT

Acordul complementului direct se realizează între complementul direct propriu-zis şi între pronumele neaccentuat care îl reia sau îl anticipează.

1. Între complementul direct unic şi forma neaccentuată a pronumelui se face un acord formal în caz, persoană, număr şi gen:

I-am chemat *pe ei*.
Ac. _____ Ac.
III _____ III
pl. _____ pl.
m. _____ m.

2. Când complementul direct este exprimat prin pronumele nehotărât *toţi* în care se include şi vorbitorul sau prin pronumele nehotărât *fiecare* ori negativ *nici unul* urmate de un partitiv, acordul se face după înţeles în persoană şi în număr:

Ne-a chemat *pe toţi*.
I _____ III
pl. _____ pl.
Ac. _____ Ac.

Ne-a lăudat *pe fiecare* dintre *noi*.
I _____ III _____ I
pl. _____ sg. _____ pl.
Ac. _____ Ac.

Nu **v**-a lăudat *pe nici unul* dintre *voi*.
II _____ III _____ II
pl. _____ sg. _____ pl.
Ac. _____ Ac.

3. Tot după înţeles (combinat cu cel prin atracţie) se realizează acordul complementului direct exprimat prin substantive de tipul *majoritate*, *parte*, în număr şi în gen:

Pe o parte dintre *voi* vă apreciam.
III II II
sg. pl. pl.
Ac. Ac. Ac.
f. f.(m.) f.(m.)

4. Acordul complementului direct multiplu seamănă cu regulile acordului predicatului:

a) Când este exprimat prin pronume personale de persoane diferite, acordul în persoană se face cu prima dintre ele în ordinea numărării, la numărul plural:

Pe tine şi *pe mine* **ne** pasionează fotbalul.
IIsg. Isg. Ipl.

Vă laudă *pe el* şi *pe tine*.
IIpl. IIIsg. II sg.

Scanned with OKEN Scanner

b) Când complementul direct multiplu este exprimat prin substantive nume de fiinţe, acordul în gen se face cu masculinul, la numărul plural:

Pe Marin şi *pe Ileana* **i**-a întâlnit la meci.
m.sg. f.sg. m.pl.

c) Când este exprimat prin nume de lucruri, acordul în gen se face:
- cu masculinul plural faţă de un neutru singular:

Dealul şi munţii **i**-am vizitat.
n.sg. m.pl. m.pl

- cu cel mai apropiat, dacă unul din termeni este la masculin plural, iar celălalt feminin (singular sau plural) ori neutru plural:

Munţii şi dealurile **le**-am vizitat.
m.pl. n.pl. n.pl.

Dealurile şi munţii **i**-am vizitat.
n.sg. m.pl. m.pl.

Munţii şi pădurea **le**-am admirat.
m.pl. f.sg. f.pl.

Pădurea şi munţii **i**-am admirat.
f.sg. m.pl. m.pl.

- cu femininul sau netru, dacă al doilea este la masculin singular:

Pădurea şi muntele le-am admirat.
f.sg. m.sg. f.pl.
etc.

E. TOPICA

1. Complementul direct este aşezat de obicei imediat după verb; uneori între ele se intercalează o altă parte de prepoziţie:

A admirat **un iepuraş**.
A admirat atunci **un iepuraş**.

2. Când complementul direct exprimă elementul cel mai important al comunicării, el stă înaintea verbului:

Cartea *am lăsat*-o pe masă.

3. Complementul direct are topică fixă în următoarele situaţii:

a) Când complementul direct este exprimat prin fromă neaccentuată a pronumelui personal, stă înaintea unui verb la indicativ, timpurile prezent, imperfect, perfect simplu şi mai mult ca perfect.

Mă *cheamă*. **Te** *vedeam* de departe. **Te** *spuse*. **Mă** *spusese*.

Scanned with OKEN Scanner

b) Tot înainte stă şi când verbul este la indicativ perfect compus sau la condiţional-optativ, cu excepţia persoanei a III-a, feminin, singular:

M-*a chemat. A rugat*-**o**.
M-*ar chema. Ar ruga*-**o**.

c) Aceeaşi topică are şi când însoţeşte un verb la indicativ viitor, numai că la persoana a III-a, feminin, singular, poate sta şi înainte şi după verb:

O *va chema. Va chema*-**o**.

d) În formele inverse ale indicativului perfect compus şi viitor şi ale coniţionalului-optativ, pronumele neaccentuat cu funcţie de complement direct stă între părţile componente:

Chematu-**m**-*a*
Chema-**l**-*ar*.
Chema-**ne**-*va*.

e) Complementul direct exprimat prin forme neaccentuate ale pronumelui este intercalat între părţile componente ale conjunctivului şi ale infinitivului:

Să **ne** *cheme; a* **ne** *chema*.

f) Complementul direct stă după verb, dar şi înaintea acestuia, când verbul este la imperativ:

Cheamă-**mă**! **Mă** *cheamă!*

g) Când însoţesc un verb la gerunziu, complementele directe exprimate prin formele neaccentuate ale pronumelui stau după el: *chemându*-**l**; *aducând*-**o** etc.

F. PUNCTUAŢIA

1. Complementul direct nu se desparte prin virgulă de verbul determinat dacă este aşezat imediat lângă acesta:

I-*am dat* **o carte**.

2. Două complemente directe coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale coordonatoare *nici, nu numai ...ci (dar şi), atât ....cât şi, precum şi, dar, iar, însă, ci* se despart prin virgulă:

N-a găsit *nici creioane*[,] *nici caiete*.

3. Când se coordonează disjunctiv, se despart prin virgulă numai dacă elementul relaţional se repetă:

Cumperi *ori cărţi*[,] *ori caiete*.

4. Complementele directe nu se despart prin virgulă dacă sunt coordonate prin conjuncţia *şi*, prin locuţiunea conjuncţională *şi cu* sau prin conjuncţiile *sau, ori* nerepetate:

Are *o minge* şi *o bicicletă*.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)

A. NOŢIUNI DEFINITORII

Propoziţia completivă directă este propoziţia subordonată care îndeplineşte, în frază, funcţia sintactică de complement direct pe lângă un verb (locuţiune verbală) tranzitivă sau o interjecţie cu valoare verbală predicativă.

Cd
El a hotărât *a se jertfi.*

PP CD
El *a hotărât* [1]/ *(să) se jertfească* [2]/.

Propoziţia subordonată completivă directă determină:
a) un verb personal şi tranzitiv atât la moduri predicative, cât şi la moduri nepredicative:

PP CD
Mi-*a spus* [1]/ (că) *vine* la mine. [2]/

PP CD PP
Văzând [1a]/ (că) *nu vine* [2]/, l-*am căutat* [1b]/.

b) o locuţiune verbală tranzitivă atât la moduri predicative, cât şi la moduri nepredicative:

PP CD
A băgat de seamă [1]/ (că) *lipseşte* unul. [2]/

PP CD
Băgând de seamă [1a]/ (că) *lipseşte* unul [2]/, l-*a căutat.* [1b]/

c) o interjecţie cu valoare predicativă: *iată, iaca, uite:*

PP CD
Iată [1]/ (că) *a venit* şi el. [2]/

Regenta subordonatei completive directe are întotdeauna subiect (fie exprimat, fie neexprimat).
Completiva directă răspunde la întrebările: *pe cine? ce?*

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Propoziţia subordonată completivă directă se introduce prin:
1. *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: că, să, ca....să, dacă, de, cum că.*

PP CD
Am auzit [1]/ (că) *vor veni* şi ei. [2]/

PP CD
Poţi [1]/ *(să) mergi* şi tu. [2]/

PP CD
A hotărât [1]/ (ca) acolo *(să) câştige.* [2]/

Scanned with OKEN Scanner

PP CD CD
Nu ştiu [1]/ (de) *vine* [2]/ (sau) *nu vine.* [3]/

PP CD
Nu mi-*a spus* [1]/ (dacă) *va participa* la concurs. [2]/
"(...) şi-mi *spune*

AT
Un om [1]/ (ce) de pe-acasă *a venit* [2]/,

CD
(Cum e)-*a-nflorit* la noi mălinul (...) [3]/"
(N. Labiş, *Mama*)

2. *pronume şi adjective pronominale relative (care, cine, ce, cât, cel ce)* sau nehotărâte *(oricare, oricine, orice, oricât)* cu sau fără prepoziţie în cazurile N., Ac., G., D.:

PP CD
Nu ştiam [1]/ (**cine**) *va învinge* [2]/.
N

PP CD
Nu *mi-ai spus* [1]/ (**pe care**) l-*ai chemat* [2]/.
Ac.

PP CD
El *a mărturisit* [1]/ (**a cui**) *este vina* [2]/.
G

PP CD
Nu ştiu [1]/ (**cui**) *să*-i *dau* cartea [2]/.
D

PP CD.
Am întrebat [1]/ (**care**) elev *lipseşte* [2]/.
adj.pron.rel.
N.

PP CD
Îţi *dau* [1]/ (**orice**) îmi *ceri* [2]/.
Ac.

PP CD
Îţi *dau* [1]/ (**orice**) îţi *trebuie* [2]/.
N.

PP CD
Îţi ofer [1]/ (**orice**) lucru *îmi ceri* [2]/.
adj.pron.neh.
Ac.

3. adverbe relative cu sau fără prepoziţie: *unde, când, cum, cât, încotro:*

PP CD
Nu mi-*ai spus* [1]/ (unde) *a plecat* [2]/.

PP CD
Nu ştiu [1]/ (când) *vine.* [2]/

Scanned with OKEN Scanner

PP CD
El *vedea* [1]/ (cum) oastea îi *era înfrântă* [2]/.

PP CD
N-*a mărturisit* [1]/ (cât) *va sta* acolo [2]/.

PP CD
Nu ştie [1]/ (încotro) *s-o ia.* [2]/

Propoziţia subordonată completivă directă nu are elemente subordonatoare specifice şi nici elemente corelative. Ea poate fi reluată ori anticipată în regentă prin formele neaccentuate de acuzativ ale pronumelui personal.

(Pe câţi) l-*au întrebat* [1]/ i-*a îndrumat* spre şcoală. [2]/
L-*a sfătuit* [1]/ **(pe cel ce)** l-*a întrebat* [2]/.

Verbele cu dublă tranzitivitate pot să aibă un complement direct şi o completivă directă sau două completive directe:

PP CD
L-*a învăţat* **pe băiat** [1]/ *(să) citească* [2]/.
C.d.

PP CD CD
Îi *învaţă* [1]/ (pe care) *sunt silitori* [2]/ *(să) citească* [3]/.

C. TOPICA

1. Completiva directă stă de obicei djupă regentă, dar poate să stea şi înaintea acesteia, când vorbitorul vrea să insiste asupra ei (vezi exemplele de mai înainte).
2. Când determină un verb la un mod nepersonal, se poate intercala între termenii regentei:

PP CD PP
Văzând [1a]/ (că) *e greu* [2]/, *a renunţat* [1b]/.

D. PUNCTUAŢIA

1. Când stă după regentă sau când este intercalată, nu se desparte prin virgulă de regentă sau de verbul determinat. Când este intercalată, virgula se poate folosi după ea:

PP CD
Mi-*a spus* [1]/ (că) *nu va veni* [2]/.

PP CD PP
Văzând [1]/ (că) *întârzie* [,] [2]/ nu l-*am* mai *aşteptat* [1b]/.

2. Când stă înaintea regentei, completiva directă se desparte, de obicei, prin virgulă:

CD PP
Ce *vrei* tu [,] [1]/ eu *nu vreau* [2]/.

Completivele directe coordonate între ele respectă aceleaşi reguli de punctuaţie ca şi complementele directe coordonate.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Subliniaţi cu o linie predicatele şi cu două linii subiectele şi despărţiţi frazele în propoziţii. Analizaţi apoi complementele directe.

a) "Hyperion, ce din genuni
Răsai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne şi minuni
Care n-au chip şi nume".

(M.Eminescu, *Luceafărul*)

b) "În sfârşit, iacătă conductorul cu biletul: primeşte paralele şi eliberează pe captiv, pe care toate trei cucoanele îl sărută dulce (...)".

(I.L. Caragiale, *D-l Goe...*)

c) "De la dânsul să învăţăm a ne iubi patria! Fiind în raport necontenit cu pământul ţării noastre, el ştie a-l iubit şi a-l cinsti".

(Al. Odobescu, *Muncitorul român*)

d) "El le văzu că, în loc să se dezbrace spre a merge la culcare, ele începuseră a se pieptăna, a se îmbrăca în haine scumpe şi a se găti de ducă. El se miră de cele ce vedea şi hotărî ca să se ţie după dânsele, să vază unde au să se ducă".

(P. Ispirescu, *Cele douăsprezece fete de împărat*)

2. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate în exemplele de mai jos:

I se dă *un caiet.*
Îi dau *un caiet.*
Se ia *o doime* din întreg.
A luat *o doime* din întreg.
Lupul alungă *câinele.*
Câinele alungă *lupul.*
Nu este greu *de memorat* poezia.
Are *de memorat* o poezie.
Unelte fabrică *maşina.*
Maşina fabrică *uneltele.*
Uneltele fabrică *maşina.*
Mihai citeşte *cartea.*
Cartea este citită de Mihai.
Aş putea *reveni.*
Nu se poate reveni.

S-a rupt *o creangă.*
A rupt *o creangă.*
O creangă a fost ruptă de vânt.
Biletul costă mulţi *bani.*
I-am dat zece *bani.*
Se aude *cirip!*
El a auzit *cirip!*
Ce spune?
Ce se spune?
El numără *banii.*
Îi plac *banii.*
Fata cheamă *băiatul.*
Băiatul cheamă *fata.*
Fata o cheamă *băiatul.*

3. Alcătuiţi propoziţii în care substantivul *prietena* să aibă funcţii sintactice de complement direct, subiect, nume predicativ, apoziţie. Substantivul să nu fie însoţit de prepoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

4. Subliniaţi complementele directe din propoziţiile interogative de mai jos. Răspundeţi la întrebare înlocuind complementul direct subliniat printr-un pronume personal formă neaccentuată cu aceeaşi funcţie sintactică. Subliniaţi acest pronume.

Ţi-ai luat pantofii?
Ţi-ai luat bocancii?
Îţi iei ochelarii?
Îţi iei pantalonii scurţi?
Ţi-a dat cărţile?
Ţi-a dat diplomele?
V-a dat banii?
V-a împrumutat scaunele?
Îţi dă creionul?
Îţi da geanta?
Vă dă cartea?
Vă dă ghiozdanul?
Ai găsit stiloul?
Ai găsit batista?

5. Formulaţi propoziţii şi fraze în care să aveţi pronumele interogative şi relative *ce*, *cine* şi *care* cu funcţii sintactice de subiect, nume predicativ şi complement direct.

6. Formulaţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

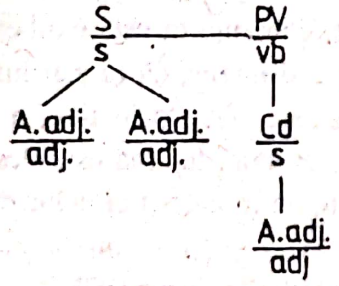

a)

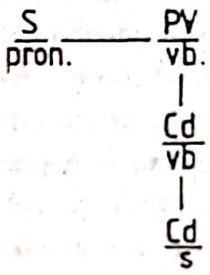

b)

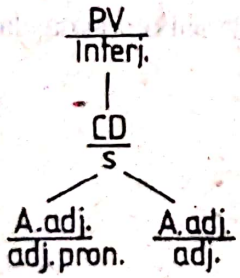

c)

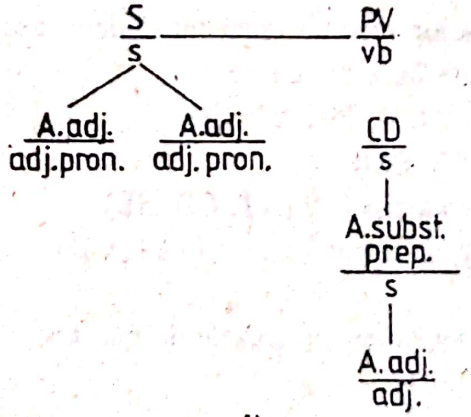

d)

7. Subliniaţi complementele directe din propoziţiile de mai jos şi apoi transformaţi-le în subordonatele corespunzătoare:

A terminat de scris.
Nu mai poate veni.
Am auzit strigând.
Nu se poate despărţi de el.

Scanned with OKEN Scanner

8. Analizaţi frazele de mai jos arătând felul tuturor subordonatelor învăţate. Contrageţi, acolo unde este posibil, subordonatele completive directe în partea de propoziţie corespunzătoare.

a) "Tu nu ştii, Mihai, ce înseamnă să te uiţi pe geam şi să vezi cum a început să ningă, pe urmă cum viscoleşte, cum se topeşte omătul, cum dau florile".

(C. Petrescu, *Întunecare*)

b) "N-am mai trecut de mult prin sat şi-mi spune
Un om ce de pe-acasă a venit
Cum c-a-nflorit la noi mălinul
Şi c-ai albit, mămucă, ai albit".

(N. Labiş, *Mama*)

c) "De ce să-l fi omorât? Asta nu e important, a răspuns colonelul german, urmează să declaraţi la ce rcetări de ce; fapt e că l-aţi omorât şi că trebuie să fiţi judecaţi toţi, toată bateria. Se va stabili atunci cine a fost vinovat".

(M. Preda, *O oră din august*)

d) "A simţi că poţi totul, că absolutul e în mâna ta, că exuberanţa ta este exuberanţa acestei lumi, că ritmul universal palpită în tine frenetic şi intens, că tu eşti lumea, că existenţa nu este conceptibilă decât în măsura în care trece prin tine, a găsi sensul lumii actualizat în fiecare moment în expresia cea mai deplină este desigur a realiza o formă de bucurie greu de bănuit şi care este un monopol al celor dotaţi cu sensibilitate magică".

(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*)

9. Puneţi în locul punctelor regenta corespunzătoare, aşa încât subordonata dată să aibă, pe rând, valorile indicate între paranteze:

a)..... [1]/ că are dreptate. [2]/ (SB, PR, AT, CD)
b)..... [1]/ cui trebuie. [2]/ (SB, CD)
c)..... [1]/ care a câştigat concursul. [2]/ (AT, CD, SB)
d)..... [1a]/ care a fost mai inteligent [2]/..... [1b]/ (AT, CD)

10. Precizaţi felul subordonatelor din frazele de mai jos:

Vrea să cânte.
Îi place să cânte.
Dorinţa lui este să cânte.
Şi-a exprimat dorinţa să cânte.
Ştiu ce vrea el de la noi.
Nu se ştie ce vrea el de la noi.
Întrebarea este ce vrea el de la noi.
Mă stăpânea curiozitatea ce vrea el de la noi.
Am aflat când pleacă.
Nu mi s-a spus când pleacă.
Momentul când pleacă a fost stabilit.

Scanned with OKEN Scanner

11. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

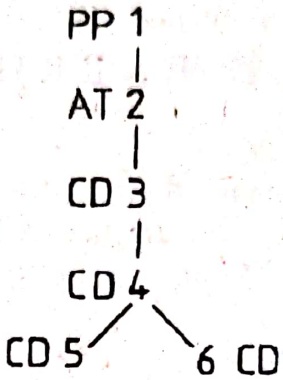

a)

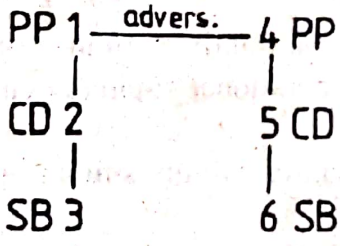

b)

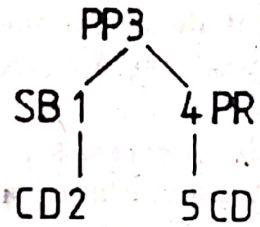

c)

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

PP AT(1)
1. a) "Hyperion [1a]/, (ce) din genuni
Răsai c-o-ntreagă lume [2]/.
Nu cere semne şi minuni [1b]/
AT(1)
(Care) *n-au* chip şi nume. [3]/

(M. Eminescu, *Luceafărul*)

semne - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat;
minuni - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ nearticulat, coordonat copulativ cu complementul direct *semne* prin conjuncţia *şi*;
chip - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat;
nume - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular (plural), cazul acuzativ, nearticulat, coordonat copulativ cu complementul direct *chip* prin conjuncţia *şi*:

PP PP PP
b) "În sfârşit, *iacătă* conductorul cu biletul [1]/: *primeşte* paralele [2]/ (şi) *eliberează* pe
AT(3)
captiv [3]/, (pe care) toate trei **cucoanele** îl *sărută* dulce (...)" [4]/

(I.L. Caragiale, *D-l Goe...*)

conductorul - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;
paralele - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-le*;
pe captiv - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *pe*, nearticulat;
pe care - complement direct exprimat prin pronume relativ simplu, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *pe*;
îl - complement direct reluat (reia complementul *pe care*), exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul acuzativ, formă neaccentuată;

PP PP
c) "De la dânsul *să învăţăm* a ne iubi patria! [1]/ Fiind în raport necontenit cu pământul ţării noastre, **el** *ştie* a-l iubi şi a-l cinsti [2]/.

(Al. Odobescu, *Muncitorul român*)

Scanned with OKEN Scanner

a ... iubi - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă pronominală, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;
patria - complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
a ... iubi - (ca mai înainte);
-l - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul neutru (substituie substantivul *pământ*), cazul acuzativ, formă neaccentuată;
a ... cinsti - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;
-l - (ca mai înainte);

PP CO (2)
d. "El le *văzu* [1]/ (că), [2a]/ (în loc *să*) se *dezbrace* spre a merge la culcare [3]/,
PRS(1) PP
ele *începură* a se pieptăna, a se îmbrăca în haine scumpe şi a se găti de ducă [2b]/. El *se miră* [4]/
CI(4) PP CD(6) CS(7)
(de cele ce) *vedea* [5]/ (şi) *hotărî* [6]/ (ca *să*) *se ţie* după dânsele [7]/, (*să*) *vază* [8]/
CD(8)
(unde) *au să se ducă* [9]/ ".

(P. Ispirescu - *Cele douăsprezece fete de împărat*)

le - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul feminin, cazul acuzativ, formă neaccentuată;
se - complement direct (determină verbul *să dezbrace*) exprimat prin pronume reflexiv, persoane a III-a, numărul plural (prin acord cu subiectul subînţeles *ele*), cazul acuzativ, formă neaccentuată; (verbul *să ... dezbrace* este activ pronominal şi de aceea pronumele reflexiv care îl însoţeşte are funcţie sintactică);
a ... pieptăna - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă pronominală, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;
se - complement direct (determină verbul *a pieptăna*) exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul plural (prin acord cu subiectul *ele*), cazul acuzativ, formă neaccentuată;
a ... îmbrăca - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă pronominală, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;
se - complement direct (determină verbul *a îmbrăca*) (vezi mai înainte);
a ... găti - complement direct exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă pronominală, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă;
se - complement direct (determină verbul *a găti*) exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul plural (prin acord cu subiectul *ele*), cazul acuzativ, formă neaccentuată;
de cele ce - complement direct exprimat prin pronume relativ compus, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*;

Scanned with OKEN Scanner

Observaţii

1. Prezenţa prepoziţiei *de* (în loc de *pe*) este impusă de valoarea de completivă indirectă a subordonatei introduse prin pronumele relativ compus *cele ce*.

2. Nu toţi specialiştii acceptă ca pronume relative compuse formele *cel ce, cei ce, cele ce*, considerând prima parte (*cel, cea, cei, cele*) un pronume demonstrativ, iar a doua parte (*ce*) pronume relativ.

În această situaţie demonstrativul *(de) cele* face parte din regentă şi are funcţie sintactică de complement indirect, iar pronumele relativ *ce* introduce o atributivă având funcţie sintactică de complement direct al verbului *văzuse*.

În ceea ce ne priveşte, acceptăm formele compuse ale pronumelui relativ, indicate şi de manualul şcolar de clasa a VII-a.

2. I se dă *un caiet*. - subiect (verbul determinat este intranzitiv);
Îi dau *un caiet*.
- complement direct (verbul determinat este tranzitiv, iar propoziţia are subiect inclus);
Se ia *o doime* din întreg.
- subiect (verbul este intranzitiv);
A luat *o doime* din întreg.
- complement direct (verbul este tranzitiv, iar propoziţia are subiect subînţeles);
Lupul alungă *câinele*.
lupul - subiect;
câinele - complement direct;
Câinele alungă *lupul*.
câinele - subiect;
lupul - complement direct;

Observaţie: Funcţia sintactică a celor două substantive este determinată de topică, ambele fiind articulate cu articol hotărât.

Nu este greu *de memorat* poezia.
- subiect (al unei expresii verbale impresionale);
Are *de memorat* o poezie.
- complement direct (verbul este tranzitiv, iar propoziţia are subiect subînţeles);
Unelte fabrică *maşina*.
unelte - complement direct;
maşina - subiect;
Maşina fabrică *uneltele*.
maşina - subiect;
uneltele - complement direct;
Uneltele fabrică *maşina*.
uneltele - subiect;
maşina - complement direct;

Observaţie: În ultimele două exemple, substantivele *uneltele* şi *maşina* şi-au schimbat funcţia sintactică, în raport cu topica: subiectul la începutul enunţului, complementul direct la sfârşitul enunţului şi după verbul determinat, ambele fiind articulate cu articol hotărât.

În primul din cele trei exemple, substantivul *unelte* rămâne complement direct fiind nearticulat, pe când substantivul *maşina* este articulat cu articol hotărât şi are funcţie sintactică de subiect.

Mihai citeşte *cartea*.
- complement direct (verbul este tranzitiv, iar propoziţia are subiectul *Mihai*);
Cartea este citită de Mihai.
- subiect (al unui predicat verbul exprimat prin verb la diateza pasivă);

Scanned with OKEN Scanner

Aş putea *reveni.*

- complement direct (verbul regent este tranzitiv, iar propoziţia are subiect inclus);
  Nu se poate *reveni.*
- subiect (verbul regent este intranzitiv, reflexiv impersonal);
  S-a rupt *o creangă.*
- subiect (verbul este intranzitiv, la diateza reflexivă cu înţeles pasiv);
  A rupt *o creangă.*
- complement direct (verbul determinat este tranzitiv, iar subiectul propoziţiei este subînţeles);
  O creangă a fost ruptă de vânt.
- subiect (al unui predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă);
  Biletul costă mulţi *bani.*
- complement direct;
  I-am dat zece *bani.*
- complement direct;
  Se aude *cirip!*
- subiect (determină un verb impersonal şi deci intranzitiv);
  El a auzit *cirip!*
- complement direct (determină un verb tranzitiv, iar propoziţia are subiectul *el*);
  Ce spune?
- complement direct (determină un verb tranzitiv, iar propoziţia are subiect subînţeles);
  Ce se spune?
- subiect (determină un verb relfexiv impersonal şi deci intranzitiv);

Observaţie: Pentru a verifica funcţia sintactică a acestor pronume interogative, transformaţi enunţul într-o propoziţie enunţiativă afirmativă:

Ce spune? (el). (el) Spune *ceva.*
Ce se spune? Se spune *ceva.*

El numără *banii.*

- complement direct (determină un verb tranzitiv);
  Îi plac *banii.*
- subiect (determină un verb impersonal şi deci intranzitiv);
  Fata cheamă *băiatul.*
  fata - subiect;
  băiatul - complement direct;
  Băiatul cheamă *fata.*
  băiatul - subiect;
  fata - complement direct;

Observaţie: Funcţia sintactică a cuvintelor subliniate din ultimele exemple este determinată de topică, ambele substantive fiind articulate definit.

Fata o cheamă *băiatul.*
fata - complement direct;
băiatul - subiect;

Observaţie: Deşi ocupă primul loc în enunţ şi este articulat cu articolul hotărât, de data aceasta substantivul *fata* este complement direct, deoarece este reluat prin forma neaccentuată a pronumelui personal de persoana a III-a, singular, feminin *-o.*

Scanned with OKEN Scanner

3. ***Subiect:***
Prietena ta este o fată apreciată.
Nume predicativ:
Ea este *prietena* ta.
Complement direct:
Iată-ţi *prietena!*
Strigă-ţi *prietena!*
Apoziţie:
Ileana, *prietena* ta, a fost la spectacol.

4.

Ţi-ai luat *pantofii?*	Mi *i*-am luat.
Ţi-ai luat *bocancii?*	Mi *i*-am luat.
Îţi iei *ochelarii?*	Mi-*i* iau.
Îţi iei *pantalonii* scurţi?	Mi-*i* iau.
Ţi-a dat *cărţile?*	Mi *le*-a dat.
Ţi-a dat *diplomele?*	Mi *le*-a dat.
V-a dat *banii?*	Ni *i*-a dat.
V-a împrumutat *scaunele?*	Ni *le*-a împrumutat.
Îţi dă *creionul?*	Mi-*l* dă.
Îţi dă *geanta?*	Mi-*o* dă.
Vă dă *cartea?*	Ne-*o* dă.
Vă dă *ghiozdanul?*	Ni-*l* dă.
Ai găsit *stiloul?*	*L*-am găsit.
Ai găsit *batista?*	Am găsit-*o*.

5. Pronume interogative:
Subiecte:
Ce se aude?
Cine a sunat?
Care a plecat?
Nume predicative:
N. *Ce* a devenit el?
Cine este acest copil?
Care este elevul Ionescu?
Ac. *Din ce* este acest scaun?
Pentru cine este floarea?
Pentru care dintre ei este premiul?
G. *Al cui* este stiloul?
Ale căruia sunt meritele?
D. *Conform căruia* dintre proiecte este lucrarea?
Complemente directe:
Ce a spus el?
Pe cine aşteptaţi?
Pe care l-ai chemat?

Pronume relative:
Subiecte:
Nu ştiu [1]/ *ce* se aude [2]/.
Nu ştiu [1]/ *cine* a sunat [2]/.
Nu ştiu [1]/ *care* a plecat [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Nume predicative:

N. Nu mi-ai spus [1]/ *ce* a devenit el [2]/.
Nu mi-ai spus [1]/ *cine* este acest copil [2]/.
Nu mi-ai spus [1]/ *care* este elevul Ionescu [2]/.

Ac. N-am aflat [1]/ *din ce* este acest scaun [2]/.
N-am aflat [1]/ *pentru cine* este floarea [2]/.
N-am aflat [1]/ *pentru care* dintre ei este premiul [2]/.

G. N-am aflat [1]/ *al cui* este stiloul [2]/.
N-am aflat [1]/ *ale căruia* sunt meritele [2]/.

D. N-am aflat [1]/ *conform căruia* dintre proiecte este lucrarea [2]/.

Complemente directe:

Mi-ai mărturisit [1]/ *ce* a spus el [2]/.
Mi-ai mărturisit [1]/ *pe cine* aştepţi [2]/.

Observaţie: Pentru rezolvarea acestui exerciţiu vezi observaţiile de la p. 97-98.

6. a) Sportivii talentaţi şi perseverenţi obţin rezultate bune.
b) Noi putem învăţa poezia.
c) Iată acest copil harnic.
d) Toţi colegii noştri rezolvă exerciţii de analiză gramaticală.

7. A terminat *de scris.* — Am auzit *strigând.*
Nu mai poate *veni.* — Nu *se* poate *despărţi* de el.

Observaţie: Se aparţine verbului *(a) despărţi,* acesta fiind la diateza reflexivă.
Faptul că reflexivul *se* aparţine acestui verb şi nu verbului *a putea* se va observa la transformarea complementului direct în completivă directă, când îşi va ocupa locul lângă verbul *a despărţi.*

A terminat [1]/ *(să) scrie* [2]/. — *Am auzit* [1]/ (că) *strigă* [2]/.
Nu mai *poate* [1]/ *(să) vină* [2]/. — *Nu poate* [1]/ *(să) se despartă* de el [2]/.

8. a) "Tu *nu ştii,* Mihai, [1]/ *(ce) înseamnă* [2]/ *(să) te uiţi* pe geam [3]/ (şi) *să vezi* [4]/ (cum) *a început* [5]/ *(să) ningă* [6]/, pe urmă (cum) *viscoleşte* [7]/, (cum) *se topeşte* omătul [8]/, (cum) *dau* florile [9]/."

(C. Petrescu, *Întunecare*)

P1 = PP
P2 = CD (1)
P3 = SB (2) } cop. şi
P4 = SB (2)
P5 = CD (4) } cop.juxt.
P6 = SB (5)
P7 = CD (4) } cop.juxt.
P8 = CD (4) } cop.juxt.
P9 = CD (4)

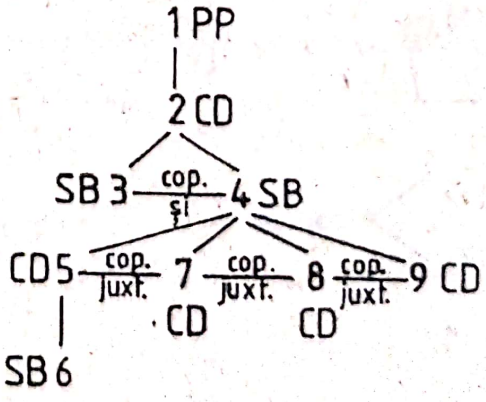

Contragerea propoziţiilor completive directe 5, 7, 8, 9: (...) şi să vezi *începutul* ninsorii, *viscolitul* (viscolul) *topitul* (topirea) omătului, *datul* (răsăritul, răsărirea) florilor.

Scanned with OKEN Scanner

b) *N-am* mai *trecut* de mult prin sat [1]/ (şi)-mi *spune*
Un om [2]/ (ce) de pe-acasă *a venit* [3]/
(Cum c)-*a-nflorit* la noi mălinul [4]/
(Şi) (c)-*ai albit*, mamucă, [5]/ *ai albit* [6]/.
(N. Labiş, *Mama*)

P1 = PP
P2 = PP
} cop. şi

P3 = AT (2)

P4 = CD (2)
} cop. şi
P5 = CD (2)
} cop.juxt.
P6 = CD (2)

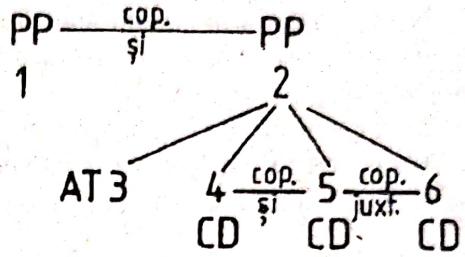

c) De ce *să-l fi omorât*? [1]/ Asta *nu e important* [2]/, *a răspuns* colonelul german, [3]/ *urmează* [4]/ *(să) declaraţi* la cercetări [5]/ (de ce) [6]/, *fapt e* [7]/ (că) l-*aţi omorât* [8]/ (şi) (că) *trebuie* [9]/ *(să) fiţi judecaţi* toţi, toată bateria [10]/. *Se va stabili* atunci [11]/ cine *a fost vinovat* [12]/.
(M. Preda, *O oră din august*)

P1 = PP independentă

P2 = PP
P3 = PP incidentă } - cop. - juxt.
P4 = PP

P5 = SB (4)
P6 = CD (5)
P7 = PP
} advers.juxt.

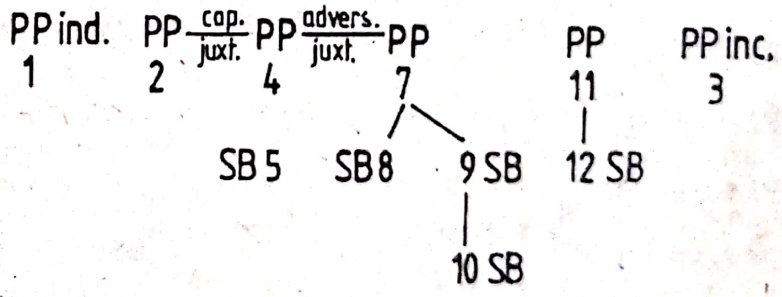

P8 = SB (7)
P9 = SB (7)
} cop. *şi*

P10 = SB (9)

P11 = PP

P12 = SB (11)

Contragerea completivei directe:
(...) să declaraţi la cercetări *motivul*.

d) A simţi [1a]/ (că) *poţi* totul, [2]/ (că) absolutul *e* în mâna ta, [3]/ (că) exuberanţa ta *este exuberanţa* acestei lumi [4]/, (că) ritmul universal *palpită* în tine frenetic şi intens [5]/, (că) tu *eşti lumea*, [6]/ (că) existenţa *nu este conceptibilă* decât în măsura [7]/ (în care) *trece* prin tine, [8]/ a găsi sensul lumii actualizat în fiecare moment în expresia cea mai deplină *este* desigur *a realiza* o formă de bucurie greu de bănuit [1b]/ (şi) (care) *este un monopol* al celor dotaţi cu sensibilitate magică [9]/ ."

(Emil Ciocan, *Pe culmile disperării*)

P1 = PP

P2 = CD (1)

cop.juxt.

P3 = CD (1)

cop.juxt.

P4 = CD (1)

cop.juxt.

P5 = CD (1)

cop.juxt.

P6 = CD (1)

cop.juxt.

P7 = CD (1)

P8 = AT (7)

P9 = AT (1)

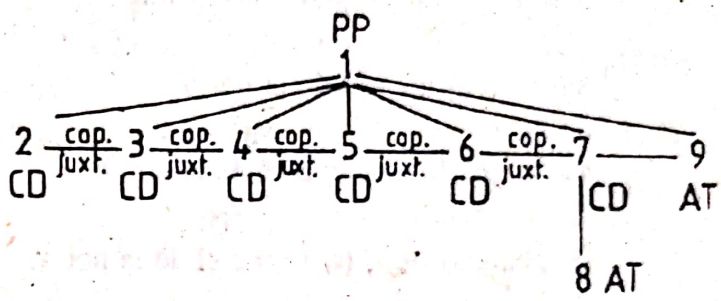

Observaţie: Propoziţia atributivă nr.9 este coordonată copulativ cu un atribut din propoziţia regentă.

Contragerea completivelor directe:

A simţi *existenţa* absolutului în mâna ta, *exuberanţa* acestei lumi, *palpitaţia* frenetică şi intensă a ritmului universal în tine, *identitatea* cu lumea (...) a găsi sensul lumii actualizat în fiecare moment în expresia cea mai deplină este desigur a realiza o formă de bucurie greu de bănuit (...)

Observaţie: Contragreutatea CD nr. 2 şi 7 poate duce la formulări nefireşti: a simţi *posibilitatea* totului, a simţi *conceperea* existenţei...

9.

a) SB: *Desigur* [1]/ (că) *are* dreptate [2]/.
PR: Părerea mea *este* [1]/ (că) *are* dreptate [2]/.
AT: Faptul [1a]/ (că) *are* dreptate [2]/ mă *bucură* [1b]/.
CD: Îţi *spun* eu [1]/ (că) *are* dreptate [2]/.

b) SB: *Nu se ştie* [1]/ (cui) *trebuie* [2]/.
CD: *Nu ştiu* [1]/ (cui) *trebuie* [2]/.

c) AT: El *este băiatul* [1]/ (care) *a câştigat* concursul [2]/.
CD: *Am aflat* [1]/ (care) *a câştigat* concursul [2]/.
SB: *S-a aflat* [1]/ (care) *a câştigat* concursul [2]/.

d) AT: Elevul [1a]/ (care) *a fost mai inteligent* [2]/, s-a *abţinut* de la comentarii hazardate [1b]/.
CD: *Am constatat* [1a]/ (care) *a fost mai inteligent* [2]/, *asistând* la desfăşurarea concursului [1b]/.

Scanned with OKEN Scanner

10.

PP CD
Vrea [1]/ *(să) cânte* [2]/.

PP SB
Îi place [1]/ *(să) cânte* [2]/.

PP PR
Dorinţa lui *este* [1]/ *(să) cânte* [2]/.

PP AT
Şi-*a exprimat* dorinţa [1]/ *(să) cânte* [2]/.

PP CD
Ştiu [1]/ (ce) *vrea* el de la noi [2]/.

PP SB
Nu se ştie [1]/ (ce) *vrea* el de la noi.[2]/

PP PR
Întrebarea *este* [1]/ (ce) *vrea* el de la noi [2]/.

PP AT
Mă *stăpânea* curiozitatea [1]/ (ce) *vrea* el de la noi [2]/.

PP CD
Am aflat [1]/ (când) *pleacă* [2]/.

PP SB
Nu mi *s-a spus* [1]/ (când) *pleacă* [2]/.

PP AT PP
Momentul [1a]/ (când) *pleacă* [2]/ *a fost stabilit* [1b]/.

11. a) Acesta *este băiatul* [1]/ (care) mi-*a spus* [2]/ (că) m-*ai rugat* [3]/ (*să*)-i *comunic* vecinului meu [4]/ (*să*) te *caute* [5]/ (şi) (*să*)-ţi *înapoieze* cartea [6]/.

b) L-*am sfătuit* [1]/ (că) *nu e bine* [2]/ *(să) meargă* acolo [3]/, (dar) i-*am spus* totodată [4]/ (că) *trebuie* [5]/ *(să) refuze* cât mai politicos pentru a nu da de bănuit [6]/.

c) (Dacă) îmi *va spune* [1]/ (*să*)-l *caut* [2]/ *înseamnă* [3]/ (că) *a hotărât* [4]/ *(să) ne împăcăm* [5]/.

Scanned with OKEN Scanner

A. NOTE DEFINITORII

Complementul indirect este parte secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, o interjecţie, un adjectiv (locuţiune adjectivală) şi un adverb şi arată obiectul căruia i se atribuie sau i se adresează o acţiune, o însuşire sau o caracteristică.

S-a săturat *de învăţat.*
Şi-a dat seama *de greşeală.*
Este **mândru** *de ei.*
Este **în stare** *de orice.*
Acum lucrează **independent** *de ei.*
Bravo *lor!*
E **vai** *de voi!*

Uneori, verbul determinat de complementul indirect este subînţeles:

Cinste *eroilor!*

Considerăm că în construcţii de tipul: "S-a *aşezat aproape de el (departe de el)*, avem de-a face cu complemente circumstanţiale de loc precedate de locuţiunile prepoziţionale *departe de, aproape de*, nu cu complemente indirecte (*de el*) care determină un adverb. De asemenea, cuvintele *potrivit, contrar, conform* ş.a. urmate de un dativ au valoare de prepoziţii, nu sunt adverbe determinate de un complement indirect.

Răspunde la întrebările următoare, în funcţie de valorile sale:

- *cui? pentru cine (ce)? de cine (ce)? la cine (ce)? cu cine (ce)? împotriva cui? contra cui? asupra cui? în cine (ce)? spre cine (ce)? din cine (ce)? faţă de cine (ce)? dintre cine (ce)? despre cine (ce)?* etc.

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

1. *substantive* comune sau proprii, în cazurile:

a) dativ:

Mă adresez *colegilor.*

b) acuzativ cu propoziţii sau locuţiuni prepoziţionale: *pentru, la, de, cu, în, spre, din, întru, dintre, pe, faţă de* etc.:

Se teme *de ploaie.*

Acuzativul cu prepoziţia *la* are valoare de dativ:

"Iar *la* cea *măicuţă*
Să nu-i spui drăguţă..."
(*Mioriţa*)

c) genitiv cu prepoziţii: *asupra, contra, împotriva:*

S-au ridicat *împotriva nedreptăţilor.*

2. *adjective propriu-zise sau provenite din participii* cu prepoziţiile *de, din, în:*

Din alb s-a făcut negru.

Scanned with OKEN Scanner

A. NOTE DEFINITORII

Complementul indirect este parte secundară de propoziţie care determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ, o interjecţie, un adjectiv (locuţiune adjectivală) şi un adverb şi arată obiectul căruia i se atribuie sau i se adresează o acţiune, o însuşire sau o caracteristică.

S-a săturat *de învăţat.*
Şi-a dat seama *de greşeală.*
Este **mândru** *de ei.*
Este **în stare** *de orice.*
Acum lucrează **independent** *de ei.*
Bravo *lor!*
E **vai** *de voi!*

Uneori, verbul determinat de complementul indirect este subînţeles:

Cinste *eroilor!*

Considerăm că în construcţii de tipul: "S-a *aşezat aproape de el (departe de el)*, avem de-a face cu complemente circumstanţiale de loc precedate de locuţiunile prepoziţionale *departe de, aproape de*, nu cu complemente indirecte (*de el*) care determină un adverb. De asemenea, cuvintele *potrivit, contrar, conform* ş.a. urmate de un dativ au valoare de prepoziţii, nu sunt adverbe determinate de un complement indirect.

Răspunde la întrebările următoare, în funcţie de valorile sale:

- cui? pentru cine (ce)? de cine (ce)? la cine (ce)? cu cine (ce)? împotriva cui? contra cui? asupra cui? în cine (ce)? spre cine (ce)? din cine (ce)? faţă de cine (ce)? dintre cine (ce)? despre cine (ce)? etc.

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

1. *substantive* comune sau proprii, în cazurile:

a) dativ:

Mă adresez *colegilor.*

b) acuzativ cu propoziţii sau locuţiuni prepoziţionale: *pentru, la, de, cu, în, spre, din, întru, dintre, pe, faţă de* etc.:

Se teme *de ploaie.*

Acuzativul cu prepoziţia *la* are valoare de dativ:

"Iar *la* cea *măicuţă*
Să nu-i spui drăguţă..."
(*Mioriţa*)

c) genitiv cu prepoziţii: *asupra, contra, împotriva:*

S-au ridicat *împotriva nedreptăţilor.*

2. *adjective propriu-zise sau provenite din participii* cu prepoziţiile *de, din, în:*

Din alb s-a făcut negru.

Scanned with OKEN Scanner

3. *adjective pronominale posesive* construite cu prepoziţii specifice genitivului: *contra, împotriva, asupra:*

Am votat *împotriva voastră.*

Deşi este însoţit de prepoziţie cu regim de genitiv, posesivul care urmează este adjectiv pronominal în acuzativ, acordul făcându-se cu prepoziţia (vezi *GA*, I., p. 158 şi Neamţu, *op. cit.*, p. 103).

4. *numerale cu valoarea substantivală* în cazurile:

a) dativ:

- numeral cardinal propriu-zis:

Le-am dat *celor doi* premii.

- numeral colectiv:

Amândurora li se cuvin laude.

- numeral fracţionar:

Laudele se cuvin *unei treimi* din concurenţi.

- numeral ordinal:

I-am acordat mai multă atenţie *celui de-al doilea.*

b) acuzativ cu prepoziţie:

- numeral cardinal propriu-zis:

Vorbeam *despre cei trei.*

- numeral colectiv

Este mândru *de amândoi.*

- numeral fracţionar:

Am discutat doar *despre o treime* din lucruri.

- numeral distributiv:

Se interesează *de câte trei* dintre copiii fiecărei clase.

- numeral ordinal:

S-a întâlnit *cu cea de-a doua* dintre fete.

c) genitiv cu prepoziţie:

- numeral cardinal propriu-zis:

S-au ofensat *împotriva celor doi.*

- numeral colectiv:

Au complotat *împotriva amândurora.*

- numeral fracţionar:

Au luptat singuri *împotriva unei treimi* din oştire.

- numeral ordinal:

S-au coalizat *împotriva celui de-al treilea.*

Scanned with OKEN Scanner

5. *pronume* în cazurile:

a) dativ:

- pronume personal:

Lui i-am dat cartea.

- pronume personal de politeţe:

M-am adresat *dumnealui.*

- pronume posesiv:

Alor noştri li s-au dat premii.

- pronume reflexiv:

Îşi repetă mereu reproşurile făcute.

- pronume demonstrativ:

Acestuia i-am dat un creion.

- pronume nehotărât:

Fiecăruia i se dă după merit.

- pronume interogativ:

Cui i-ai dat cartea?

- pronume relativ:

Nu se ştie [1]/ *cui* i se cuvin laudele [2]/.

- pronume negativ:

Nu cerem nimic *nimănui.*

b) acuzativ cu prepoziţie:

- pronume personal:

Mi-e dor *de el.*

- pronume personal de politeţe:

Nu mă tem *de dumnealui.*

- pronume reflexiv:

Se gândeşte numai *la sine.*

- pronume posesiv:

Am discutat *cu ai voştri.*

- pronume demonstrativ:

Sunt mândru *de acestea.*

- pronume nehotărât:

Mă bucur *pentru toţi.*

- pronume interogativ:

Cu cine te-ai întâlnit?

- pronume relativ:

Nu mi-ai spus [1]/ *de care* ţi-e dor [2]/.

- pronume negativ:

Nu mă tem *de nici unul.*

c) genitiv cu prepoziţie:

- pronume personal:

Am luptat *împotriva lor.*

- pronume personal de politeţe:

S-au coalizat *contra dumnealui.*

- pronume posesiv:

Au complotat *împotriva alor noştri.*

- pronume demonstrativ:

Au votat *împotriva celuilalt.*

- pronume nehotărât:

Acum complotează *împotriva tuturor.*

- pronume interogativ:

Contra cui complotaţi voi?

- pronume relativ:

Nu mi-aţi spus[1]/ *contra cui* complotaţi[2]/.

- pronume negativ:

Nu complotăm *împotriva nimănui.*

6. *verbe* la modurile:

a) infinitiv cu prepoziţii: *de, din, la, în, pentru:*

Se teme *a pleca* la drum noaptea.

b) supin cu prepoziţia *de*:

S-a săturat *de învăţat.*

c) gerunziu:

S-au plictisit *aşteptând.*

C. RELUAREA ŞI ANTICIPAREA COMPLEMENTULUI INDIRECT

Ca şi complementul direct, complementul indirect poate fi realuat sau anticipat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal.

Reluarea complementului indirect este obligatorie când complementul este exprimat prin substantiv sau numeral şi prin majoritatea pronumelor, dacă este plasat înaintea verbului:

Colegilor mei **li** se dau premii.
Celor două **li** s-au oferit flori.

Anticiparea complementului indirect postpus este obligatorie la complementele exprimate prin pronume personale:

Îi este foame *copilului*.
Le mulţumesc *lor*.

Anticiparea este interzisă când complementul indirect este exprimat prin substantive nume de inanimate.

D. ACORDUL COMPLEMENTULUI INDIRECT

Acordul complementului indirect dublat se face ca şi la complementul direct:

1. formal, în caz, persoană şi număr:

Nouă **ne**-a dat un premiu.

I	I
pl.	pl.
D.	D.

2. după înţeles (combinat sau nu cu acordul prin atracţie):

Ne-au dat *fiecăruia* dintre *noi*.

I	III	I
pl.	sg.	pl.
D.	D.	Ac.

Majorităţii problemelor **le**-am găsit rezolvarea.

III	III	III
sg.	pl.	pl.
D.	G.	D.

3. Acordul complementului indirect multiplu în persoană se face cu prima dintre persoane în ordinea firească a numărării:

Ne-a dat *ţie* şi *mie*.

I	II	I
pl.	sg.	sg.
D.	D.	D.

Scanned with OKEN Scanner

E. TOPICA

1. Complementul indirect este aşezat de obicei imediat după verb:

Spune *mamei* totul!

2. Când după verb urmează un complement indirect şi unul direct, primul stă, de obicei, cel direct:

Schimbă *cartea* cu *caietul*.
Cd Ci

3. Dacă complementul indirect este exprimat prin pronume sau substantiv articulat cu articol hotărât în D., iar cel direct printr-un substantiv articulat tot definit, complementul indirect trebuie să stea primul, pentru a se evita confuzia cu atributul genitival.

Am adus *băiatului mingea*.
Ci Cd

4. Complementul indirect poate sta şi înaintea verbului pentru a fi scos în evidenţă:

Băiatului să-i dai mingea.

5. Complementul indirect exprimat prin formă neaccentuată de pronume personal sau reflexiv are topică fixă respectând aceleaşi reguli ca şi complementul direct (vezi p. 151-152).

F. PUNCTUAŢIA

Are aceeaşi punctuaţie ca şi complementul direct:

1. Se despart prin virgulă complementele indirecte coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţiile *nici, dar, iar, însă, ci* şi locuţiunile conjuncţionale *nu numai (că) ... ci (dar) şi, atât ... cât, precum şi*:

Le-am dat *băiatului* [,] *fetei* şi *prietenului* lor câte o pară.

2. Complementele indirecte coordonate prin *şi, ori, sau* (nerepetate) nu se despart prin virgulă:

Le dă *fetei* şi *băiatului*.

3. Complementul indirect nu se desparte prin virgulă dacă este aşezat imediat după verbul determinat:

I-am adus *băiatului* o minge.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (CI)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia completivă indirectă este subordonata care îndeplineşte funcţia sintactică de complement indirect pe lângă un verb (locuţiune verbală), un adjectiv (o locuţiune adjectivală), un adverb sau o interjecţie din propoziţia regentă.

Deci subordonata completivă indirectă ţine locul unui complement indirect:

S-a săturat *de învăţat.*

PP CI

S-a săturat [1]/ *(să) învaţe* [2]/.

Povesteşte *asculatătorilor.*

PP CI

Povesteşte [1]/ (cui) *îl ascultă* [2]/.

Ea determină din regentă:

PP CI

a) un verb: **Se teme** [1]/ (că) *va întârzia* [2]/.

PP CI

b) o locuţiune verbală: **Şi-a dat seama** [1]/ (că) *a greşit.* [2]/

PP CI

c) un adjectiv: *Sunt* **mândru** [1]/ (că) *a reuşit* [2]/.

PP CI

d) o locuţiune adjectivală: *Este* **în stare** [1]/ *(să) facă* orice. [2]/

PP CI

e) un adverb: Acum *lucrează* **independent** [1]/ (de cine) îi *fusese asociat* [2]/.

PP CI

f) o interjecţie: **Vai** [1]/ (de cine) *iese* din vorba mea [2]/.

Verbul (locuţiunea verbală) determinat(ă) de completiva indirectă poate fi la un mod predicativ (personal) sau la un mod nepredicativ (nepersonal):

Temându-se [1a]/ (că) *va întârzia* [2]/, *se grăbea* [1b]/.

Dându-şi seama [1a]/ (că) *a greşit* [2]/, *a recunoscut* fapta [1b]/.

Foarte multe propoziţii completive indirecte determină verbe reflexive intranzitive ca: *a-şi aminti, a se gândi, a se interesa, a se îndoi, a se dumiri, a se strădui, a se cuveni, a se informa, a se minuna, a se mira, a se teme, a se bucura, a se plictisi, a se supăra, a se apuca, a se mulţumi, a se limita, a se bizui, a se sătura* etc. sau active: *a nu sfârşi, a cugeta, a mulţumi, a conta, a ajuta, a sili* etc.

Răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complementul indirect: *cui? despre cine (ce)? de cine (ce)? cu cine (ce)? la cine (ce)? pentru cine (ce)?* etc.

Scanned with OKEN Scanner

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Completiva indirectă se introduce prin:

a) *pronume sau adjective pronominale relative ori nehotărât*, de obicei în cazul dativ sau acuzativ cu prepoziţie:

Povestea [1] **(cui)** *îl asculta* [2]/.
pron. relativ
în D.

Este mândru [1]/ **(de ce)** *a realizat* [2]/.
pron.rel.
în Ac.

Este satisfăcut [1]/ **(de câte)** rezultate *a obţinut* [2]/.
adj.pron.rel.
în Ac.

Se teme [1]/ **(de oricine)** îl *ameninţă* [2]/.
pron.neh.
în Ac.

Îi *dă* premiul [1]/ **(oricui)** *merită* [2]/.
pron.neh.
în D.

Îi *dă* premiul [1]/ **(oricărui)** elev *merită* [2]/.
adj.pron.neh.
în D.

b) *conjuncţii subordonatoare: că, să, ca să (ca ... să), dacă, de:*

Nu mă mir [1]/ (că) *n-a reuşit* [2]/
Se gândea [1]/ *(să) meargă* şi el acolo [2]/.
Se gândeşte [1]/ (ca) mâine *(să) se ducă* la serviciu [2]/.
Ne îndoim [1]/ (dacă) lucrurile *au stat* chiar aşa [2]/.
A chibzuit mult [1]/ (de) *trebuie* înapoiat manuscrisul [2]/.

c) *adverbe relative: unde, încotro, cum, când, cât:*

Nu mă dumiresc [1]/ (unde) *mă aflu* [2]/.
Ne uitam [1]/ (cum) cerul *se întunecă* [2]/.
Ne miram [1]/ (când) *a dispărut* [2]/.

Completiva indirectă nu are elemente subordonatoare specifice şi nici elemente corelative. Ea poate fi reluată sau anticipată în regentă prin pronume personale cu formă neaccentuată, când este introdusă prin pronume relative sau nehotărâte:

(Cui) *vine* la mine [1]/ îi *dau* ceva [2]/.
Îi *dau* ceva [1]/ (cui) *vine* la mine [2]/.

Reluarea completivei indirecte este condiţionată de antepunerea ei faţă de regentă.

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

Completiva indirectă stă de obicei după propoziţia regentă, dar poate sta şi înaintea regentei, dacă se accentuează asupra conţinutului ei.

Nu scapi [1]/ (de ce) ţi-*e* frică [2]/.
(De ce) ţi-*e* frică [1]/, *nu scapi* [2]/.

Uneori completiva indirectă poate fi intercalată:

Se gândeşte [1a]/ (la ce) *va fi*, [2]/ mereu [1b]/.

D. PUNCTUAŢIA

Când este aşezată dupa regentă, completiva indirectă nu se desparte prin virgulă.

Dacă este aşezată înaintea regentei se desparte de obicei prin virgulă (vezi exemplelele de mai înainte).

Completivele indirecte coordonate între ele au aceeaşi punctuaţie ca toate propoziţiile subordonate aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi complementele indirecte din textele de mai jos. Despărţiţi mai întâi frazele în propoziţii şi arătaţi felul acestora:

a) "Talentului firesc de critică nu-i pasă,
Ea nu întunecă a lui gândire frumoasă".
(Al. Donici, *Florile*)

b) "Şi de-aceea tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este,
Duşmănit vei fi de toate făr-a prinde chiar de veste;
N-avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid
Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!"
(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

c) "Şi de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?
Şi purtat de biruinţă să mă-mpiedic de-un moşneag?"
(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

d) "N-am voit să merg cu mâna goală şi i-am dus băiatului o minge foarte mare de cauciuc şi foarte elastică. Atenţiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele şi mai ales copilului (...)
(I.L. Caragiale, *Vizită...*)

e) "Se vede în luptă cu ceilalţi (...). La unii surâde, unora le strânge mâna, cu alţii se ceartă, la urmă se împacă cu toţi, îi atrage, îi momeşte, îi înşală".
(B.Şt. Delavrancea, *Hagi Tudose*)

f) "Dar când auzeam de legănat copilul, nu ştiu cum îmi venea, căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între fraţi".
(I.Creangă, *Amintiri din copilărie*)

2. Precizaţi care sunt funcţiile sintactice ale cuvintelor subliniate:

Se bizuie *pe cineva.*
Căutaţi *pe cineva?*
Contez *pe tine.*
Pe tine te caută.
S-a supărat *pe tine.*
M-am apucat *a scrie.*
A început *a scrie.*
Mă bucur *de sosirea* ta.
Era gârbovă *de bătrâneţe.*
E gata *de luptă.*
Are o acţiune *de luptă.*
I-a ajutat *colegului.*
L-a ajutat *pe coleg.*
Apreciez lucrarea *elevului.*
Îi apreciez *elevului* lucrarea.

3. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi pronumele personale: *ne, vă, i, le, îi* cu funcţii sintactice de complement direct şi complement indirect. Precizaţi în ce constă deosebirea.

Scanned with OKEN Scanner

4. Formulaţi propoziţii în care pronumele *mi, îţi (ţi), i* să aibă funcţii sintactice de complemente indirecte şi de atribute pronominale.

5. Subliniaţi complementele indirecte din propoziţiile interogative. Verifică-le funcţia sintactica răspunzând prin propoziţii enunţiative.

Cui le explică?
Despre cine vorbesc?
Cui dăruiesc?
La ce se gândesc?
Cui nu spun?
La ce se pricep?
Cui te adrsezi?
De ce eşti mândru?
Pentru cine adună?

6. Subliniaţi complementele indirecte din exemplele de mai jos şi transformaţi-le apoi în propoziţii subordonate completive indirecte.

Harnicului i se cuvin laude.
Mă bucur de sârguinţa elevilor mei.
Tu eşti demn de stima tuturor.
M-am informat de rezultatele obţinute.
El se îndoieşte de sinceritatea ta.

7. Analizaţi frazele de mai jos, precizând felul tuturor subordonatelor învăţate. Contrageţi, acolo unde este posibil, completivele indirecte:

a) "Duduia Lizuca se minuna cum o fiinţă aşa de închisă şi de ursuză poate să joace şi să fie veselă".

(M. Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

b) Te făleşti că înainte-ţi răsturnat-ai val-vârtej
Oştile leite-n zale de-mpăraţi şi de viteji?
Tu de lauzi că Apusul înainte ţi s-a pus?...
Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus?
Laurii voiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier,
A credinţii biruinţă câta orice cavaler".

(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

c) A fost odată un vânător care povestea cui vrea să-l asculte o mulţime de întâmplări minunate".

(Al. Odobescu, *Pseudo-kineghetikos*)

d) Ne gândeam că poate şi-o fi găsit soţia şi s-o fi dus după ea în zăvoi şi ne sileam s-o recunoaştem după cântec".

(I.Al. Brătescu-Voineşti, *Privighetoarea*)

e) Ce fel de împrejurări au fost alea care au putut sili privighetoarea să ajungă să cânte aşa?

(I.Al. Brătescu-Voineşti, *Privighetoarea*)

8. Formulaţi fraze în care să folosiţi conjuncţia subordonatoare *să* ca element introductiv pentru toate speciile de subordonate învăţate.

9. Alcătuiţi fraze în care să folosiţi subordonata *"că vii la mine"* cu valorile subordonatelor studiate.

Scanned with OKEN Scanner

10. Recunoaşteţi felul subordonatelor introduse prin aceleaşi elemente joncţionale din exemplele de mai jos:

Nu s-a aflat dacă accidentul ar fi putut fi evitat.
Dacă te-anunţă înseamnă că vrea să te vadă.
Spune-mi dacă vii la mine sau dacă preferi să vin eu la tine.
Problema care mă preocupă este dacă experimentul va da rezultatele dorite.
Ea se gândeşte dacă vom avea căldură în iarna aceasta.
Dilema dacă vom merge sau nu a fost până la urmă rezolvată.

11. Precizaţi felul subordonatelor introduse prin pronume relative şi indicaţi cazul şi funcţia sintactică a acestor elemente joncţionale:

Nu ştiu ce a devenit el.
Nu se ştie ce a fost acolo.
Mă gândeam ce ai cumpărat.
Vorbeam despre cine a câştigat concursul.
Cartea este pentru cine va lua premiul.
Hai la casa cui ne are.
Spune cui îl crede.
Mă miram al cui este stiloul.
El este elevul a cărui comportare o apreciez.
El este participantul căruia i se cuvin felicitările.
Se teme de ceea ce va urma.
Nu se ştie de ce se teme.
Mi-a arătat ceea ce şi-a cumpărat.
Porumbul este ceea ce se vinde mai scump.
Era sătul de ceea ce îndurase.

12. Puneţi în locul punctelor subordonatele indicate între paranteze.

Se cuvine . . . . . (SB)
. . . . . (CI)
Povesteşte . . . . . (CD)
. . . . . (SB)
. . . . . (CI)
Ajut . . . . . (CD)
. . . . . (CI)

13. Alcătuiţi fraze după schemele de mai jos:

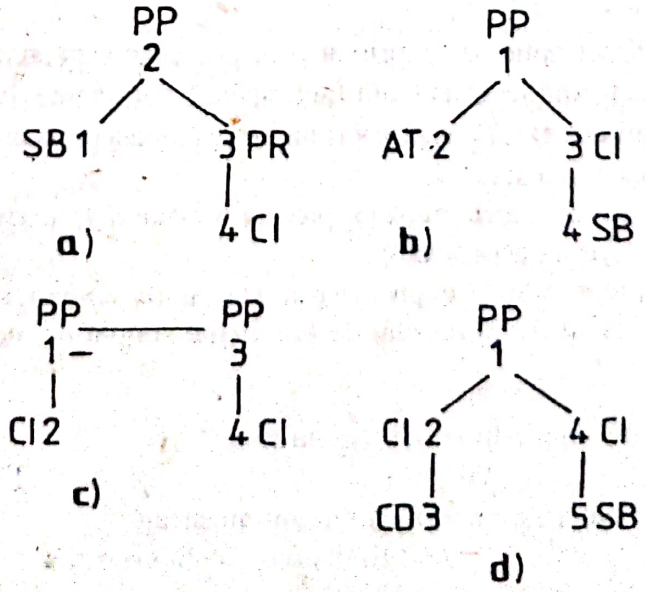

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

PP
1. a) "Talentului firesc de critică *nu*-i *pasă* [1]/.
PP
Ea *nu întunecă* a lui gândire frumoasă [2]/.
(Al. Donici, *Florile*)

talentului - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul D., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*;
de critică - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;
-i - complement indirect reluat, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul neutru, cazul D., formă neaccentuată (reia complementul indirect *talentului*).

PP AT
b) "Şi de aceea tot [1a]/ (ce) *mişcă*-n ţara asta [2]/, râul, ramul,
PP
Mi-*e prieten* numai mie [1b]/, (iară) ţie *duşman este* [3]/
PP
Duşmănit vei fi de toate făr-a prinde chiar de veste [4]/;
PP PP
N-avem oşti [5]/, (dară) iubirea de moşie *e un zid* [6]/
AT(6)
(Care) *nu se-nfiorează* de-a ta faimă, Baiazid! [7]/
(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

mi - complement indirect anticipat exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D., formă neaccentuată (anticipează complementul indirect *mie*);
mie - complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D., formă accentuată;
ţie - complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul D., formă accentuată;
de ... faimă - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţie simplă *de*, nearticulat;

PP
c) "Şi de crunta-mi vijelie tu *te aperi* c-un toiag? [1]/
PP
Şi purtat de biruinţă *să mă-mpiedic* de-un moşneag? [2]/
(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

Scanned with OKEN Scanner

de ... vijelie - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;
de-un moşneag - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, articulat cu articolul nehotărât proclitic *un;*

PP CD(1) PP
d) "*N-am voit* [1]/ *(să) merg* cu mâna goală [2]/ (şi) i-*am dus* băieţelului o minge foarte mare de cauciuc şi foarte elastică [3]/.
PP ind.
Atenţiunea mea *a făcut* mare *plăcere* amicei mele şi mai ales copilului (...)" [4]/.
(I.L. Caragiale, *Vizită...*)

i - complement indirect anticipat exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul D., formă neaccentuată (anticipează complementul indirect *băieţelului*);
băieţelului - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul D., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*;
amicei - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul D., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;
copilului - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul D., articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*;

PP ind. PP PP
e) "*Se vede* în luptă cu ceilalţi (...)[1]/. La unii *surâde*,[2]/ unora *le strânge* mâna [3]/,
PP PP PP PP PP
cu alţii *se ceartă* [4]/, la urmă *se împacă* cu toţi,[5]/ îi *atrage*, [6]/ îi *momeşte*, [7]/ îi *înşală* [8]/."
(B.Şt. Delavrancea, *Hagi Tudose*)

cu ceilalţi - complement indirect exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu;*
la unii - complement indirect exprimat prin pronume nehotărât simplu, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *la;*
unora - complement indirect exprimat prin pronume nehotărât, simplu genul masculin, numărul plural, cazul D.;
le - complement indirect reluat exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul D., formă neaccentuată (reia complementul indirect *unora*);
cu alţii - complement indirect exprimat prin pronume nehotărât, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu;*
cu toţi - complement indirect exprimat prin pronume nehotărât simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu;*

CT(3) PP CD(1)
f) (Dar) [1a]/ (când) *auzeam* de legănat copilul, [2]/ *nu ştiu* [1b]/ (cum) îmi *venea*, [3]/
CZ (3) AT(4)
(căci) tocmai pe mine *căzuse* păcatul [4]/ *(să) fiu mai mare* dintre fraţi [5]/.
(I.Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Scanned with OKEN Scanner

de legănat - complement indirect exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul supin, formă negativa.

îmi - complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul D., formă neaccentuată;

pe mine - complement indirect exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *pe*, formă accentuată;

între fraţi - complement indirect exprimat prin substantiv comun, simplu; genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *între*, nearticulat

2 Se bizuie *pe cineva*. (complement indirect)
Cauţi *pe cineva?* (complement direct)
Contez *pe tine*. (complement indirect)
Pe tine te caută? (complement direct)
S-a supărat *pe tine*. (complement indirect)
M-am apucat *a scrie*. (complement indirect)
A început *a scrie*. (complement direct)
Mă bucur *de sosirea* ta. (complement indirect)
Era gârbovă *de bătrâneţe*. (complement circumstanţial de cauză)
E gata *de luptă*. (complement indirect)
Are o acţiune *de luptă*. (atribut substantival prepoziţional)
I-a ajutat *colegului*. (complement indirect)
L-a ajutat *pe coleg*. (complement direct)
Apreciez lucrarea *elevului*. (atribut substantival genitival)
Îi apreciez *elevului* lucrarea. (complement indirect)

3. *Ne* cheamă (complement direct)
Ne dă cartea. (complement indirect)
Vă laudă. (complement direct)
Vă ofer această carte. (complement indirect)
I-a felicitat (complement direct)
I-a adus o minge. (complement indirect)
Le-a evidenţiat dirigintele. (complement direct)
Le apreciez lucrările. (complement indirect)
Îi strig. (complement direct)
Îi aduc laude. (complement indirect)

Observaţie:

Aceste forme neaccentuate omonime se află la cazuri diferite, Ac. sau D.

Când sunt complemente directe răspund la întrebarea *pe cine*, sunt în cazul acuzativ şi determină un verb tranzitiv, iar când sunt complemente indirecte răspund la întrebarea *cui* şi se află în cazul dativ.

Când au funcţie sintactică de complemente directe le pot fi alăturate formele accentuate de acuzativ *(pe) noi, (pe) voi, (pe) ei, (pe) ele, (pe) ei*.

Când au funcţie sintactică de complemente indirecte li se pot adăuga formele accentuate de dativ *nouă, vouă, lui (ei), lor, lui (ei)*.

Scanned with OKEN Scanner

4.

Complemente indirecte:

Mi-a adus-o.
Îţi adresează felicitări.
Ţi-a adresat felicitări.
I-a transmis scrisoarea ta.

Atribute pronominale:

Mânia-*mi* se potolise.
Cartea-*ţi* se afla pe bancă.
Mâna-*i* nesigură tremura.

Observaţie

Ca atribute pronominale, pronumele date se află în cazul dativ posesiv,putându-se înlocui cu adjective pronominale posesive sau cu pronume personale în cazul G., la persoana a III-a: *(mânia) mea, (cartea) ta, (mâna) sa (lui, ei)*.

5.

Cui le explică? — *Elevilor* le explică. / *Lor* le explică.

Despre cine vorbesc? — *Despre colegi* vorbesc. / *Despre el (ea, ei, ele)* vorbesc.

Cui dăruiesc? — *Mamei* dăruiesc. / *Lui* îi dăruiesc. / *Lor* le dăruiesc. / *Ei* îi dăruiesc.

La ce se gândesc? — *La lecţii* se gândesc.

Cui nu spun? — *Prietenului* nu spun. / *Lui* nu-(*i*) spun. / *Ei* nu-(*i*) spun.

La ce se pricep? — *La handbal* se pricep.

Cui te adresezi? — *Profesorului* mă adresez. / *Lui (ei, lor)* mă adresez.

De ce eşti mândru? — *De rezultate* sunt mândru.

Pentru cine adună? — *Pentru copii* adună. / *Pentru el (ea, ei, ele)* adună.

Observaţii:

Pentru a se vedea mai clar corespondenţa complementelor indirecte din propoziţiile enunţiative cu cele din propoziţiile interogative, în răspuns am păstrat topica părţilor de propoziţie. Evident că la multe dintre propoziţii topica firească, în spiritul limbii, ar fi fost alta:

Le explică *elevilor*.
Vorbesc *despre colegi*.
Se gândesc *la lecţii* etc.

6. *Harnicului* i se cuvin laude.
(Cui) *este harnic* [1]*/ i se cuvin* laude [2]*/*.

Observaţie:

În această situaţie, elementul subordonator poate fi *cui* sau *celui ce*. Soluţia *celui care* este greşită, deoarece *celui* este pronume demonstrativ, iar *care* pronume relativ ce ar introduce, de astă dată, o atributivă. Soluţia *celui ce* este valabilă dacă acceptăm forma respectivă ca pronume relativ compus: *cel ce* în dativ. Nu toţi specialiştii acceptă formele compuse ale pronumelui relativ.

Scanned with OKEN Scanner

Mă bucur *de sârguinţa* elevilor mei.
Mă bucur [1]/ (că) elevii mei *sunt sârguincioşi* [2]/.
Tu eşti demn *de stima* tuturor.
Tu *eşti demn* [1]/ *(să) fii stimat* de toţi [2]/.
M-am informat *de rezultatele* obţinute.
M-am informat [1]/ (ce) rezultate *au obţinut* [2]/.
El se îndoieşte *de sinceritatea* ta.
El *se îndoieşte* [1]/ (că) tu *eşti sincer* [2]/.

7. a) "Duduia Lizuca *se minuna* [1]/ (cum) o fiinţă aşa de închisă şi de ursuză *poate* [2]/ *(să) joace* [3]/ (şi) *(să) fie veselă* [4]/.

(M. Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

P1 = PP
P2 = CI (1)
P3 = CD (2) } cop. şi
P4 = CD (2)

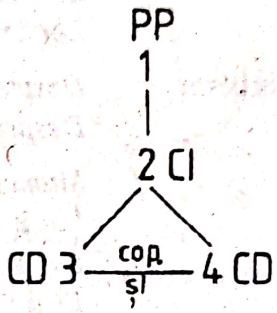

Duduia Lizuca se minuna *de posibilitatea* unei fiinţe aşa de închise şi ursuze...

b) "*Te făleşti* [1]/ (că) înainte-ţi *răsturnat-ai* val-vârtej
Oştile leite-n zale de-mpăraţi şi de viteji? [2]/
Tu *te lauzi* [3]/ (că) Apusul înainte ţi *s-a pus?...* [4]/
Ce-i *mâna* pe ei în luptă, [5]/ ce-*au voit* acel Apus? [6]/
Laurii [7a]/ *voiau* [8]/ (să)-i *smulgă* de pe fruntea ta de fier, [7b]/
A credinţii biruinţă *căta* orice cavaler [9]/".

(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

P1 = PP
P2 = CI (1)
P3 = PP
P4 = CI (3)
P5 = PP } cop.juxt.
P6 = PP

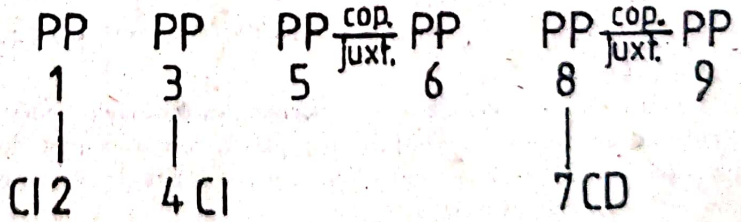

P7 = CD (8)
P8 = PP } cop. juxt.
P9 = PP

Te făleşti *cu răsturnarea* oştilor...
Tu te lauzi *cu împotrivirea* Apusului.

c) *A fost* odată un vânător [1]/ (care) *povestea* [2a]/ (cui) *vrea* [3]/ *(să)*-l *asculte* [4]/ o mulţime de întâmplări minunate [2b]/.

(Al. Odobescu, *Pseudo-kineghetikos*)

P1 = PP
P2 = AT (1)
P3 = CI (2)
P4 = CD (3)

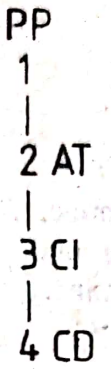

(...) care povestea *doritorilor* ....

d) "*Ne gândeam* [1]/ (că) poate şi-*o fi găsit* soţia [2]/ (şi) *s-o fi dus* după ea în zăvoi [3]/. Şi *ne sileam* [4]/ *(s)*-o *recunoaştem* după cântec [5]/.

(I.Al. Brătescu-Voineşti, *Privighetoarea*)

P1 = PP
P2 = CI (1)
P3 = CI (1)
P4 = PP
P5 = CI (4)

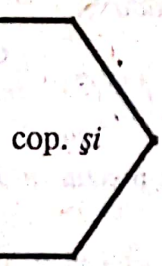

cop. *şi*; izolate prin punct;

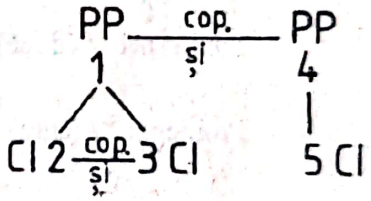

Ne gândeam *la găsirea* ... şi *la plecarea* ...
Şi ne sileam *a o recunoaşte*...

e) Ce fel *de împrejurări au fost* alea [1]/ (care) *au putut* sili privighetoarea [2]/ *(să) ajungă* [3]/ *(să) cânte* aşa?[4]/"

(Al.I. Brătescu-Voineşti, *Privighetoarea*)

P1 = PP
P2 = AT (1)
P3 = CI (2)
P4 = PR (3)

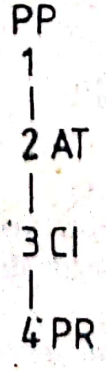

(...) care au putut sili privighetoarea *a ajunge* (...)

8.

SB : *Trebuie* [1]/ *(să) înveţi* [2]/.
PR : Propunerea ei *a fost* [1]/ *(să) mergem* la spectacol [2]/.
AT : *A venit* momentul [1]/ *(să) hotărăşti* [2]/.
CD : Mi-*a spus* [1]/ *(să)*-l *cauţi* [2]/.
CI : *Se gândeşte* [1]/ *(să)*-l *ajute* [2]/.

9.

SB : *Este bine* [1]/ (că) *vii* la mine. [2]/
PR : Greşeala ta *este* [1]/ (că) *vii* la mine. [2]/
AT : Mă *bucură* faptul [1]/ (că) *vii* la mine. [2]/
CD : Mi-*a mărturisit* [1]/ (că) *vii* la mine. [2]/
CI : *Mă bucur* [1]/ (că) *vii* la mine. [2]/

10.

PP SB
Nu s-a aflat [1]/ (dacă) accidentul *ar fi putut* fi evitat [2]/.

SB PP PR CD
(Dacă) te *anunţă* [1]/ *înseamnă* [2]/ (că) *vrea*[3]/*(să)* te *vadă* [4]/.

PP CD CD CD
Spune-mi [1]/ (dacă) *vii* la mine [2]/ (sau) (dacă) *preferi* [3]/ *(să) vin* eu la tine [4]/ .

PP AT PP PR
Problema [1a]/ (care) mă *preocupă* [2]/ *este* [1b]/ (dacă) experimentul *va da* rezultatele dorite.

PP CI
El *se gândeşte* [1]/ (dacă) *vom avea* căldură în iarna aceasta [2]/.

PP AT AT PP
Dilema [1a]/ (dacă) *vom merge* [2]/ (sau) *nu* [3]/ *a fost* până la urmă *rezolvată* [1b]/.

11.

PP CD
Nu ştiu [1]/ *(ce) a devenit el* [2]/.
ce - N., nume predicativ;

PP SB
Nu se ştie [1]/ (ce) *a fost* acolo. [2]/
ce - N., subiect;

PP CI
Mă gândeam [1]/ (ce) *ai cumpărat* [2]/.
ce - Ac. complement direct;

PP CI
Vorbeam [1]/ (despre cine) *a câştigat* concursul [2]/.
despre cine - Ac., subiect, excepţie de la N.;

PP PR
Cartea *este* [1]/ (pentru cine) *va lua* premiul [2]/.
pentru cine - Ac., subiect, excepţie de la N.;

Scanned with OKEN Scanner

PP AT
Hai la casa [1]/ (cui) ne *are* [2]/.
cui - G., subiect, excepţie de la N.;

PP CI
Spune [1]/ (cui) îl *crede* [2]/.
cui - D., subiect; excepţie de la N.;

PP CI
Mă miram [1]/ *(al cui) este* stiloul [2]/.
al cui - G., nume predicativ;

PP AT
El *este elevul* [1]/ (a cărui) comportare o *apreciez* [2]/.
a cărui - G. atribut pronominal genitival;

PP AT
El *este participantul* [1]/ (căruia) i *se cuvin* felicitările [2]/.
căruia - D. complement indirect;

PP CI
Se teme [1]/ (de ceea ce) *va urma* [3]/.
de ceea ce - Ac., subiect, excepţie de la N.;

PP SB
Nu se ştie [1]/ (de ce) *se teme* celălalt [2]/.
de ce - Ac., complement indirect;

PP CD
Mi-*a arătat* [1]/ (ceea ce) şi-*a cumpărat* [2]/.
ceea ce - Ac., complement direct;

PP PP
Porumbul *este* [1]/ (ceea ce) *se vinde* mai scump [2]/.
ceea ce - N., subiect;

PP CI
Era sătul [1]/ (de ceea ce) *îndurase* [2]/.
de ceea ce - Ac. complement direct;

12.

Se cuvine [1]/ *(să)*-l *respecţi* [2]/. (SB)
Se cuvine [1]/ (cui) *a muncit* [2]/. (CI)
Povesteşte [1]/ (ce) *s-a întâmplat* [2]/. (CD)
Povesteşte [1]/ (cine) *a fost de fată* [2]/. (SB)
Povesteşte [1]/ (cui) îl *ascultă* [2]/. (CI)
Ajut [1]/ (pe cine) *merită* [2]/. (CD)
Ajut [1]/ (cui) *merită* [2]/. (CI)

13. a) (Dacă) te-*a căutat* [1]/ *înseamnă* [2]/ (că) *se gândeşte* [3]/ *(să) vă împăcaţi* [4]/.
b) Băiatul [1a]/ (pe care) l-*ai văzut* [2]/, *se gândeşte* [1b]/ (că) *trebuie* [3]/ *(să) înveţe* [4]/.
c) *Se gândeşte* [1]/ (că) *va reuşi* [2]/, (dar) *se teme* totuşi [3]/ *(să) nu aibă* neşansă.[4]/
d) *S-a bucurat*[1]/ (că) i-*ai spus* [2]/ *(să) meargă* acolo [3]/ (şi) (că) *trebuie* [4]/ *(să)*-l *însoţeşti* [5]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL DE AGENT

A. NOTE DEFINITORII

Complementul de agent este partea secundară de propoziţie care arată autorul (agentul) real al acţiunii suportate de subiectul gramatical.

Acest complement determină:

a) un verb la diateza pasivă:

El **este chemat** *de profesor.*

b) un verb la diateza reflexivă cu înţeles pasivă:

Notele **se acordă** *de către juriu.*

c) un verb la participiu sau supin cu valoare pasivă:

Nota **acordată** *de profesor* l-a nemulţumit.
Decizia aceasta a uşor **de contestat** *de către oricine.*

d) unele adjective derivate cu sufixul *-bil:*

Performanţele lui sunt **inabordabile** *de către* alţi *sportivi.*

Răspunde la întrebările *de cine (ce)? de către cine (ce)?*

Verbul determinat (la diateza pasivă sau reflexivă cu înţeles pasiv) poate sta şi la un mod nepredicativ (nepersonal):

Fiind apreciaţi bine *de către juriu,* au câştigat concursul.
Notele **acordându-se** şi *de către public,* n-au mai existat contestaţii.

Trecând verbul la diateza activă, complementul de agent devine subiect, iar subiectul complement direct:

S Cag
Elevul este chemat *de profesor.*
S Cd
Profesorul (îl) cheamă *(pe) elev(ul).*

Complementul de agent este socotit subiectul logic al propoziţiei.

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul de agent se exprimă prin:

1. *substantiv* (comun sau propriu) sau prin orice parte de vorbire substantivizată în cazul acuzativ precedat de prepoziţie simplă *de* sau de prepoziţia compusă *de către:*

A fost lăudat *de către colegi.*

2. *numerale* cu valoarea substantivală în acuzativ cu prepoziţiile *de, de către:*

a) numeral cardinal propriu-zis:

A fost felicitat *de cei trei.*

b) numeral colectiv:

Uşa a fost reparată *de amândoi.*

Scanned with OKEN Scanner

c) numeral fracţionar:

Problema a fost rezolvată *de o treime* dintre elevi.

d) numeral distributiv:

Şcoala a fost reprezentată *de câte doi* din fiecare clasă.

e) numeral ordinal:

Geamul deschis *de al treilea* dintre elevi s-a spart.

3. *pronume* în acuzativ cu prepoziţii *de, de către:*

a) pronume personal:

Propunerea a fost făcută *de mine.*

b) pronume personal de politeţe:

Hotărârea a fost luată *de dumneaiui.*

c) pronume posesiv:

Partida a fost câştigată *de ai noştri.*

d) pronume demonstrativ:

Tu ai fost strigat *de către celălalt.*

e) pronume nehotărât:

Lucrarea poate fi apreciată *de fiecare* dintre voi.

f) pronume interogativ:

De cine a fost luată această decizie?

g) pronume relativ:

Nu se ştie [1]/ *de cine* a fost alungată [2]/.

h) pronume negativ:

Problema n-a fost lămurită *de nici unul* dintre ei.

Folosirea prepoziţiei *de către* este limitată la limba literară şi mai ales la stilurile ştiinţific, administrativ şi publicistic, fiind admisă la nume de persoane, colectivităţi de persoane, nume de instituţii şi de ţări şi la pronumele corespunzătoare acestora.

Prepoziţia *de* este folosită pe lângă inanimate, dar şi pe lângă celelalte categorii de părţi de vorbire, fiind mai frecvent întrebuinţată.

C. TOPICA

Complementul de agent stă de obicei după termenul regent.

Stă înaintea acestuia când este exprimat prin pronume interogative şi relative (vezi exemplele anterioare).

Când se insistă asupra agentului acţiunii, poate sta, de asemenea, înaintea cuvântului determinat:

De tine a fost adusă scrisoarea?

D. PUNCTUAŢIA

Indiferent de topică, complementul de agent nu se desparte prin virgulă de termenul regent.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DE AGENT (CAG)

A. NOTE DEFINITORII

Completiva de agent este subordonata care îndeplineşte în frază funcţia sintactică a unui complement de agent pe lângă un verb la diateza pasivă, la diateza reflexivă cu înţeles pasiv, la participiu sau supin cu valoare pasivă ori pe lângă un adjectiv derivat cu sufixul *-bil*.

Aşadar ea ţine locul unui complement de agent:

Emisiunea a fost urmărită *de iubitorii* de sport.
Emisiunea *a fost urmărită* [1]/ (de către cine) *iubeşte* sportul [2]/.

Cum se desprinde şi din definiţie, completiva de agent determină:
a) un verb la diateza pasivă:

Decizia *a fost luată* [1]/ (de cine) *era şef* [2]/.

b) un verb la diateza reflexivă cu înţeles pasiv:

Subiectul *s-a rezolvat* [1]/ (de către cine) *stăpânea* teoria [2]/.

c) verb la participiu sau supin:

Eforturile depuse[1a]/ (de cei ce) *s-au prezentat* la concurs, [2]/ *au fost încununate* de succes [1b]/.
Dilema *pare de nerezolvat* [1]/ (de cine) *nu cunoaşte* secretele meseriei [2]/.

d) adjectiv derivat cu sufixul *-bil*:

Problema *este inabordabilă* [1]/ (de către cine) *nu s-a pregătit* suficient [2]/.

Răspunde la întrebările - *de cine (ce)? de către cine (ce)?*

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Completiva de agent se introduce prin:
a) *pronume relative: care, cine, ce* etc.;

Întrecerea *a fost câştigată* [1]/ (de cine) *a fost mai bun* [2]/.

b) *pronume nehotărât: oricine, oricare* etc.

Punctajul *poate* fi adjudecat [1]/ (de oricare) *se pregăteşte* [2]/.

Nu are elemente subordonatoare specifice.
Poate avea elementele corelative *de acela, de aceea, de aceia* etc.

(De cine) *a fost mai pregătit,* [1]/ **de acela** *a fost câştigat* concursul [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

Propoziţia subordonată completivă de agent stă de obicei după regentă, lângă cuvântul determinat.

Poate sta şi înaintea regentei, când se insistă asupra agentului, sau poate fi intercalată (vezi exemplele anterioare).

D. PUNCTUAŢIA

Când stă după regentă, nu se desparte prin virgulă de aceasta, dacă nu are element corelativ.

Când are element corelativ sau stă înaintea regentei, se desparte de obicei prin virgulă de regentă.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi complementele de agent din exemplele de mai jos, precizând şi termenul regent. Faceţi mai întâi analiza frazelor:

a) "Azi când a mea iubire e-atâta de curată,
Ca farmecul de care tu eşti împresurată (...)
Azi văd din a ta vorbă că nu mă înţelegi."
(M. Eminescu, *Nu mă înţelegi*)

b) "Duşmănit vei fi de toate făr-a prinde chiar de veste."
(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

c) "Ca să iasă chipu-n faţă
Trandafiri aruncă tineri,
Căci vrăjiţi sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri."
(M. Eminescu, *Crăiasa din poveşti*)

d) "Parăsit de toţi, obosit, Felix examina mediul în care picase."
(G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

2. Subliniaţi complementele de agent din propoziţiile de mai jos. Transformaţi-le apoi trecând verbul la diateza activă şi indicaţi ce modificări de ordin sintactic au avut loc:

Câmpul este mângâiat de razele soarelui.
Praful este spulberat de vânt.
Tu eşti lăudat de profesor.
El este apreciat de colegi.
Elevul a fost evidenţiat de diriginte.

3. Transformaţi propoziţiile de mai jos trecând verbele la diateza pasivă şi subliniaţi complementele de agent, precizând ce transformări au avut loc în sintaxa propoziţiei:

Bunicul a construit casa.
Mama spală vasele.
Elevul rezolvă problema.
Tata repară maşina.
Maria deschide fereastra.

Scanned with OKEN Scanner

4. Subliniaţi complementele de agent şi transformaţi-le în propoziţii subordonate corespunzătoare:

Spectacolul de gală a fost susţinut de câştigătorii concursului.
Hotărârea a fost luată de participanţii la adunare.
Premiul a fost înmânat de preşedintele juriului.

5. Analizaţi frazele de mai jos precizând felul subordonatelor învăţate şi contrageţi propoziţiile completive de agent:

a) El a mărturisit mai târziu că în clasa a treia premiul i-a fost înmânat de cine venise atunci din partea oficialităţilor.

b) Îmi exprim convingerea că răspunsurile date de cine se pregăteşte temeinic contribuie la o reuşită sigură.

c) Copil fiind, am asistat la reconstituirea unui caz şi am rămas copleşit de ceea ce am văzut atunci.

d) Am ridicat cu greu poarta care fusese trântită de cel ce fusese chemat de tata pentru a da socoteală de cele întâmplate.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

CT(1)

1. a) "Azi, [1a]/ (când) a mea iubire *e* atâta de *curată*,

AT(2)

Ca farmecul [2]/ (de care) tu *eşti împresurată* [3]/(...)

PP CD(1)

Azi *văd* din a ta vorbă [1b]/ (că) *nu* mă *înţelegi* [4]/."

(M. Eminescu, *Nu mă înţelegi*)

de care - complement de agent exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *de;* determină verbul *eşti împresurată,* la diateza pasivă;

PPind.

b) *Duşmănit vei fi* de toate făr-a prinde chiar de veste [1]/.

(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

de toate - complement de agent exprimat prin pronume nehotărât simplu, genul feminin, cu valoare neutră, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de;* determină verbul *vei fi duşmănit,* la diateza pasivă;

CS(2)

c) "(Ca *să) iasă* chipu-n faţă, [1]/

PP

Trandafiri *aruncă* tineri, [2]/

CZ(2)

(Căci) *vrăjiţi sunt* trandafirii

De-un cuvânt al sfintei Vineri [3]/."

(M. Eminescu, *Crăiasa din poveşti*)

de-un cuvânt - complement de agent exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de,* articulat cu articolul nehotărât proclitic *un;* determină verbul *sunt vrăjiţi,* la diateza pasivă;

PP AT(1)

d) "Părăsit de toţi, obosit, Felix *examina* mediul [1]/ (în care) *picase* [2]/.

(G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

de toţi - complement de agent exprimat prin pronume nehotărât, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de;* determină verbul la participiu *părăsit,* cu valoare pasivă.

Scanned with OKEN Scanner

2. Câmpul este mângâiat *de razele* soarelui.

Cd

Razele soarelui mângâie *câmpul.*

Praful este spulberat *de vânt.*

Cd

Vântul spulberă *praful.*

Tu eşti lăudat *de profesor.*

Cd

Profesorul *te* laudă.

El este apreciat *de colegi.*

Cd

Colegii *îl* apreciază.

Elevul a fost evidenţiat *de diriginte.*

Cd

Dirigintele evidenţiază *elevul.*

În toate exemplele, complementul de agent (subliniat cu o linie) a devenit subiect (subliniat cu două linii), iar subiectul s-a transformat în complement direct, deoarece prin trecerea sa la diateza activă verbul-predicat a devenit tranzitiv.

3. Bunicul a construit casa.
Casa a fost construită *de bunicul.*
Mama spală vasele.
Vasele sunt spălate *de mama.*
Elevul rezolvă problema.
Problema a fost rezolvată *de elev.*
Tata repară maşina.
Maşina este reparată *de tata.*
Maria deschide fereastra.
Fereastra este deschisă *de Maria.*

Verbul a devenit intranzitiv, complementul direct a devenit subiect, iar subiectul propoziţiei date s-a transformat în complement de agent.

4. Spectacolul de gală a fost susţinut *de câştigătorii* concursului.

PP CAG

Spectacolul de gală *a fost susţinut* [1]/ (de cine) *a câştigat* concursul [2]/.

Hotărârea a fost luată *de participanţii* la adunare.

PP CAG

Hotărârea *a fost luată* [1]/ (de cine) *a participat* la adunare [2]/.

Premiul a fost înmânat *de preşedintele* juriului.

PP CAG

Premiul *a fost înmânat* [1]/ (de către cine) *a fost preşedintele* juriului [2]/.

5. a) El *a mărturisit* mai târziu [1]/ (că) în clasa a treia premiul i-*a fost înmânat* [2]/ (de cine) *venise* atunci din partea oficialităţilor [3]/.

P1 = PP

P2 = CD(1)

P3 = CAG(2)

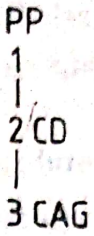

(...) premiul i-a fost înmânat *de reprezentantul* oficialităţilor

b) Îmi *exprim* convingerea [1]/ (că) răspunsurile date [2a]/ (de cine) *se pregăteşte* temeinic [3]/ *contribuie* la o reuşită sigură [2b]/.

P1 = PP

P2 = AT(1)

P3 = CAG(2)

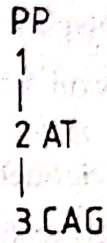

(...) răspunsurile date *de cel pregătit* (...)

c) Copil fiind, *am asistat* la reconstituirea unui caz [1]/ (şi) *am rămas copleşit* [2]/ (de ceea ce) *am văzut* atunci [3]/.

P1 = PP

P2 = PP > cop. şi

P3 = CAG(2)

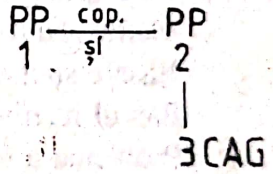

(...) am rămas copleşit *de cele văzute* ...

d) *Am ridicat* cu greu poarta [1]/ (care) *fusese trântită* [2]/ (de cel ce) *fusese chemat* de tata pentru a da socoteală de cele întâmplate. [3]/

P1 = PP

P2 = AT(1)

P3 = CAG(2)

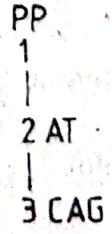

(...) fusese trântită *de invitatul* tatei (...)

COMPLEMENTELE CIRCUMSTANŢIALE

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE LOC

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial de loc este partea secundară de propoziţie care arată locul în care se desfăşoară o acţiune sau se manifestă o însuşire, limitele spaţiale (punctul de plecare sau de sosire, intervalul) şi direcţia acţiunii:

Învaţă *aici*. (locul acţiunii)
Vine *de la piaţă*. (punctul de plecare)
Merge *până la gară*. (punctul de sosire)
Se îndreaptă *spre casă*. (direcţia acţiunii)
De aici până la gară sunt doi kilometri. (intervalul)

Acest complement poate determina un verb sau o locuţiune verbală la orice mod, o interjecţie predicativă sau, mai rar, un adjectiv ori un adverb:

Se duce *la Bucureşti*.
A rupt-o la fugă *prin lanul* de porumb.
Hai *acasă*.
Echipa **victorioasă** *pe teren* propriu a fost aplaudată de spectatori.
(apud Avram, *Gramatica*, p. 304)
Acolo *în pădure*, totul pare fantastic.

În funcţie de conţinutul său, complementul circumstanţial de loc răspunde la întrebările: *unde?* (locul acţiunii), *de unde?* (punctul de plecare), *până unde?* (punctul de sosire), *încotro?* (direcţia acţiunii), *de unde până unde?* (intervalul).

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul circumstanţial de loc se poate exprima prin:

1. *substantiv comun sau propriu:*

a) în cazul acuzativ cu prepoziţiile *în, la, după, dintre, lângă, către, de la, sub, de lângă, de sub, de pe sub, dintre, pe, peste, până, până la, printre, spre, dinspre* sau locuţiunile prepoziţionale *aproape de, departe de, dincolo de* etc.

Cartea este *pe masă*.
S-a dus *la Bucureşti*.

Uneori substantivul în cazul acuzativ cu funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc poate să fie fără prepoziţie, când exprimă spaţiul străbătut:

A mers zece *kilometri*.

Scanned with OKEN Scanner

b) în cazul genitiv cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale: *înaintea, înapoia, deasupra, dinaintea, dedesubtul, în fața, în spatele, în mijlocul, în jurul, de-a lungul, de-a latul* etc.

A așteptat *înaintea școlii.*
Coloana s-a oprit *în fața Ministerului Învățământului.*

c) în cazul dativ (locativ) în expresii care conțin substantive ce exprimă ideea de loc:

Ea a rămas *locului.*

2. *pronume*, în cazurile:

a) *acuzativ* (cu aceleași prepoziții și locuțiuni prepoziționale ca și la substantiv):

- *pronume personal:*
S-a așezat *lângă el.*
- *pronume personal de politețe:*
Lângă dumnealui se aflau colaboratorii.
- *pronume posesiv:*
Să meargă *pe la ai noștri.*
- *pronume demonstrativ:*
Se îndreaptă iute *către celălalt.*
- *pronume nehotărât:*
Stai *lângă altul* dintre colgi.
- *pronume interogativ:*
Către cine s-au îndreptat?
- *pronume relativ:*
Nu știu [1]/ *spre care* au plecat [2]/.
- *pronume negativ:*
N-a pus grâu *în nici unul* dintre saci.

b) *genitiv* (cu aceleași prepoziții sau locuțiuni prepoziționale ca și substantivul):

- *pronume personal:*
Oamenii se adunaseră *în jurul lor.*
- *pronume personal de politețe:*
Dinaintea dumnealui se aflau cele mai alese bucate..
- *pronume posesiv:*
Să le pui *înaintea alor noștri.*
- *pronume demonstrativ:*
În mijlocul acesteia creștea un copac uriaș.
- *pronume nehotărât:*
De-a lungul altuia dintre râuri, malul era umbrit de sălcii pletoase.
- *pronume interogativ:*
Înaintea cui ai stat la spectacol?
- *pronume relativ:*
Nu-mi amintesc [1]/ *înaintea cui* ai stat la spectacol [2]/.
- *pronume negativ:*
În dreptul nici unuia dintre ei nu se aflau bucate alese.

c) *dativ posesiv*, precedat de prepoziție cu regim de genitiv.

- *pronume personal:*
S-a oprit *înainte-mi.*
- *pronume reflexiv:*
Și le puseseră *înainte-și.*

3. *adjectiv pronominal posesiv*, în acuzativ, precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu regim de genitiv:

Împrejurul nostru era multă lume.

4. *numerale* cu valoare substantivală în cazurile:

a) *acuzativ* (cu aceleaşi prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale ca şi substantivul):
- *numeral cardinal propriu-zis:*
  Se îndrepta *către cei trei.*
- *numeral colectiv:*
  Aşează-le *lângă amândoi.*
- *numeral ordinal:*
  Am stat *într-a treia* dintre bănci.

b) *genitiv* (cu aceleaşi prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale ca şi substantivul):
- *numeral cardinal propriu-zis:*
  În preajma celor doi se adunase multă lume.
- *numeral colectiv:*
  Dinaintea amândurora se strânseseră o mulţime de obiecte inutile.
- *numeral ordinal:*
  În apropierea celei de-a treia se zărea linia orizontului.

5. *adverbe* cu sau fără prepoziţie şi locuţiuni adverbiale:
  Ia-l *de aici.*
  Vino *acasă.*
  S-a aşezat *în faţă.*

6. *verb la supin:*
  Ba şi *pe la scăldat* am tras o raită.
  (apud Popescu, *Gramatică*, p. 461)

C. TOPICA

Complementul circumstanţial de loc poate sta înaintea termenului regent sau după acesta, în funcţie de intenţia vorbitorului de a accentua asupra acţiunii sau asupra locului:

  Mergem *acasă.*
  Acolo este multă lume.

În naraţiuni sau descrieri, se foloseşte la începutul propoziţiei cu scopul de a situa întâmplările sau tabloul în spaţiu.

Complementul circumstanţial de loc poate fi aşezat între subiect şi predicat sau între verbul copulativ şi numele predicativ:

  Se află *acolo* o pădure imensă.
  El este *acolo* cel mai bun funcţionar.

Când este exprimat prin pronume şi adverbe interogative relative, complementul circumstanţial de loc se află la începutul propoziţiei:

  Lângă cine ai stat la spectacol?
  Nu-mi amintesc [1]/ *lângă cine* ai stat la spectacol [2]/.
  Unde au plecat?
  Nu ştiu [1]/ *unde* au plecat [2]/.

Când există mai multe complemente circumstanţiale de loc coordonate între ele, pe primul loc stă cel care exprimă o circumstanţă mai largă:

Fotografia o ţinea *în camera* lui, *pe birou, sub cristal.*
(apud GA, p. 448)

Între aceste complemente trebuie să fie o anumită relaţie semantică, altfel ordinea este indiferentă.

D. PUNCTUAŢIA

1. Se despart prin virgulă complementele circumstanţiale de loc coordonate copulativ prin juxtapunere sau prin *şi* (adverbial) repetat, prin conjuncţia *nici* şi prin locuţinile conjuncţionale *nu numai... ci(dar) şi, atât... cât şi, precum şi:*

Acolo[,] *în pădure* domnea o linişte profundă.
Nu era nici la *şcoală*[,] nici *acasă.*

2. De asemenea, se foloseşte virgula când complementele circumstanţiale de loc sunt coordonate adversativ, disjunctiv cu elementul relaţional precedând şi primul termen sau conclusiv:

N-a fost *la şcoală*[,] ci *la film.*
Te duci ori *la serviciu*[,] ori *în oraş.*
Te duci *la serviciu*[,] deci *la şcoală.*

Când complementele circumstanţiale de loc sunt coordonate prin conjuncţia copulativă *şi* ori conjuncţiile disjunctive *sau* şi *ori* nefolosite la primul termen, nu se întrebuinţează virgula.

Scoate aburi *pe nas* şi *pe gură.*
Mergi *în parc* sau *la film?*

3. Complementul circumstanţial de loc cu sau fără determinări aşezat între subiect şi predicat se izolează între virgule dacă subiectul este aşezat înainte de predicat:

Privighetoarea[,] *în zăvoiul* din apropiere[,] îşi înalţa trilul melodios.

Dacă subiectul este aşezat după predicat, complementul circumstanţial de loc se izolează între virgule numai dacă se insistă asupra lui:

Cânta[,] *acolo*[,] o privighetoare de răsuna zăvoiul.

4. Complementul circumstanţial de loc aşezat la începutul propoziţiei se desparte prin virgulă numai dacă nu se insistă asupra lui:

La şcoală[,] învaţă multe lucruri bune.

Dacă accentul cade asupra complementului, nu se foloseşte virgula:

Acolo au trăit clipe minunate.

5. Complementul circumstanţial de loc se desparte prin virgulă şi atunci când este aşezat înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complementelor:

Ai citit această poezie acum câtiva timp[,] *la şcoală.*

6. Când apar corelate, complementele circumstanţiale de loc nu se despart între ele prin virgulă:

A mers *de acasă până la şcoală.*

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE LOC (CL)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţială de loc este propoziţia subordonată care îndeplineşte în frază rolul unui complement circumstanţial de loc şi arată locul în care se desfăşoară o acţiune sau se manifestă o însuşire:

Pretutindeni vezi locuri minunate.
(Unde) *priveşti* [1]/, *vezi* locuri minunate [2]/.

Ca şi complementul circumstanţial de loc, această subordonată determină un verb predicativ sau o locuţiune verbală predicativă la un mod personal (predicativ) ori nepersonal (nepredicativ), o interjecţie predicativă, un adjectiv sau un adverb:

Merge [1]/ (unde) l-*ai trimis* [2]/.
Mergând [1a]/ (unde) l-*ai trimis* [2]/, *a dovedit* [1b]/ (că) *este ascultător* [3]/.
A rupt-o la fugă [1]/ (pe unde) *a văzut* cu ochii [2]/.
Hai [1]/ (unde) ţi-*am spus* [2]/.
Victorioasă [1a]/ (unde) *a jucat* [2]/ echipa *a fost ovaţionată* de spectatori. [1b]/
Acolo[1a]/ unde *e* lege,[2]/ *nu e* tocmeală.[1b]/

Propoziţia subordonată circumstanţială de loc răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complementul corespunzător, în funcţie de conţinutul ei: *unde?* (când arată locul); *de unde?* (când arată punctul de plecare); *până unde?* (când arată punctul de sosire); *încotro?* (când arată direcţia acţiunii):

S-a dus [1]/ (unde) l-*ai trimis* [2]/.
Vine [1]/ (de unde) *a plecat* [2]/.
Merge [1]/ (până unde) *trebuie* [2]/.
Se îndreaptă [1]/ (încotro) *vede* cu ochii [2]/.

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Această subordonată se introduce prin:
a) *adverbe relative*, cu sau fără prepoziţie (vezi exemplele anterioare);
b) *compusele nehotărâte* ale adverbelor *unde* şi *încotro*, cu sau fără prepoziţie: *oriunde, orişiunde, orideunde, oriîncotro:*

Se duc [1]/ (oriunde) *vor* [2]/.
(Oriîncotro) *priveşti* [1]/ *ai să vezi* numai locuri minunate [2]/.

c) *pronume sau adjective pronominale relative ori nehotărâte* cu prepoziţie:

Ne-am îndreptat [1]/ (spre care) *ne chema* [2]/.
Ne-am îndreptat [1]/ spre (care) coleg ne *chema* [2]/.
Se duce [1]/ (către oricare) îl *strigă* [2]/.
Se duce [1]/ către (oricare) coleg îl *strigă* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

d) *adverbul relativ cât*, când propoziţia de loc exprimă şi ideea de măsură.

Am umblat [1]/ (cât) *e* lumea de *mare* [2]/.
(apud Avram, *Gramatica*, p. 340)

Propoziţia subordonată circumstanţială de loc nu are elemente subordonatoare specifice, dar poate să aibă drept corelativ în regentă, adverbul *acolo* cu sau fără prepoziţie:

(Unde) *te duci* [1]/, acolo îl *găseşti* [2]/.

Considerăm că distribuirea elementului corelativ şi a elementului introductiv subordonator în regentă, respectiv, în subordonată este modul corect de delimitare, având în vedere că nu formează o locuţiune conjuncţională şi că au fiecare funcţie sintactică pe lângă un alt regent:

S-a dus acolo [1]/ (unde) l-*ai trimis* [2]/.
Ccl Ccl

C. TOPICA

După cum se observă din exemplele anterioare, propoziţia subordonată circumstanţială de loc stă de obicei după regentă, dar poate sta şi înaintea acesteia.

Ca şi celelalte subordonate, ea poate fi intercalată între termenii propoziţiei regente:

Acolo [1a]/ (unde) *nu e* lege [2]/, *nu e* nici libertate. [1b]/

D. PUNCTUAŢIA

Propoziţia subordonată circumstanţială de loc aşezată după regentă nu se desparte prin virgulă (vezi exemplele anterioare).

Dacă este aşezată înainte de regentă, poate fi despărţită prin virgulă sau linie de pauză, despărţirea fiind obligatorie în următoarele două situaţii:

a) când nu este considerată esenţială în frază:

(De unde) *nu* $e_{[,]}$ [1]/ *n-ai* ce lua [2]/.

b) când este reluată în regentă prin element corelativ:

(Unde) *te* $duci_{[,]}$ [1]/ acolo îl *găseşti* [2]/.

Circumstanţiala de loc intercalată între termenii regentei şi aşezată înaintea predicatului acesteia se izolează de obicei între virgule:

Pe dealuri$_{[,]}$ [1a]/ (unde) *te* $întorci_{[,]}$ [2]/ *vezi* pluguri. [1b]/

Propoziţiile circumstanţiale de loc coordonate între ele respectă aceleaşi reguli ca şi complementele circumstanţiale coordonate.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza sintactică şi morfologică a complementelor circumstanţiale de loc:

a) "Sluga se întoarse să închidă cele două aripi mari, grele ale porţii şi stătu apoi locului, uitându-se la Dan."

(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

b) "Lumea ce ai tot visat-o neaflând-o nicăierea,
Caută-ţi în tine însuţi liniştea şi fericirea."

(Al. Vlahuţă, *Linişte*)

c) "Împrejurul meu învie
Toate câte sunt,
Ce de joc şi veselie,
Când e soarele la toacă!
Iată-le, sărind se joacă
Undele de vânt."

(George Coşbuc)

d) "Nu e mare opera unde e mult material, ci aceea unde e mult suflet."

(N. Iorga, *Cugetări*)

e) "Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorâtă,
Unde pătrunde ziua printre fereşti murdare,
Pe lângă mese lunge, stătea posomorâtă,
Cu feţe-ntunecoase, o ceată pribegită,
Copii săraci şi sceptici ai plebei proletare."

(M. Eminescu, *Împărat şi proletar*)

f) "Mă uit în cer, mă uit în pământ,
M-am întrebat cine sunt.
Gânduri se duc, vin,
Din vânt, din senin
Ca nişte păsări rotunde.
Încotro? De unde?

(Tudor Arghezi)

g) "Sus, sub fagi, se odihnea o turmă, iar un cioban sta drept în mijlocu-i."

(Gala Galaction)

h) "Datoria vieţii noastre te urcă în vârful piramidei sociale; trebuie să arzi tot sufletul tău pentru a rămâne acolo: nu pentru tine, că tu eşti un om, trecător, dar pentru oameni, pentru idealul lor pe care tu nu trebuie să-l laşi să decadă, pentru sublimul pe care trebuie să-l faci să înfloreaşcă în inima contemporanilor tăi, chiar de-ar fi să-l creşti cu tot sângele vieţii tale, pe care numai o dată o ai."

(V. Pârvan)

Scanned with OKEN Scanner

i) "Oiţă bârsană,
De eşti năzdrăvană
Şi de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să-i spui lui vrâncean
Şi lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape,
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stânii,
Să-mi aud cânii."

(Mioriţa)

2. Alcătuiţi propoziţii în care să aveţi complemente circumstanţiale de loc exprimat prin:

a) substantive şi pronume în cazurile genitiv şi acuzativ precedate de prepoziţiile *deasupra, din, înspre* şi locuţiunile prepoziţionale *de-a lungul* şi *în faţa;*

b) pronume personal în dativ precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv;

c) adverb şi locuţiune adverbială;

d) pronume posesiv în cazul genitiv şi prin adjectiv pronominal posesiv în acuzativ precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv.

3. Precizaţi funcţiile sintactice ale cuvintelor subliniate în exemplele de mai jos:

a) *În sus*, se vedeau nori negri.
b) A pronit *în susul potecii*.
c) *De acolo* a plecat la Galaţi.
d) Fata *de acolo* este prietena ei.
e) *Din dos* se auzeau zgomote înfundate.
f) *Din dosul dulapului* a scos o minge dezumflată.
g) Cartea *din dosul bibliotecii* fusese de negăsit.
h) *Deasupra* se înalţă falnic zmeul.
i) Frunzele pluteau *deasupra apei*.
j) Roua a căzut *pe flori*.
k) Să nu-i crezi *pe mincinoşi*.
l) S-a bazat *pe spusele* lor.
m) S-a dus *până la Petroşani*.
n) Drumul *până la Petroşani* este anevoios.
o) Stătea *în urmă*.
p) Stătea *în urma lor*.
r) Aşterne-te *drumului*.
s) Capătul *drumului* părea fără sfârşit.
ş) *Drumului* acestuia i se alătura o potecă la fel de întortocheată printre munţi.
t) *În faţa cărei* te-ai oprit?
ţ) *În faţa cărei şcoli* te-ai oprit?
u) *Împotriva lui* se aşezase, ca o stâncă ameninţătoare, o dihanie ridicată în două labe.
v) Au votat *împotriva lui*.
x) Pedeapsa *împotriva lui* a fost nedreaptă.
y) Toţi au fost *împotriva lui*.

Scanned with OKEN Scanner

4. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi cuvintele *de acasă, de alături, din Bucureşti, de la circ, de pe sârmă, dinaintea noastră, în susul râului*, cu funcţie sintactică de atribute şi apoi de complemente circumstanţiale de loc.

5. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi pronumele interogativ *care* în acuzativ şi genitiv cu funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc.

6. Formulaţi fraze în care să folosiţi pronumele relativ *care* în acuzativ şi genitiv cu funcţie sintactică de complement circumstanţial de loc.

7. Formulaţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

a)

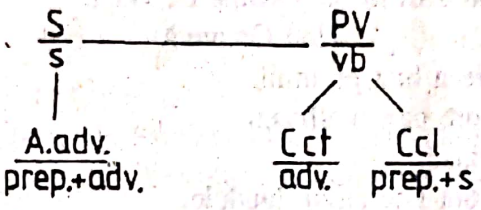

b)

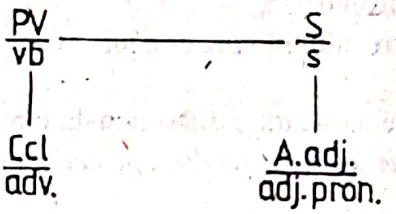

8. Subliniaţi complementele circumstanţiale de loc din exemplele de mai jos şi înlocuiţi-le apoi cu propoziţiile subordonate corespunzătoare din coloana a doua:

În locul acela, odată a trăit un om.	unde este pădurea
Peste tot se întind câmpii mănoase.	de unde au arat pământul
Ţăranii se întorc de la arat.	încotro priveşti
În pădure te împresoară o răcoare plăcută.	unde a fost şcoala

9. Faceţi analiza frazelor de mai jos precizând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele:

a) "Unde-i unul nu-i putere
La nevoi şi la durere,
Unde-s doi puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte."

(V. Alecsandri, *Hora Unirei*)

b) "Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie şi acolo unde legea e numai pentru unii şi ceilalţi sunt scutiţi de subt ascultarea ei, slobozenia a pierit şi fericirea e stinsă."

(Al. Russo)

c) "Când ajunse în dreptul colibei, i se păru că recunoaşte trăsura Saşei, şi, fără să se gândească, sări de unde se afla şi făcu semn vizitiului să oprească."

(Duiliu Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

d) "M-am supărat, căci văd pe unii ducându-se de unde mă întorc eu. Vă rog să-mi spuneţi domniile voastre ce-am să fac eu în pustia unde mă duc?"

(M. Sadoveanu)

Scanned with OKEN Scanner

10. Precizaţi felul subordonatelor din frazele de mai jos. Precizaţi funcţia sintactică a elementelor relaţionale:

a) Acesta este satul unde am copilărit.
b) Întrebarea este unde am pus cărţile împrumutate de la bibliotecă.
c) S-a dus unde l-ai trimis.
d) Nu se ştie unde au plecat.
e) Nu ştiu unde am pus stiloul.
f) Se miră unde au dispărut aşa de repede.
g) S-a anunţat unde va avea loc festivitatea.
h) Nu s-a stabilit care va merge acolo.
i) "Însă el, pe care l-ar zări nu mai scapă cu viaţă."
(Ion Creangă)
j) Vorbeau despre care a luat premiul.
k) El este băiatul despre care vorbeam.
l) Laudă pe care studiază.
m) Problema este căruia i se cuvin laudele.
n) Povestea căruia îl asculta.
o) Se îndrepta spre care îl interesa.
p) Se întreabă care va fi rezultatul concursului.

11. Alcătuiţi fraze în care să apară o subordonată circumstanţială de loc şi corelativele ei: *acolo..., unde; de acolo..., de unde; pe acolo..., pe unde; până acolo..., până unde.*

12. Alcătuiţi fraze pe baza următoarelor scheme:

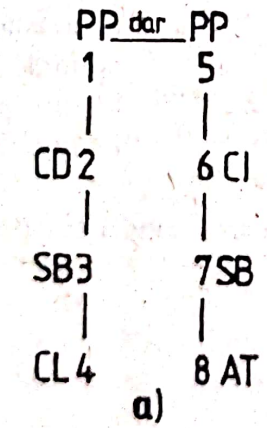

a)

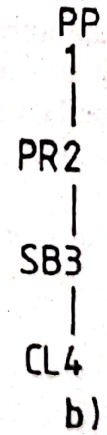

b)

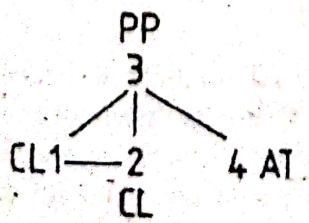

c)

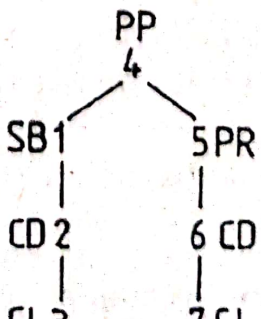

d)

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a) "Sluga *se întoarse* [1]/ *(să) închidă* cele două aripi mari, grele ale porţii [2]/ (şi) *stătu* locului, uitându-se la Dan [3]/. "

(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

P1 = PP
P2 = CS(1) > cop. *şi*
P3 = PP

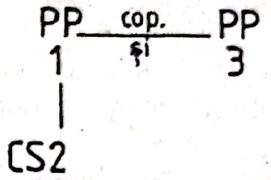

locului - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul dativ (locativ), articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui.*

b) Lumea [1a]/ (ce) *ai fost visat*-o [2]/ neaflând-o nicăirea,
Caută-ţi în tine însuţi liniştea şi fericirea [1b]/.

(Al. Vlahuţă, *Linişte*)

P1 = PP
P2 = AT(1)

în tine - complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul acuzativ, formă accentuată, precedat de prepoziţia simplă *în;*

c) Împrejurul meu *învie*
Toate [1]/ (câte) *sunt,* [2]/
Ce de joc şi veselie, √[3]/
(Când) e soarele la toacă! [4]/
Iată-le, [5]/ sărind *se joacă*
Undele de vânt [6]/."
∛există

(G. Coşbuc)

P1 = PP
P2 = AT (1) > cop.juxt.
P3 = PP
P4 = CT (3)
P5 = PP
P6 = PP > cop.juxt.

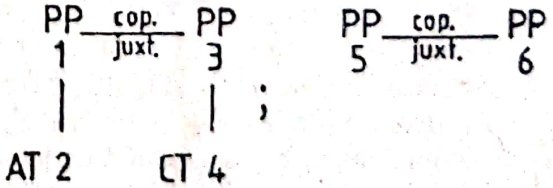

Observații

1. În propoziția numărul trei se subînțelege predicatul *există*, iar cuvântul *ce* nu are rol de element subordonator, având valoare de adverb care exprimă cantitatea.

2. Ultima propoziție poate fi interpretată și predicativă suplimentară cu elementul subordonator subînțeles, *cum*.

împrejurul meu - complement circumstanțial de loc exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de propoziția *împrejurul*.

Observație:

Cuvântul *meu* este, în această situație, adjectiv pronominal posesiv. Adjectivul posesiv *meu* se acordă cu prepoziția care îl precedă;

la toacă - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *la*, nearticulat;

d) "*Nu e mare* opera [1]/ (unde) *e* mult material, [2]/ (ci) √ aceea [3]/ (unde) *e* mult suflet [4]/.
$\sqrt[3]{\text{e mare}}$ (N. Iorga, *Cugetări*)

P1 = PP
P2 = AT (1) > advers *ci*
P3 = PP
P4 = AT (3)

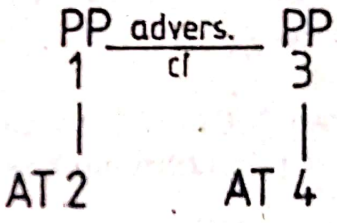

unde - complement circumstanțial de loc exprimat prin adverb de loc, relativ, simplu, fără grad de comparație, introduce o atributivă;

unde - (ca mai sus);

e) "Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorâtă [1a]/
(Unde) *pătrunde* ziua printre fereşti murdare, [2]/
Pe lângă mese lunge, *stătea* posomorâtă,
Cu feţe-ntunecoase, o ceată pribegită,
Copii săraci şi sceptici ai plebei proletare [1b]/."
(M. Eminescu, *Împărat şi proletar*)

P1 = PP
P2 = AT(1)

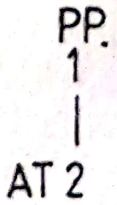

pe bănci - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *pe*, nearticulat;

în '... tavernă - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziția simplă *în*, articulat, cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a* preluat de adjectivul antepus;

unde - complement circumstanțial de loc exprimat prin adverb de loc, relativ, simplu, fără grad de comparație; introduce o atributivă;

printre fereşti - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziția *printre*, nearticulat;

pe lângă mese - complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziția compusă *pe lângă*, nearticulat.

Scanned with OKEN Scanner

f) *"Mă uit* în cer [1]/, *mă uit* în pământ, [2]/
M-*am întrebat* [3]/ *(cine) sunt* [4]/.
Gânduri *se duc*, [5]/ *vin*,
Din vânt, din senin,
Ca nişte păsări rotunde [6]/.
Încotro? √ [7]/ De unde √ ? [8]/
[7]√se duc ; [8]√vin (T. Arghezi)

P1 = PP
P2 = PP — cop.juxt.
P3 = PP — cop.juxt.

PP 1 — cop. juxt. — PP 2 — cop. juxt. — PP 3 — PP 5 — cop. juxt. — PP 6 — PP ind. 7 — PP ind. 8

P4 = CD(3)

CD 4

P5 = PP
P6 = PP — cop.juxt.

P7 = PP independentă

P8 = PP independentă

în cer - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat.
în pământ - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat.
din vânt - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, nearticulat.
din senin - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, provenit din adjectiv prin conversiune, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, nearticulat;
încotro - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb interogativ, de loc, simplu, fără grad de comparaţie;
de unde - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb interogativ, de loc, simplu, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie;

g) "Sus, sub fagi, *se odihnea* o turmă, [1]/ (iar) un cioban *sta* drept în mijlocu-i [2]/.
(Gala Galaction)

P1 = PP
P2 = PP — advers. *iar*

PP 1 — advers. iar — PP 2

sus - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb de loc, simplu, grad de comparaţie pozitiv.

sub fagi - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *sub*, nearticulat,

în mijlocu-i - complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul dativ posesiv, precedat de locuţiunea prepoziţională *în mijlocu(l)*.

h) Datoria vieţii noastre te *urcă* în vârful piramidei sociale; [1]/ *trebuie* [2]/ *(să) arzi* tot sufletul tău pentru a rămâne acolo: nu pentru tine, [3a]/ (că) tu *eşti un om*, trecător, [4]/ dar pentru oameni, pentru idealul lor [3b]/ (pe care) [5a]/ tu [6a]/ *nu trebuie* [5b]/ *(să-)l laşi* [6b]/ *(să) decadă*, [7]/ pentru sublimul [3c]/ (pe care) *trebuie* [8]/ *(să)-l faci* [9]/ *(să) înflorească* în inima contemporanilor tăi, [10]/ (chiar de)-*ar fi* [11]/ *(să)-l creşti* cu tot sângele vieţii tale, [12]/ (pe care) numai o dată o *ai* [13]/."

(V. Pârvan)

P1 = PP
P2 = PP — cop.juxt.
P3 = SB(2)
P4 = CZ(3)
P5 = AT(3)
P6 = SB(5)
P7 = PRS(6)
P8 = AT(3)
P9 = SB(8)
P10= PRS(9)
P11= CV(9)
P12= SB(11)
P13= AT(12)

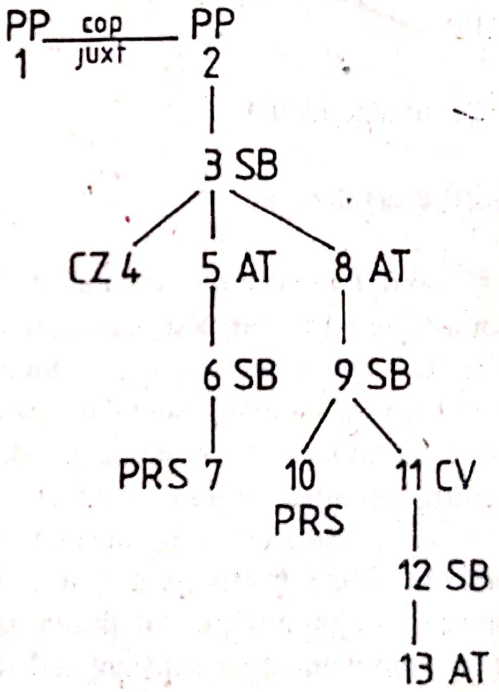

Observaţii:

1. Având în vedere manualele ciclului gimnazial, predicativele suplimentare nr. 7 şi 10 pot fi interpretate completive directe sau modale.

2. Propoziţia nr. 12 este subiectivă şi nu predicativă, deoarece verbul *a fi* este predicativ impersonal ("ar trebui");

în vârful piramidei - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., precedat de locuţiunea prepoziţională *în vârful*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*.

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:
În această situaţie, întrucât nu toţi specialiştii consideră expresia *în vârful* ca locuţiune prepoziţională, se poate analiza separat: *în vârful* - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv în Ac., cu prepoziţie, iar *piramidei* - atribut substanţial genitival.

acolo - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb de loc, simplu, fără grad de comparaţie;

în inima - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;

i) "- Oiţă bârsană, [1a]/
(De) *eşti năzdrăvană* [2]/
(Şi) (de)-*a fi* [3]/ *(să) mor*
În câmp de mohor, [4]/
Să-i *spui* lui vrâncean
Şi lui ungurean [1b]/
(Ca *să)* mă *îngroape*
Aice pe-aproape,
În strunga de oi, [5a]/
(Să) fiu tot cu voi; [6]/
În dosul stânii, [5b]/
(Să)-mi *aud* cânii. [7]/"

(Mioriţa)

P1 = PP

P2 = CŢ(1) ⟩ cop. *şi*

P3 = CŢ(1) ⟩

P4 = SB(3)

P5 = CD(1)

P6 = CS(5)

P7 = CS(5)

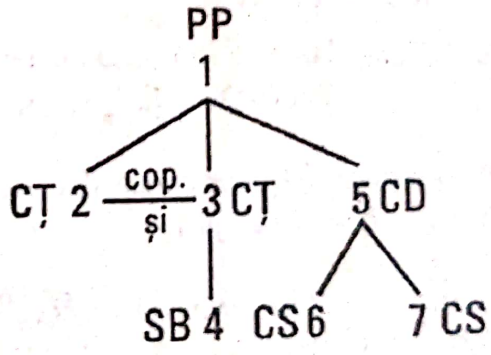

Observaţii:
1. Propoziţia nr 4 este subiectivă, deoarece vderbul *a fi* este predicativ impersonal ("se va întâmpla").
2. Cele două circumstanţiale de scop (6 şi 7) nu sunt coordonate între ele deoarece depind nu numai de înţelesul verbului *să îngroape*, ci şi de expresiile *"în strunga de oi"*, respectiv, *"în dosul stânii"*.
3. *"Să"* din propoziţia 1 este numai marcă a conjunctivului cu valoare de imperativ, nu şi element subordonator.

în câmp - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat;

Scanned with OKEN Scanner

aice - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb de loc, simplu, fără grad de comparaţie;

pe-aproape - complement circumstanţial de loc exprimat prin adverb de loc, simplu, precedat de prepoziţia simplă *pe*, grad de comparaţie pozitiv;

în strunga - complement circumstanţial de loc exprimt prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;

în dosul stânii - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., precedat de locuţiunea prepoziţională *în dosul*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

2. a)

- în G: - *substantiv:*

Deasupra câmpiei pluteau nori ameninţători.
Se plimba solitar *de-a lungul râului.*
Stăteau uluiţi *în faţa* acelor *picturi.*

- *pronume:*

În pădure, *deasupra ei*, zburau cârduri de păsărele.
La râu, *de-a lungul lui* se vedeau numeroşi pescari.
Se oprise extaziat *în faţa acestuia.*

- în Ac: - *substantive:*

Din codru răzbătea trilul privighetorii.
Înspre luncile de tamarix zburau lebedele, cu fâlfâit greoi.

- *pronume:*

Nu este în această cutie. Ia-l *din cealaltă.*
Recunoscându-l, se îndreptară *înspre el.*

b) *Înainte-ţi* se află doar cartea.
Privea nedumerit în *juru-i*

c) *Pe sus* se vedeau cârduri de cocori.
Peste tot au răsărit ghioceii.

d) *În faţa alor noştri* se afla artileria grea.
În spatele său venea duiumul oştirii.

3.

a) *în sus* - complement circumstanţial de loc (adverb de loc cu prepoziţie);

b) *în susul potecii* - complement circumstanţial de loc (substantiv în G., precedat de locuţiune prepoziţională);

c) *de acolo* - complement circumstanţial de loc (adverb de loc precedat de prepoziţie);

d) *de acolo* - atribut adverbial (adverb de loc precedat de prepoziţie);

Scanned with OKEN Scanner

e) *din dos* - complement circumstanţial de loc (locuţiune adverbială de loc);

f) *din dosul dulapului* - complement circumstanţial de loc (substantiv în G. precedat de locuţiune prepoziţională);

g) *din dosul bibliotecii* - atribut substantival prepoziţional (substantiv în G. precedat de locuţiune prepoziţională);

h) *deasupra* - complement circumstanţial de loc (adverb de loc compus);

i) *deasupra apei* - complement circumstanţial de loc (substantiv în G., precedat de prepoziţie provenită din adverb);

j) *pe flori* - complement circumstanţial de loc (substantiv în Ac., precedat de prepoziţie);

k) *pe mincinoşi* - complement direct (substantiv în Ac., precedat de prepoziţie):

l) *pe spusele* - complement indirect (substantiv provenit din participiu în Ac., precedat de prepozitie):

m) *până la Petroşani* - complement circumstanţial de loc (substantiv în Ac., precedat de prepoziţie);

n) *până la Petroşani* - atribut substantival prepoziţional (substantiv în Ac., precedat de prepoziţie);

o) *în urmă* - complement circumstanţial de loc (locuţiune adverbială de loc);

p) *în urma lor* - complement circumstanţial de loc (pronume personal în G., precedat de locuţiune prepoziţională);

r) *drumului* - complement circumstanţial de loc (substantiv în D. locativ);

s) *drumului* - atribut substantival genitival (substantiv în G., fără prepoziţie);

ş) *drumului* - complement indirect (substantiv în D.);

t) *în faţa căreia* - complement circumstanţial de loc (pronume interogativ în G. precedat de locuţiune prepoziţională);

ţ) *în faţa... şcoli* - complement circumstanţial de loc (substantiv în G. nearticulat, precedat de locuţiunea prepoziţională *în faţa*);
cărei - atribut adjectival (adjectiv pronominal interogativ în G., acordat cu substantivul *şcoli*);

u) *împotriva lui* - complement circumstanţial de loc cu nuanţă modală (pronume personal în G., precedat de prepoziţia *împotriva*);

v) *împotriva lui* - complement indirect (pronume personal în G., precedat de prepoziţia *împotriva*):

x) *împotriva lui* - atribut pronominal prepoziţional (pronume personal în G., precedat de prepoziţia *împotriva*);

y) *împotriva lui* - nume predicativ (pronume personal în G., precedat de prepoziţia *împotriva*).

Scanned with OKEN Scanner

4.

Socoteala *de acasă* nu se nimereşte cu cea de la târg. (atribut adverbial);
Vin *de acasă*. (complement circumstanţial de loc)
Se afla în camera *de alături*. (atribut adverbial)
De alături a izbucnit un incendiu devastator. (complement circumstanţial de loc)
Plecarea *din Bucureşti* este la ora 14. (atribut substantival prepoziţional)
Trenul pleacă *din Bucureşti* la ora 14 (complement circumtanţial de loc)
Au admirat elefantul *de la circ*. (atribut substantival prepoziţional)
De la circ au mers direct acasă. (complement circumstanţial de loc)
Omul *de pe sârmă* stârnea admiraţia tuturor. (atribut substantival prepoziţional)
Neatent, acrobatul alunecase *de pe sârmă*. (complement circumstanţial de loc)
Mâncărurile *dinaintea noastră* erau delicioase. (atribut adjectival cu prepoziţie)
Le aşezaseră pe toate *dinaintea noastră*. (complement circumstanţial de loc)
Mersul *în susul râului* este anevoios. (atribut substantival prepoziţional)
Au luat-o *în susul râului*. (complement circumstanţial de loc)

5.

Ac.: *Spre care* s-a îndreptat?
G. : *Prin mijlocul căruia* curge râul?

6.

Ac.: Aceasta este casa [1]/ *în care* m-am născut [2]/.
G.: Am văzut codrul [1]/ *în mijlocul căruia* îşi petrecea clipele de singurătate [2]/.

7.

a) Copiii de acolo au fost ieri la meci.
b) Au mers acolo toţi colegii.

8.

În locul acela, odată *a trăit* un om [2]/.

CL PP
(Unde) *a fost* şcoala [1]/, odată *a trăit* un om [2]/.

Peste tot se întind câmpii mănoase.

CL PP
(Încotro) *priveşti*, [1]/ *se întind* câmpii mănoase [2]/.
Ţăranii se întorc *de la arat*.

PP CL
Ţăranii *se întorc* [1]/ (de unde) *au arat* pământul [2]/.

În pădure te împresoară o răcoare plăcută.

CL PP
(Unde) *este* pădurea, [1]/ te *împresoară* o răcoare plăcută [2]/.

9. "(Unde)-*i* unul, [1]/ *nu-i* putere
La nevoi şi la durere [2]/.
(Unde)-*s* doi, [3]/ puterea *creşte* [4]/
(Şi) duşmanul *nu sporeşte* [5]/."
(V. Alecsandri, *Hora Unirei*)

P_1 - *unde-i unul* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *nu-i*, introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă, propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *nu-i putere la nevoi şi la durere* - propoziţie principală, regentă pentru P_1; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_3 - *unde-s doi* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *creşte*, introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *puterea creşte* - propoziţie principală, regentă pentru P_3, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *şi duşmanul nu sporeşte* - propoziţie principală coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă.

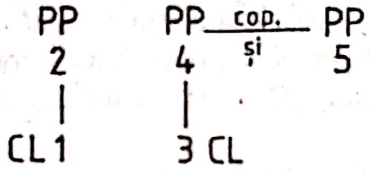

b) "Acolo [1a]/ (unde) *nu e* lege, [2]/ *nu e* nici slobozenie [1b]/ (şi) acolo [3a]/ (unde) legea *e* numai pentru unii [4]/ (şi)√ ceilalţi *sunt scutiţi* de sub ascultarea ei, [5]/ slobozenia *a pierit* [3b]/ (şi) fericirea *e stinsă* [6]/.
$\sqrt[5]{\text{unde}}$ (Alecu Russo)

P_1 - *Acolo... nu e nici slobozenie* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_2 - *unde nu e lege* - propoziţie circumstanţială de loc, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *nu e* (sau adverbul *acolo*), introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_3 - *şi acolo... slobozenia a pierit* - propoziţie principală, regentă pentru P_4 şi P_5, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *unde legea e numai pentru unii* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *a pierit* (sau adverbul *acolo*), introdusă prin advedrbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *şi ceilalţi sunt scutiţi de sub ascultarea ei* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *a pierit* (sau adverbul *acolo*), se subînţelege adverbul relativ *unde*, coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *şi fericirea e stinsă* - propoziţie principală, coordonată adversativ cu P_3 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

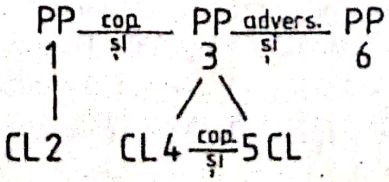

c) "(Când) *ajunse* în dreptul colibei, [1]/ i *se păru* [2]/ (că) *recunoaşte* trăsura Saşei [3]/, (şi), [4a]/ (fără *să) se* mai *gândească* [5]/, *sări* [4b]/ (de unde) *se afla* [6]/ (şi) *făcu semn* vizitiului [7]/ *(să) oprească* [8]/.

(D. Zamfirescu, *Viaţa la ţară*)

P_1 - *Când ajunse în dreptul colibei* - propoziţie subordonată temporală, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *se păru*, introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *i se păru* - propoziţie principală, regentă pentru P_1 şi P_3, coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *că recunoaşte trăsura Saşei* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *se păru*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *şi sări* - propoziţie principală, regentă pentru P_5 şi P_6, coordonată copulativ cu P_7 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *fără să se mai gândească* - propoziţie subordonată circumstanţială de mod, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *sări*, introdusă prin locţiunea conjuncţională subordonatoare *fără să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *de unde se afla* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *de unde*, determină verbul *sări*, introdusă prin adverbul relativ *unde* precedat de prepoziţia simplă *de;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *şi făcu semn vizitiului* - propoziţie principală, regentă pentru P_8, coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *să oprească* - propoziţie subordonată circumstanţială de scop, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarrea *cu ce scop*, determină locuţiunea verbală *făcu semn*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

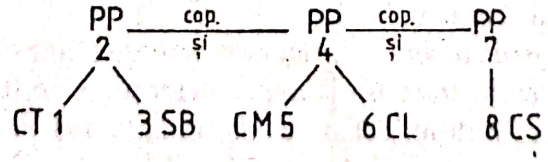

d) *"M-am supărat* [1]/, (căci) *văd* pe unii ducându-se [2]/ (de unde) *mă întorc* eu [3]/. Vă *rog* [4]/ *(să)*-mi *spuneţi* domniile voastre [5]/ (ce)-*am să fac* eu în pustia [6]/ (unde) *mă duc* [7]/."

(M. Sadoveanu)

P_1 - *M-am supărat* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *căci văd pe unii ducându-se* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *m-am supărat*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *căci;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_3 - *de unde mă întorc eu* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *ducându-se*, introdusă prin adverbul relativ *unde* precedat de prepoziţia simplă *de;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *Vă rog* - propoziţie principală, regentă pentru P_5; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *să-mi spuneţi domniile voastre* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_6, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *rog*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă imperativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *ce am să fac eu în pustia* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_7, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul personal şi tranzitiv *să spuneţi*, introdusă prin pronumele interogativ-relativ *ce;* interogativă propriu-zisă indirectă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *unde mă duc* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *pustia*, introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

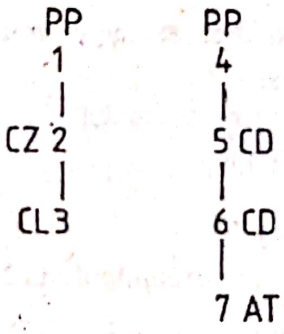

10

PP AT

a) Acesta *este satul* [1]/ (unde) *m-am născut* [2]/.

- *unde* - complement circumstanţial de loc;

PP PR

b) Întrebarea *este* [1]/ (unde) *am pus* cărţile împrumutate de la bibliotecă [2]/.

- *unde* - complement circumstanţial de loc;

PP CL

c) *S-a dus* [1]/ (unde) *l-ai trimis* [2]/.

- *unde* - complement circumstaţial de loc;

PP SB

d) *Nu se ştie* [1]/ (unde) *au plecat* [2]/.

- *unde* - complement circumstanţial de loc;

PP CD

e) *Nu ştiu* [1]/ (unde) *am pus* stiloul [2]/.

- *unde* - complement circumstanţial de loc;

PP CI

f) *Se miră* [1]/ (unde) *au dispărut* aşa de repede [2]/.

- *unde* - complement circumstanţial de loc;

PP SB
g) *S-a anunţat* [1]/ (unde) *va avea loc* festivitatea [2]/.
- *unde* - complement circumstanţial de loc;

PP SB
h) *Nu s-a stabilit* [1]/ (care) *va merge* acolo [2]/.
- *care* - subiect simplu;

SB PP
i) "(Însă) [1a]/ el, (pe care) l-*ar zări* [2]/ *nu* mai *scapă* cu viaţă [1b]/.
(Ion Creangă)
- *pe care* - complement direct;

P CI
j) *Vorbeau* [1]/ (despre care) *a luat* premiul [2]/.
- *despre care* - subiect simplu în Ac., excepţie de la N.;

PP AT
k) El *este băiatul* [1]/ (despre care) *vorbeam* [2]/.
- *despre care* - complement indirect;

PP CD
l) *Laudă* [1]/ (pe care) *studiază* [2]/.
- *pe care* - subiect simplu în Ac., excepţie de la N.;

PP PR
m) Problema *este* [1]/ (căruia) i *se cuvin* laudele [2]/.
- *căruia* - complement indirect;

PP CI
n) *Povestea* [1]/ (căruia) îl *asculta* [2]/.
- *căruia* - subiect simplu în D., excepţie de la N.;

PP CL
o) *Se îndrepta* [1]/ (spre care) îl *interesa* [2]/.
- *spre care* - subiect simplu în Ac., excepţie de la N.;

PP CD
p) Se *întreabă* [1]/ *(care) va fi* rezultatul concursului [2]/.
- *care* - nume predicativ;

11. (Unde) *vrei*, [1]/ acolo *mergi* [2]/.
Până acolo *mergi*, [1]/ (până unde) *vrei* [2]/.
(De unde) l-*ai pus*, [1]/ de acolo *să*-l *iei* [2]/.
Pe acolo *treci*, [1]/ (pe unde) ţi-*am spus* eu [2]/.
Până acolo *să te duci*, [1]/ (până unde) *vei zări* marginea pădurii [2]/.

12.

a) I-*am spus* [1]/ (că) *trebuie* [2]/ (să) *meargă* imediat [3]/ (unde) l-*ai trimis*, [4]/ (dar) *nu era convins* [5]/ (că) *este necesar* [6]/ *(să) se expună* pericolului [7]/ *(să) fie văzut* în compania unei persoane compromise [8]/.

b) Părerea mea *este* [1]/ (că) *nu trebuie* [2]/ *(să) te amesteci* 3/ (unde) *nu te pricepi* [4]/.

c) (Unde) te-*am trimis* eu [1]/ (şi) (unde) de altfel *te-ai* şi *dus*, [2]/ *este* un loc minunat [3]/ (pe care) l-*am admirat* de atâtea ori [4]/.

d) (Dacă) *vrea* [1]/ *(să) meargă* [2]/ (unde) l-*ai trimis* [3]/ *înseamnă* [4]/ (că) *a înţeles* [5]/ (că) *e nevoie* de el acolo [6]/ (unde) *poate* fi, într-adevăr, necesar [7]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE TIMP

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial de timp este partea secundară de propoziţie care arată timpul în care se desfăşoară o acţiune sau se manifestă o însuşire.

Acesta determină un verb sau o locuţiune verbală la un mod predicativ (personal) sau nepredicativ (nepersonal), o interjecţie predicativă, un adjectiv sau un adverb:

Mergeţi *acum* la şcoală.
Mergând *acum* la şcoală, nu veţi întârzia.
Atunci n-a băgat de seamă ce s-a întâmplat.
Hai *acum* la şcoală.
Echipa victorioasă *atunci*, n-a mai reuşit această performanţă.
Astăzi *de dimineaţă* a venit şi el.

În funcţie de conţinutul său, complementul circumstanţial de timp răspunde la întrebările: *când?* (arată momentul sau perioada acţiunii), *de când?* (începutul acţiunii), *până când?* (sfârşitul acţiunii), *cât timp?* (periodicitatea, frecvenţa sau durata acţiunii).

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul circumstanţial de timp se exprimă prin:

1. *substantive comune în acuzativ* fără prepoziţie numai pentru exprimarea perioadei şi a duratei măsurate, fiind însoţite, de obicei, de adjective propriu-zise, adjective pronominale nehotărâte sau numerale:

A fost la mare *anul trecut*.
Vine la noi *toată ziua*.
A stat acolo *două zile*.
A mers astfel *zile şi nopţi*.

2. *substantive comune sau proprii:*

a) *în cazul acuzativ* precedate de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *în, la, după, între, spre, de la, pe la, înspre, către, cu, de, peste, până, înainte de, în timp de, în vreme de, în jur de, aproape de* etc.

"Am ajuns, *la bătrâneţe*, stejar"

(Z. Stancu, *Patria*)

A sosit la şcoală *după Ion*.

În unele situaţii şi substantivele în acuzativ cu prepoziţie sunt însoţite de adjective pronominale nehotărâte sau de numerale:

Merge la şcoală *în fiecare zi*.
A rezolvat totul *în două zile*.

Scanned with OKEN Scanner

b) *în cazul genitiv* precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale: *înaintea, asupra, în urma, în timpul, în cursul, în vremea, de-a lungul, în mijlocul* etc:

A plecat la drum *asupra nopţii.*
A sosit acolo *înaintea lui Mihai.*

3. *pronume:*
a) în *cazul acuzativ* cu prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale:

Vom pleca de la şcoală *după el.*

Pronumele personal cu funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp din exemplul anterior poate fi înlocuit cu *pronume personal de politeţe* (**după dumnealui**), *pronume posesiv* (**după ai voştri**), *pronume demonstrativ* (**după acesta**), *pronume nehotărât* (**după toţi**), *pronume interogativ* (**după care** veţi pleca de la şcoală?), *pronume relativ* (Nu v-aţi hotărât [1]/ **după care** veţi pleca de la şcoală [2]/) şi *pronume negativ* (Nu vom pleca de la şcoală, **după nici unul** dintre colegi, ci înaintea lor.)
b) *în cazul genitiv* precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională:

Au sosit *înaintea ei.*

Şi în această situaţie, pronumele personal se poate înlocui cu celelalte feluri de pronume: *personal de politeţe* (**înaintea dumneaei**), *posesiv* (**înaintea alor noştri**), *demonstrativ* (**înaintea cui** au sosit?), *relativ* (Nu ştiu [1]/ **înaintea cui** au sosit? [2]/) şi *negativ* (N-am sosit **înaintea nici unuia** dintre ai noştri).

c) *în cazul dativ posesiv* precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv:

A ajuns acolo *înainte-mi (în urma-mi).*

4. *adjective pronominale posesive* în cazul acuzativ precedate de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională cu regim de genitiv:

A sosit la gară *înaintea noastră (în urma noastră).*

5. *adjective propriu-zise* referitoare la vârstă precedate de prepoziţia *de*:

Îl cunosc *de mic.*

6. *numerale cardinale, ordinale şi colective* cu valoare substantivală:
a) în cazul Ac. cu prepoziţie sau locuţiune prepoziţională:

Au ajuns la şcoală *după cei doi (după al doilea, după amândoi).* Am ajuns acolo *o dată cu cei doi.*

b) *în cazul genitiv* cu prepoziţie sau locuţiune prepoziţională:

Au sosit acolo *înaintea celor doi (înaintea celui de-al doilea, înaintea amândurora).*

7. *numerale adverbiale:*

De două ori m-am trezit azi-noapte.

8. *verbe:*
a) *la modul infinitiv* precedate de prepoziţia *până* sau de locuţiunea prepoziţională *înainte de:*

A plecat *până a veni* tu.
A sosit *înainte de a se însera.*

Scanned with OKEN Scanner

b) *la modul gerunziu:*

Mergând spre şcoală, s-a întâlnit cu el.

9. *adeverbe* cu sau fără prepoziţie şi *locuţiune adverbială de timp:*

Am plecat *de ieri.*
Se vor înapoia *mâine.*
Din când în când trece pe la mine.

O atenţie deosebită trebuie acordată complementelor circumstanţiale de timp exprimate prin adverbe provenite, prin conversiune, din substantive cu formă articulată definit care denumesc zilele săptămânii, momentele zilei sau anotimpurile. Numele de zile şi substantivul *dimineaţă* au valoare adverbială şi la forma nearticulată.

Vine *luni (lunea).* (adverb)
Pleacă *dimineaţă (dimineaţa).* (adverb)

Forma articulată a acestor cuvinte are valoare de substantiv cu funcţie sintactică de complement circumstanţial de timp, când are ca determinant un adjectiv pronominal:

Vine (în) *primăvara* aceasta.

C. TOPICA

Complementul circumstanţial de timp poate sta după termenul regent sau înaintea acestuia, în funcţie de intenţia vorbitorului de a accentua asupra acţiunii sau asupra momentului desfăşurării ei:

A plecat *ieri.*
Mâine vine la voi.

El poate fi aşezat între subiect şi predicat, între verbul copulativ şi numele predicativ ori între părţile componente ale unei locuţiuni verbale:

Poiana, *acum,* părea mai largă.
El este *acum* mai harnic.
Îmi aduc *acum* aminte de cele întâmplate.

Complementul circumstanţial de timp stă întotdeauna la începutul propoziţiei, când este exprimat prin pronume şi advderbe interogativ-relative:

Înaintea cui a sosit?
Nu mi-au spus [1]/ *înaintea* cui a sosit [2]/.
Când vine?
Nu se ştie [1]/ *când* vine [2]/.

Când există mai multe complemente circumstanţiale de timp, pe primul loc stă complementul care arată o circumstanţă mai largă:

L-am întâlnit *peste un an, primăvara, într-o duminică.*

(*GA*, II, p. 449)

D. PUNCTUAŢIA

Complementele circumstanţiale de timp se despart prin virgulă în următoarele situaţii:

a) când sunt coordonate copulativ prin parataxă sau prin *şi* (adverbial) repetat, prin conjuncţia *nici* şi prin locuţiunile conjuncţionale *nu numai... ci (dar) şi, atât... cât şi, precum şi:*

Nu mă duc *nici azi*$_{[,]}$ *nici mâine.*

b) când sunt coordonate adversativ, disjunctiv cu elementul relaţional precedând şi primul termen sau conclusiv:

Nu plec *azi*$_{[,]}$ ci *mâine.*
Plec ori *azi*$_{[,]}$ ori *mâine.*
Merg la târg *luni*$_{[,]}$ deci *mâine.*

c) când sunt aşezate între subiect şi predicat, iar subiectul se află înainte de predicat:

Povestea$_{[,]}$ *în momentul* acela$_{[,]}$ îi înfiorase inima.

d) când sunt aşezate între subiect şi predicat, predicatul aflându-se înainte de subiect şi se insistă asupra lor:

Se aud$_{[,]}$ *acum*$_{[,]}$ zgomote puternice.

e) când sunt aşezate la începutul propoziţiei şi nu se insistă asupra lor:

Mâine$_{[,]}$ vom merge acolo.

f) când sunt aşezate înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complementelor:

Îl vezi *mâine*$_{[,]}$ pe Mihai.

g) când sunt exprimate prin verbe şi sunt antepuse termenului regent:

Plimbându-se prin parc$_{[,]}$ s-a întâlnit cu el.

Complementele circumstanţiale de timp nu se despart prin virgulă în următoarele situaţii:

a) când sunt coordonate prin conjuncţia copulativă ori prin conjuncţiile disjunctive *sau, ori* nefolosite la primul termen:

Concursul are loc *astăzi* şi *mâine.*
Vine *azi* sau *mâine.*

b) când sunt aşezate între subiect şi predicat, subiectul aflându-se după predicat şi nu se insistă asupra lor (a complementelor):

Pleacă *mâine* toţi.

c) când sunt aşezate la începutul propoziţiei şi se insistă asupra lor:

Mâine mă voi duce acolo.

d) când apar corelate:

A stat *de ieri până astăzi.*

e) când stau imediat după termenul regent:

A sosit *ieri.*

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE TIMP SAU TEMPORALĂ (CT)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţială de timp sau temporală este propoziţia subordonată care îndeplineşte, în frază, funcţia de complement circumstanţial de timp, arătând timpul în care se petrece acţiunea din regentă sau se manifestă o însuşire;

Păsările călătoare se întorc *primăvara.*

PP CT
Păsările călătoare *se întorc* [1]/ (când) *vine* primăvara.[2]/

Ea determină din regentă un verb sau locuţiune verbală, o interjecţie predicativă, un adjectiv ori un adverb:

PP CT
A sosit [1]/(când) îmi *terminasem* lecţiile [2]/.

PP CT
Şi-a adus aminte [1]/ tocmai (când) *a ajuns* acasă [2]/.

PP CT
Hai [1]/(după ce) *învaţi* [2]/.

PP CT PP
Victorioasă [1a]/ (când) *a jucat* în deplasare [2]/, acum *a fost înfrântă* acasă [1b]/.

CT PP
Astăzi [1a]/ (când) *ai venit* la mine, [2]/ *nu eram* acasă.[1b]/

Răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complementul circumstanţial de timp, în funcţie de conţinutul său: *când?* (momentul sau perioada acţiunii), *de când?* (începutul acţiunii), *până când?* (sfârşitul sau limita în timp a acţiunii), *cât timp?* (durata acţiunii).

Propoziţia subordonată circumstanţială temporală poate exprima faţă de regentă:

a) *un raport de anterioritate*, când acţiunea din regentă se petrece înaintea celei din temporală:

A plecat [1]/ (până să) *vină* celălalt [2]/.

b) *un raport de posterioritate*, când acţiunea din regentă se petrece după cea din subordonată:

A venit [1]/ (după ce) *plecaseră* ceilalţi [2]/.

c) *un raport de simultaneitate*, când acţiunea din regentă are loc în acelaşi timp cu cea din subordonată:

A venit [1]/ (când) *plecau* în oraş [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Temporala se introduce prin:

1. *adverbele relative când* (cu sau fără prepoziţie), *cât* (cu sensul "cât timp"), şi adverbele nehotărâte compuse: *oricând, orişicând:*

(Când) *a venit,* [1]/ *nu* l-*a găsit* [2]/.
(De când) *este* la noi la şcoală [1]/, *învaţă* bine [2]/.
(Cât) *a stat* aici, [1]/ *n-a scos o vorbă* [2]/.
Îl *poţi* vedea [1]/ (oricând) *vrei* [2]/.

Temporala introdusă prin adverbul relativ *când* poate fi inversă, fiind principală din punct de vedere logic, pe când propoziţia principală regentă este, din punct de vedere logic, circumstanţială de timp:

Ajunsesem la gară [1]/ (când) *am constatat* lipsa valizei [2]/.
(apud Avram, *Gramatica,* p. 352)

Când temporala este inversă, adverbul relativ poate fi urmat de *deodată, (numai) iaca, iată.*

2. *conjuncţiile subordonatoare până (nu), dacă, de, că* (numai pentru temporale inverse, în regenta formală apărând verbe ca *a nu apuca, a nu sfârşi, a nu trece* urmate de cuvinte care exprimă noţiuni temporale şi adverbe ca *(de) abia, bine, încă, tocmai):*

L-*a sărutat* [1]/(până) *a podidit-o* un plâns amarnic [2]/.
"(Dacă) *a văzut* aşa, [1]/ nora împăratului *s-a* mai *domolit.*"
(Rădulescu Codin, L 14; apud *GA,* II, p. 297)

N-apucase [1]/ bine *(să) intre* pe uşă, [2]/ (că) *a* şi *fost căutat* la telefon [2]/.
(apud Avram, *Gramatica,* p. 352)

3. *locuţiunile conjuncţionale subordonatoare (mai) înainte (ca...) să, când să, pe când să, până ce, până când, până să, pentru când, pe când, după ce, după că, dupa ce că, o dată ce, imediat ce, (de) îndată ce, pe dată ce, cât ce, de cum, de pe când, în timp ce, în vreme ce, câtă vreme, cât timp, până cât, pe măsură ce, (ori) de câte ori:*

A sunat cineva [1]/ (mai înainte ca) tu *(să) pleci* [2]/.,
(După ce) i-*a întâlnit,* [1]/ *s-a înapoiat* [2]/.
(Ori de câte ori) *plouă,* [1]/ îşi *ia* umbrela.[2]/

Cu valoare de conjuncţii (locuţiuni conjuncţionale) sunt folosite şi adverbele *cum* (cu sensul "îndată ce") şi *unde* (cu sensul "îndată ce"), în vorbirea populară:

CT PP
(Cum) îl *văzu,* [1]/ îl şi *cunoscu* [2]/.

CT
"(Unde)-şi *auzea,* [1]/

PP
Din curteni *ieşea,* [2]/

PP
Domnului *vorbea.* 3/
(apud, *GA,* II, p. 297)

Scanned with OKEN Scanner

4. *pronume sau adjective relative ori nehotărâte* precedate sau nu de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale:

Au sosit [1]/(înaintea cui) *doreau* [2]/. (G. cu prep.-pron. relativ)
Au sosit [1]/ (înaintea oricui) *doreau* [2]/. (pron. neh. în G. cu prep.)
Te-*am aşteptat* [1]/ până la (ce) oră *aţi stabilit* [2]/.
(adjectiv pron. rel. în Ac.)

Am ajuns [1]/ (după cine) *fusese trimis* de tine [2]/. (pron. rel. în Ac.)
(apud Avram, *Gramatica*, p. 350)

N-am să te uit [1]/ (câte) zile *voi avea* [2]/. (ibid., p. 351)
(adjectiv pron. rel. în Ac. fără prepoziţie)

Uneori temporala se introduce prin adverbul *ce*, sinonim cu *cât:*

A stat [1]/ (ce) *a stat* [2]/.
(cât)

Locuţiunile conjuncţionale menţionate anterior sunt specifice subordonatei temporale.

Acest tip de subordonată se mai poate recunoaşte şi după elementele corelative aflate în regentă: *şi, imediat, îndată, deodată, cum* (numai în corelaţie cu relatorul *cum*), *atunci, abia, doar, nici nu, numai ce, pe urmă, apoi, de atâtea ori.*

(Cum) l-*a văzut*, [1]/ **cum** l-*a cunoscut* [2]/.
(Îndată ce) l-*a întâlnit*, [1]/ **imediat** i-*a sărit de gât* [2]/.
(Când) *ai venit* tu, [1]/ **doar** ce *sosisem* şi eu [2]/.

C. TOPICA

Topica temporalei este liberă. Ea poate sta înainte de regentă, după aceasta sau poate fi intercalată între termenii ei:

(Când) *ajungi* acolo, [1]/ *să*-l *cauţi* [2]/.
Vino [1]/ (când) *vrei* [2]/.

Ajungând acolo [1a]/ (când) *s-a înserat*, [2]/ *nu* l-*am* mai *căutat* [1b]/.

D. PUNCTUAŢIA

Punctuaţia temporalei depinde în primul rând de importanţa circumstanţei exprimate, apoi de topică sau de prezenţa altor unităţi sintactice.

Temporala se desparte prin virgulă când nu exprimă o circumstanţială esenţială pentru regentă şi nu se desparte când circumstanţa este definitorie:

(Când) *vrea*$_{[,]}$ [1]/ *vine* [2]/.
Vine [1]/ (când) *vrea* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Propoziţia circumstanţială de timp aşezată după regentă se desparte prin virgulă, dacă regenta se termină cu un complement circumstanţial cu sau fără determinări:

Vine în fiecare zi acolo$_{[,]}$ [1]/ (când) *se plictiseşte* acasă [2]/.

Când este aşezată înaintea regentei, se desparte obligagtoriu prin virgulă, dacă are un corelativ în regentă:

(Când) te *vei hotărî*$_{[,]}$ [1]/ **atunci** *să vii* [2]/.

Dacă este intercalată între termenii regentei, temporala se izolează între virgule, atunci când este aşezată înaintea predicatului regentei:

Românii$_{[,]}$ [1a]/ (până *să) observe* duşmanii$_{[,]}$ [2]/ *ajunseseră* aproape de taberele acestora [1b]/.

Temporalele coordonate între ele respectă aceleaşi reguli ca şi complementele circumstanţiale de timp coordonate.

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza sintactică şi morfologică a complementelor circumstanţiale de timp:

a) "Huţu însă nici acum nu mergea iute. El era băiet de cinci ani când plecase maică-sa, o ţinea bine minte, şi, precum a aşteptat zece ani ca să o vadă, mai putea să aştepte încă cinci minute."

(Ion Slavici, *Budulea Taichii*)

b) "Mă trezeşte mama într-o dimineaţă din somn, cu vai nevoie, zicându-mi:
— Scoală-te, duglişule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc şi să te spurce, ca să nu-ţi meargă bine toată ziua?... Căci aşa ne amăgea mama cu o pupăză care-şi făcea cuib, de mulţi ani, într-un tei foarte bătrân şi scorburos, pe coasta dealului, la moş Andrei, fratele tatei cel mai mic. Şi numai ce-o auzeai vara: Pu-pu-pup! Pu-pu-pup! dis-dimineaţă, în toate zilele de vuia satul."

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

c) "În trenul acesta, încă înainte de a ajunge in inima Ţării Moţilor, am văzut două lucruri minunate. Am văzut o femeie mâncând un măr şi felul cum moţii privesc munţii. Pe urmă n-am mai văzut nimic atât de adânc, atât de revelator."

(Geo Bogza, *Anii împotrivirii*)

d) "De atunci, de când venise nu mai voia să ştie de nimic decât de cai, care îi plăcuseră de mic şi pe care îi îngrijea de dimineaţă până seara."

(Marin Preda, *Moromeţii*)

e) "Pe-aici când plouă, plouă îndesat,
Nu ţine ca la noi un ceas ori două..."

(G. Topârceanu)

2. Precizaţi funcţia sintactică şi valoarea morfologică ale cuvintelor subliniate în exemplele de mai jos:

Noaptea a nins. *În noaptea* aceasta a nins. *Noaptea* liniştită coboară încet peste sat. *Vara* viitoare plec la bunici. *Vara* plec la bunici. *Vara* este anotimpul concediilor. *Dimineaţa* ne pregătim pentru şcoală. Mergem la cursuri în fiecare *dimineaţă*. *Dimineaţa* luminoasă ne bate în ferestre. Este *dimineaţă*. *Iarna nopţile* sunt lungi. *În nopţile de iarnă* temperatura este scăzută. Mie îmi place *primăvara*, anotimpul florilor. *Nopţile de primăvară* sunt fascinante. Au avut de suferit *de-a lungul timpului*. S-au oprit *de-a lungul drumului*.

3. Alcătuiţi propoziţii în care complementele circumstanţiale de timp să fie exprimate prin:

a) substantiv în cazurile genitiv şi acuzativ precedat de prepoziţiile: *înaintea, în, la* şi locuţiunile prepoziţionale *în vremea, în cursul;*

b) pronume personal în cazul dativ precedat de prepoziţie sau locuţiune prepoziţională;

c) verb la infinitiv şi gerunziu;

d) adverb şi locuţiune adverbială.

4. Construiţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

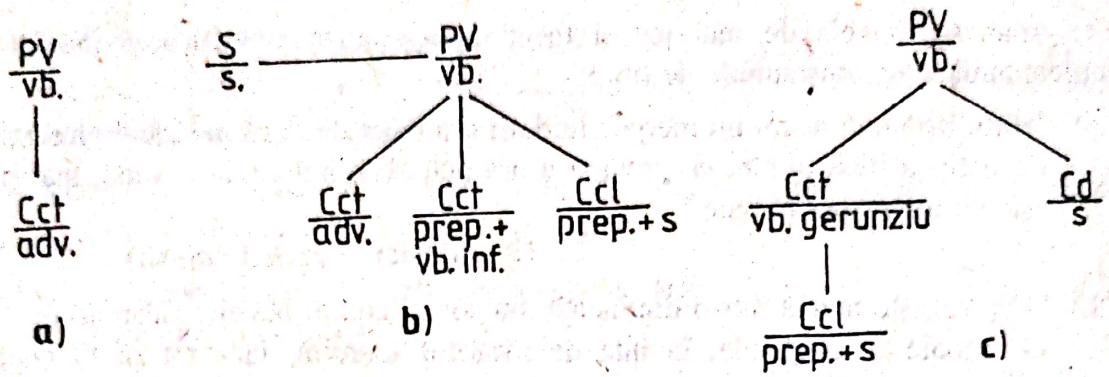

a) b) c)

5. Subliniaţi complementele circumstanţiale de timp din propoziţiile de mai jos şi transformaţi-le apoi în propoziţii subordonate temporale:

Înainte de plecare, am trecut pe la bunici.
Ajungând acasă, le-am scris o scrisoare.
Am ajuns la şcoală înaintea celorlalţi.
În timpul explicaţiilor, elevii iau notiţe.

6. Analizaţi frazele de mai jos arătând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele. Explicaţi punctuaţia subordonatelor temporale.

a) "Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sai cu dânsa de sub streşina casei şi mă duc de-a dreptul în târgul vitelor..."

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

b) "Mai mult încă, ţi se pare că cele două poloboace de apă şi cele nouă cuptoare de pâne, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, n-aveau să-ţi fie de ajuns, până ce ţi-a fi dat să vezi o faţă de om."

(C. Hogaş)

c) "Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, pe care o ai de la tată-tău şi, cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să şi dai de grădina ursului."

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

d) "Aici nu se vede nici un copac care să-şi arunce umbra peste smârcurile care prind deasupra sfoiag verde, toamna, când nu mai contenesc ploile."

(Zaharia Stancu, *Desculţ*)

e) "Era scris ca cel mai frumos dintre veacuri să asfinţească în sânge şi, când, după câteva luni, vedeam trecând în pas, între fulgerări de cuşme frigiene, capul doamnei Lamballe, înţelegând că timpul nostru trecuse şi că, în curând, avea să stârnească şi să cadă pradă nimicirii tot ce ne fusese drag pe lume, ne acopeream feţele şi piream pentru totdeauna."

(M. I. Caragiale)

Scanned with OKEN Scanner

7. Precizaţi felul subordonatelor introduse prin adverbul relativ *când:*

Ştiu când vor veni.
Nu se ştie când au plecat.
Aştept clipa când se vor înapoia.
Problema este când vor sosi din străinătate.
Merg la şcoală când îmi termin lecţiile.
Mă gândesc când să plec în oraş.

8. Formulaţi fraze în care subordonata *cum scrii* să fie subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă şi temporală.

9. Alcătuiţi fraze în care temporalele să fie introduse prin:
a) adverbele relative *când, cât;*
b) locuţiunile conjuncţionale *până ce, imediat ce;*
c) pronume (adjectiv) relativ în acuzativ şi genitiv.

10. Alcătuiţi trei fraze în care să aveţi propoziţii temporale cărora să le corespundă un corelativ în regentă:

11. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor:

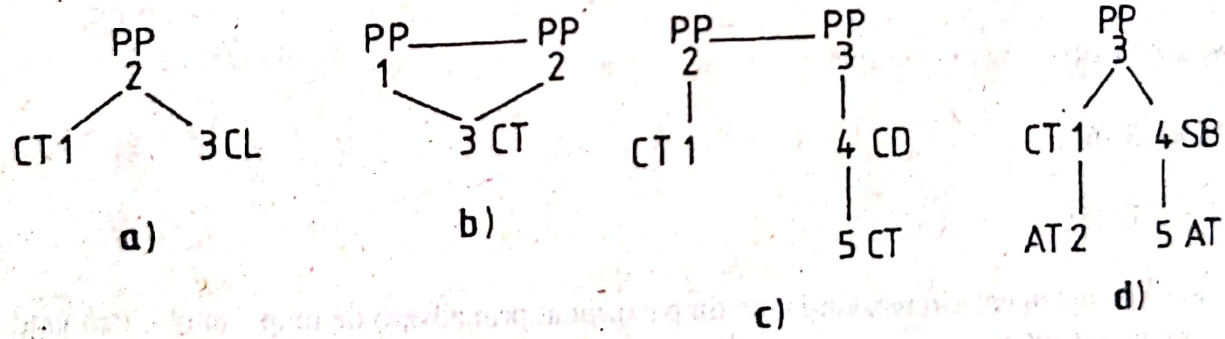

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a) "Huţu (însă) nici acum *nu mergea* iute [1]/.
El *era băiat* de cinci ani [2]/ (când) *plecase* maică-sa, 3/ o *ţinea* bine *minte*, [4]/ (şi), [5a]/ (precum) *a aşteptat* zece ani [6]/ (ca *să*) o *vadă*, [7]/ mai *putea* [5b]/ *(să) aştepte* încă cinci minute [8]/.

(Ion Slavici, *Budulea Taichii*)

P1 = PP independentă

P2 = PP

P3 = CT inversă(2) - cop.juxt.

P4 = PP

P5 = PP — cop. *şi*

P6 = CM (8)

P7 = CS (6)

P8 = CD (5)

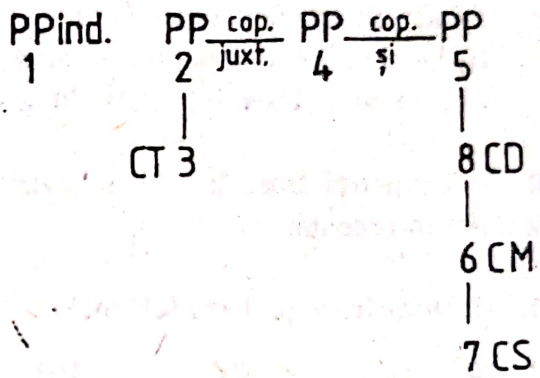

acum - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb de timp, simplu, fără grad de comparaţie;

când - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb relativ, de timp, simplu, fără grad de comparaţie, introduce o temporală;

zece ani - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., fără prepoziţie, nearticulat, precedat de numeral cardinal propriu-zis, simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ani* - masculin, plural, Ac.;

Observaţie:
Cuvântul *zece* poate fi analizat aparte ca atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, simplu, cu valoare adjectivală.

încă cinci minute - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., fără prepoziţie, nearticulat, precedat de numeral cardinal propriu-zis, simplu, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *minute* - neutru, plural, Ac., - şi de adverbul de mod, simplu, *încă;*

Observaţie:
Cuvintele *încă* şi *cinci* pot fi analizate aparte având funcţii sintactice de complement circumstanţial de mod şi, respectiv, de atribut adjectival.

Scanned with OKEN Scanner

b) "Mă *trezeşte* mama într-o dimineaţă din somn, cu vai-nevoie, zicându-mi: [1]/ - *Scoală*, duglişule, înainte de răsăritul soarelui [2]/; iar *vrei* [3]/ *(să)* te *pupue* cucul armenesc [4]/ (şi) *(să)* te *spurce* [5]/, (ca *să*) *nu*-ţi *meargă* bine toată ziua?... [6]/ (Căci) aşa ne *amăgea* mama cu o pupăză [7]/ (care)-şi *făcea* cuib, de mulţi ani, într-un tei foarte bătrân şi scorburos, pe coasta dealului, la moş Andrei, fratele tatei cel mai mic [8]/. (Şi) numai ce-o *auzeai* vara Pu-pu-pup! Pu-pu-pup! - dis-dimineaţă, în toate zilele [9]/, (de) *vuia* satul [10]/."

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

P1 = PP independentă

P2 = PP

P3 = PP

cop.juxt.

P4 = CD (3)

P5 = CD (3)

cop. şi

P6 =CNS (5)

P7 = CZ izolată (1)

P8 = AT (7)

P9 = PP

P10 = CNS (9)

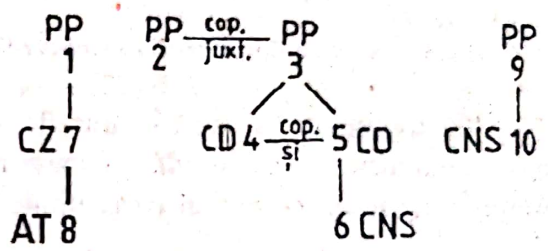

într-o dimineaţă - complement circumstanţial de timp exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia *întru*, articulat cu articolul nehotărât proclitic *o*;

înainte de răsăritul - complement circumstanţial de timp exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *înainte de*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;

toată ziua - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., fără prepoziţie, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*, precedat de adjectivul pronominal nehotărât simplu *toată*, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ziua - feminin, singular, Ac.

Observaţie:
Cuvântul *toată* poate fi analizat şi aparte ca atribut adjectival.

de mulţi ani - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin substantivul comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia *de*, nearticulat şi însoţit de adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ani* - masculin, plural, Ac., grad pozitiv.

Observaţie: Adjectivul *mulţi* poate fi analizat şi aparte ca atribut adjectival.

vara - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb de timp simplu, fără grad de comparaţie, provenit din substantiv;

dis-dimineaţă - complement circumstanţial de timp exprimat prin locuţiune adverbială de timp;

în toate zilele - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-le* şi însoţit de adjectivul pronominal nehotărât simplu *toate*, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *zilele* - feminin, plural, Ac.;

Observaţie:
Cuvântul *toate* poate fi analizat şi ca atribut adjectival.

c) "În trenul acesta, încă înainte de a ajunge în inima Ţării Moţilor, *am văzut* două lucruri minunate [1]/. *Am văzut* o femeie mâncând un măr şi felul [2]/ (cum) moţii *privesc* munţii [3]/. Pe urmă *n-am* mai *văzut* nimic atât de adânc, atât de revelator [4]/.

(Geo Bogza)

P1 = PP independentă

P2 = PP

P3 = AT (2)

P4 = PP independentă

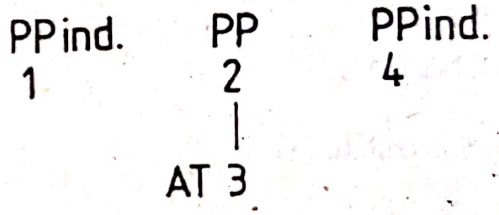

Observaţie:
Propoziţia a doua poate fi interpretată ca atributivă apozitivă izolată prin punct de regenta P_1, deoarece explică substantivul *lucruri*. În locul punctului puteau fi folosite două puncte [:].

înainte de a ajunge - complement circumstanţial de timp exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjungarea a III-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - infinitiv -, timpul prezent, precedat de locuţiunea prepoziţională *înainte de;*

pe urmă - complement circumstanţial de timp exprimat prin locuţiune adverbială de timp.

d) De atunci, [1a]/ (de când) *venise* [2]/ *nu* mai *voia* [1b]/ *(să) ştie* de nimic decât de cai [3]/, (care) îi *plăcuseră* de mic [4]/ (şi) (pe care) îi *îngrijea* de dimineaţă până seara [5]/.

(M. Preda)

P1 = PP

P2 = CT (1)

P3 = CD (1)

P4 = AT (3)

P5 = AT (3)

cop. şi

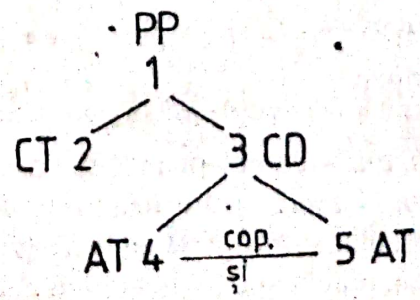

de atunci - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb de timp, simplu, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie;
de când - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb relativ, de timp, simplu, precedat de prepoziţia simplă *de*, fără grad de comparaţie, introduce o temporală;
de mic - complement circumstanţial de timp exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de;*
de dimineaţă până seara - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin adeverbe de timp simple, provenite din substantive, precedate de prepoziţiile *de* şi *până*, fără grad de comparaţie;

Observaţie:
Se poate face şi analiza separată, interpretându-le ca două complemente circumstanţiale de timp diferite: *de dimineaţă* (de când?), *până seara* (până când?)

e) "Pe-aici [1a]/ (când) *plouă* [2]/, *plouă* îndesat [1b]/.
Nu ţine ca la noi uu ceas ori două... [3]/
(G. Topârceanu)

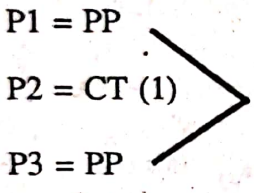

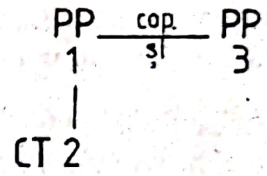

când - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb relativ, de timp, simplu, fără grad de comparaţie, introduce o temporală;
un ceas - complement circumstanţial de timp dezvoltat exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., fără prepoziţie, precedat de numeralul cardinal propriu-zis, simplu *un*, cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat *ceas* - neutru, singular, Ac.

Observaţie:
Numeralul *un* poate fi analizat şi aparte ca atribut adjectival.

două - complement circumstanţial de timp exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, simplu, cu valoare substantivală, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., fără prepoziţie.

2

noaptea - complement circumstanţial de timp (adverb de timp);
(în) noaptea - complement circumstanţial de timp (substantiv în Ac.);
noaptea - subiect simplu (substantiv în N.);
vara - complement circumstanţial de timp (substantiv în Ac.);
vara - complement circumstanţial de timp (adverb de timp);
vara - subiect simplu (substantiv în N.);
dimineaţa - complement circumstanţial de timp (adverb de timp);
(în)... dimineaţă - complement circumstanţial de timp (substantiv în Ac.);
dimineaţa - subiect simplu (substantiv în N.);
dimineaţă - subiect simplu (substantiv în N.);

Scanned with OKEN Scanner

Observaţie:
Verbul *a fi* este predicativ şi, în astfel de construcţii, substantivul care îi urmează are funcţie sintactică de subiect (vezi *GA*, II, p. 100).

iarna - complement circumstanţial de timp (adverb de timp);
nopţile - subiect simplu (substantiv în N.);
(în) nopţile - complement circumstanţial de timp (substantiv în Ac.);
(de) iarnă - atribut substantival prepoziţional (substantiv în Ac.);
primăvara - substantiv simplu (substantiv în N.);
nopţile - subiect simplu (substantiv în N.);
de primăvară - atribut substantival prepoziţional (substantiv în Ac.);
de-a lungul timpului - complement circumstanţial de timp (substantiv în G. precedat de locuţiunea prepoziţională *de-a lungul)*;
de-a lungul drumului - complement circumstanţial de loc (substantiv în G. precedat de locuţiunea prepoziţională *de-a lungul)*.

3.

a) Am ajuns la stadion *înaintea prietenului* meu. (G.)
În vacanţă merg la bunici (Ac.)
La toamna viitoare merge la şcoală. (Ac.)
Toate acestea s-au petrecut *în vremea războiului*. (G.)
În cursul acestui *an* universitar vor susţine zece examene. (G).

b) Ai ajuns acolo *înainte-i*. (D. posesiv)
Bunicule, *în vremea-ţi* se întâmplau adevărate minuni. (D. posesiv)

c) *Înainte de apleca* să treci pe la mine. (infinitiv)
Mergând pe bulevard, s-a întâlnit cu un prieten. (gerunziu)

d) *Mâine* plec la munte. (adverb)
Din vreme în vreme se abătea pe aici un haiduc cu ceata lui. (locuţiune adverbială)

4.

a) Soseşte astăzi.
b) Mihai a trecut ieri, până a pleca, pe la şcoală.
c) Mergând spre şcoală, a cumpărat o carte.

5.

Înainte de plecare, am trecut pe la bunici.

CT PP
(Până *să) plec*, [1]/ *am trecut* pe la bunici [2]/.

Ajungând acasă, le-am scris o scrisoare.

CT PP
(Când) *am ajuns* acasă, [1]/ le-*am scris* o scrisoare [2]/.

Am ajuns la şcoală *înaintea celorlalţi*.

PP CT
Am ajuns la şcoală [1]/ (până *să) ajungă* ceilalţi [2]/.

În timpul explicaţiilor, elevii iau notiţe.

CT PP
(În timp ce) *se explică*, [1]/ elevii *iau* notiţe [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

6.

a) Eu, fiind ascuns în cămară, [1a]/ (cum) *aud* unele ca aceste [2]/, iute *mă sui* în pod, [1b]/ *umflu* pupăza [3]/ (de unde) *era*, [4]/ *sai* cu dânsa pe sub ştreşina casei [5]/ (şi) *mă duc* de-a dreptul în târgul vitelor [6]/.

(Ion Creangă)

P_1 - *Eu, fiind ascuns în cămară,... iute mă sui în pod* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *cum aud unele ca aceste* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *mă sui*, introdusă prin adverbul relativ *cum* cu valoare de conjuncţie; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *umflu pupăza* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, coordonată copulativ prin juxtapunere cu P_1, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *de unde era* - propoziţie subordonată circumstanţială de loc, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *de unde*, determină verbul *umflu*, introdusă prin adverbul relativ *unde* precedat de prepoziţia simplă *de;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *sai cu dânsa pe sub ştreşina casei* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P_3 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *şi mă duc de-a dreptul în târgul vitelor* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

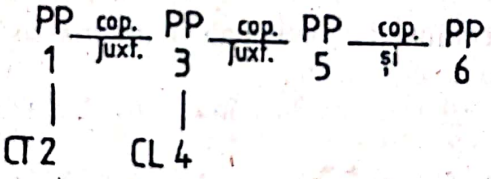

Propoziţia subordonată temporală (P_2) este izolată între virgule, deoarece este intercalată între termenii regentei şi stă înaintea predicatului acesteia.

b) "Mai mult încă ţi *se pare* [1]/ (că) cele nouă ploboace de apă şi cele nouă cuptoare de pâne, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, *n-aveau să-ţi fie de ajuns*, [2]/ (până ce) ţi-*a fi dat* [3]/ *(să) vezi* o faţă de om [4]/."

(C. Hogaş)

P_1 - *Mai mult încă ţi se pare* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *că cele două poloboace de apă şi cele nouă cuptoare de pâne, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, n-aveau să-ţi fie de ajuns* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *se pare*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_3 - *până ce ţi-a fi dat* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, regentă pentru P_4, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *până când*, determină verbul *n-aveau să fie de ajuns* (la viitor popular perifrastic), introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *până ce;* enunţiativă potenţială neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *să vezi o faţă de om* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *ar fi dat* (la diateza pasivă şi impersonalizat prin pronumele personal *ţi* în D.), introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

PP 1 | SB 2 | CT 3 | SB 4

Propoziţia temporală (P_3) este aşezată după regentă, dar se desparte prin virbulă de aceasta deoarece nu exprimă o circumstanţă esenţială pentru regentă.

c) *"Îmbracă*-te iute în pielea cea de urs, [1]/ (pe care) o *ai* de la tată-tău [2]/ (şi) [3a]/, (cum) *îi ajunge* în răscrucile drumului, [4]/ *ai să* şi *dai* de grădina ursului [3b]/.

(Ion Creangă)

P_1 - *îmbracă-te iute în pielea cea de urs* - propozitie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *pe care o ai de la tată-tău* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *pielea;* introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *pe;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *şi... ai să şi dai de grădina ursului* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *cum îi ajunge la răscrucile drumului* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *ai să dai* (la viitor popular perifrastic), introdusă prin adverbul relativ *cum* (cu valoare de conjuncţie); enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

PP 1 — cop. şi — PP 3 | AT 2 | 4 CT

Propoziţia temporală (P_4) este izxolată între virgule, deoarece este intercalată între părţile regentei.

d) "Aici *nu se vede* nici un copac [1]/ (care) *să*-şi *arunce* umbra peste smârcurile [2]/ (care) *prind* deasupra sfoiag verde, toamna [3]/, (când) *nu* mai *contenesc* ploile [4]/."

(Z. Stancu, *Desculţ*)

P_1 - *Aici nu se vede nici un copac* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_2 - *care să-şi arunce umbra peste smârcurile* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *copac*, introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *care prind deasupra sfoiag verde, toamna* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_4, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *smârcurile*, introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *când nu mai contenesc ploile* - propoziţie subordonată temporală, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *prind* (sau adverbul *toamna*), introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţaitivă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

PP 1 | AT 2 | AT 3 | CT 4

Deşi este aşezată după regentă, temporala (P_4) se desparte prin virgulă de aceasta, deoarece regenta se termină cu un complement circumstanţial *(toamna)*, având pe lângă acesta rol apozitiv;

Scanned with OKEN Scanner

e) *"Era scris* [1]/ (ca) cel mai frumos dintre veacuri *(să) asfinţească* în sânge [2]/ (şi), [3a]/ (când), după câteva luni, *vedeam* trecând în pas, între fulgerări de cuşme frigiene, capul doamnei Lamballe [4]/, înţelegând [3b]/ (că) timpul nostru *trecuse* [5]/ (şi) (că), în curând, *avea să stârnească* [6]/ (şi)√ *să cadă* pradă nimicirii tot [7]/ (ce) ne *fusese drag* pe lume, [8]/ ne *acopeream* feţele [3c]/ (şi) *piream* pentru totdeauna [9]/."

√că avea (M. I. Caragiale)

P_1 - *Era scris* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *ca cel mai frumos dintre veacuri să asfinţească în sânge* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce*,determină verbul impersonal pasiv *era scris*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare compusă *ca..: să;* enunţaitivă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *şi,... înţelegând... ne acopeream feţele* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, P_5, P_6 şi P_7, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *când, după câteva luni, vedeam trecând în pas între fulgerări de cuşme frigiene, capul doamnei Lamballe* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *acopeream*, introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zişă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *că timpul nostru trecuse* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul personal şi tranzitiv *înţelegând*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *şi că, în curând, avea să stârnească* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *înţelegând*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că*, coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *şi să cadă pradă nimicirii tot* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_8, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul predicativ şi personal *înţelegând*, se subînţeleg elementul subordonator (conjuncţia simplă *să*) şi auxiliarul *avea* (din alcătuirea viitorului popular perifrastic *(avea) să cadă)*, coordonată copulativ cu P_6 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *ce ne fusese drag pe lume* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *care*, determină pronumele nehotărât *tot*, introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *şi pieream pentru totdeauna* - propoziţie principală coordonată copulativ cu P_3 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

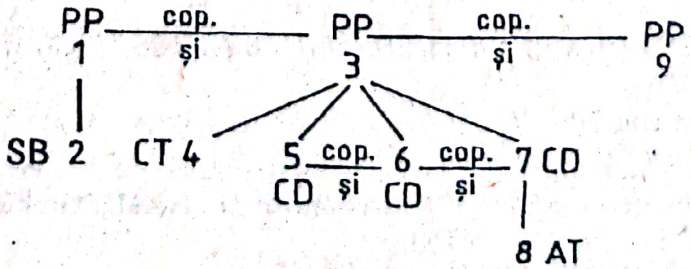

Temporala P_4 este izolată între virgule, deoarece este intercalată între părţile regentei şi se află înaintea predicatului din regentă.

PP CD
7. *Ştiu* [1]/ (când) *vor veni* [2]/.

PP SB
Nu se ştie [1]/ (când) *au plecat* [2]/.

PP AT
Aştept clipa [1]/ (când) *se vor înapoia* [2]/.

PP AT
Problema *este* [1]/ (când) *vor sosi* din străinătate [2]/.

PP CT
Merg la şcoală [1]/ (când) îmi *termin* lecţiile [2]/.

PP CI
Mă gândesc [2]/ (când) *să plec* în oraş [2]/.

8.
SB: *Mă uimeşte* [1]/ (cum) *scrii* [2]/.
PR: Preocuparea mea *este* [1]/ (cum) *scrii* [2]/.
CD: Te *întreb* [1]/ (cum) *scrii* [2]/.
CI: *Mă mir* [1]/ (cum) *scrii* [2]/.
CT: (Cum) *scrii*, [1]/ *te* şi *duci* la joacă [2]/.

9.
a) *Vine* la mine [1]/ (când) *poate* [2]/.
A stat [1]/ (cât) *a vrut* [2]/.

b) (Până ce) te *îmbraci*, [1]/ *te anunţ* [2]/.

c) *Vino* [1]/ la (ce) oră *doreşti* [2]/. (adj. pron. relativ în Ac.)
Au sosit [1]/ (înaintea cui) *a plecat* mai devreme [2]/. (pron. relativ în G.)

10. **Atunci** *te-ai dus* [1]/, (când) *ţi-am spus* eu [2]/.
(Cum) *a fost gata*, [1]/ **cum** *a pornit* [2]/.
(Cum) *a aflat* de pericol, [1]/ *a* **şi** *zbughit-o* [2]/.

11.
CT PP CL
a) (Când) îl *întâlneşti*, [1]/ *trimite*-l [2]/ (unde) *ţi-am spus* [3]/.

PP PP CT(1,2)
b) *Scrie* [1]/ (şi) *învaţă* [2]/(când) *are chef* [3]/.

CT(2) PP PP CD(3)
c) (Când) ne-*am întâlnit*, [1]/ *s-a bucurat* [2]/ (şi) mi-*a spus* [3]/ (că) *vine* la noi [4]/
CT(4)
(când) *va lua* concediu [5]/.

CT(3) AT(1) PP
d) (Când) *vei merge* la examanul [1]/ (pe care) îl *ai* curând, [2]/ trebuie [3]/
SB(3) AT(4)
(să) *ţii cont* de sfatul [4]/ (ce) ţi l-*am dat* [5]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE MOD

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial de mod este partea secundară de propoziţie care arată cum se desfăşoară o acţiune sau cum se prezintă o însuşire, conformitatea cu ceva ori evaluarea cantitativă a unei acţiuni sau a unei însuşiri.

Acest complement determină:

1. *un verb sau locuţiune verbală* la un mod predicativ (personal) sau nepredicativ (nepersonal):
   Se întreaptă *agale* spre şcoală.
   Intrând *repede*, i-a speriat pe ceilalţi.
   Şi-a dat seama *uşor* de cele întâmplate.
2. *o interjecţie predicativă!*
   Hai *mai repede*.
3. *un adjectiv:*
   E *aşa de* încântătoare...
4. *un adverb:*
   Vorbeşte *cam* încet.

Complementul circumstanţial de mod răspunde de regulă la întrebările *cum? în ce fel? în ce mod? cât? cât de?*

B. CLASIFICARE

Deoarece circumstanţierea modală poate fi făcută independent, prin evaluarea cantitativă sau prin raportare la un alt obiect (prin comparaţie), acest complement este de mai multe feluri:

I. *Complementul circumstanţial de mod propriu-zis*, care exprimă felul, inclusiv progresia acţiunii sau a însuşirii, fără raportare la altceva, sau conformitatea cu ceva şi determină un verb (locuţiune verbală), o interjecţie predicativă, un adjectiv sau un adverb (vezi exemplele anterioare, *A*).

II. *Complementul circumstanţial de mod de măsură*, care determină un verb sau un adjectiv şi arată "evaluarea cantitativă în unităţi convenţionale a unei acţiuni sau a unei însuşiri prin informaţii referitoare la dimensiune, greutate, capacitate, temperatură, preţ" (Avram, *Gramatica*, p. 308):

   Preţurile au crescut *cu 25%*
   Covorul era lung *de doi metri*.

Scanned with OKEN Scanner

III. *Complementul circumstanţial de mod comparativ*, care determină un verb (o locuţiune verbală), un adjectiv sau un adverb şi "exprimă felul acţiunii sau al însuşirii prin raportare la alt obiect care constituie termenul unei comparaţii" (Avram, *Gramatica*, p. 309):

Se comportă *ca un om* matur.
Era înalt *cât casa*.
Aleargă repede *ca vântul*.

În funcţie de termenul determinat şi de gradul de comparaţie al acestuia, complementele circumstanţiale de mod comparative sunt de două feluri:

1. *de egalitate*, când determină un verb sau un adjectiv, respectiv un adverb la gradul comparativ de egalitate:

Muncim *ca şi voi*.
Învăţăm la fel de bine *ca voi*.

2. *de inegalitate*, când determină un adjectiv sau un adverb la gradul comparativ de superioritate sau de inferioritate ori la gradul superlativ relativ:

Îl iubeşte mai mult *decât pe tine*.

Unii specialişti consideră drept circumstanţiale modale de comparaţie şi complementele de tipul *doarme* **buştean**, deoarece ele provin "prin conversiunea substantivelor, realizată prin înlăturarea prepoziţiei". (Goian, *Probleme*, p. 145)

În această situaţie "pe primul plan trece valoarea generală modală (*îngheţat* **tun**, sau *alb* **colilie**; *A acţionat* **bărbăteşte**) (Avram, *Gramatica*, p. 309).

C. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul circumstanţial de mod se exprimă prin:

1. *substantiv* în cazurile:

a) *acuzativ* fără prepoziţie, cu valoare adverbială, ori însoţit de prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale *a, cu, după, din, dintru, fără, în, pe, la, prin, în conformitate cu, potrivit cu, în raport cu (de), în funcţie de* ş.a. (cel propriu-zis), ori de adverbele de comparaţie cu valoare de prepoziţie *ca (şi), cât (şi), decât* sau prepoziţiile *dintre, între, din* şi locuţiunile prepoziţionale *faţă de, în comparaţie cu, în chip de, la fel ca* (cel comparativ):

Dormea *buştean*.
Miroase *a busuioc*.
Ascultă *cu atenţie*.
Au acţionat *în conformitate cu planul* stabilit.
A fost promovat *în funcţie de rezultate*.
Vorbeşte *ca o moară* neferecată.
Este mai mare *decât Mihai*.
Este cel mai isteţ *din clasă*.

b) *genitiv* însoţit de prepoziţiile sau locuţiunile prepoziţionale *împotriva, în baza, în lumina, în temeiul, pe măsura* ş.a. (corelate cu adverbul *tot* sau cu locuţiunea adverbială *din ce în ce*, când exprimă progresia) (cel propriu-zis):

Înoată *împotriva curentului.*
Legea a fost adoptată *în temeiul Constituţiei.*
Pe măsura studiului asiduu, devenea tot mai pregătită.

c) *dativ* precedat de prepoziţiile *contrar, conform, potrivit* (cel propriu-zis), *aidoma, asemenea* sau fără prepoziţie (când determină adjectivele sau adverbele *inferior, superior, posterior, anterior, ulterior*) (cel comparativ):

A procedat *conform înţelegerii.*
S-a comportat *contrar aşteptărilor.*
A procedat *asemenea colegilor* săi.
Acest produs este inferior *produselor* indigene.

2. *substantive* nume de unităţi de măsură în cazul acuzativ, determinate de numerale, însoţite de prepoziţiile *de, cu, (până) la* (cele de măsură):
Soarele se urcase *de două suliţe* pe cer.

3. *adjective* în cazul acuzativ, precedate de adverbe (cel comparativ):

Era mai mult mort *decât viu.*

4. *numerale:*
a) *cu valoare adverbială* (cel propriu-zis):

L-a plătit *triplu.*
Munceşte *însutit.*
A frânt pâinea *în două.*
Porumbii erau prăşiţi *de-al doilea.*

b) *cu valoare substantivală* în cazul acuzativ, determinate de substantive precedate de prepoziţiile *de, cu (până) la* (cel de măsură):

Terenul este lung *de două sute de metri.*

c) *cu valoare substantivală* în cazurile:
- *acuzativ* precedat de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale, aceleaşi ca la substantive (cel propriu-zis şi cel comparativ):

Au acţionat *în conformitate cu cei patru.*
A acţionat *în funcţie de amândoi.*
A procedat *potrivit cu a doua* dintre legi.
Am procedat *ca şi cei doi (ca şi cel de-al doilea, ca amândoi, ca o treime* dintre ei).

- *genitiv* cu locuţiuni prepoziţionale - aceleaşi ca la substantive (cel propriu-zis):
Hotărârea a fost adoptată *în temeiul celei de-a doua* dintre legi.
- *dativ* (precedat de prepoziţii - aceleaşi ca la substantive (cel propriu-zis şi cel comparativ) sau fără prepoziţie (cel comparativ):

A acţionat *conform celor trei* dintre colaboratori.
A procedat *contrar celui de-al doilea (contrar amândurora).*
Era mai cumsecade *decât cei doi (decât al doilea, decât amândoi, decât o treime* dintre ei).
Era superior *celor trei (celui de-al treilea, amândurora, unei treimi* dintre ei).

5. *numerale adverbiale* (de repetiţie) - cel de măsură:

Este *de două ori* mai lung.

6. *pronume* în cazurile:

a) *acuzativ* precedat de prepoziţii, de locuţiuni prepoziţionale sau de adverbe comparative (cel propriu-zis şi cel comparativ) - aceleaşi ca la substantive.

Referatul a fost întocmit *în raport cu al vostru (într raport cu celălalt* etc.)
Am hotărât plecarea *în funcţie de voi (în funcţie de ceilalţi, în funcţie de ai noştri* etc.)
Este mai mare *decât tine (decât dumneata, decât ai noştri, decât acesta, decât toţi)*:
Decât cine e mai mare?
Nu ştiu [1]/ *decât cine* e mai mare [2]/.
Nu e mai mare *decât nici unul* dintre ei.

b) *genitiv* precedat de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale - aceleaşi ca la substantiv (cel propriu-zis):

Deşi curentul era puternic, ei înotau *împotriva lui.*
Efortul a fost mare, dar *pe măsura lui* au fost şi rezultatele.

c) *dativ* precedat de prepoziţii - aceleaşi ca la substantiv - (cel prorpriu-zis şi cel comparativ) sau fără prepoziţii (cel comparativ):

A procedat *contrar lor.*
Potrivit cui a acţionat?
Am hotărât *conform acelora.*
Am procedat *asemenea lui (asemenea dumnealui, asemenea acelora, asemenea alor noştri, asemenea tuturor* etc.)
Este inferior *lui (dumnealui, celuilalt, alor noştri* etc)

7. *verb* la modurile:

a) *infinitiv* precedat de prepoziţie (de obicei prepoziţia *fără*) - cel propriu-zis - sau de adverb comparativ (cel comparativ):

A plecat *fără a spune.*
A-ţi scrie temele e la fel de important *ca a învăţa.*

b) *gerunziu* (când acesta caracterizează o acţiune principală) - cel propriu-zis:

Venea *alergând.*

Când gerunziul exprimă însoţirea, are funcţie sintactică de element predicativ suplimentar:

Venea *cântând.*

c) *participiu* cu valoare adjectivală precedat de adverb comparativ (cel comparativ):

Rămase uimită *ca lovită* de trăsnet.

8. *adverbe* (locuţiuni adverbiale) fără prepoziţie (cel propriu-zis) sau precedate de adverbe comparative cu valoare de prepoziţie (cel comparativ):

Vorbeşte *repede.*
S-a dus acolo *cu de-a sila.*
Era la fel de fericită *ca ieri.*
E mai bine *decât acolo.*

9. *interjecţie:*

Şi o pornim *teleap-teleap.*

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

Complementul circumstanţial de mod stă de obicei după termenul regent, dar poate sta şi înaintea acestuia, când se insistă asupra lui:

Învaţă *bine*.
Bine ai procedat.

Insistenţa se poate reliefa şi prin intercalarea sa între părţile componente ale unei locuţiuni verbale, între predicat şi subiect sau între verbul copulativ şi numele predicativ:

Îmi aduc *bine* aminte.
S-a auzit *brusc* o lovitură puternică.
Este *uşor* influenţabil.

Complementul circumstanţial de mod are topică fixă în următoarele situaţii:
a) Când este exprimat prin pronume sau adverb interogativ-relativ, stă la începutul propoziţiei:

Conform cui a procedat?
Nu se ştie [1]/ *(conform cui)* a procedat [2]/.
Cum învaţă?
E de admirat felul [1]/ *(cum)* învaţă [2]/.

b) Când este exprimat prin adverbele *cam, prea, mai, tot, aşa (de), atât (de), astfel (de)* este aşezat înaintea termenului regent:

Vorbeşte *cam* încet.
Merge *prea* repede.
Totul este *atât de* minunat.

Când determină un verb la o formă compusă sau la conjunctiv ori un verb reflexiv, adverbele *cam, prea, mai* stau, de obicei, între părţile componente ale acestor construcţii:

Ne-am *cam* întins cu vorba.
N-ai *prea* învăţat.
Mă voi *mai* întoarce.

Aceste adverbe se intercalează şi între un complement direct sau indirect exprimat prin pronume personale neaccentuate şi verb:

Îl *mai* văd.
Îi *mai* dau.
Nu-l *prea* văd.

Există şi situaţii în care, în special, adverbul *prea* stă înaintea îmbinărilor menţionate:

El ştie bine aceasta, ba încă *prea* o ştie.
(apud *GA*, II, p. 450)

D. PUNCTUAŢIA

Complementele circumstanţiale de mod se despart prin virgulă în următoarele situaţii:
1. când sunt coordonate copulativ prin juxtapunere sau prin *şi* (adverbial) repetat, prin conjuncţia *nici* şi prin locuţiunile conjuncţionale *nu numai... ci (dar) şi, atât... cât şi, precum şi*:

Păşea *iute*[,] *mărunt* şi *uşor*.
Învăţa şi *bine*[,] şi *rău*, după poftă.
Nu învăţa *nici bine*[,] *nici rău*.

2. când sunt coordonate adversativ, disjunctiv cu elementul relaţional repetat sau copulativ:

Vine *încet*$_{[,]}$ dar *sigur*.
Merge sau prea *încet*$_{[,]}$ sau prea *repede*.

3. când sunt aşezate între subiect şi predicat, iar subiectul se află înainte de predicat, numai când autorul vrea să atragă atenţia asupra lor:

Copilul$_{[,]}$ *prea des*$_{[,]}$ cădea în melancolie.

4. când sunt aşezate între subiect şi predicat, predicatul aflându-se înainte de subiect, dacă se insistă asupra lor:

Se auzea$_{[,]}$ *bine*$_{[,]}$ zgomotul paşilor lui.

5. când sunt aşezate la începutul propoziţiei şi nu se insistă asupra lor:

Încet$_{[,]}$ s-a dus singur până acolo.

6. când sunt aşezate înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complementelor:

Mergi *forţat*$_{[,]}$ mâine, acolo.

Complementele circumstanţiale de mod nu se despart prin virgulă în următoarele situaţii:

1. când sunt coordonate prin conjuncţia copulativ *şi* ori prin conjuncţiile disjunctive *sau, ori* nerepetate.

Învaţă *repede* şi *bine*.
Merge *încet* sau *repede?*

2. când sunt aşezate între subiect şi predicat, iar subiectul se află după predicat şi nu se insistă asuupra lor:

Învaţă *bine* toţi.

3. când sunt aşezate la începutul propoziţiei şi se insistă asupra lor:

Corect a procedat.

4. când stau imediat după termenul regent:

Recită *frumos*.

5. când sunt exprimate prin pronume sau adverbe interogativ-relative:

Conform cui a procedat?
Cum scrii?
Îmi place [1]/ *(cum)* scrie [2]/.

6. când sunt exprimate prin adverbele *prea, cam, mai, atât(de), aşa (de)*:

Prea s-a înrăit lumea!
Este *cam* obosit;
E *aşa de* minunat!

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE MOD SAU MODALĂ (CM)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţială de mod este propoziţia subordonată care îndeplineşte, în frază, funcţia de complement circumstanţial de mod al regentei sau al unui cuvânt din regentă, arătând felul cum se desfăşoară o acţiune sau se prezintă o însuşire ori conformitatea.

Subordonata circumstanţială modală depinde de înţelesul întregii regente sau de un verb (locuţiunea verbală), adjectiv, adverb ori interjecţie:

Vorbeşte [1]/ (cum) *a învăţat* [2]/.
Şi-a dat seama de toate, [1]/ (cum) *ţi-ai dat* şi tu [2]/.
E mai harnic [1]/ (decât) *eşti* tu.
Zboară lin [1]/ (cum) *bate* vântul [2]/.
Hai [1]/ (cum) *am hotărât* [2]/.

Răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complementul circumstanţial de mod: *cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip? cât? cât de?*

B. CLASIFICARE

Ca şi în cazul complementul circumstanţial de mod, după aspectele în care se concretizează felul sau modul acţiunii ori al însuşirii, şi propoziţia subordonată modală este de mai multe feluri:

I. *Propoziţia subordonată circumstanţială de mod propriu-zisă*, care exprimă conformitatea calitativă, conformitate cantitativă, explicarea unei calificări desemnate printr-un adjectiv sau adverb, proporţia statică în care se desfăşoară acţiunea din regentă şi lipsa unei acţiuni secundare însoţitoare a acţiunii din regentă:

A făcut [1]/ (precum) i-*ai spus* [2]/.
A învăţat [1]/ (cât) *a putut* [2]/.
De leneş [1a]/ *(ce) e*, [2]/ *nu face* nimic [1b]/.
A plecat [1]/ (fără *să) scoată* un cuvânt [2]/.

II. *Propoziţia subordonată circumstanţială de mod comparativă*, care exprimă al doilea termen al unei comparaţii de egalitate sau de inegalitate. De aceea modala comparativă este de două feluri:

1. *de egalitate*, când arată o comparaţie calitativă sau cantitativă, pe lângă un verb din regentă ori un adjectiv sau adverb la comparativ de egalitate:

Învaţă [1]/ cum *învaţă* toţi [2]/.
Învaţă la fel de bine [1]/ cum *înveţi* tu [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

2. *de inegalitate*, când exprimă al doilea termen al unei comparaţii de inferioritate ori de superioritate. Comparativa de inegalitate impune prezenţa în regentă a unui adjectiv sau adverb la gradele comparativ de superioritate, de inferioritate ori superlativ relativ, a unui numeral adverbial ori multiplicativ sau a unui adverb de tipul *altfel:*

Învaţă mai bine [1]/ (decât) *înveţi* tu [2]/.

III. *Propoziţia subordonată circumstanţială de mod comparativă condiţională* numită şi *ireală* sau *ipotetică*, care exprimă comparaţia cu o acţiune prezentată ca presupusă:

Se uită, [1]/ (parcă) *nu* te-*ar vedea* [2]/.

IV. *Propoziţia modală de măsură progresivă*, care arată că acţiunea din regentă progresează cantitativ sau calitativ proporţional cu progresul acţiunii din subordonată. Măcar una din cele două propoziţii aflate în raport de subordonare trebuie să conţină un comparativ de inegalitate sau un verb care să exprime o acţiune progresivă:

(Pe măsură ce) *înaintau*, [1]/ *era* mai frig [2]/.

C. ELEMENTE RELAŢIONALE

Propoziţia subordonată circumstanţială de mod se introduce prin:

1. *adverbe relative sau nehotărâte:*

a) *cum, precum, cât, decât, parcă, oricât*, neprecedate de alt element:

Învaţă [1]/ (cum) *poate* [2]/.
Munceşte [1]/ (cât) *poate* [2]/.
A procedat [1]/ (precum) l-*a sfătuit* [2]/.
Azi *a învăţat* mai mult [1]/ (decât) *a învăţat* ieri [2]/.
Vorbea, [1]/ (parcă) *era o moară* neferecată [2]/.

b) precedate de construcţiile *ca (şi), cât (şi)* cu valoare prepoziţională:

Aici *a câştigat* la fel de mult [1]/ (cât şi unde) *a vândut* ieri [2]/.

c) precedate de adverbul *decât*, de prepoziţiile *de, pe lângă* sau locuţiunea prepoziţionala *faţă de:*

Aici *s-a simţit* mai bine [1]/ (decât unde) şi-*a petrecut* concediul anul trecut [2]/.
E mai bine acum, [1]/ (faţă de *cum) a fost* iarna trecută.[2]/

d) adverbul relativ *cât* singur sau precedat de prepoziţia *pe:*

(Pe cât) *a plâns* la plecare, [1]/ (pe) atât *s-a bucurat* la înapoiere [2]/.

2. *locuţiuni conjuncţionale: după cum, după cât, pe cât, cât ce, cu cât, de cum, fără (ca) să, decât să, ca şi cum, ca şi când, de parcă, de ce, pe măsură ce, cu chip că, să nu:*

A procedat [1]/ (după cum) l-*am învăţat* [2]/.
(După cât) *a învăţat*, [1]/ *citeşte* bine [2]/.
A plecat [1]/ (fără *să) spună* un cuvânt [2]/.
Nu rezistă ea [1]/ *(să) nu*-l *vadă* [2]/.
Mai bine *nu mă duc*, [1]/ (decât *să*) mai *rămân* acolo [2]/.
S-a comportat, [1]/ (ca şi când) *nu* m-*ar fi cunoscut* [2]/.
(Cu cât) *creştea*, [1]/ cu atât *se făcea mai neastâmpărat* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

3. *pronume (adjective) relative şi nehotărâte:*

a) pronumele relativ *ce:*

De harnic [1a]/ *(ce) este,* [2]/ *nu are astâmpăr* [1b]/.

b) pronumele relativ *câte* precedat de prepoziţiile *din, după:*

(Din (după) câte) *ştiu,* [1]/ *este un timid* [2]/.

c) pronume relative şi nehotărâte precedate de *ca (şi), cât (şi):*

Învaţă [1]/ (ca şi cine) *a luat* premiul [2]/.
Învaţă la fel de bine [1]/ (ca şi oricare) *e silitor* [2]/.

d) pronumele relative şi nehotărâte precedate de adverbul *decât,* de prepoziţiile *de, de lângă* sau locuţiunea prepoziţională *faţă de:*

Are rezultate mai bune [1]/ (decât cine) *leneveşte* [2]/.
A obţinut note mai mari [1]/ (decât oricine) *a fost* până acum la olimpiadă [2]/.

e) pronumele (adjectivul) relativ *cât* singur sau cu prepoziţiile *pe, din:*

A fost cel mai bun [1]/ din (câţi) elevi *au concurat* [2]/.
(Câtă) tristeţe *a fost* atunci, [1]/ atâta bucurie *este* acum [2]/.

Propoziţiile modale au drept corelative în regentă adverbe şi locuţiuni adverbiale: *aşa, astfel, asemenea, atât(a), la fel, pe atât(a), de ce, de aceea, cu atât(a) mai).*

D. TOPICA

În general, topica propoziţiilor circumstanţiale modale este liberă. Doar comparativele introduse prin *de cum* şi comparativele condiţionale introduse prin *de parcă* stau totdeauna după regentă.

Celelalte modale comparative propriu-zise şi comparativele condiţionale introduse prin alte conective decât *de parcă* stau mai ales după regentă, iar circumstanţialele de maşură progresivă stau mai ales înaintea regentei.

Uneori, propoziţia modală poate fi şi intercalată între termenii regentei:
Leneş [1a]/ *(cum) e,* [2]/ *nu face* nimic [1b]/.
A traversat strada [1a]/, (cum) *prevăd* regulile de circulaţie, [2]/ numai prin locurile marcate [1b]/.

E. PUNCTUAŢIA

Punctuaţia subordonatei circumstanţiale de mod depinde de gradul de legătură cu regenta şi de prezenţa şi locul unor corelative.

Modala aşezată după regentă se desparte prin virgulă în următoarele situaţii:

a) când modala nu exprimă o circumstanţă esenţială pentru acţiunea din regentă:

A răspuns şi el [1]/ [,] (cum) *s-a priceput* [2]/.
(apud Avram, *Gramatica*, p. 256)

b) când la sfârşitul regentei se află un complement circumstanţial:

Fiecare *a ajuns* acolo [1]/ [,] (cum) *a putut* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

c) când în regentă se află un complement circumstanţial de mod, iar modala apare ca o explicaţie a acestuia:

Lovea **ritmic** coaja copacului $^{1}/_{[,]}$ (cum) *ai bate* cu degetele într-o tobă $^{2}/$.

Propoziţia subordonată circumstanţială de mod aşezată înaintea regentei se desparte, de obicei, prin virgulă, despărţirea fiind obligatorie numai atunci când în regentă se află un element corelativ:

(Cum) îţi *vei aşterne* $^{1}/_{[,]}$ **aşa** *vei dormi* $^{2}/$.

Modala intercalată între termenii regentei se izolează între virgule când nu stă imediat lângă termenul regent sau când stă înaintea predicatului din regentă. Dacă stă imediat lângă cuvântul determinat şi este intercalată, se foloseşte virgula numai la sfârşitul ei:

A traversat strada $^{1a}/_{[,]}$ (cum) l-*ai sfătuit* $_{[,]}$ $^{2}/$ numai prin locurile marcate $^{1b}/$.

"(Şi), vesel, Mugur-împărat
Cu cel dintâi *s-a ridicat* $^{1}/$
(Şi), cu paharul plin în mâini$_{[,]}$ $^{2a}/$
(Precum) e felul din bătrâni
La orice chef între români$_{[,]}$ $^{3}/$
El *a-nchinat* $^{2b}/$."

(G. Cosbuc, *Nunta Zamfirei*)

Prost$_{[,]}$ $^{1a}/$ *(cum) este*$_{[,]}$ $^{2}/$ *n-a priceput* nimic $^{1b}/$.

La modalele coordonate se aplică aceleaşi reguli de punctuaţie ca şi la complementele circumstanţiale aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Faceţi analiza frazelor de mai jos şi analizaţi apoi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale de mod:

a) "...numai când trăgea bine cu urechea, îi venea din depărtare la auz chiotul ghionoaiei şi miorlăitul cucuvăilor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei, apoi îi trecea repede pe dinaintea ochilor câte o umbră neagră de lăstun rătăcit."
(Al. Odobescu, *Pseudo-kineghetikos*)

b) "Nimeni nu-i spusese însă să încarce cota înainte de a termina şi de altfel această cotă era stabilită în funcţie de cantitatea globală care avea să-*i* iasă la sfârşit."
(M. Preda, *Moromeţii*)

c) "Moţoc îi sărută mâna asemeni cânelui care, în loc să muşte, linge mâna care-l bate."
(C. Negruzzi)

d) "La femei trebuie să se deosebească totdeauna: femeia, găteala şi felul cum femeia poartă găteala."
(N. Iorga, *Cugetări*)

e) "Atunci eu mă duc iute pe-o creangă mai spre poale şi odată fac zup! în nişte cânepă care se întindea de la cireş înainte."
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

f) "S-a arătat la un geam ce se deschidea lunecând în sus şi se închidea coborând, chipul pălit şi posomorât al lui Nicoară."
(M. Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*)

2. Formulaţi propoziţii cu complemente circumstanţiale de mod exprimate prin verbe la infinitiv precedate de prepoziţia *fără*. Între prepoziţia infinitivului şi verb intercalaţi un complement direct exprimat prin pronumele neaccentuate *-i* şi *-l* şi un atribut pronominal exprimat prin pronumele *-ţi*, *-şi* la dativ posesiv.

3. Formulaţi propoziţii care să conţină şi complemente circumstanţiale de mod exprimate prin:

a) adverb şi locuţiune adverbială;
b) verb la gerunziu;
c) interjecţie;
d) substantiv în cazurile dativ şi acuzativ precedat de prepoziţiile *asemenea, conform, cu, fără, a* şi în cazul genitiv precedate de locuţiunea prepoziţională *în baza*.

4. Daţi trei exemple de propoziţii în care să existe complemente circumstanţiale de mod care să determine un verb, un adjectiv sau un adverb şi să se afle după termenul regent.

Formulaţi, apoi, alte două propoziţii în care complementele circumstanţiale să determine un adjectiv şi un adverb, dar să stea înaintea termenului regent.

Scanned with OKEN Scanner

5. Precizaţi funcţia sintactică şi valoarea morfologică a cuvintelor din exemplele următoare:

Am auzit un cântec *frumos*. Ea cânta *frumos*. Timpul este *frumos*. E *frumoș* să-ţi ajuţi colegii. Era alb *ca varul*. Este *ca varul*. Efortul lui a fost *înzecit*. Efortul *înzecit* a dat roade.

Munceşte *înzecit*. Venea *şchiopătând*. Am văzut un căţel *şchiopătând*.

6. Formulaţi propoziţii în care să folosiţi cuvintele date cu funcţia sintactică indicată, precizând apoi cu ce valoare morfologică le-aţi întrebuinţat:

- *deschis* (atribut adjectival, complement circumstanţial de mod, element component al unui predicat verbal);
- *urât* (atribut adjectival, complement circumstanţial de mod, subiect, nume predicativ);
- *rău* (atribut adjectival, complement circumstanţial de mod, subiect, nume predicativ);
- *aprins* (atribut adjectival, complement circumstanţial de mod, parte componentă a predicatului verbal, nume predicativ).

7. Alcătuiţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

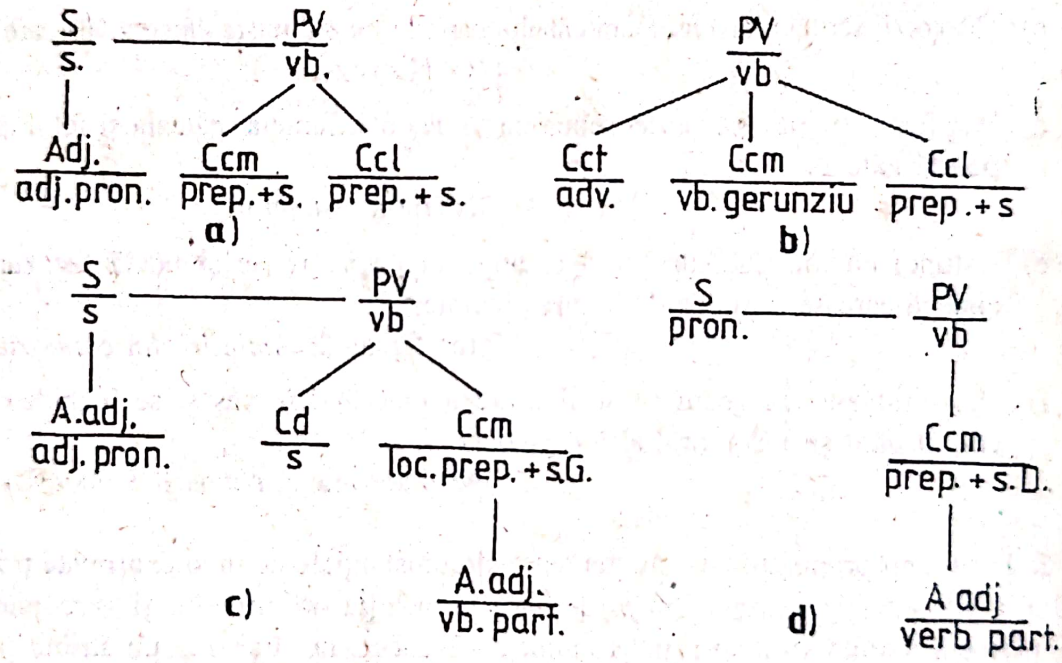

8. Subliniaţi complementele circumstanţiale de mod din exemplele de mai jos şi transformaţi-le apoi în subordonate corespunzătoare:

A primit această veste fără a tresări.
Avea rochia albă ca zăpada.
A plecat pe neaşteptate.
Zboară lin ca vântul.

9. Analizaţi frazele de mai jos, arătaţi felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele şi explicaţi apoi punctuaţia subordonatelor modale:

a) "Limba este mijlocul prin care ne arătăm cunoştinţele şi cugetările noastre şi, prin urmare, cu cât unui om i se întind şi i se înmulţesc cunoştinţele, cu atât i se înmulţesc şi zicerile prin care îşi numeşte ideile sale."

(I. H. Rădulescu)

Scanned with OKEN Scanner

b) "O, eşti frumos cum numa-n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată!"

(M. Eminescu, *Luceafărul*)

c) "Cel ce dezrobise atâtea zvonuri şi le dăduse drumul în lume... privea la râul turbure stropit de lumini fără să-l vadă parcă, privea mai departe, dincolo de lume ca şi cum ar fi fost deprins cu extazul pământesc şi aştepta să vadă altceva, ce nu văzuse încă ..., ce nu se poate vedea, desigur, decât după moarte."

(D. Anghel)

d) "Herdelea număra zilele ca şcolarii venirea vacanţelor, dar el, de ce scădeau zilele, de aceea se întrista mai mult, muncit de presimţirea că i-e scris lui să fie înfierat şi să-şi piardă pensia pentru care a muncit ca robul peste treizeci de ani."

(L. Rebreanu)

e) "La urmă, Agripina ştia că mai erau pe acasă şi alte gospodine care trebuie să fi fugit cum fugise şi ea, prin pădure, şi (...) turcii negreşit că se luaseră după ele."

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

f) "Silindu-se să nu le fie teamă, oamenii ajung să le inspire celorlalţi teamă, iar agresiunea de care se feresc cât pot, ei o exercită asupra semenilor lor, ca şi cum în mod cu totul şi cu totul necesar noi trebuie ori să ofensăm, ori să fim ofensaţi."

(G. Ţoiu, *Obligado*)

10. Alcătuiţi fraze în care subordonatele circumstanţiale de mod să fie introduse prin:
a) adverbele *cum, precum;*
b) locuţiunile conjuncţionale: *ca şi când, fără ca să, decât să, cu cât.*

11. Alcătuiţi fraze în care să apară propoziţii subordonate circumstanţiale de mod şi corelative ale acestora:

aşa..., cum...;
atât..., cât...;
mai bine..., decât să...

12. Recunoaşteţi felul subordonatelor introduse prin aceleaşi elemente subordonatoare:

Nu se ştie cum s-a întâmplat.
A rămas cum îl ştiai.
Cum îl întrebi, tace.
Nu-ţi rămâne decât să înveţi.
Mai bine renunţ decât să accept acest compromis.
Îţi ajunge cât ai învăţat.

Scanned with OKEN Scanner

Învaţă fiecare cât poate.
Întrebarea este cât vom mai rezista.
Se ştie cât vor plăti.
Întrebarea cât vor plăti nu le dădea pace.
Atât vor plăti cât au consumat.
Cât a stat aici, n-a vorbit nimic.

13. Formulaţi fraze în care pronumele relativ *cine* să introducă subiectivă, predicativă, completivă directă, completivă indirectă, temporală şi modală.

14. Formulaţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

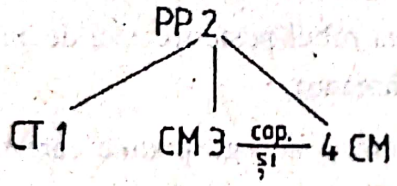

a)

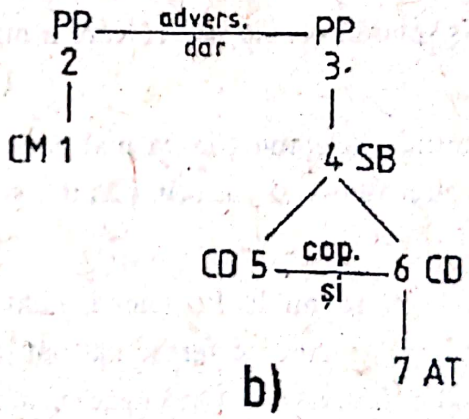

b)

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a) "...numai (când) *trăgea* bine *cu urechea,* [1]/ îi *venea* din depărtare la auz chiotul ghionoaiei şi miorlăitul cucuvăilor, [2]/ (care) *se chemau* jalnic una pe alta prin mijlocul beznei, [3]/ apoi îi *trecea* pe dinaintea ochilor câte o umbră neagră de lăstun rătăcit [4]/."

(Al. Odobescu)

P1 = CT (2)
P2 = PP
P3 = AT (2) > cop.juxt.
P4 = PP

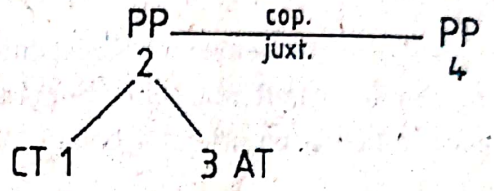

bine - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin adverb de mod simplu, grad de comparaţie pozitiv;
jalnic - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin adverb de mod, simplu, provenit din adjectiv prin conversiune, grad de comparaţie pozitiv;
una pe alta - complement circumstanţial de mod propriu-zis dezvoltat exprimat prin pronume nehotărâte simple (GA, II, p. 83) genul feminin, numărul singular, cazul N. Ac., aflate într-o expresie corelativă ce exprimă reciprocitatea;

Observaţii: Comentând acest tip de complement şi construcţia prin care este exprimat, unii specialişti arată că "multe din acestea pot fi considerate însă locuţiuni adverbiale, întrucât pot fi înlocuite printr-un adverb de mod: (...) *S-au felicitat unul pe altul* (= reciproc) *pentru reuşita la examen.* (...) (Anghelescu, Popescu, *Dificultăţi,* p. 68)

b) "Nimeni *nu*-i *spusese* (însă) [1]/ *(să) încarce* cota înainte de a termina [2]/ (şi) de altfel această cotă *era stabilită* în funcţie de cantitatea globală [3]/ (care) *avea să*-i *iasă* la sfârşit [4]/.

(Marin Preda, *Moromeţii*)

P1 = PP
P2 = CD (1) > cop.*şi*
P3 = PP
P4 = AT (3)

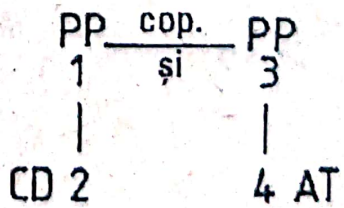

în funcţie de cantitatea - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *în funcţie de,* articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;

c) "Moţoc îi *sărută* mâna asemenea cânelui [1]/ (care), [2a]/ (în loc *să) muşte,* [3]/ *linge* mâna [2b]/ (care)-l *bate* [4]/."

(C. Negruzzi)

P1 = PP

P2 = AT (1)

P3 = CO (2)

P4 = AT (2)

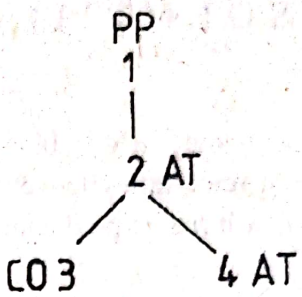

asemenea cânelui - complement circumstanţial de mod comparativ exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul D., precedat de prepoziţia *asemenea,* articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*;

d) "La femei [1a]/ *trebuie* [2]/ *(să) se deosebească* totdeauna: femeia, găteala şi felul [1b]/ (cum) femeia *poartă* găteala [3]/.

(N. Iorga)

P1 = SB (2)

P2 = PP

P3 = AT (1)

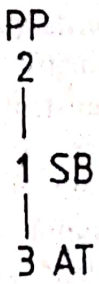

cum - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin adverb relativ, de mod, simplu, fără grad de comparaţie, introduce o atributivă;

e) "Atunci eu *mă dau* iute pe-o creangă mai spre poale [1]/ (şi) odată *fac* zup! în nişte cânepă [2]/ (care) *se întindea* de la cireş înainte [3]/."

(Ion Creangă)

P1 = PP

P2 = PP

cop. *şi*

P3 = AT (2)

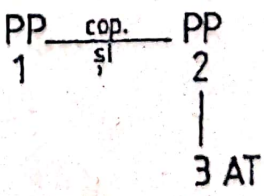

iute - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin adverb de mod simplu, grad de comparaţie pozitiv;

Scanned with OKEN Scanner

f) *"S-a arătat* la un geam [1a]/ (ce) *se deschidea* lunecând în sus [2]/ (şi) √ *se închidea* coborând, [3]/ chipul pălit şi posomorât al lui Nicoară [1b]/."
$\sqrt[3]{ce}$ (M. Sadoveanu)

P1 = PP
P2 = AT(1)
P3 = AT(1)
cop. *şi*

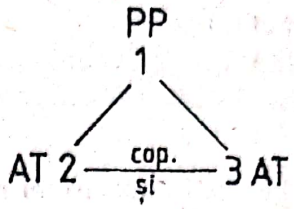

lunecând - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjungarea I, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, formă afirmativă;
coborând - complement circumstanţial de mod propriu-zis exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, formă afirmativă;

2. A plecat fără *a-***i** *băga* în seamă
S-au despărţit fără *a-***l** *saluta.*
Să nu vii fără *a-***ţi** *lua* cartea. (pronume reflexiv)
Au venit fără *a-***ţi** *aduce* caietul. (pronume personal)

Observaţii: -I poate fi şi în cazul D. şi atunci complementul este indirect: A plecat fără *a-***i** *da* bună ziua.
-Ţi este atât pronume personal, cât şi pronume reflexiv. În cazul dativ posesiv are funcţie sintactică de atribut pronominal pe lângă substantivul ce denumeşte obiectul posedat al subiectului. De aceea în aceste propoziţii trebuie să apară şi un substantiv (obiectul posedat).

3.
a) Se îndrepta *agale* către marginea pădurii.
A venit *pe nepusă masă* (pe neaşteptate).

b) Îşi manifesta bucuria *sărind* într-un picior.
Călca *apăsând* puternic pe vârful pantofului.

Observaţie: Pentru a fi complement circumstanţial de mod, verbul la gerunziu trebuie să caracterizeze acţiunea principală, nu să exprime o acţiune însoţitoare a acesteia, deoarece devine element predicativ suplimentar: Venea *râzând* (vezi Avram, *Gramatica*, p. 308).

c) Ceasornicul măsura *tic-tac! tic-tac!* curgerea timpului.

d) *Dativ:* A procedat *asemenea prietenilor* săi.
A relatat totul *conform adevărului.*
Acuzativ: Povestea *cu haz* cele întâmplate.
Asculta *fără* prea mare *interes* istorisirea celuilalt.
Clopoţeii sunau *a veselie.*
Genitiv: Ei au acţionat *în baza legii.*

4. După termenul regent:
   Verb: Cobora *lin* pe poteca din pădure.
   Adjectiv: Este frumoasă *ca o floare.*
   Adverb: Valsa lin *ca un fulg* de nea.

   Înaintea termenului regent:
   Adjectiv: Era *aşa de* bucuros pentru reuşită!...
   Adverb: Se deplasează *cam* greu.

5.
frumos - atribut adjectival (adjectiv propriu-zis);
frumos - complement circumstanţial de mod propriu-zis (adverb);
frumos - nume predicativ (adjectiv);
frumos - nume predicativ (adverb)

Observaţie: Adverbul *frumos* formează o expresie verbală impersonală cu funcţie sintactică de predicat nominal. Este adverb deoarece nu suportă altă formă flexionară: Era *frumoasă să-ţi ajuţi colegii.* În exemplul anterior numele predicativ *frumos* este exprimat prin adjectiv, deoarece, schimbând subiectul, îşi schimbă forma şi adjectivul: *Vremea este frumoasă.*

ca varul - complement circumstanţial de mod comparativ (substantiv în Ac.);
ca varul - nume predicativ (substantiv în Ac.);
înzecit - nume predicativ (numeral multiplicativ cu valoare adjectivală);
înzecit - atribut adjectival (numeral multiplicativ cu valoare adjectivală);
înzecit - complement circumstanţial de mod propriu-zis (numeral multiplicativ cu valoare adverbială);
şchiopătând - complement circumstanţial de mod propriu-zis (verb la gerunziu);
şchiopătând - atribut verbal (verb la gerunziu).

6.
Geamul *deschis* s-a spart. (atribut adjectival - adjectiv)
Recunoaşte *deschis* fapta săvârşită. (complement circumstanţial de mod - adverb)
El a *deschis* geamul. (verb la participiu, intră în alcătuirea perfectului compus)
Geamul a fost *deschis* de elevul de serviciu. (participiu care intră în alcătuirea diatezei pasive)
Este un om *urât.* (atribut adjectival, adjectiv)
Nu vorbi *urât* cu colegii. (complement circumstanţial de mod, adverb).
Urât mi-a fost *urâtul.* (subiect, substantiv)
Peisajul este *urât.* (nume predicativ, adjectiv)

Observaţii: Să nu se confunde cu *El este urât de colegi.* unde cuvântul *urât* este verb la participiu şi intră în alcătuirea diatezei pasive sau cu *I-a urât din această cauză,* unde este tot verb la participiu, intrând în alcătuirea perfectului compus.

Cu funcţie de nume predicativ, cuvântul *urât* poate fi adverb atunci când intră în alcătuirea unei expresii verbale impesonale: Este *urât* să vorbeşti astfel.

Paznicul moşiei era un om *rău.* (atribut adjectival - adjectiv)
S-a lovit *rău* la picior. (complement circumstanţial de mod, adverb)
Un rău nu vine niciodată singur. (subiect, substantiv)
Acesta este *rău.* (nume predicativ, adjectiv)
Este *rău* să n-ai pe nimeni apropiat. (nume predicativ, adverb)
Focul *aprins* nu se stinge uşor. (atribut adjectival, adjectiv)
Vorbeşte *aprins* despre drepturile lor. (complement circumstanţial de mod, adverb)
El a *aprins* focul. (participiu în alcătuirea perfectului compus)
Focul este *aprins* de către gazdă. (participiu în alcătuirea diatezei pasive).
Acest roşu este *prea aprins.* (nume predicativ, adjectiv)

Scanned with OKEN Scanner

7. a) Toţi copiii mergeau în grupuri spre stadion.
b) Ieri mergea alergând spre şcoală.
c) Toţi deputaţii au discutat legea în baza proiectului prezentat.
d) Ei au procedat conform înţelegerii avute.

8. A primit această veste *fără a tresări.*
A primit această veste [1]/ (fără *să) tresară* [2]/.
Avea rochia albă *ca zăpada.*
Avea rochia albă [1]/ *(cum) este* zăpada [2]/.
A plecat *pe neaşteptate.*
A plecat [1]/ (fără *să) ne aşteptăm* [2]/.
Zboară lin *ca vântul.*
Zboară lin [1]/ (cum) *zboară* vântul [2]/.

9.
a). "Limba *este mijlocul* [1]/ (prin care) ne *arătăm* cunoştinţele şi cugetările noastre [2]/ (şi), prin urmare, [3a]/ (cu cât) unui om i *se întind* [4]/ (şi) √ i *se înmulţesc* cunoştinţele, [5]/ cu atât i *se înmulţesc* şi zicerile [3b]/ (prin care) îşi *numeşte* ideile sale [6]/."
$\sqrt[5]{\text{cu cât}}$ (I. H. Rădulescu)

P_1 - *Limba este mijlocul* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *prin care ne arătăm cunoştinţele şi cugetările noastre* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *mijlocul,* introdusă prin pronumele relativ *care,* precedat de prepoziţia *prin;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *şi, prin urmare... cu atât i se înmulţesc zicerile* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, P_5 şi P_6, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *cu cât unui om i se întind* - propoziţie subordonată circumstanţială de mod de măsură progresivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cum,* determină verbul *se înmulţesc,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională *cu cât;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_5 - *şi i se înmulţesc cunoştinţele* - propoziţie subordonată circumstanţială modală de măsură progresivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cum,* determină verbul *se înmulţesc,* se subînţelege locuţiunea conjuncţională *cu cât,* coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *prin care îşi numeşte ideile sale* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *zicerile,* introdusă prin pronumele relativ *care.* precedat de prepoziţia *prin;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Cele două subordonate modale coordonate între ele (P_4 şi P_5) se izolează între virgule fiind intercalate între termenii regentei. Virgula dinaintea lor poate fi explicată şi împreună cu virgula dintre cuvintele *şi, prin urmare,* izolând împreună locuţiunea conjuncţională *prin urmare* (ÎOOP, p. 58)

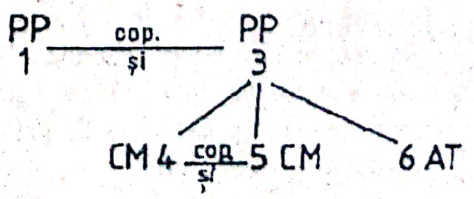

b) "O, *eşti frumos* [1]/ (cum) numa-n vis
Un demon *se arată*, [2]/
(Dară) pe calea [3a]/ (ce)-*ai deschis* [4]/.
N-oi merge niciodată."[3b]/

(M. Eminescu, *Luceafărul*)

P_1 - *O, eşti frumos* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *cum numa-n vis un demon se arată* - propoziţie subordonată circumstanţială modală comparativă; are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *cum,* determină adjectivul *frumos,* introdusă prin adverbul relativ *cum,* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *dară pe calea... n-oi merge niciodată* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, coordonată adversativ cu P_1 prin conjuncţia *dară;* enunţiativă, propriu-zisă, exclamativă, negativă, dezvoltată;

P_4 - *ce-ai deschis* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *calea,* introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată (*ce* este complement direct);

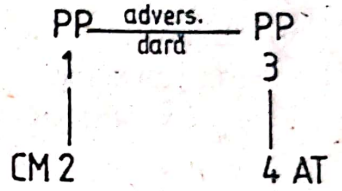

Modala nu se desparte prin virgulă de regenta ei, deoarece stă după aceasta, lângă termenul regent şi arată o circumstanţă esenţială. Virgula folosită după modală vizează raportul de coordonare adversativă dintre cele două propoziţii principale.

c) "(Cel ce) *dezrobise* atâtea zvonuri [1]/ (şi) le *dăduse drumul* în lume... [2]/ *privea* la râul turbure stropit de lumini [3]/ (fără *să*)-l *vadă* parcă, [4]/ *privea* mai departe, dincolo de lume, [5]/ (ca şi cum) *ar fi fost deprins* cu extazul pământesc [6]/ (şi) *aştepta* [7]/ *(să) vadă* altceva [8]/, (ce) *nu văzuse* încă..., [9]/ (ce) *nu se poate* vedea [10a]/ *desigur,* [11]/ decât după moarte [10b]/."

$\sqrt[2]{\text{cel ce}}$

(D. Anghel)

Observaţie: La primele trei propoziţii ale frazei este posibilă şi următoarea despărţire:
"Cel[1a]/ (ce) *dezrobise* atâtea zvonuri [2]/ (şi) le *dăduse drumul* în lume... [3]/ *privea* la râul...[1b]/

P_1 - *cel ce dezrobise atâtea zvonuri* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cine,* determină verbul *privea,* introdusă prin pronumele relativ compus *cel ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2- *şi le dăduse drumul în lume* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cine,* determină verbul *privea,* se subînţelege pronumele relativ compus *cel ce,* coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *privea la râul turbure stropit de lumini* - propoziţie principală, regentă pentru P_1, P_2, P_4; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *fără să-l vadă parcă* - propoziţie subordonată modală propriu-zisă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cum,* determină verbul *privea,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională *fără să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *privea mai departe, dincolo de lume* - propoziţie principală regentă pentru P_6 şi P_7, coordonată copulativ cu P_3 prin juxtapunere; enunţaitivă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_6 - *ca şi cum ar fi fost deprins cu extazul pământesc* - propoziţie subordonată modală comparativă condiţională, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *cum,* determină verbul *privea,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *ca şi cum;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *şi aştepta* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_8 - *să vadă altceva* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_9 şi P_{10}, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul predicativ, personal şi tranzitiv *aştepta,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *ce nu văzuse încă* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_8, răspunde la întrebarea *care,* determină pronumele nehotărât *altceva,* introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_{10} - *ce nu se poate vedea* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_8, răspunde la întrebarea *care,* determină pronumele nehotărât *altceva,* introdusă prin pronumele relativ *ce,* coordonată copulativ cu P_9 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_{11} - *desigur* - propoziţie principală indidentă.

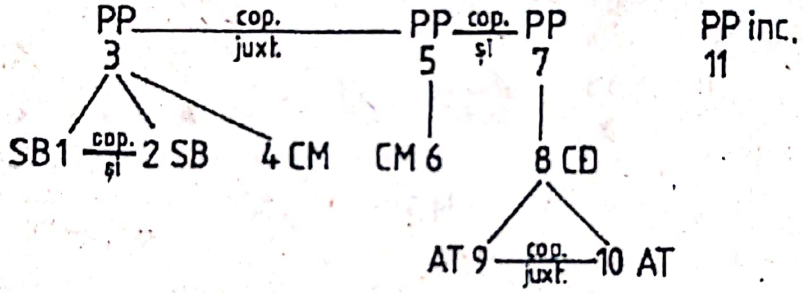

Prima propoziţie modală (P_4) nu se desparte prin virgulă de regentă deoarece este considerată esenţială. Virgula folosită la sfârşitul ei marchează raportul de coordonare copulativă dintre propoziţiile principale numărul 3 şi 5, realizat prin juxtapunere.

Propoziţia modală numărul 6 se desparte prin virgulă de regenta ei, deoarece regenta se termină cu un complement circumstanţial izolat.

d) "Herdelea *număra* zilele ca şcolarii venirea vacanţelor, [1]/ (dar) el, [2a]/ (de ce) *scădeau* zilele, [3]/ de aceea *se întrista* mai mult, muncit de presimţirea [2b]/ (că) i-*e scris* lui [4]/ *(să) fie înfierat* [5]/ (şi) *(să)*-şi *piardă* pensia [6]/ (pentru care) *a muncit* ca robul peste treizeci de ani [7]/."

(L. Rebreanu)

P_1 - *Herdelea număra zilele ca şcolarii venirea vacanţelor* - propoziţie principală; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *dar el... de aceea se întrista mai mult, muncit de presimţirea* - propoziţie principală, regentă pentru P_3 şi P_4, coordonată adversativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *dar;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_3 - *de ce scădeau zilele* - propoziţie subordonată modală de măsură progresivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *cum,* determină verbul *se întrista,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *de ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_4 - *că i-e scris lui* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_5 şi P_6, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *presimţirea,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *să fie înfierat* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul pasiv impersonal *e scris,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_6 - *şi să-şi piardă pensia* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_7, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul pasiv impersonal *e scris,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să,* coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *pentru care a muncit ca robul peste treizeci de ani* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *pensia,* introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia *pentru;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

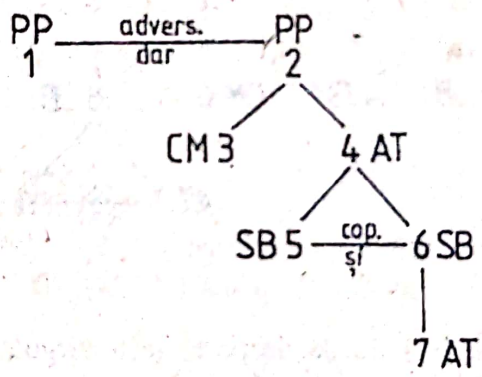

Propoziţia modală nr. 3 este izolată între virgule, deoarece este intercalată între termenii propoziţiei regente, având şi elementul corelativ *de aceea.*

e) "La urmă, Agripina *ştia* [1]/ (că) mai *erau* pe acasă şi alte gospodine [2]/ (care) *trebuie* [3]/ *(să) fi fugit* [4a]/ (cum) *fugise* şi ea, [5]/ prin pădure [4b]/, (şi) [6a]/, turcii [7a]/ *negreşit* [6b]/ (că) *se luaseră* după ele [7b]/."

$\sqrt[6]{\text{că}}$ (Gala Galaction)

P_1 - *La urmă Agripina ştia* - propoziţie principală, regentă pentru P_2 şi P_6; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *că mai erau pe acasă şi alte gospodine* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul predicativ, personal şi tranzitiv *ştia,* introdusă prin conjuncţia *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_3 - *care trebuie* - propoziţie atributivă, regentă pentru P_4, are ca regentă P_2 răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *gospodine,* introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_4 - *să fi fugit... prin pădure* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_5, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul activ impersonal *trebuie,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observaţie: Prezenţa pronumelui relativ *care* în regentă (P_3) cu funcţia sintactică de subiect, creează impresia că propoziţia nr. 4 este completivă directă. Însă în această situaţie pronumele relativ *care* se află în P_3, dar este subiect în propoziţia a patra, deoarece verbul *trebuie,* fiind impersonal, este urmat de o subiectivă şi nu mai poate avea şi subiect.

Deci *care* rămâne element subordonator în propoziţia a treia şi are funcţie sintactică în propoziţia a patra, regenta împletindu-se cu subordonata.

P_5 - *cum fugise şi ea* - propoziţie subordonată circumstanţială modală comparativă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *cum,* detemină verbul *să fi fugit,* introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *şi... negreşit* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_7, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul predicativ, personal şi tranzitiv *ştia,* se subînţelege conjuncţia subordonatoare *că;* coordonată copulativ cu P_2 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_7 - *turcii... că se luaseră după ele* - propziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *ce,* determină adverbul predicativ *negreşit,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă proriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

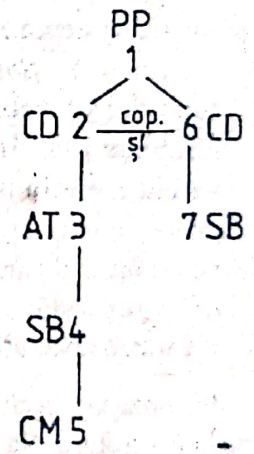

Observaţie: Substantivul *turcii* cu funcţie sintactică de subiect stă înaintea adverbului predicativ *negreşit,* dar intră în relaţie de interdependenţă cu predicatul propoziţiei a şaptea - *se luaseră,* deoarece un adverb predicativ nu poate avea subiect, ci este urmat de o subiectivă. De data aceasta, spre deosebire de situaţia explicată în observaţia anterioară, substantivul *turcii* trebuie distribuit în propoziţia al cărei subiect este, deoarece nu este şi element joncţional, ca în cazul pronumelui relativ *care.*

Între subordonata modală şi regenta ei nu s-a folosit virgula, fiind considerată esenţială în frază, dar s-a întrebuinţat la sfârşitul ei, deoarece îi urmează un complement circumstanţial de loc care face parte din regentă.

f) "Silindu-se [1a]/ *(să) nu* le *fie* teamă, [2]/ oamenii *ajung* [1b]/ *(să)* le *inspire* celorlalţi teamă, [3]/ (iar) agresiunea [4a]/ (de care) *se feresc* [5]/ (cât) *pot,* [6]/ ei o *exercită* asupra semenilor lor, [4b]/ (ca şi cum) în mod cu totul şi totul necesar [7a]/ noi [8a]/ *trebuie* [7b]/ (ori) *(să) ofensăm,* [8b]/ (ori) *(să) fim ofensaţi* [9]/."

(C. Ţoiu, Obligado)

Observaţie: Pronumele personal *noi* nu este subiectul predicatului *trebuie,* ci al lui *să ofensăm.* Nefiind însă şi element relaţional, se distribuie în propoziţia în care îndeplineşte funcţia sintactică de subiect.

P_1 - *Silindu-se... oamenii ajung* - propoziţie principală, regentă pentru P_2 şi P_3; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *să nu le fie teamă* - propoziţie subordonată completivă indirectă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *la ce,* determină verbul *silindu-se,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_3 - *să le inspire celorlalţi teamă* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul copulativ *ajung,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *iar agresiunea... ei o exercită asupra semenilor lor* - propoziţie principală, este regentă pentru P_5 şi P_7, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia *iar* = *şi;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *de care se feresc* - propoziţie subordonată atributivă, regentă pentru P_6, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *agresiunea,* introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *de;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *cât pot* - propoziţie subordonată modală propriu-zisă, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *cât,* determină verbul *se feresc,* introdusă prin adverbul relativ *cât;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *ca şi cum în mod cu totul şi cu totul necesar... trebuie* - propoziţie subordonată modală comparativă condiţională, regentă pentru P_8 şi P_9, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *cum,* determină verbul *exercită,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *ca şi cum;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *noi... ori să ofensăm* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul activ impersonal *trebuie,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_9 - *ori să fim ofensaţi* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul activ impersonal *trebuie,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să,* coordonată disjunctiv cu P_8 prin conjuncţia *ori* repetată; enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă.

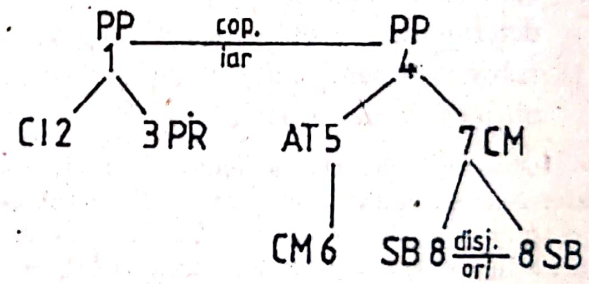

Propoziţia modală nr. 6 nu se desparte prin virgulă de regentă, fiind esenţială în frază. Virgula de la sfârşitul ei desparte un grup de două subordonate, P_5 şi P_6, atributivă şi modală, intercalate între termenii propoziţiei principale nr 4 care este regentă a atributivei.

Propoziţia modală nr. 7 se desparte prin virgulă de regenta ei, întrucât nu exprimă o circumstanţă esenţială şi este comparativă condiţională.

10. a) *Poartă-te* [1]/ *(cum)* ţi-*e* portul [2]/.
Totul *s-a întâmplat* [1]/ (precum) *am prevăzut* [2]/.

b) *S-a comportat* [1]/ (ca şi când) *nu* m-*ar fi cunoscut* [2]/.
A plecat [1]/ (fără ca *să) anunţe* [2]/.
Mai bine *mor* [1]/ (decât *să) fiu slugă* [2]/.
L-*a plătit* [1]/ (cu cât) l-*ai plătit* şi tu [2]/.

11. **Aşa** *a făcut,* [1]/ (cum) l-*ai sfătuit* [2]/.
Atât îi *dau,* [1]/ (cât) *merită* [2]/.
Mai bine *nu merg* acolo [1]/ (decât) *să mă compromit* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

12. *Nu se știe* [1]/ (cum) s-*a întâmplat* [2]/. (SB)
A rămas [1]/ (cum) îl *știai* [2]/. (PR)
(Cum) îl *întrebi,* [1]/ *tace* [2]/. (CT)
Nu-ți *rămâne* [1]/ (decât *să) înveți* [2]/. (SB)
Mai bine *renunț* [1]/ (decât *să) accept* acest compromis [2]/. (CM)
Îți *ajunge* [1]/ (cât) *ai învățat* [2]/. (SB)
Învață fiecare [1]/ (cât) *poate* [2]/. (CM)
Întrebarea *este* [1]/ (cât) *vom* mai *rezista* [2]/. (PR)
Se știe [1]/(cât) *vor plăti* [2]/. (SB)
Întrebarea [1a]/ (cât) *vor plăti* [2]/ *nu* le *dădea pace* [1b]/. (AT)
Atât *vor plăti* [1]/, (cât) *au consumat* [2]/. (CM)
(Cât) *a stat* aici, [1]/ *n-a vorbit* nimic [2]/. (CT)

13. SB: *Nu s-a aflat* [1]/ (cine) *a comis* crima [2]/.
PR: Preocuparea lui *este* [1]/ (cine) *va ancheta* cazul [2]/.
CD: *N-am aflat* [2]/ *(cine) a fost* câștigătorul concursului [2]/.
CI: Îi *dau* [1]/ (cui) îmi *cere* [2]/.
CT: *A ajuns* acolo [1]/ (înaintea cui) *s-a deplasat* mai încet [2]/.
CM: *A răspuns* mai bine [1]/ (decât cine) *este premiant* [2]/.

14. a) (Când) l-*a văzut,* [1]/ *a tresărit* [2]/ (ca și când) s-*ar fi trezit* dintr-un coșmar [3]/ (și) *ar fi avut* o inegalabilă surpriză [4]/.

b) (Cum) te-*am sfătuit,* [1]/ așa *ai* și *procedat,* [2]/ (dar) *e bine* [3]/ *(să) știi* [4]/ *(să) te descurci* singur [5]/ (și) (să)-ți *valorifici* posibilitățile [6]/ (pe care) le *ai* [7]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE CAUZĂ

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial de cauză este partea secundară de propoziţie care arată cauza unei acţiuni, a unei stări sau a unei însuşiri.

El determină un verb (locuţiune verbală), un adjectiv, sau o interjecţie:
Nu vine *de teamă*.
Era gârbov *de bătrâneţe*.
Din neatenţie, nu şi-a dat seama ce face.
Vaza zdronc! *din cauza loviturii*.

Complementul circumstanţial de cauză răspunde la întrebările *din ce cauză? din ce pricină?*

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Acest tip de complement se exprimă prin:

1. *substantiv* în cazurile:

a) *acuzativ*, precedat de prepoziţiile *de, dintre, pentru, la, în, pe* ş.a. sau de locuţiunile prepoziţionale *din cauză de, din motiv de, din pricină de:*

A îngheţat *de frig*.
A lipsit *din cauză de boală*.

b) *dativ*, precedat de prepoziţia *datorită*, când presupune cauza unui efect pozitiv, favorabil (Avram, *Gramatica*, p. 307).

A reuşit *datorită perseverenţei*.

c) *genitiv*, precedat de locuţiunile prepoziţionale *din cauza, din pricina:*

Trenul are întârziere *din cauza zăpezii*.

Această ultimă clasă de distribuţie nu este acceptată de unii specialişti care nu consideră ca locuţiuni prepoziţionale expresiile *din cauza, din pricina* (Neamţu, *Elemente*, p. 106).

2. *adjectiv* propriu-zis sau provenit din participiu în acuzativ precedat de prepoziţia *de:*

Nu mai putea *de flămândă*.
"Când mama nu mai putea *de obosită*, noi băieţii tocmai atunci rădicam casa în slavă." (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*) - apud Popescu, *Gramatica*, p. 476.

3. *pronume* în cazurile:

a) *acuzativ*, cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale (aceleaşi ca la substantiv):

M-a certat *pentru el (pentru acesta, pentru toţi* etc).

b) *dativ*, cu prepoziţia *datorită:*

A reuşit *datorită acesteia (ei, altcuiva* etc).

c) *genitiv*, cu locuţiunile prepoziţionale menţionate la substantiv:
A absentat *din cauza lui (dumneaei, aceleia, altcuiva* etc).

Scanned with OKEN Scanner

4. *adjectiv pronominal posesiv* în cazul acuzativ, precedat de locuţiunile prepoziţionale *din cauza, din pricina* cu regim de genitiv:

A întârziat *din pricina noastră.*

5. *numeral cu valoare substantivală* în cazurile:

a) *acuzativ* (cu prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale menţionate):

S-au supărat *pentru cei doi (pentru al doilea, pentru amândoi).*

b) *genitiv* (cu locuţiunile prepoziţionale menţionate):

Au pierdut *din cauza celor doi, (celui de-al doilea, amândurora).*

6. *verbe* la modurile:

a) *gerunziu:*

Întârziind, n-a mai intrat în clasă.

b) *infinitiv perfect* cu prepoziţiile *pentru* sau *de:*

Era nemulţumit *de a nu fi reuşit.*

7. *adverbe* cu prepoziţia *de* şi locuţiuni adverbiale:

De tare [1a]/ (ce) vorbeşte [2]/ te surzeşte [1b]/.
De aceea n-a venit.

C. TOPICA

Complementul circumstanţial de cauză n-are o topică fixă; stă, de obicei, după termenul regent, dar poate sta şi înaintea acestuia:

Era bolnav *de supărare.*
Din neglijenţă, a provocat un incendiu devastator.

Acest complement stă de preferinţă înaintea regentului când:

a) este exprimat prin adjective sau adverbe subliniate de o circumstanţă modală:

De prost ce este n-a reuşit.
De tare ce ţipă n-o mai suport.

Acest tip de complement circumstanţial de cauză poate fi şi postpus termenului regent:

N-a reuşit *de prost* (ce este).

b) este exprimat prin verb la gerunziu (vezi exemplul de la clasa morfologică respectivă);

c) este exprimat prin locuţiune adverbială:

De aceea n-a venit.

Preferinţa pentru postpunere manifestă complementele circumstanţiale de cauză exprimate prin substantiv sau substitute ale lui ori prin adjective propriu-zise sau participiale (vezi exemplele anterioare).

Topica acestora depinde de intenţia vorbitorului de a accentura asupra acţiunii sau a cauzei: N-a venit *de teamă. De teamă* n-a venit.

Scanned with OKEN Scanner

D. PUNCTUAŢIA

În situaţia complementelor circumstanţiale de cauză coordonate între ele se aplică aceleaşi reguli ca şi la celelalte complemente aflate în acelaşi raport sintactic (vezi punctuaţia la complementele circumstanţiale tratate anterior).

Punctuaţia complementului circumstanţial depinde de importanţa care i se acordă în comunicare, de topică şi de context.

Când sunt aşezate după termenl regent, complementele circumstanţiale de cauză nu se despart, de obicei, prin virgulă, dar pot fi şi despărţite.

Tremura *de frig*.
Nu s-a dus[,] *de proastă*.

Dacă sunt aşezate înaintea regentului, ele se despart prin virgulă (singure sau cu determinantul lor), dar despărţirea nu este obligatorie în această situaţie decât dacă circumstanţialul de cauză este reluat printr-un corelativ sau dacă este exprimat prin verb la gerunziu:

De teamă[,] *de asta* n-a venit.
Întârziind[,] n-a mai intrat în clasă.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE CAUZĂ SAU CAUZALĂ (CZ)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţială de cauză sau cauzală este subordonata care îndeplineşte rolul unui complement circumstanţial de cauză, arătând cauza acţiunii sau a însuşirii.

Deci ea ţine locului unui complement circumstanţial de cauză şi determină, ca şi acesta, un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ ori un adjectiv:

Întârziind, n-a mai intrat.

CZ PP

(Deoarece) *a întârziat*, [1]/ *n-a* mai *intrat* [2]/.

Era gârbovă *de bătrâneţe*.

PP CZ

Era gârbovă [1]/ (pentru că) *era bătrână* [2]/.

Din neglijenţă, n-a luat parte la adunare.

CZ PP

(Deoarece) *a fost neglijent*, [1]/ *n-a luat parte* la adunare [2]/.

Cauzala poate determina şi o interjecţie:

Na-ţi cartea, [1]/ (că) *nu* mai *am* nevoie de ea [2]/.

Ea răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complementul circumstanţial de cauză: *din ce cauză? din ce pricină?*

Acţiunea din cauzală este anterioară celei din regentă.

B. CLASIFICARE

Cauzalele sunt de două feluri:

1. *Cauzale propriu-zise*, care exprimă o cauză directă sau o cauză indirectă, ultimele având de obicei o regentă interogativă sau enunţiativă imperativă ori optativă:

Nu vine [1]/ (din cauză că) *e bolnav* [2]/.
Vino mai repede, [1]/ (că) doar nu *eşti adormit* [2]/.

2. *Cauzale argumentative* care arată "premisa pentru care vorbitorului i se pare necesară sau firească realizarea acţiunii din regentă" (Avram, *Gramatica*, p. 353). Această specie de cauzală are ca regentă o interogativă retorică sau exclamativă:

(Dacă) *nu înveţi* [1]/ cum *o să ştii?* [2]/

Aceste cauzale sunt numite şi *cauzale condiţionale*. (*GA*, II, p. 301).

Scanned with OKEN Scanner

C. ELEMENTE RELAŢIONALE

Propoziţia subordonată cauzală se introduce prin:

1. *conjuncţii subordonatoare: căci, deoarece, fiindcă, întrucât, că, dacă, de:*

Nu ştie, [1]/ (fiindcă) *n-a învăţat* [2]/.
Lipseşte, [1]/ (că) *e bolnav* [2]/.
(Dacă) *eşti bolnav,* [1]/ de ce *să vii* la şcoală [2]/.

2. *locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: din cauză că, din pricină că, din moment ce, de vreme ce, o dată ce, câtă vreme,* iar în vorbirea populară: *de bine ce, de bine că, de ce, dar ce, pentru ce.*

N-*a venit,* [1]/ (din cauză că) *a plecat* [2]/.
(De vreme ce) *nu înveţi,* [1]/ *nu ştii* [2]/.

3. *adverbe relative* cu valoarea unor conjuncţii: *cum, când, unde:*

(Cum) *nu cunoaşteţi* drumurile, [1]/ vă *puteţi* rătăci [2]/.
S-*a supărat,* [1]/ (unde) l-*ai certat* [2]/.
(Când) *nu studiezi,* [1]/ cum o să ştii [2]/.

4. *pronume relative* precedate de prepoziţiile: *de, din, pentru.*

Nu refuz oferta [1]/ (de ce) *crezi* tu [2]/.
Nu-şi revine [1]/ (de câte) *a suferit* [2]/.

Propoziţia subordonată circumstanţială cauzală are ca elemente specifice toate conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale menţionate, cu excepţia lui: *că, dacă, de* şi a unora dintre locuţiunile conjuncţionale de natură populară.

Propoziţia cauzală nu se introduce prin conjuncţia *să* sau printr-o locuţiune care să aibă în componenţa ei această conjuncţie.

Ca elemente corelative, cauzala are adverbele *apoi, atunci* şi locuţiunile adverbiale *de aceea, pentru aceea, de aia, de aceasta.* Sunt considerate elemente corelative ale cauzalei condiţionale *de ce, cine, care, ce, cât, unde, când, cum* (Goian, *Probleme*, p. 153).

D. TOPICA

Propozitia subordonată cauzală stă de obicei după regentă. Ea poate fi însă şi antepusă regentei sau intercalată între termenii acesteia:

A reuşit, [1]/ (deoarece) *a învăţat* [2]/.
(Pentru că) nu *ai învăţat,* [1]/ *ai luat* notă mică [2]/.
Atunci, [1a]/ (fiindcă) *era* noapte, [2]/ *s-au rătăcit* [1b]/.

Cauzalele introduse prin *că* şi *căci* stau întotdeauna după regentă, iar cele introduse prin *cum* ocupă obligatoriu locul dinaintea regentei.

S-a îmbolnăvit, [1]/ (că) *a depus* prea mult efort [2]/.
(Cum) *nu ştia* locurile, [1]/ *se informa* la trecători [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

E. PUNCTUAŢIA

Indiferent de topica ei faţă de regentă, cauzala se desparte, în general, prin virgulă, de aceasta.

Prezenţa virgulei depinde de importanţa pe care o acordă vorbitorul cauzei sau acţiunii exprimate.

Dacă se consideră că esenţială este cauza, subordonata nu se desparte prin virgulă:

N-a venit pentru că n-a avut bani de drum (numai pentru acest motiv n-a venit) - apud *GA*, II p. 495.

Subordonata cauzală introdusă prin *cum*, datorită topicii ei, se desparte prin virgulă de regentă. Folosirea virgulei este obligatorie pentru orice cauzală care are un corelativ în regentă, indiferent de topică:

De aceea *n-a venit*$_{[,]}$ [1]/ (pentru că) l-*ai certat* [2]/.
(Pentru că) l-*ai certat*$_{[,]}$ [1]/ de aceea *n-a venit* [2]/.

Propoziţiile subordonate circumstanţiale de cauză coordonate au aceeaşi punctuaţie ca şi celelalte subordonate aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza sintatică şi morfologică a complementelor circumstanţiale de cauză:

a) "Ştiam că pentru ea nu au absolut nici o importanţă asemenea fleacuri, că datorită frumuseţii ei ar fi putut avea o viaţă oricât de luxoasă."
(C. Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*)

b) "Şi Iaşii, pe care nu-i văzusem niciodată, nu erau aproape de Neamţ ca Fălticenii, de unde, toamna târziu, şi mai ales prin câşlegile de iarnă, fiind nopţile mari, mă puteam repezi din când în când."
(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

c) "În societăţile baronilor vedea bine că nu-i place, că, neştiind cum să se poarte cu lumea, nu o băga nimeni în seamă."
(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

d) "Auzind zmeul aceasta, se făcu foc şi pară de mânie, se turbură de necaz şi nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi, după ce înţelese că nu are a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, îşi pierdu cumpătul de supărare şi amărăciune."
(P. Ispirescu, *Ileana Sânziana*)

e) "Măriuca lui Moş Andrei vine la noi c-o falcă-n cer şi una-n pământ şi se ia la ciondănit cu mama din pricina mea."
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

2. Formulaţi propoziţii (fraze) în care să a veţi complemente circumstanţiale de cauză exprimate prin:

a) substantiv şi pronume în cazul acuzativ precedat de prepoziţia *de:*
b) substantiv şi pronume posesiv, interogativ, relativ, negativ în cazul genitiv precedat de locuţiunile prepoziţionale *din cauza* sau *din pricina:*
c) prin verb la gerunziu;
d) prin substantivul *frig* în cazurile acuzativ şi genitiv.

3. Daţi exemple de propoziţii care să conţină complemente circumstanţiale de timp, de mod şi de cauză exprimate prin verbe la gerunziu.

4. Precizaţi ce funcţii sintactice au cuvintele subliniate din exemplele de mai jos:
Se aude *vorbind.*
S-a săturat *aşteptând.*
Am văzut *venind* spre noi o namilă de urs.
În fiecare dimineaţă vezi copii *grăbindu-se* spre şcoală.
Cerşetorul întinde mâinile-i *tremurânde* spre trecători.

Scanned with OKEN Scanner

Rana lui era încă *sângerândă*.
Temându-se de ploaie, şi-a luat umbrela.
Zâmbea *blând* la şotiile copiilor.
El era *blând* din fire.
Mi-a rămas în minte imaginea acestui om *blând*.
Trecând pârâul, intrăm în pădure.

5. Alcătuiţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

a) $\frac{\text{Cct}}{\text{adv.}} + \frac{\text{Pv}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Ccl}}{\text{prep.+sAc}} + \frac{\text{Cez}}{\text{loc.prep.+sG}} + \frac{\text{A.adj.}}{\text{adj.}}$

b) $\frac{\text{Pv}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Ccm}}{\text{adv.}} + \frac{\text{Ccz}}{\text{prep.+sAc}} + \frac{\text{A.vb.}}{\text{vb.inf.}} + \frac{\text{Ccz}}{\text{loc.prep.+sG}}$

c) $\frac{\text{Ccz}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Cez}}{\text{loc.prep.+sG}} + \frac{\text{Pv}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Ccm}}{\text{adv.}}$

6. Subliniaţi complementele circumstanţiale de cauză din enunţurile de mai jos şi transformaţi-le în subordonatele corespunzătoare:

Îl dureau ochii de prea mult citit.
Se roşise de emoţie.
Din cauza umezelii, peretele prinsese igrasie.
Necunoscând regulile jocului, a renunţat la competiţie.

7. Analizaţi frazele de mai jos arătând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele:

a) "Cum însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare să ducă prea multă vreme, în spate, povara ucigătoare a sublimului, şi cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii, aş fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală şi monotonă această rodomontadă a stihiilor...".
(C. Hogaş, *În munţii Neamţului*)

b) "Fătul meu, tu părinţi n-ai, carte multă nu ţi-e dat să înveţi, că nu prea eşti deştept, slugă nu te poţi face, că eşti cam leneş."
(I. L. Caragiale)

c) "Acu parcă înţelegea că este cu putinţă ca unul să citească ceea ce au scris alţii, fiindcă toţi cărturarii scriu într-un fel."
(Ion Slavici, *Budulea Taichii*)

d) "Iar atâta dragoste arăta împăratul către Dumitraşco-Vodă, unde văzuse că s-au închinat de bună voia lui, că se tindea cu amândouă mâinile şi cuprindea pe Dumitraşco-Vodă de grumaz şi-l săruta pe faţă, pe cap şi pe ochi, ca un părinte pe un fiiu al său."
(Ion Neculce, *Letopiseţul Moldovei*)

e) "Alt om mi-a spus c-ai stat la pat bolnavă.
Eu nu ştiu cum să cred atâtea veşti,
Când din scrisori eu văd precum matale
Din zi în zi mereu întinereşti."
(N. Labiş, *Mama*)

Scanned with OKEN Scanner

8. Contrageţi subordonatele cauzale din textele *b*, *d*, de la exerciţiul 7 şi analizaţi complementele obţinute.

9. Alcătuiţi fraze în care subordonata circumstanţială de cauză să fie introdusă prin:

a) conjuncţiile *întrucât, deoarece, că;*
b) locuţiunile conjuncţionale *de vreme ce, din pricină că, câtă vreme.*

10. Precizaţi felul subordonatelor din frazele de mai jos:

Îmi place cum te comporţi.
Îmi place felul cum îi educi.
Cum îi văzu, îl şi recunoscu.
Cum recitase aşa de frumos, a fost ovaţionat..
Se îmbracă cum îi place.
Nu se ştie dacă vine.
Nu ştiu dacă vine.
Întrebarea este dacă vor rezolva problema.
Dacă n-a învăţat, de aceea n-a ştiut.
Dacă auzi aşa, îndată plecă.
Îl preocupa gândul dacă trenul va sosi la timp.

11. Formulaţi fraze în care elementele subordonatoare *că* şi *cum* să introducă toate subordonatele posibile din cele învăţate.

12. Puneţi în locul punctelor propoziţiile subordonate potrivite, ţinând cont de elementul corelativ şi precizaţi felul lor.

. . . . . , atunci se întorc păsările călătoare.
. . . . . , acolo te vei duce.
. . . . . , aşa să faci.
. . . . . , de aceea n-ai ştiut răspunsul.

13. Formulaţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

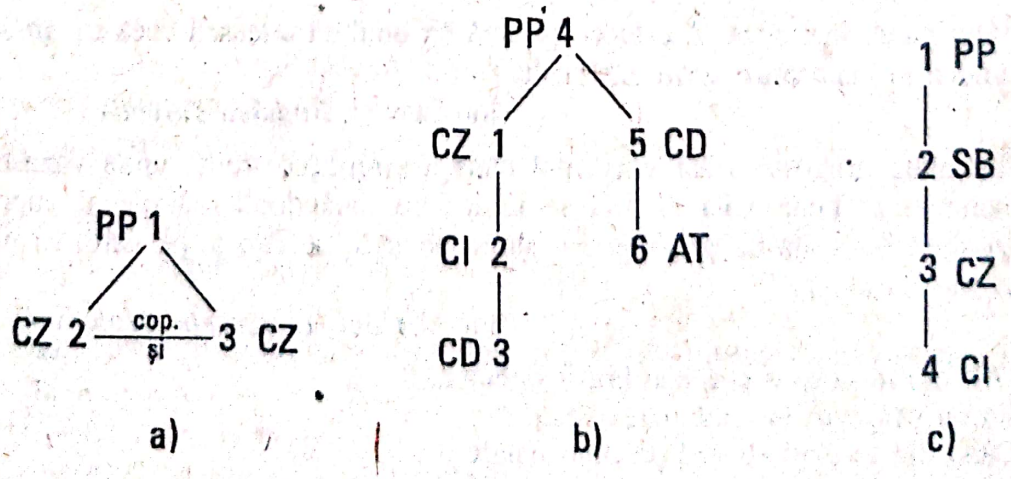

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1) a) "*Ştiam* [1]/ (că) pentru ea *nu au* absolut nici o importanţă asemenea fleacuri, [2]/ (că) datorită frumuseţii ei *ar fi putut* avea o viaţă oricât de luxoasă. [3]/"
(C. Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*)

P1 = PP
P2 = CD (1)
P3 = CD (1) — cop.juxt.

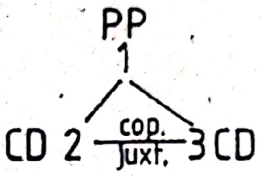

datorită frumuseţii - complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun, simplu, gen feminin numărul singular, cazul dativ, precedat de prepoziţia simplă *datorită*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

b) "Şi Iaşii, [1a]/ (pe care) *nu*-i *văzusem* niciodată, [2]/ *nu erau* aproape de Neamţ ca Fălticenii, [1b]/ (de unde), toamna târziu şi mai ales prin câşlegile de iarnă, fiind nopţile mari, mă *puteam* repezi din când în când [3]/."
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

P1 = PP
P2 = AT(1)
P3 = AT(1)

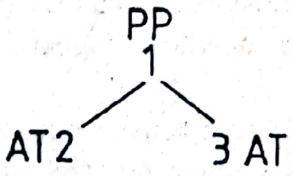

fiind... mari - complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjungarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu şi prin adjectiv propriu-zis, variabil cu două terminaţii, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, grad pozitiv (cu rol de nume predicativ);

c) "În societăţile baronilor [1a]/ *vedea* bine [2]/ (că) *nu*-i *place*, [1b]/ (că), neştiind [3a]/ (cum) *să se poarte* cu lumea, [4]/ *nu* o *băga* nimeni *în seamă* [3b]/."
(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

P1 = CD (2)
P2 = PP
P3 = CZ (1)
P4 = CD (3)

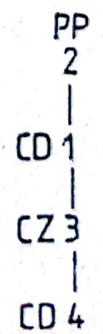

neştiind - complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjungarea a IV-a, diateza activă, folosit la un mod nepredicativ (nepersonal) - gerunziu, forma negativă;

Scanned with OKEN Scanner

d) "Auzind zmeul aceasta, *se făcu foc şi pară* de mânie, [1]/ *se turbură* de necaz [2]/ (şi) *nu* mai *vedea* înaintea ochilor [3]/. Apoi, [4a]/ (după ce) *înţelese* [5]/ (că) *are* a face tocmai cu răpitorul iubitei sale, [6]/ *îşi pierdu cumpătul* de supărare şi amărăciune [4b]/."

(P. Ispirescu, *Ileana Sânziana*)

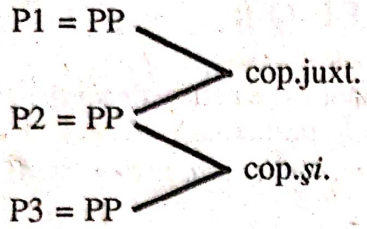

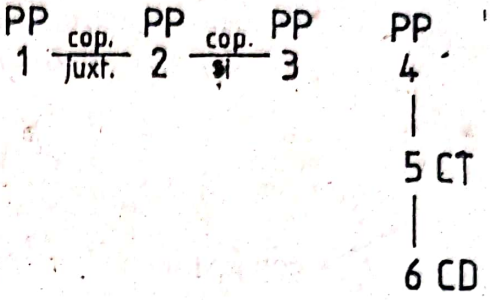

P4 = PP

P5 = CT(4)

P6 = CD(5)

de mânie - complement circumstanţial de cauză, exprimat prin substantiv comun, simplu, gen feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

de necaz - complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepozitia simplă *de*, nearticulat;

de supărare - complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;

(de) amărăciune - complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, se subînţelege prepoziţia *de*, nearticulat, coordonat copulativ prin conjuncţia *şi* cu complementul circumstanţial de cauză *de necaz*.

e) "Măriuca lui Moş Andrei *vine* la noi c-o falcă-n cer şi cu una-n pământ [1]/ (şi) *se ia la ciondănit* cu mama din pricina mea [2]/."

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

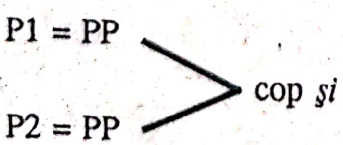

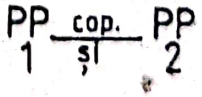

din pricina mea - complement circumstanţial de cauză exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un posesor, un obiect posedat, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de locuţiunea prepoziţională *din pricina*.

Scanned with OKEN Scanner

2.

a) N-a venit la şcoală *de frică*.
Nu putea să înainteze *de ei*.

b) N-a sosit la timp *din cauza întârzierii* trenului.
Au absentat *din cauza alor voştri*.
Din cauza cui a întârziat?
Nu mi-*ai spus* [1]/ **din cauza căruia** dintre colegi *ai* întârziat [2]/.
Întârzierea nu provine *din cauza nici unuia* dintre ei.

c) *Neputându-se* împotrivi tuturor, a renunţat.

d) Florile îngheţaseră *de frig*.
Din cauza frigului îi degerau mâinile.

3. *Ajungând* acolo n-a stat o clipă pe gânduri. (complement circumstanţial de timp)
Bucuros de revedere, venea *alergând* spre mine. (complement circumstanţial de mod)
Alunecând pe gheaţă, şi-a fracturat piciorul. (complement circumstanţiai de cauză)

4. *vorbind* - subiect; *aşteptând* - complement indirect, *venind* - complement direct; *grăbindu-se* - atribut verbal; *tremurânde* - atribut adjectival; *sângerândă* - nume predicativ; *temându-se* - complement circumstanţial de cauză; *blând* - complement circumstanţial de mod; *blând* - nume predicativ; *blând* - atribut adjectival; *trecând* - complement circumstanţial de timp.

5.

a) Ieri a lipsit de la şcoală din cauza unei boli contagioase.
b) N-a scris prea mult de teama de a nu greşi din cauza grabei.
c) Alunecând din cauza neatenţiei, s-a accidentat grav.

6. Îl dureau ochii *de* prea mult *citit*.
Îl *dureau* ochii, [1]/ (deoarece) *citise* prea mult [2]/.
Se roşise *de emoţie*.
Se roşise, [1]/ (fiindcă) *era foarte emoţionat*.
Din cauza umezelii, peretele prinsese igrasie.
(Întrucât) *era* umezeală, [1]/ peretele *prinsese* igrasie [2]/.
Necunoscând regulile jocului, a renunţat la competiţie.
(Pentru că) *nu cunoştea* regulile jocului, [1]/ *a renunţat* la competiţie [2]/.

7.

a) (Cum) [1a]/ (însă) [2a]/ sufletul meu niciodată *n-a fost în stare* [1b]/ *(să) ducă* prea multă vreme, în spate, povara ucigătoare a sublimului, [3]/ (şi) (cum) puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, *izbise*, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii, [4]/ *aş fi ajuns* în cele din urmă [2b]/ *(să) găsesc* banală şi monotonă această rodomontadă a stihiilor [5]/.

(C. Hogaş, *În munţii Neamţului*)

P_1 - *Cum... sufletul meu niciodată n-a fost în stare* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză,, regentă pentru P_3, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *aş fi ajuns*, introdusă prin adverbul relativ *cum*, cu valoare de conjuncţie; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_2 - *...însă... aş fi ajuns în cele din urmă* - propoziţie principală, regentă pentru P_1, P_4 şi P_5; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *să ducă prea multă vreme în spate, povara ucigătoare a sublimului* - propoziţie subordonată completivă indirectă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *de ce*, determină locuţiunea adjectivală *în stare*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *şi cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii* - propoziţie subordonată circumstanţiala cauzală, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *aş fi ajuns*, introdusă prin adverbul relativ *cum* cu valoare de conjuncţie, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

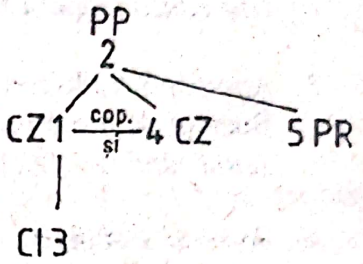

P_5 - *să găsesc banală si monotonă această rodomontadă a stihiilor* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *cum (ce)*, determină verbul copulativ *aş fi ajuns*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată

b) "Fătul meu, tu părinţi *n-ai* [1]/, carte multă, [2a]/ *nu* ţi-*e dat* [3]/ *(să) înveţi*, [2b]/ (că) *nu* prea *eşti deştept*, [4]/ slugă *nu* te *poţi* face, [5]/ (că) *eşti* cam *leneş* [6]/."

(I. L. Caragiale)

P_1 - *Fătul meu, tu părinţi n-ai* - propoziţie principală, coordonată copulativ prin juxtapunere cu P_3, enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, negativă, dezvoltată;

P_2 - *carte multă... să înveţi* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul pasiv impersonal *nu... e dat*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *nu ţi-e dat* - propoziţie principală, regentă pentru P_2 şi P_4, coordonată copulativ prin juxtapunere cu P_1; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_4 - *că nu prea eşti deştept* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *nu e dat*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_5 - *slugă nu te poţi face* - propoziţie principală, regentă pentru P_6, coordonată copulativ cu P_3, prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_6 - *că eşti cam leneş* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *(nu) poţi*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

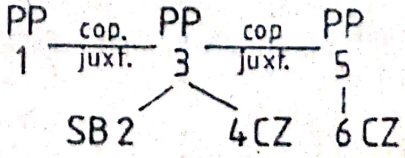

Scanned with OKEN Scanner

c) "Acu parcă *înţelegea* [1]/ (că) *este cu putinţă* [2]/ (ca) unul *(să) citească* [3]/ (ceea ce) *au scris* alţii, [4]/ (fiindcă) toţi cărturarii *scriu* într-un fel [5]/."

(Ion Slavici, *Budulea Taichii*)

P_1 - *Acu parcă înţelegea* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *că este cu putinţă* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_3 şi P_5, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul predicativ, personal şi tranzitiv *înţelegea*, introdusă prin conjuncţia *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_3 - *ca unul să citească* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_4, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *este cu putinţă*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare compusă *ca... să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_4 - *ceea ce au scris alţii* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *să citească*, introdusă prin pronumele relativ compus *ceea ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

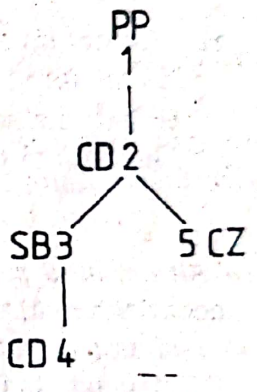

P_5 - *fiindcă toţi cărturarii scriu într-un fel* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină expresia verbală impersonală *este cu putinţă*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare *fiindcă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

d) "(Iar) atâta dragoste *arătă* împăratul către Dumitraşco-Vodă, [1]/ (unde) *văzuse* [2]/ (că) *s-au închinat* de bună voia lui, [3]/ (că) *se tindea* cu amândouă mâinile [4]/ (şi) *cuprindea* pe Dumitraşco-Vodă de grumaz [5]/ (şi)-l *săruta* pe faţă, pe cap şi pe ochi, ca un părinte pe un fiiu al său [6]/."

$\overset{5,6}{\sqrt{\text{că}}}$

(Ion Neculce, *Letopiseţul Moldovei*)

P_1 - *"Iar atâta dragoste arăta împăratul către Dumitraşco-Vodă* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, P_4, P_5 şi P_6; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *unde văzuse* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *arăta*, introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă (adverbul *unde* nu mai are funcţie sintactică, deoarece se înlocuieşte cu o conjuncţie sau cu o locuţiune conjuncţională: *deoarece, pentru că*);

P_3 - *că s-au închinat de bună voia lui* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *văzuse*, introdusă prin conjuncţia subordonată simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *că se tindea cu amândouă mâinile* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că*, determină verbul *arăta*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că = (încât);* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *şi-l cuprindea pe Dumitraşco-Vodă de grumaz* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că*, determină verbul *arăta*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare *că = (încât);* coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_6 - *şi-l săruta pe faţă, pe cap şi pe ochi, ca un părinte pe un fiiu al său* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care e urmarea faptului că*, determină verbul *arăta*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare *că (=încât)*, coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

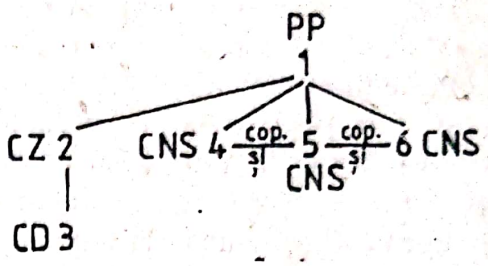

e) "Alt om mi-*a spus* [1]/ (c)-*ai stat* la pat bolnavă [2]/.
Eu *nu ştiu* [3]/ (cum) *să cred* atâtea veşti [4]/.
(Când) din scrisoare *văd* [5]/ (precum) matale
Din zi în zi mereu *întinereşti* [6]/."

(N. Labiş, *Mama*)

P_1 - *Alt om mi-a spus* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *c-ai stat la pat bolnavă* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul predicativ, personal şi tranzitiv *a spus*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *c(ă);* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *Eu nu ştiu* - propoziţie principală, regentă pentru P_4 şi P_5, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă.

P_4 - *cum să cred atâtea veşti* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *(nu) ştiu*, introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă dubitativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *când din scrisori eu văd* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_6, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determinând verbul *(nu) ştiu*, introdusă prin adverbul relativ *când* cu valoare de conjuncţie (= *din moment ce, deoarece*); enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *precum matale din zi în zi mereu întinereşti* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *văd*, introdusă prin adverbul relativ compus *precum;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

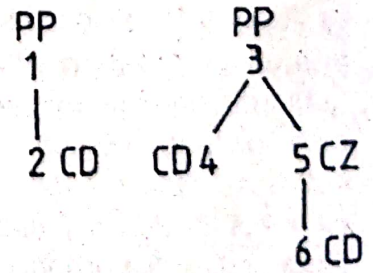

8. (...) *nu* ţi-*e dat...* [1]/ (că) *nu* prea *eşti* deştept [2]/.
P1 = PP P2 = CZ(1)

(...) nu ţi-e dat, *nefiind prea deştept* (complement circumstanţial de cauză).

Scanned with OKEN Scanner

nefiind prea deştept - complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu şi prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparaţie superlativ de superioritate (cu rol de nume predicativ);

(...) slugă *nu* te *poţi* face, ¹/ (că) *eşti* cam leneş ²/.
P1 = PP; P2 + CZ(1)

(...) slugă nu te poţi face, *fiind* cam *leneş* - (complement circumstanţial de cauză);

fiind... leneş - complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu şi prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul masculin, numărul singular, cazul N, grad de comparaţie pozitiv (cu rol de nume predicativ);

"Iar atâta dragoste *arătă* împăratul către Dumitraşco-Vodă, ¹/ (unde) *văzuse*(...) ²/."
P1 = PP; P2 = CZ(1)

Iar atâta dragoste, arătă împăratul către Dumitraşco-Vodă, *văzând*(...) (complement circumstanţial de cauză);

vazând - complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul gerunziu; formă afirmativă.

9.
a) PP CZ(1)
A pierdut trenul, ¹/ (întrucât) *nu s-a grăbit* ²/.

PP CZ(1)
N-*am venit*, ¹/ (deoarece) nu m-*a anunţat* nimeni ²/.

PP CZ(1)
Nu s-a dus la şcoală, ¹/ (că) *nu se pregătise* ²/.

b) CZ(1) PP
(De vreme ce) *n-ai insistat*, ¹/ *n-am* mai *venit* ²/.

PP CZ(1)
A absentat, ¹/ (din pricină că) *a fost bolnav* ²/.

CZ(1) PP
(Câtă vreme) *n-ai învăţat*, ¹/ *n-ai putut* reuşi ²/.

10. Îmi *place* ¹/ (cum) *te comporţi* ²/.
P1 = PP; P2 = SB(1);

Îmi *place* felul ¹/ (cum) îl *educi* ²/.
P1 = PP; P2 = AT(1);

(Cum) îl *văzu*, ¹/ îl şi *recunoscu* ²/.
P1 = CT(2); P2 = PP;

(Cum) *recitase* aşa de frumos, ¹/ *a fost ovaţionat* ²/.
P1 = CZ(2); P2 = PP;

Se îmbracă ¹/ (cum) îi *place* ²/.
P1 = PP; P2 = CM(1);

Scanned with OKEN Scanner

Nu se ştie [1]/ (dacă) *vine* [2]/.
P1 = PP; P2 = SB(1);

Nu ştiu [1]/ (dacă) *vine* [2]/.
P1 = PP; P2 = CD(1)

Întrebarea *este* [1]/ (dacă) *vor rezolva* problema [2]/.
P1 = PP; P2 = PR(1);

(Dacă) *n-a învăţat,* [1]/ de aceea *n-a ştiut* [2]/.
P1 = CZ(2); P2 = PP;

(Dacă) *auzi* aşa, [1]/ îndată *plecă* [2]/.
P1 = CT(2); P2 = PP;

Îl *preocupă* gândul [1]/ (dacă) trenul *va sosi* la timp [2]/.
P1 = PP; P2 = AT(1);

11.
SB: *Se zice* [1]/ (că) *va ploua* [2]/.
PR: Părerea mea *este* [1]/ (că) *citeşti* prea puţin [2]/.
AT: Faptul [1a]/ *(că) e bolnav* [2]/ mă *nelinişteşte* [1b]/.
CD: Mi-*a spus* [1]/ (că) *se va duce* la medic [2]/.
CI: Se *gândeşte* [1]/ (că) *vor veni* vremuri grele [2]/.
CZ: *Nu vine,* [1]/ (că) *nu vrea* [2]/.
SB: *Nu se ştie* [1]/ (cum) s-*a întâmplat* [2]/.
PR: El *a rămas* [1]/ (cum) îl *ştii* [2]/.
AT: Îmi *place* modul [1]/ (cum) *se îmbracă* [2]/.
CD: *Am constatat* [1]/ (cum) *s-a petrecut* fapta [2]/.
CI: *Mă mir* [1]/ (cum) *au reuşit* această performanţă [2]/.
CT: (Cum) *a aflat* cele întâmplate, [1]/ *a plecat* la locul faptei [2]/.
CM: *A procedat* [1]/ (cum) l-*ai învăţat* [2]/.
CZ: (Cum) *era bolnav,* [1]/ *nu* s-*a putut* prezenta la concurs [2]/.

12. (Când) *vine* primăvara, [1]/ atunci *se întorc* păsările călătoare [2]/.(CT)
(Unde) te-*am trimis,* [1]/ acolo *te vei duce* [2]/. (CL)
(Cum) te-*am sfătuit,* [1]/ aşa *să faci* [2]/. (CM)
(Deoarece) *nu te-ai pregătit,* [1]/ de aceea *n-ai ştiut* răspunsul [2]/. (CZ)

13.
a) *A întârziat* [1]/ (deoarece) *a uitat* ora stabilită [2]/ şi *a* mai *trecut* pe la librărie. [3]/
b) (Deoarece) *n-a fost atent* [1]/ (la ce) i-*ai spus* [2]/ *(să) facă,* [3]/ *n-a reuşit* [4]/ *(să) rezolve* toate problemele [5]/ (pe care) şi le *propusese* [6]/.
c) *Este bine* [1]/ *(să)*-l *sfătuieşti* mereu, [2]/ (fiindcă) *are* nevoie [3]/ *(să) fie sfătuit* [4]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL DE SCOP

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial de scop este partea secundară de propoziţie care arată scopul unei acţiuni.

El determină un verb (locuţiune adverbială) la un mod predicativ sau nepredicativ ori o interjecţie predicativă.

S-a dus la bibliotecă *pentru a împrumuta* o carte.
Venind *pentru* a mă *vizita*, n-a stat prea mult.
Hai *la cules* fragi.

Acest tip de complement circumstanţial răspunde la întrebările: *cu ce scop? în ce scop?*

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul circumstanţial de scop *se exprimă* prin:

1) *substantive* în cazurile:

a) *acuzativ* cu prepoziţiile *pentru, spre, după, la, întru, în:*

Părinţii mei au plecat *după cumpărături*.

b) *genitiv* precedat de locuţiunile prepoziţionale *în vederea, în scopul, în ideea, în intenţia:*

Învaţă *în vederea examenului*.

2) *pronume* în cazurile:

a) *acuzativ*, cu prepoziţiile *după, pentru, la, de:*

Am consultat *pentru ei* toate dicţionarele.
La (de) *ce* ai venit, ca să mă sperii?

b) *genitiv*, precedat de locuţiunile prepoziţionale menţionate.

În curând va avea examen şi se pregăteşte intens *în vederea lui (acestuia)*.

3) *verbe* la modurile:

a) *infinitiv*, precedat de prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale *pentru, spre, cu (în) scop de, în intenţia de, în ideea de*.

Muncea *pentru* a-şi *câştiga* existenţa.

b) *supin:*

A pus laptele *la fiert*.

4) *adverbe şi locuţiuni adverbiale de scop: înadins, dinadins, într-adevăr, dintr-adins, de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta.*

Dinadins tace, ca să te supere.

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

Complementul circumstanţial de scop stă de obicei după termenul regent.

Se antepune acestuia numai dacă vorbitorul intenţionează să reliefeze scopul acţiunii:

A venit *pentru a lua* caietul.
Pentru a lua caietul a venit, nu pentru altceva.

Înaintea termenului regent apare şi atunci când este exprimat prin pronumele interogativ *ce* sau prin adverbele ori locuţiunile adverbiale de scop care apar ca elemente corelative ale unei subordonate finale sau ale unui complement circumstanţial de scop:

De ce ai venit, ca să iei caietul?
De aceea a venit, ca să ia caietul.
De aceea a venit, pentru a lua caietul.

D. PUNCTUAŢIA

Complementele circumstanţiale de scop coordonate între ele au aceeaşi punctuaţie ca şi celelalte circumstanţiale care se află în acelaşi raport sintactic.

Complementul circumstanţial de scop care se află după termenul regent se desparte prin virgulă numai dacă este anticipat printr-un corelativ;

De aceea munceşte[,] *pentru a câştiga* bani.

Când este aşezat înaintea termenului regent se desparte prin virgulă dacă este exprimat prin verb la infinitiv sau dacă e reluat printr-un corelativ;

Pentru a lua caietul[,] a venit.
Pentru a lua caietul[,] de aceea a venit.

Dacă este exprimat prin pronumele interogativ *ce*, prin adverb şi locuţiune adverbială nu se desparte prin virgulă chiar dacă este antepus cuvântului determinat (vezi exemplele de la clasa de distribuţie).

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ (CS) (F)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţială de scop sau finală este subordonata care îndeplineşte în frază rolul unui complement circumstanţial de scop.

Ea determină un verb (locuţiune verbală) la un mod predicativ sau nepredicativ ori o interjecţie din regentă, ţinând locul complementului circumstanţial de scop:

Am venit *pentru a* te *felicita.*
Am venit [1]/ (ca *să*) te *felicit* [2]/.
Venind *pentru a*-l *felicita*, am mai întârziat puţin.
Venind [1a]/ (ca *să*)-l *felicit* [2]/, *am* mai *întârziat* puţin [1b]/.
Hai *după cumpărături.*
Hai [1]/ *(să) facem* cumpărături [2]/.

Răspunde la aceleaşi întrebări ca şi complememntul circumstanţial de scop: *cu ce scop? în ce scop?*

Acţiunea din propoziţia finală este posterioară celei din regentă.

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Circumstanţiala de scop sau finala se introduce prin:

1) *conjuncţii subordonatoare: să, ca... să, de:*

Vine adesea [1]/ (ca *să*)-l *vadă* [2]/.
Mergea la mare [1]/ (de) *se trata* de reumatism [2]/.

2) *locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: pentru ca (...) să, ca doar (-doar), ca doar de, doar de:*

Învaţa [1]/ (pentru ca *să) reuşească* [2]/.
Insista, [1]/ (ca doar-doar) l-*o lămuri* [2]/.

3. *adverbul doar (doar):*

CS
Îl *vizita* des, [1]/ (doar-doar) l-*o convinge* [2]/ *(să)*-l *accepte* [3]/.

4. *pronume relativ* cu prepoziţiile *după, pentru:*

S-a dus [1]/ (după ce) *avea* de cumpărat [2]/.

În finalele negative introduse prin *să, ca(...) să, pentru ca... să* apar şi îmbinările *nu cumva, nu care cumva:*

Ţi-*am spus* toate acestea [1]/ *(ca)* nu cumva *(să) lipseşti* [2]/.

Dintre elementele subordonatoare, specifice sunt cele de origine populară: *ca doar (-doar), ca doar de, doar de, doar (-doar).*

Scanned with OKEN Scanner

Subordonata finală are ca elemente corelative adverbele şi locuţiunile adverbiale: *anume, dinadins, înadins, expre, într-adins, de aceea, de asta, pentru aceea, pentru asta, de aia, pentru aia.*

De aceea *a venit,* [1]/ (ca *să) ia* caietul [2]/.

C. TOPICA

Topica propoziţiei subordonate circumstanţiale de scop depinde mai întâi de elementul introductiv şi apoi de intenţia vorbitorului de a reliefa sau nu scopul acţiunii.

Finalele introduse prin conjuncţai compusă cu termenii dislocaţi *ca... să* şi prin locuţiunea conjuncţională *pentru ca (...) să* stau în mod obişnuit după regentă, dar pot sta şi înaintea acesteia, dacă vorbitorul doreşte să reliefeze scopul:

A venit şi astăzi [1]/ (pentru ca *să*)-l *lămurească* [2]/.
(Pentru ca *să*)-l *lămurească,* [1]/ *a venit* şi astăzi [2]/.

Subordonatele circumstanţiale de scop introduse prin celelalte elemente relaţionale sunt, întotdeauna, aşezate după regentă:

S-a dus [1]/ *(să) înveţe* [2]/.

D. PUNCTUAŢIA

Ca şi topica, punctuaţia subordonatei finale depinde mai întâi de elementele introductive, apoi de gradul legăturii cu regenta.

Finala introdusă prin conjuncţai *de* nu se desparte niciodată prin virgulă de regenta ei:

Vino [1]/ (de)-l *ia* [2]/.

Subordonatele circumstanţiale de scop introduse prin *doar (-doar), ca doar (-doar), ca doar de, doar de,* se despart prin virgulă de regentă:

Insista [1]/[,] (ca doar-doar) l-*o lămuri* [2]/.

Când finala este introdusă prin celelalte elemente relaţionale, nu se desparte prin virgulă dacă este considerată esenţială în frază:

Vino [1]/ (ca *să*)-l *vezi* [2]/.
Nu (ca *să*) te *sperii*[1]/ şi-*am spus* toate astea [2]/.

Topica acestei subordonate impune o anumită punctuaţie, dar aceasta este condiţionată şi de prezenţa în regentă a unui corelativ sau a unui complement circumstanţial.

De regulă, finalele postpuse nu se despart prin virgulă de regentă, dar, dacă au în regentă un element corelativ distanţat de finală sau dacă regenta se termină printr-un complement circumstanţial, se impune folosirea virgulei:

De aceea *am venit* [1]/[,] să te *ajut* [2]/.
A venit ieri la şcoală [1]/[,] (ca *să) împrumute* o carte de la bibliotecă [2]/.

Finalele antepuse se despart prin virgulă de regentă dacă nu sunt considerate ca esenţiale în frază sau dacă au un corelativ în regentă:

(Ca *să) împrumute* o carte [1]/[,] de aceea *a venit* la şcoală [2]/.
(Ca să) mergi acolo [1]/ te-*am căutat,* nu pentru altceva [2]/.

La subordonatele finale coordonate între ele se respectă aceleaşi reguli de punctuaţie ca şi la celelalte propoziţii aflate în acest raport sintactic.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Despărţiţi în propoziţii frazele de mai jos, arătaţi felul lor şi analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale de scop:

a) "Ajungând într-o cetate, porunci de-i făcu trei perechi de opinci de fier şi un toiag de oţel, se gătì de drum şi porni în călătorie, spre a-şi găsi bărbatul."
(P. Ispirescu, *Porcul cel fermecat*)

b) "Fără îndoială că un om cu un asemenea trecut se poate preta la un joc dublu(...) numai pentru bani.
(Haralab Zincă)

c) "De ce nu voi pentru mine, pentru glorie să scriu?
Oare glorie să fie a vorbi într-un pustiu?"
(M. Eminescu)

d) Netăgăduit este că omul neînvăţat e ca un copac neîngrijit, care nici o roadă nu aduce. Drept aceea, învăţătorul este pentru un tânăr aceea ce este şi grădinarul pentru pom (...). Pentru a-ţi pardosi limba românească după toată rânduiala, ca să o înveţi cumsecade, spre a o şti precum se cuvine, trebuie să începem de la început."
(C. Negruzzi)

e) "Pentru a cunoaşte, în vederea unei publicaţii de documente (...) dar şi a înfăţişării depline a eroului şi a neamului, vremea lui Mihai-Viteazul, o nouă şi mare excursie de cercetări trebuie întreprinsă."
(N. Iorga, *O viaţă de om*)

2. Daţi exemple de propoziţii în care complementele circumstanţiale de scop să fie exprimate prin:
a) verbe la infinitiv şi supin;
b) substantive în acuzativ şi genitiv.

3. Formulaţi propoziţii în care să aveţi complemente circumstanţiale de scop exprimate prin substantive, apoi prin verbe la infinitiv, coordonate între ele.

4. Daţi exemple, în propoziţii, de complemente circumstanţiale de timp, de mod şi de scop exprimate prin verbe la infinitiv precedate de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale.

5. Menţionaţi funcţia sintactică şi valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în enunţurile de mai jos:

Ei au mers *la pescuit*. Astăzi e bine *de pescuit*. Şi-a cumpărat unelte *de pescuit*.

Pentru a învăţa mai mult, trebuie să perseverezi. Şi-a format obişnuinţa *de a învăţa* singur. Datoria voastră este *de a învăţa*.

Am mers în pădure *după fragi*. Am constatat că alergatul *după fragi*, prin desişuri, este obositor. Au fost acolo *pentru sărbătorirea* lor. Pregătirile *pentru sărbătorirea* lor erau terminate.

Scanned with OKEN Scanner

6. Formulaţi propoziţii pe baza schemelor de mai jos:

a) $\frac{\text{Pv}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Ccm}}{\text{nr.multipl.}} + \frac{\text{Ccs}}{\text{prep.+s.Ac}} + \frac{\text{A.subst.genit.}}{\text{s.G.}} + \frac{\text{A.adj.}}{\text{vb.part.}}$

b) $\frac{\text{Pv}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Ccs}}{\text{vb.inf.}} + \frac{\text{Ccm}}{\text{adv.}} + \frac{\text{Ccs}}{\text{vb.cop.+adj.}} + \frac{\text{Ci}}{\text{s.D.}}$

c) $\frac{\text{S}}{\text{pron.}} + \frac{\text{Pv}}{\text{vb.}} + \frac{\text{Ccs}}{\text{loc.prep.+s.G.}} + \frac{\text{A.subst.genit.}}{\text{s.}} + \frac{\text{A.adj.}}{\text{adj.pron.}}$

7. Subliniaţi complementele circumstanţiale de scop din enunţurile de mai jos şi transformaţi-le în propoziţii subordonate:

a) M-am dus acolo pentru a-l ajuta.
b) Repetă lecţia pentru o înţelegere deplină a ei.
c) Sportivii se antrenează în vederea concursului.
d) Maria a mers în pădure la cules de ciuperci.

8. Analizaţi frazele de mai jos precizând felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele:

a) "Când am sosit morţi de frig la Cocărăşti, îmi era frică să mă duc acasă; pentru aceea Huţu a venit cu mine, ca să spună că el e de vină, că m-a luat şi pe mine, şi toate au fost bune, fiindcă mama se bucura că n-am degerat pe drum, iară tata zicea că aşa trebuie ca voinicii să umble pe ger şi frig."

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

b) "Când am sosit la Iaşi, cel dintâi gând al lui a fost să mă duc la Copou şi apoi la Socola, ca să-mi arate vederile ce se deschideau sprea lumea Bahluiului şi să mă plimbe prin crângurile de prin pregiurime, ca să mă încânt şi eu de frunzişul pişcat de brumă şi să iau parte la plăcerea lui de a călca pe frunzele scuturate de vânt, care fâşie la tot pasul."

(Ion Slavici, *Amintiri*)

c) "Şi, fiindcă Pisicuţa, din iarba înaltă în care stătea înmormântată până la gât, sforăia deznădăjduit, mă dusei s-o dezleg din pripon şi s-o aduc între întăriri."

(C. Hogaş)

d) "El nu cânta, pentru că nu ştia să cânte, nu făcea glume, pentru că nu ştia să le nimerească. Treaba lui era să adune snopii şi să-i aşeze în cruci bine încheiate, ca vântul să nu le răstoarne. Şi, de câte ori lua un snop în furcă şi-l simţea că e greu, inima lui râdea de bucurie şi, pentru ca bucuria să-i fie mai mare, lua câte doi şi trei snopi deodată."

(Ioan Slavici, *Pădureanca*)

9. Contrageţi subordonatele finale din textele *b* şi *d* şi arătaţi ce modificări au avut loc.

10. Construiţi fraze în care subordonatele finale să fie introduse prin conjuncţiile *să, ca să, de* şi locuţiunea conjuncţională *pentru ca să*. La două dintre ele folosiţi şi elemente corelative.

Scanned with OKEN Scanner

11. Precizaţi felul subordonatelor introduse prin aceleaşi elemente relaţionale:

Dorinţa lui era să plece imediat.
Luase hotărârea să locuiască în Capitală.
Se gândise să meargă la spectacol cu colegii.
Trebuie să vină toţi.
L-a rugat să nu întârzie.
Îi venea să ia câmpii de supărare.
Venea în fiecare dimineaţă să cumpere lapte.

12. Construiţi fraze cu toate subordonatele posibile, din cele învăţate, care să aibă ca regentă propoziţia *"Învaţă"*.

13. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

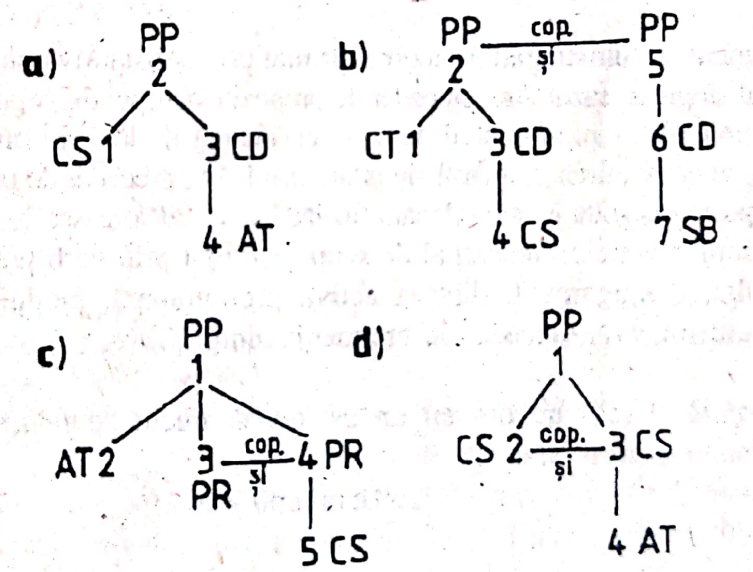

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

a) "Ajungând într-o cetate, *porunci* [1]/ (de)-i *făcu* trei perechi de opinci de fier şi un toiag de oţel, [2]/ *se găti* de drum [3]/ (şi) *porni* în călătorie, spre a-şi găsi bărbatul [4]/."

(P. Ispirescu, *Porcul cel fermecat*)

P1 = PP
P2 = CD(1) — cop.juxt.
P3 = PP
P4 = PP — cop.*şi*

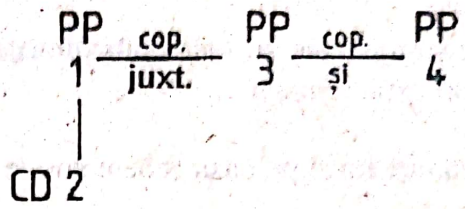

de drum - complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de (=pentru)*, nearticulat;
în călătorie - complement circumstanţial de scop cu nuanţă de loc, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat (se poate dezvolta în subordonată finală: "ca să călătorească");
spre... a găsi - complement circumstanţial de scop exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă pronominală, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă, precedat de prepoziţia simplă *spre;*

b) "*Fără îndoială* [1]/ (că) un om cu un asemenea trecut se *poate* preta la un joc dublu(...) numai pentru bani [2]/."

(Haralamb Zincă)

P1 = PP
P2 = SB(1)

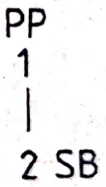

pentru bani - complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *pentru*, nearticulat.

c) "De ce *nu voi* [1]/ pentru mine, pentru glorie *(să) scriu?* [2]/
Oare *glorie să fie* a vorbi într-un pustiu?"

(M. Eminescu)

1 = PP
2 = CD(1)
3 = PP independentă

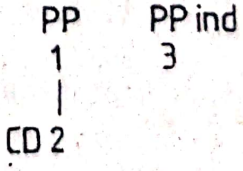

pentru glorie - complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *pentru*, nearticulat;

Scanned with OKEN Scanner

d) "*Netăgăduit este* [1]/ (că) omul neînvăţat *e ca un copac* neîngrijit [2]/ (care) nici o roadă *nu aduce* [3]/. Drept aceea, învăţătorul *este* pentru un tânăr *aceea* [4]/ *(ce) este* şi grădinarul pentru pom (...). [5]/. Pentru a-ţi pardosi limba românească după toată rânduiala [6a]/, (ca *să*) o *înveţi* cumsecade [7]/, spre a o şti [6b]/ (precum) *se cuvine* [8]/, *trebuie* [9]/ *(să) începem* de la început [6c]/.

(C. Negruzzi)

P1 = PP

P2 = SB(1)

P3 = AT(2)

P4 = PP

P5 = AT(4)

P6 = SB(9)

P7 = CS(6)

P8 = CM(6)

P9 = PP

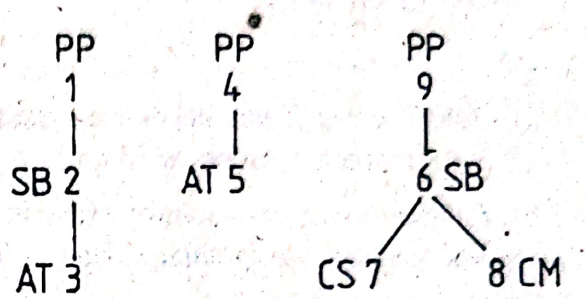

Observaţii: Propozitia finală nr. 7 este coordonată prin juxtapunere cu complementul circumstanţial de scop *spre a... pardosi.* De aceea am distribuit şi celălalt complement circumstanţial *(spre a... şti)* în propoziţia numărul 6, acesta fiind şi despărţit prin virgulă de finala numărul 7.

Considerăm că secvenţa *spre a o şti* poate să facă parte şi din propoziţia nr. 7 şi atunci modala 8 va avea ca regentă P_7.

pentru a pardosi - complement circumstanţial de scop exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă pronominală, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă, precedat de prepoziţia *pentru;*

spre a... şti - complement circumstanţial de scop exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent, formă afirmativă, precedat de prepoziţia simplă *spre.*

Observaţii: Locuţiunea adverbială *drept aceea* nu are funcţie sintactică de complement circumstanţial de scop, ci de cauză, deoarece se referă la un context negativ.

Cuvintele *pentru un tânăr, pentru pom* au funcţie sintactică de complement circumstanţial de relaţie, întrucât indică obiectul din al cărui punct de vedere este emisă comunicarea, din restul propoziţiei. (GA, II, p. 192).

e) "Pentru a cunoaşte, în vederea unei noi publicaţii de documente(...), dar şi a înfăţişării depline a eroului şi a mediului, vremea lui Mihai Viteazul, o nouă şi mare excursie de cercetări *trebuie* întreprinsă. [1]/"

(N. Iorga, *O viaţă de om*)

P1 = PP independentă

pentru a cunoaşte - complement circumstanţial de scop exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent, forma afirmativă, precedat de prepoziţia *pentru:*

Scanned with OKEN Scanner

în vederea unei publicaţii - complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, precedat de locuţiunea prepoziţională *în vederea*, articulat cu articolul nehotărât proclitic *unei;*
a înfăţişării - complement circumstanţial de scop exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, se subînţelege locuţiunea prepoziţională *în vederea*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i* şi precedat de articolul posesiv (genitival) *a;*

2.

a) *Pentru a reuşi*, este necesar un studiu perseverent şi aprofundat.
Vara mergea adeseori *la vânat* în pădurile din apropiere.

b) *Pentru promovarea* tuturor examenelor, trebuie o muncă tenace.
S-a dus acolo *în intenţia participării* la concurs.

3. Lipan se dusese la Dorna *după oi.*
S-a înscris la universitate *în ideea continuării* studiilor.
A venit *pentru a* mă *vedea* şi *pentru a*-i *împrumuta* o carte.
M-am dus acolo *pentru a*-i *vizita* pe colegi şi *pentru a* le *mulţumi* pentru ajutorul acordat.
A mers la el *spre a*-l *felicita* şi *pentru a sărbători* evenimentul.

4. Gândeşte-te bine *înainte de a lua* o hotărâre. (complement circumstanţial de timp)
Nu emite nici o ipoteză *fără a avea* argumentele necesare. (complement circumstanţial de mod)
S-au deplasat la faţa locului. *pentru a elucida* cauzele accidentului. (complement circumstanţial de scop)

5. - *la pescuit* - complement circumstanţial de scop (verb la supin);
- *de pescuit* - subiect simplu (verb la supin);
- *de pescuit* - atribut verbal (verb la supin);
- *pentru a învăţa* - complement circumstanţial de scop (verb la infinitiv cu prepoziţie);
- *de a învăţa* - atribut verbal (verb la infinitiv cu prepoziţie);
- *de a învâţa* - nume predicativ (verb la infinitiv cu prepoziţie);
- *după fragi* - complement circumstanţial de scop (substantiv în Ac., cu prepoziţie).
- *după fragi* - atribut substantival prepoziţional (substantiv în Ac., cu prepoziţie).
- *pentru sărbătorirea* - complement circumstanţial de scop (substantiv în Ac, cu prepoziţie);
- *pentru sărbătorirea* - atribut substantival prepoziţional (substantiv în Ac, cu prepoziţie).

6. a) Munceşte înzecit pentru realizarea idealurilor propuse.
b) Învăţati pentru a şti mai mult şi pentru a fi folositori societăţii.
c) Noi ne pregătim în vederea susţinerii concursului acestuia.

7. a) M-am dus acolo *pentru a*-l ajuta.
M-am dus acolo [1]/ (ca *să*)-l *ajut* [2]/.

b) Repetă lecţia *pentru o înţelegere* deplină a ei.
Repetă lecţia [1]/ (ca *să*) o *înţeleagă* pe deplin [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

c) Sportivii se antrenează *în vederea concursului*.
Sportivii *se antrenează* [1]/ (ca *să) participe* la concurs [2]/.

d) Maria a mers în pădure *la culeș* ciuperci.
Maria *a mers* în pădure [1]/ (pentru ca *să) culeagă* ciuperci [2]/.

8.

a) "(Când) *am sosit* morți de frig la Cocorăști, [1]/ îmi *era* frică [2]/ *(să) mă duc* acasă [3]/: pentru aceea Huțu *a venit* cu mine, [4]/ (ca *să) spună* [5]/ (că) el *e de vină*, [6]/ (că) m-*a luat* și pe mine, [7]/ (și) toate *au fost bune*, [8]/ (fiindcă) mama *se bucura* [9]/ (că) *n-am degerat* pe drum [10]/, (iară) √ tata *zicea* [11]/ (că) așa *trebuie* [12]/ (ca) voinicii *(să) umble* pe ger și frig [13]/."

[11]√fiindcă (Ion Slavici, *Budulea Taichii*)

P_1 - *Când am sosit morți de frig la Cocorăști* - propoziție subordonată circumstanțială temporală, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *era*, introdusă prin adverbul relativ *când;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *îmi era frică* - propoziție principală, regentă pentru P_1 și P_3; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *să mă duc acasă* - propoziție subordonată completivă indirectă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *de ce*, depinde de înțelesul întregii regente, introdusă prin conjuncția subordonatoare *să;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *pentru aceea Huțu a venit cu mine* - propoziție principală, regentă pentru P_5,, coordonată copulativ cu P_2 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *ca să spună* - propoziție subordonată circumstanțială de scop, regentă pentru P_6, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *a venit*, introdusă prin conjuncția subordonatoare compusă *ca să;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_6 - *că el e de vină* - propoziție subordonată completivă directă, regentă pentru P_7, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *să spună*, introdusă prin conjuncția simplă *că;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_7 - *că m-a luat și pe mine* - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină locuțiunea adjectivală *de vină*, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă *că;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *și toate au fost bune* - propoziție principală, regentă pentru P_9 și P_{11}, coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncția simplă *și;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_9 - *fiindcă mama se bucura* - propoziție subordonată cauzală, regentă pentru P_{10}, are regentă P_8, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină adjectivul *bune*, introdusă prin conjuncția subordonatoare *fiindcă:* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{10} - *că n-am degerat pe drum* - propoziție subordonată completivă indirectă, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *de ce*, determină verbul *se bucura*, introdusă prin conjuncția subordonatoare *că;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_{11} - *iară tata zicea* - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, regentă pentru P_{12}, are ca regentă P_8, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină adjectivul *bune*, se subînțelege conjuncția subordonatoare *fiindcă*, coordonată adversativ cu P_9 prin conjuncția simplă *iară;* propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{12} - *că așa trebuie* - propoziție subordonată completivă directă, regentă pentru P_{13}, are ca regentă P_{11}, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *zicea*, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă *că;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_{13} - *ca voinicii să umble pe ger și frig* - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă P_{12}, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *trebuie*, introdusă prin conjuncția subordonatoare compusă *ca... să;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

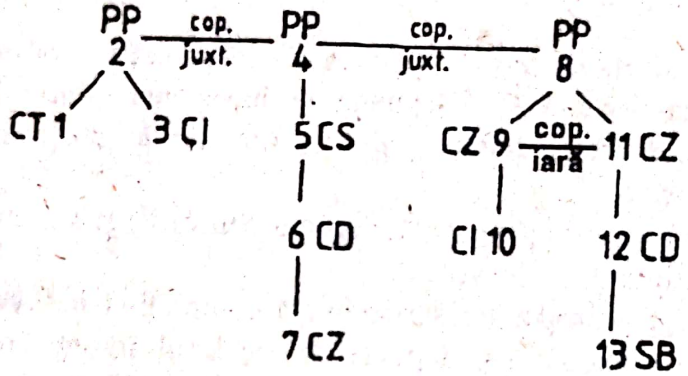

b) (Când) *am sosit* la Iași [1]/, cel dintâi gând al lui *a fost* [2]/ *(să)* mă *ducă* la Copou și apoi la Socola, [3]/ (ca *să*)-mi *arate* vederile [4]/ (ce) *se deschideau* spre lunca Bahluiului [5]/ (și) *(să)* mă *plimbe* prin crângurile de prin pregiurime [6]/, (ca *să*) *mă încânt* și eu de frunzișul pișcat de brumă [7]/ (și) *(să) iau parte* la plăcerea lui de a călca pe frunzele scuturate de vânt [8]/, (care) *fâșie* la tot pasul [9]/.

(Ioan Slavici, *Amintiri*)

P_1 - *Când am sosit la Iași* - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *a fost*, introdusă prin adverbul relativ *când:* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *cel dintâi gând al lui a fost* - propoziție principală, regentă pentru P_1, P_3 și P_6; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *să mă ducă la Copou și apoi la Socola* - propoziție subordonată predicativă, regentă pentru P_4 are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *a fost*, introdusă prin conjuncția subordonatoare *să;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *ca să-mi arate vederile* - propoziție subordonată circumstanțială de scop, regentă pentru P_5, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *să ducă*, introdusă prin conjuncția subordonatoare compusă *ca să;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *ce se deschideau spre lunca Bahluiului* - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *vederile*, introdusă prin pronumele relativ *ce;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_6 - *şi să mă plimbe prin crângurile de prin pregiurime* - propoziţie subordonată predicativă, regentă pentru P_7 şi P_8, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *a fost*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*, coordonată copulativ cu P_3, prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *ca să mă încânt şi eu de frunzişul pişcat de brumă* - propoziţie subordonată circumstanţială de scop (finală), are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *să plimbe*, introdusă prin conjuncţia compusă *ca să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *şi să iau parte la plăcerea lui de a călca pe frunzele scuturate de vânt* - propoziţie circumstanţială de scop, regentă pentru P_9, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *să plimbe*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*, coordonată copulativ cu P_7, prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

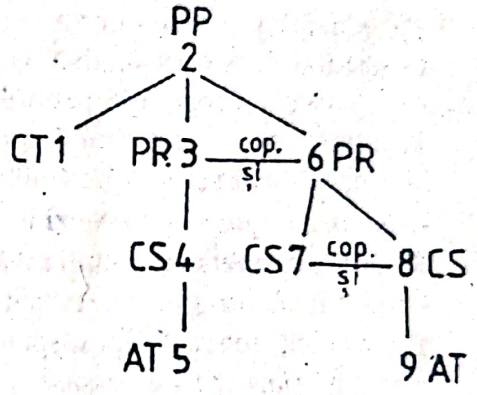

P_9 - *care fâşie la tot pasul* - propoziţia subordonată atributivă, are ca regentă P_8, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *frunzele*, introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

c) "(Şi) [1a]/ (fiindcă) Pisicuţa, din iarba înaltă [2a]/ (în care) *stătea* înmormântată până la gât [3]/, *sforăia* deznădăjduit [2b]/, *mă dusei* [1b]/ *(s)*-o *dezleg* din pripon [4]/ (şi) *(s)*-o *aduc* între întăriri [5]/."

(C. Hogaş)

P_1 - *Şi... mă dusei* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, P_4, şi P_5; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă,afirmativă, simplă;

P_2 - *fiindcă Pisicuţa, din iarba înaltă.. sforăia deznădăjduită* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *mă dusei*, introdusă prin conjuncţie subordonatoare *fiindcă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *în care stătea înmormântată până la gât* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *iarba*, introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziţia simplă *în;* enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

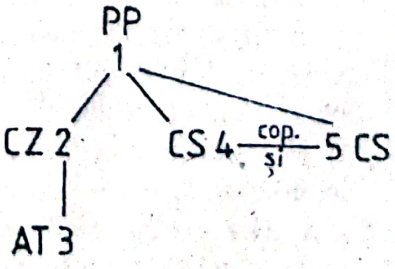

P_4 - *s-o dezleg din pripon* - propoziţie circumstanţială de scop, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *mă dusei*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *s(ă);* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *şi s-o aduc între întăriri* - propoziţie subordonată circumstanţială de scop, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *mă dusei*, introdusă prin conjuncţia simplă subordonatoare *să*, coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă dezvoltată.

Scanned with OKEN Scanner

d) "El *nu cânta* [1]/, (pentru că) *nu ştia* [2]/ *(să) cânte* [3]/, *nu făcea glume* [4]/, (pentru că) *nu ştia*[5]/ *(să)*-le *nimerească* [6]/. Treaba lui *era* [7]/ *(să) adune* snopii [8]/ (şi) *(să)*-i *aşeze* în cruci bine încheiate [9]/, (ca) vântul *(să) nu* le *răstoarne* [10]/ (Şi), [11a]/ (de câte ori) *lua* câte un snop în furcă [12]/ (şi)-l *simţea* [13]/ (că) *e greu* [14]/, inima îi *râdea* de bucurie [11b]/ (şi), [15a]/ (pentru ca) bucuria *(să)*-i *fie* mai mare [16]/, *lua* câte doi şi trei snopi deodată [15b]/".

$\sqrt[13]{\text{de câte ori}}$ (Ioan Slavici, *Pădureanca*)

P_1 - *El nu cânta* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

P_2 - *pentru că nu ştia* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *(nu) cânta*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *pentru că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

P_3 - *să cânte* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *(nu) ştia*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_4 - *nu făcea glume* - propoziţie principală, regentă pentru P_5, coordonată copulativ cu P_1 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

P_5 - *pentru că nu ştia* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_6, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină locuţiunea verbală *(nu) făcea glume ("glumea")*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *pentru că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

P_6 - *să le nimerească* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *(nu) ştia*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_7 - *treaba lui era* - propoziţie principală, regentă pentru P_8 şi P_9; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_8 - *să adune snopii* - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *era*, introdusă prin conjuncţia simplă subordonatoare *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *şi să-i aşeze în cruci bine încheiate* - propoziţie subordonată predicativă, regentă pentru P_{10}, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul copulativ *era*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să*, coordonată copulativ cu P_8, prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{10} - *ca vântul să nu le răstoarne* - propoziţie subordonată circumstanţială de scop, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul la participiu *încheiate*, introdusă prin conjuncţia compusă *ca... să*; enunţiativă potenţială, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_{11} - *Şi ... inima îi râdea de bucurie* - propoziţie principală, regentă pentru P_{12} şi P_{13}; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{12} - *de câte ori lua un snop în furcă* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă P_{11}, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *râdea*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *de câte ori;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_{13} - *şi-l simţea* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, regentă pentru P_{14}, are ca regentă P_{11}, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *râdea*, se subînţelege locuţiunea conjuncţională subordonatoare *de câte ori*, coordonată copulativ cu P_{12} prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{14} - *că e greu* - propoziţie subordonată predicativă suplimentară, are ca regentă P_{13}, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *simţea* şi pronumele complement direct *-l*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{15} - *şi ... lua câte doi şi trei snopi deodată* - propoziţie principală, regentă pentru P_{16}, coordonată copulativ cu P_{11} prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{16} - *pentru ca bucuria să-i fie mai mare* - propoziţie subordonată circumstanţială de scop, are ca regentă P_{15}, răspunde la întrebarea *cu ce scop*, determină verbul *lua*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare pentru *ca... să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

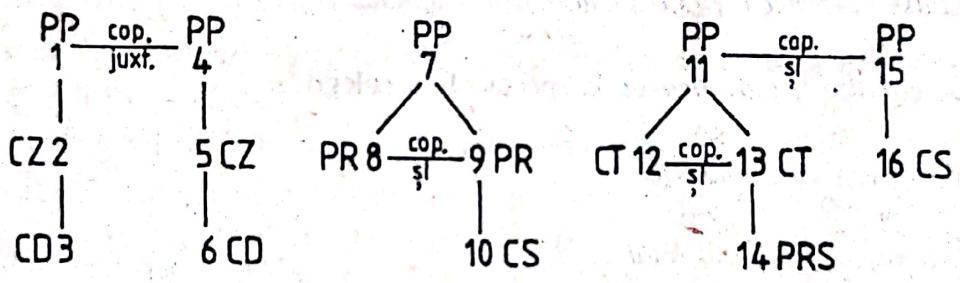

9. (...) *să mă ducă* la Copou şi apoi la Socola [1]/ (ca *să*)-mi *arate* vederile [2]/ (...).
(...) să mă ducă la Copou şi apoi la Socola *pentru a*-mi *arăta* vederile (...).

Au avut loc următoarele modificări:

- a dispărut elementul subordonator (conjuncţia subordonatoare *ca să*), fiind înlocuit cu un element relaţional la nivelul propoziţiei (prepoziţia *pentru*);
- a dispărut predicatul prin trecerea verbului de la conjunctiv la infinitiv prezent (depredicativizarea verbului)

(...) *să* mă *plimbe* prin crângurile de prin pregiurime [1]/ (ca *să) mă încânt* şi eu de frunzişul pişcat de brumă [2]/ (şi) *(să) iau parte* (...) [3]/.

(...) să mă plimbe prin crângurile de prin pregiurime *pentru a mă încânta* şi eu de frunzişul pişcat de brumă şi *(pentru) a lua parte* (...).

Au avut loc următoarele modificări:

- au dispărut elementele subordonatoare de la nivelul frazei (conjuncţiile *ca să* şi *să*), fiind înlocuite cu elementele relaţionale la nivelul propoziţiei (prepoziţiile *pentru*); la ultimul complement circumstanţial de scop *(pentru a lua parte)* prepoziţia *pentru* poate lipsi, deoarece acesta este coordonat copulativ cu celălalt complement de scop *(pentru a mă încânta);* s-a păstrat conjuncţia coordonatoare *şi* care coordonează, acum, părţi de propoziţie de acelaşi fel.
- au dispărut predicatele prin trecerea verbelor de la conjunctiv la infinitiv prezent (depredicativizarea verbelor).

Scanned with OKEN Scanner

e) (...) şi [1a]/ (pentru ca) bucuria *(să) fie mai mare* [2]/, *lua* câte doi (...) [1b]/.
(...) şi *pentru a fi* bucuria *mai mare* lua câte doi (...).

Au avut loc următoarele modificări:

- a dispărut elementul subordonator de la nivelul frazei (locuţiunea conjuncţională *pentru ca... să*), fiind înlocuit cu un conectiv specific părţii de propoziţie (prepoziţia *pentru*);
- a dispărut predicatul prin trecerea verbului de la conjunctiv la infinitiv prezent (depredicativizarea verbului).

10. *Au mers* în excursie [1]/ *(să) admire* frumuseţile munţilor.[2]/
De aceea *vine* de la ţară [1]/, (ca *să) ajute* părinţii [2]/.
Du-te [1]/ (de)-ţi *ia* banii de la casierie [2]/.
(Pentru ca *să) se convingă* de adevăr [1]/, de-asta *s-a dus* acolo [2]/.

11.
PP PR
Dorinţa lui *era* [1]/ *(să) plece* imediat [2]/.

PP AT
Luase hotărârea [1]/ *(să) locuiască* în Capitală [2]/.

PP CI
Se gândise [1]/ *(să) meargă* la spectacol cu colegii [2]/.

PP SB
Trebuie [1]/ *(să) vină* toţi [2]/.

PP CD
L-*a rugat* [1]/ *(să) nu întârzie* [2]/.

PP SB
Îi *venea* [1]/ *(să) ia câmpii* de supărare [2]/.

PP CS
Venea în fiecare dimineaţă [1]/ *(să) cumpere* lapte [2]/.

12. SB: (Cine) *e silitor* [1]/ *învaţă* [2]/.
CD: *Învaţă* [1]/ (ce) îi *place* [2]/.
CL: *Învaţă* [1]/ (pe unde) *apucă* [2]/.
CT: *Învaţă* [1]/ (când) *are* chef [2]/.
CM: *Învaţă* [1]/ (cum) *înveţi* şi tu [2]/.
CZ: *Învaţă* [1]/ (deoarece) îi *place* [2]/.
CS: *Învaţă* [1]/ (ca *să) ştie* [2]/.

13.

a) (Ca *să*) nu mai *greşească*, [1]/ l-*am sfătuit* [2]/ *(să) nu* mai *ia* niciodată *hotărâri* [3]/ (pe care) *nu* le *poate* duce la îndeplinire [4]/.

b) (Când) l-*am întâlnit* [1]/, i-*am spus* [2]/ *(să) vină* la mine [3]/ *(ca să)*-i *dau un sfat* [4]/ (şi) i-*am precizat* [5]/ (că) *va trebui* [6]/ *(să)*-l *urmeze* [7]/.

c) Hotărârea [1a]/ (pe care) o *luase* [2]/ *era* [1b]/ *(să) meargă* acolo [3]/ (şi) *(să) insiste* [4]/ (ca *să) fie repus* în drepturi [5]/

d) A *venit* [1]/ *(să)* mă *viziteze* [2]/ (şi) *(să)*-mi *înapoieze* cartea [3]/ (pe care) i-*am împrumutat-o* [4]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONDIŢIONAL

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial condiţional arată condiţia sau ipoteza de care depinde o acţiune sau o însusire.

El determină un verb sau un adjectiv şi răspunde la întrebarea *cu ce condiţie?:*

Învăţând vei reuşi.
Armamentul este utilizabil *în caz de nevoie.*

Verbul determinat trebuie să fie la modurile condiţional sau indicativ, timpurile imperfect (cu valoare condiţională), viitor sau prezent (cu valoare de viitor).

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Acest complement se exprimă prin:

1. *substantivele* **caz condiţie, eventualitate, ipoteză** în cazul acuzativ însoţite de prepoziţia *în* sau *cu*;

În eventualitatea reuşitei, mă anunţi şi pe mine.

Prepoziţia *cu* însoţeşte numai substantivul *condiţie*, iar toate aceste cuvinte sunt urmate de un atribut exprimat prin substantiv in genitiv (vezi exemplul anterior) sau prin adjectiv pronominal demonstrativ (*În eventualitatea* aceasta, mă anunţi şi pe mine).

2. *substantive abstracte* însoţite de locuţiunea prepoziţională *în caz de:*

Acest medicament se foloseşte numai *în caz de urgenţă.*

3. *substantive nume de fiinţă* în cazul genitiv precedate de locuţiunea prepoziţională *în locul;*

În locul lui Mihai, eu nu m-aş fi implicat în această afacere.

4. *pronume* în cazul genitiv, însoţite de aceeaşi locuţiunea prepoziţională ca şi substantivele:

În locul lui (acestuia, alor voştri etc.), eu n-aş fi plecat.

5. *adjective pronominale posesive* în acuzativ precedate de locuţiunea prepoziţională *în locul*, cu regim de genitiv.

În locul tău, eu n-aş fi acceptat compromisul acesta.

6. *numerale* cu valoare substantivală în cazul genitiv, însoţite de locuţiunea prepoziţională *în locul:*

În locul celor doi (celui de-al doilea, amândurora), eu n-aş fi acceptat comprimisul acesta.

7. *adverbele* **astfel** şi **altminteri**, când exprimă contrariu celor spuse într-o propoziţie anterioară.

Să vii repede. *Altfel* nu vei ajunge la timp.

8. *verb* la gerunziu;

Numai *învăţând* vei reuşi.
Aceste complemente pot fi însoţite de adverbele *numai* sau *doar.*

Scanned with OKEN Scanner

C. TOPICA

De obicei, complementul circumstanţial condiţional stă înaintea termenului regent, dar poate sta şi după acesta.

În cazul acesta, vei rata întâlnirea planificată.
Îl vei folosi numai *în caz de nevoie*.

D. PUNCTUAŢIA

Complementul circumstanţial condiţional se desparte de obicei prin virgulă. Când este aşezat la începutul comunicării, virgula se foloseşte dacă el nu arată ceva esenţial, dacă nu se insistă asupra lui (vezi exemplele anterioare).

Când este aşezat după termenul regent, nu se desparte, în general, prin virgulă (vezi exemplele anterioare).

Când se află între subiect şi predicat, subiectul fiind înaintea predicatului, se izolează între virgula:

Eu[,] *în locul lui*[,] n-aş fi procedat aşa.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ (CŢ)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţiala condiţională este subordonata care îndeplineşte rolul unui complement circumstanţial condiţional şi exprimă condiţia sau ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea unei acţiuni sau a unei însuşiri din regentă.

Ea ţine deci locul unui complement circumstanţial condiţional şi determină un verb (locuţiune verbală) sau un adjectiv.

Muncind, îţi vei realiza idealurile.
(Dacă) *vei munci*, [1]/ îţi *vei realiza* idealurile [2]/.
O astfel de acţiune este tolerabilă *în caz de nevoie*.
O astfel de acţiune *este tolerabilă* [1]/ (în caz că) *e* nevoie [2]/.

Condiţionala răspunde la întrebarea *cu ce condiţie?* adresată termenului regent.

Acţiunile din propoziţia condiţională şi din regentă sunt nerealizate, dar realizabile. Acţiunea din regentă este posterioara celei din condiţională şi realizarea ei depinde de realizarea acţiunii condiţionalei.

B. ELEMENTELE RELAŢIONALE

Propoziţia subordonată circumstanţială condiţională se introduce prin:

1. *conjuncţii subordonatoare: dacă, de, să;*

(Dacă) *vrei*, [1]/ *vino* [2]/.
(De)-l *vei chema* [1]/, *va veni* [2]/.
(Să) fi învăţat [1]/, *reuşea* [2]/.

2. *locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: în caz că (de), de unde* (în condiţionalele negative eliptice de predicat):

(În caz că) *plouă*, [1]/ îmi *voi lua* umbrela [2]/.
Să-ţi *faci* lecţiile, [1]/ (că) [2a]/ (de unde) *nu* [3]/, te *pedepsesc* [2b]/.

Nu trebuie considerate locuţiuni conjuncţionale expresiile *în cazul că, în eventualitatea că, în ipoteza că*, segmentarea propoziţiei făcându-se înaintea conjuncţiei *că*.

3. *adverbul relativ* **când** cu valoare de conjuncţie:

(Când) *m-aş fi potrivit* lui [1]/, de mult *aş fi ajuns la sapă* de lemn [2]/.

4. *pronume relativ* în genitiv, însoţit de locuţiunea propoziţională *în locul;*

(În locul cui) *a vorbit*, [1]/ eu *n-aş fi spus* asta [2]/. (Avram, *Gramatica*, p. 360).

Condiţionala poate fi şi juxtapusă, folosindu-se ca mijloace de realizare a raportului de subordonare intonaţia, punctuaţia şi topica (condiţionala stă înaintea regentei).

Ai carte, [1]/ *ai* parte [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Dintre aceste elemente subordonatoare, specifică condiţionalei este doar locuţiunea conjuncţională *în caz că*. Conjuncţia *dacă* constituie mijloc de verificare când condiţionala este introdusă prin *să* sau *când*. Condiţionalele au ca elemente corelative adverbele *apoi* şi *atunci*.

Caracterul ipotetic al condiţionalei este accentuat prin prezenţa în regentă a adverbului *cumva* sau a adjectivelor pronominale nehotărâte *vreun*, *vreo*, iar caracterul restrictiv al condiţiei este accentuat prin adverbele *numai*, *doar*, *decât*, plasate tot în regentă.

C. TOPICA

Topica propoziţiei condiţionale este de obicei liberă.

Majoritatea condiţionalelor stau, de regulă, înaintea regentei, dar pot să stea şi după aceasta:

(Dacă) *vrei* [1]/, *vino* [2]/.
Vino [1]/, (dacă) *vrei* [2]/.

Apar întotdeauna înaintea regentei sau sunt intercalate condiţionalele juxtapuse şi cele negative eliptice de predicat introduse prin *de unde* sau *de:*

Să faci [1]/ (ce) ţi-*am spus* [2]/, (că) [3a]/, (de) *nu* [4]/, *vei păţi* rău de tot [3b]/.

D. PUNCTUAŢIA

Punctuaţia propoziţiei subordonate circumstanţiale condiţionale depinde de gradul legăturii ei cu regenta, de topică şi de prezenţa unui corelativ în regentă.

Când condiţionala este considerată un element esenţiál în frază, ea nu se desparte de regentă prin virgulă.

Eu *plec* [1]/ (dacă) vine el [2]/. (apud Avram, *Gramatica*, p. 360)

Subordonata condiţională juxtapusă se desparte întotdeauna prin virgulă de regentă.

Ai carte$_{[,]}$ [1]/ *ai* parte [2]/.

Prezenţa virgulelor este obligatorie atunci când condiţionala este intercalată.

Vino [1]/, (că)$_{[,]}$ [2a]/ (de unde) *nu*$_{[,]}$ [3]/ *mă supăr* $_{2b}$/.

Când regenta se termină printr-un complement circumstanţial, iar condiţionala este postpusă, se foloseşte virgula.

M-aş fi dus imediat la şcoală$_{[,]}$ [1]/ (dacă) *nu eram bolnav* [2]/.

Propoziţiile condiţionale coordonate au aceeaşi punctuaţie ca şi celelalte circumstanţiale aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi frazele de mai jos şi faceţi apoi analiza sintactică şi morfologică a complementelor circumstanţiale condiţionale:

a) "Întorcând privirea spre apus, îţi vine să crezi că un popor de uriaşi a însufleţit cândva aceste locuri ..."

(C. Hogaş)

b) "Mihai - Vodă se temu că, neprimind alianţa lui Sigismund, l-ar putea sili pe acesta a se arunca în braţele turcilor... Alianţa Transilvaniei, în acest caz, îi este dar neapărată".

(N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

c) "Jur să nu trădez nimănui această înţelegere. În caz de neîndeplinire sau de trădare a angajamentului, sunt de acord să fiu pedepsit".

(Haralamb Zincă)

d) "Altul, în locul lui, ar fi murit şi ar fi înviat de bucurie".

("Din folclorul nostru")

e) "Da' să nu fie cu supărare, se vede că dumneata, domnule Costan, ai beut mai mult, căci astfel nu plecai cu calul despotcovit pe aşa vreme".

(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

2. Construiţi câte o propoziţie în care să se afle complemente circumstanţiale condiţionale exprimate prin:

a) substantivele *condiţie, ipoteză, eventualitate;*
b) substantiv în cazul acuzativ precedat de locuţiunea prepoziţională *în caz de* şi în cazul genitiv precedat de locuţiunea prepoziţională *în locul;*
c) adverbul *altminteri;*
d) adjectiv pronominal posesiv.

3. Construiţi două propoziţii în care să aveţi câte două complemente circumstanţiale condiţionale coordonate între ele.

4. Construiţi fraze în a căror regentă să se afle substantivele *eventualitate, caz, condiţie, ipoteză*, cu funcţie de complement circumstanţial condiţional şi ca termeni ai unei subordonate. Subliniaţi aceste complemente şi precizaţi felul subordonatelor.

5. Subliniaţi complementele circumstanţiale condiţionale din exemplele de mai jos şi transformaţi-le în subordonate condiţionale:

Perseverând, vei învinge.
În ipoteza unui insucces, îl voi consola.
În locul tău, l-aş sancţiona.
În caz de boală gravă, anunţă salvarea.

Scanned with OKEN Scanner

6. Faceţi analiza frazelor de mai jos şi precizaţi felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele;

a) "— Domnule, îmi zisese părintele Ghermănuţă la plecare, nu era rău să mai fi zăbovit dumneavoastră câteva zile la noi, că-i tocmai la primenitul luminii şi vremea poate să se schimbe; şi, de v-a apuca ploaia în pădure, apoi are să vă fie greu de tot; şi mai ales, cum nu cunoaşteţi dumneavoastră drumul, se poate întâmpla să rătăciţi, că potecile se taie şi se încrucişează între ele...."

(C. Hogaş, *În munţii Neamţului*)

b) "Dar n-a fost el!... Să-l văd venind,
Aş mai trăi o viaţă.
E dus şi voi muri dorind
Să-l văd o dată-n faţă".

(G. Coşbuc, *Mama*)

c) "Viaţa asta-i bun pierdut
Când n-o trăieşti cum ai fi vrut".

(G. Coşbuc, *Decebal către popor*)

d) "Tu să şezi la grajd nedezlipit şi să îngrijeşti de calul meu ca de ochii din cap, că, de-oi veni pe-acolo şi n-oi găsi treburile făcute după plac, are să fie rău de pielea ta".

(Ion Creangă)

e) "Sunt gata de a-ţi da fata, dacă îmi vei săvârşi cu bine slujbele cu care am să te însărcinez; iară de nu, unde îţi stau picioarele îţi va sta şi capul".

(P. Ispirescu, *Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşii*)

7. Explicaţi punctuaţia condiţionalelor din textele de la exerciţiul nr.6.

8. Alcătuiţi fraze cu propoziţii condiţionale introduse prin conjuncţiile *să, de, dacă* şi locuţiunile conjuncţionale *în caz că, în caz de*. Două dintre ele să aibă în regente şi elemente corelative.

9. Alcătuiţi fraze în care conjuncţia *dacă* să introducă subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă, temporală, cauzală şi condiţională.

10. Precizaţi felul subordonatelor introduse prin conjuncţiile *de* şi *să;*

Nu se ştie de nu va întârzia.
Problema pe care şi-o pune este de va reuşi ori nu.
Spune de vrei să rămâi sau preferi să pleci.
Se gândeşte de-l va ajunge până la gară.
De nu te observă, nu fi supărat.
Trebuie să te înapoiezi imediat.
Să-l fi strigat mai tare, te-ar fi auzit.
Se ruşina să plece înaintea celorlalţi.
Părerea mea este să mai rămâi.
Nu luase încă hotărârea să amâne plecarea.

Scanned with OKEN Scanner

11. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

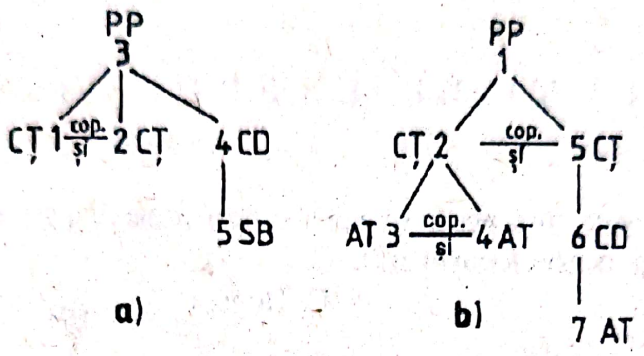

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

a) "Întorcând privirea spre apus, îţi *vine* [1]/ *(să) crezi* [2]/ (că) un popor de uriaşi *a însufleţit* cândva aceste locuri (..) [3]/.

(C. Hogaş)

P1 = PP

P2 = SB (1)

P3 = CD (2)

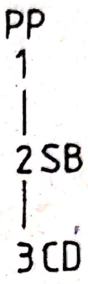

întorcând - complement circumstanţial condiţional exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateză activă, modul gerunziu, formă afirmativă;

b) "Mihai - Vodă *se temu* [1]/ (că), neprimind alianţa lui Sigismund, l-*ar putea* sili pe acesta a se arunca în braţele turcilor... [2]/. Alianţa Transilvaniei, în acest caz, îi *este* dar *neapărată* [3]/."

(N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

P1 = PP

P2 = CI (1)

P3 = PP independentă

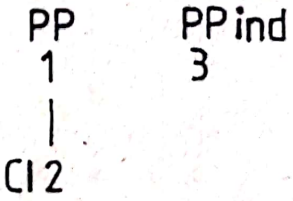

neprimind - complement circumstanţial condiţional exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu, formă negativă.

în ... caz - complement circumstanţial condiţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *în*, nearticulat;

c) "*Jur* [1]/ *(să) nu trădez* nimănui această înţelegere [2]/. În caz de neîndeplinire sau de trădare a angajamentului, *sunt de acord* [3]/ *(să) fiu pedepsit* [4]/."

(Haralamb Zincă)

P1 = PP

P2 = CD (1)

P3 = PP

P4 = CI (3)

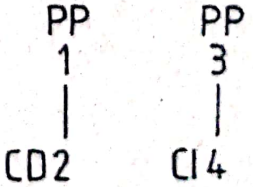

Scanned with OKEN Scanner

în caz de neîndeplinire - complement circumstanţial condiţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *în caz de*, nearticulat;
de trădare - complement circumstanţial condiţional exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de* (care face parte din locuţiunea prepoziţională subînţeleasă *în caz de*), nearticulat;

d) "Altul, în locul lui, *ar fi murit* [1]/ (şi) *ar fi înviat* de bucurie [2]/.
(Din folclorul nostru)

P1 = PP
P2 = PP
cop.şi

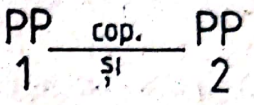

în locul lui - complement circumstanţial condiţional exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul G., precedat de locuţiunea prepoziţională *în locul*.

e) "Da' *să nu fie cu supărare* [1]/, *se vede* [2]/ (că) dumneata domnule Costan, *ai beut* mai mult [3]/, (căci) altfel *nu plecai* cu calul despotcovit pe aşa vreme [4]/."
(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

P1 = PP
P2 = PP
advers.juxt.
P3 = SB (2)
P4 = CZ (2)

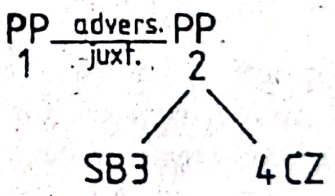

altfel - complement circumstanţial condiţional exprimat prin adverb de mod compus, fără grad de comparaţie;

2.
a) Vin numai *cu* această *condiţie*.
În ipoteza reuşitei experimentului, parametrii tehnici se vor îmbunătăţi.
În eventualitatea amânării datei, te voi anunţa.
b) *În caz de nereuşită*, să nu te îngrijorezi.
În locul colegilor lui, nu i-aş mai acorda nici o atenţie.
c) Prezintă-te la concurs. *Altminteri* pierzi această unică ocazie.
d) *În locul vostru*, aş fi acceptat această ofertă.

3. Vin imediat *în caz de nevoie* sau *de urgenţă*.
Nici *în locul tău, nici în locul lor*, n-aş fi fost de acord cu condiţiile puse în cadrul negocierilor.

Scanned with OKEN Scanner

4. *Vin* la tine **în eventualitatea** [1]/ (că) *voi termina* treburile mai repede [2]/. (atributivă)
În cazul [1a]/ (că) *va insista* [2]/, *voi da curs* invitaţiei lui [1b]/. (atributivă)
M-am dus la el **cu condiţia** [1]/ (*să*)-mi *dea un sfat* înţelept [2]/. (atributivă)
În ipoteza [1a]/ (că) *nu voi ajunge* la timp, [2]/ *să nu* mă mai *aştepţi* [1b]/. (atributivă).

5. *Perseverând*, vei învinge.

CŢ PP
(Dacă) *perseverezi* [1]/, *vei învinge* [2]/.

În ipoteza unui insucces, îl voi consola.

CŢ PP
(Dacă) *va avea* un insucces [1]/, îl *voi consola* [2]/.

În locul tău, l-aş sancţiona.

CŢ PP
(Dacă) *aş fi* în locul tău, [1]/ l-*aş sancţiona* [2]/.

În caz de boală gravă, anunţă salvarea.

CŢ PP
(În caz că) *e* grav *bolnav*, [1]/ *anunţă* salvarea [2]/.

6.

a) "— Domnule, [1a]/ îmi *zisese* părintele Ghermănuţă la plecare, [2]/ *nu era rău* [1b]/ *(să)* mai *fi zăbovit* dumneavoastră câteva zile la noi, [3]/ (că)-*i* tocmai la primenitul luminii [4]/ (şi) vremea *poate* [5]/ *(să) se schimbe* [6]/; (şi) [7a]/, (de) v-*a apuca* ploaia în pădure, [8]/ apoi *are să* vă *fie greu de tot* [7b]/ (şi) mai ales, [9a]/ (cum) *nu cunoaşteţi* dumneavoastră drumul, [10]/ *se poate* întâmpla [9b]/ *(să) rătăciţi* [11]/, (că) potecile *se taie* [12]/ (şi) *se încrucişează* între ele (...) [13]/."

$\sqrt[5,7,9]{\text{că}}$; $\sqrt[13]{\text{că}}$ (C. Hogaş, *În munţii Neamţului*)

P_1 - *Domnule .. nu era rău* - propoziţie principală, regentă pentru P_3; enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, negativă, simplă;

P_2 - *îmi zisese părintele Germănuţă la plecare* - propoziţie principală incidentă, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *să mai fi zăbovit dumneavoastră câteva zile la noi* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_4, P_5, P_7 şi P_9, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *nu era rău*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *că-i tocmai la primenitul luminii* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *să fi zăbovit*, introdusă prin conjuncţie subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_5 - *şi vremea poate* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, regentă pentru P_6, are ca regentă P_3, răspunde la în trebarea *din ce cauză*, determină verbul *să fi zobovit*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare *că;* coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observaţie: Dacă *poate* ar fi adverb predicativ, ar fi urmat de conjuncţia *că*. În această situaţie substantivul *vremea* ar fi fost subiect în propoziţia subordonată, care ar fi devenit subiectivă: vremea 1a/ *poate* 2/ (că) *se schimbă* 1b/;

P_6 - *să se schimbe* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *poate*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

Observaţie: Am optat pentru această soluţie, nu pentru SB, deoarece aşa apare şi în Constantinescu, *Exerciţii*, p. 141 şi Ivănuş, *LR*, p. 175 - două lucrări cu scop didactic, destinate elevilor.

P_7 - *şi ... apoi are să fie greu de tot* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, regentă pentru P_8, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *să fi zăbovit*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare simplă *că;* coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *de v-a apuca ploaia în pădure* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină expresia verbală impersonală *are să ... fie greu de tot*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *de;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *şi mai ales ... se poate întâmpla* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_{10} şi P_{11} , are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *să fi zăbovit*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare simplă *că;* coordonată copulativ cu P_7 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{10} - *cum nu cunoaşteţi dumneavoastră drumul* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *se poate*, introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

P_{11} - *să rătăciţi* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P12 şi P13, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul reflexiv impersonal *(a) (se) întâmpla*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{12} - *că potecile se taie* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, are ca regentă P_{11}, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *să rătăciţi*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{13} - *şi se încrucişează între ele* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, are ca regentă P_{11}, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină verbul *să rătăciţi*, se subînţelege conjuncţia subordonatoare simplă *că;* coordonată copulativ cu P_{12} prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

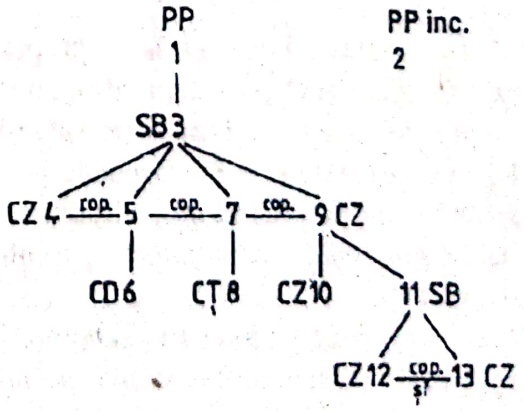

b) "(Dar) *n-a fost* el...[1]/ *(Să)*-l *văd* venind [2]/,
Aş mai *trăi* o viaţă [3]/.
E dus [4]/ (şi) *voi muri* dorind [5]/
(Să)-l *văd* o dată-n faţă [6]/".

(G. Coşbuc, *Mama*)

P_1 - *Dar n-a fost el* - propoziţie principală independentă, enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, negativă, simplă;

P_2 - *(Să)-l văd venind* - propoziţie subordonată circumstanţialaă condiţională, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină verbul *aş trăi*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *aş mai trăi o viaţă* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *E dus* - propoziţie principală, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *şi voi muri dorind* - propoziţie principală, regentă pentru P_6, coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *să-l văd o dată-n faţă* - propoziţie subordonată completivă directă are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul *dorind*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă afirmativă, dezvoltată;

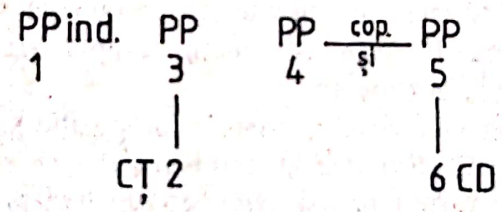

c) "Viaţa asta-*i bun* pierdut [1]/
(Când) *n*-o *trăieşti* [2]/ (cum) *ai fi vrut* [3]/."

(G. Coşbuc, *Decebal către popor*)

P_1 - *Viaţa asta-i bun pierdut* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *când n-o trăieşti* - propoziţie subordonată condiţională, regentă pentru P_3, are ca regentă pe P_1, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină verbul la participiu *pierdut*, introdusă prin adverbul relativ *când* cu valoare de conjuncţie; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

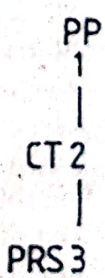

P_3 - *cum ai fi vrut* - propoziţie subordonată predicativă suplimentară, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *(nu) trăieşti* şi pronumele complement direct *o*, introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

d) "Tu *să şezi* la grajd nedezlipit [1]/ (şi) *să îngrijeşti* de calul meu ca de ochii din cap, [2]/ (că), [3a]/ (de)-*oi veni* pe acolo [4]/ (şi) *n-oi găsi* trebile făcute după plac, [5]/ *are să fie rău* de pielea ta [3b]?".

$\sqrt[5]{\text{de}}$

(I. Creangă)

P_1 - *Tu să şezi la grajd nedezlipit* - propoziţie principală; enunţiativă imperativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *şi să îngrijeşti de calul meu ca de ochii din cap* - propoziţie principală, regentă pentru P_3, coordonată copulativ cu P_1, prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă imperativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *că ... are să fie rău de pielea ta* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală regentă pentru P_4 şi P_5, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *din ce cauză,* determină verbul *să îngrijeşti,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *de-oi veni pe acolo* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie,* determină expresia verbală impersonală *are să fie rău,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *de;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *şi n-oi găsi trebile făcute după plac* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie,* determină expresia verbală impersonală *are să fie rău,* se subînţelege conjuncţia subordonatoare *de,* coordonată copulativ cu P_4 prin conjuncţia *şi;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

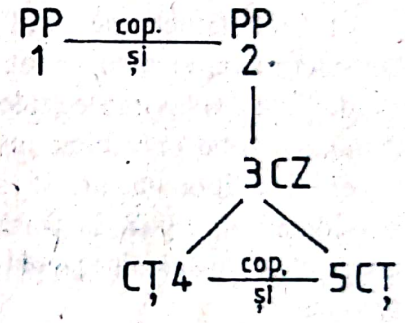

e) "*Sunt gata* de a-ţi da fata, [1]/ (dacă) îmi *vei săvârşi* cu binle slujbele [2]/ (cu care) *am să* te *însărcinez* [3]/, (iară) [4a]/ (de) *nu,* [5]/ (unde) îţi *stau* picioarele, [6]/ îţi *va sta* şi capul [4b]".

$\sqrt[5]{\text{vei săvârşi}}$

(P. Ispirescu, *Ţugulea, fiul unchiaşului şi al mătuşii*)

P_1 - *Sunt gata de a-ţi da fata* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *dacă îmi voi săvârşi cu bine slujbele* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie,* determină verbul *a da,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *dacă;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *cu care am să te însărcinez* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *slujbele,* introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de propoziţia simplă *cu;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *iară ...îţi va sta capul* - propoziţie principală, regentă pentru P_5 şi P_6, coordonată adversativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *iară;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_5 - *de nu* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie*, determină verbul *va sta*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *de;* enunţiativă potenţială, neexclamativă; negativă, simplă;

P_6 - *unde îţi stau picioarele* - propoziţie subordonată circumstanţiala de loc, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *unde*, determină verbul *va sta*, introdusă prin adverbul relativ *unde;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

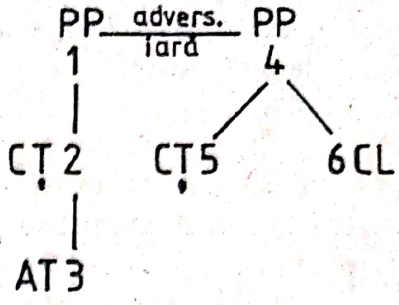

7.

a) Cele două virgule izolează propoziţia condiţională numărul 8, intercalată între termenii propoziţiei regente,

b) Propoziţia condiţională numărul 2 s-a despărţit prin virgulă, fiind aşezată înaintea regentei.

c) Condiţionala numărul 2 nu s-a despărţit prin virgulă de regentă, deoarece este considerată un element esenţial în frază.

d) Cele două virgule izolează cele două subordonate condiţionale (P_4 şi P_5) coordonate copulativ, fiind intercalate între termenii regentei.

e) Condiţionala nr. 2 s-a despărţit prin virgulă de regentă, deoareçe nu este considerată esenţială în frază. După propoziţia subordonată circumstanţială condiţională numărul 5 s-a folosit virgula, fiind intercalată între termenii regentei şi fiind eliptică de predicat.

8 *(Să) fi învăţat* [1]/, atunci *reuşeai* [2]/.
(De) *vei ajunge* la timp, [1]/ *să*-l *cauţi* [2]/.
Vin la tine, [1]/ (dacă) *am* timp [2]/.
(În caz că) nu *sosesc* până la ora stabilită, [1]/ atunci *să nu* mă mai *aştepţi* [2]/.
Ia-ţi umbrela, [1]/ (în caz de) *plouă* [2]/.

9.

SB: *Nu se ştie* [1]/ (dacă) *vine* [2]/.
PR: Întrebarea *este* [1]/ (dacă) *vom rezolva* toate problemele [2]/.
AT: Gândul [1a]/ (dacă) *nu va reuşi* [2]/ nu-i *dădea pace* [1b]/.
CD: M-*a întrebat* [1]/ (dacă) *am vizitat* expoziţia [2]/.
CT: (Dacă) *a văzut* aşa, [1]/ *a* şi *plecat* [2]/.
CZ: (Dacă) n-*a învăţat*, [1]/ de aceea n-*a reuşit* [2]/.
CŢ: (Dacă) *nu înveţi*, [1]/ vei fi pedepsit [2]/.

PP SB
10. *Nu se ştie* [1]/ (de) *nu va întîrzia* [2]/.

AT(1) PP PR(1) PR(1)
Problema [1a]/ (pe care) şi-*o pune* [2]/ *este* [1a]/ (de) *va reuşi* [3]/ (ori) *nu* [4]/.

PP CD(1) CD(2) CD(1) CD(4)
Spune [1]/ (de) *vrei* [2]/ (să) *rămâi* [3]/ (sau) *preferi* [4]/ *(să) pleci* [5]/.

PP CI(1)
Se gândeşte [1]/ (de)-l *va ajunge* până la gară [2]/.

CŢ(2) PP
(De) *nu* te *observă*, [1]/ *nu fi supărat* [2]/.

PP SB(1)
Trebuie [1]/ *(să) te înapoiezi* imediat [2]/.

CŢ(2) PP
(Să)-l *fi strigat* mai tare, [1]/ te-*ar fi auzit* [2]/.

PP CI(1)
Se ruşina [1]/ *(să) plece* înaintea celorlalţi [2]/.

PP PR(1)
Părerea mea *este* [1]/ *(să)* mai *rămâi* [2]/.

PP AT(1)
Nu luase încă hotărârea [1]/ *(să) amâne* plecarea [2]/.

11.

a) (Dacă) *va veni* [1]/ (şi) *va insista*, [2]/ *spune*-i [3]/ (că) *e posibil* [4]/ *(să)*-i *facem* această favoare [5]/.

b) Acest lucru *va fi posibil* [1]/ numai (dacă) *vei avea* tăria [2]/ *(să)*-l *înfrunţi* [3]/ (şi) *(să)*-l *umileşti*, [4]/ (şi) (dacă) *vei reuşi* [5]/ *(să)*-ţi *înăbuşi* sentimentele [6]/ (pe care) le *ai* faţă de el [7]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONCESIV

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial concesiv este partea secundară de propoziţie care arată o împrejurare ce ar fi putut împiedica realizarea unei acţiuni sau existanţa unei însuşiri, dar nu o împiedică.

Acest complement determină un verb (locuţiune verbală), o interjecţie predicativă sau un adjectiv.

Cu toate instenţele mele, n-a venit azi la noi.
În ciuda cercetărilor îndelungate, nu şi-a dat seama de complexitatea fenomenului.
În pofida supărării noastre, poftim această casetă ce-mi aparţine.
Vesel *în ciuda întâmplării* petrecute, el s-a prezentat primul pe scenă.

El răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt?*

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Complementul circumstanţial concesiv se exprimă prin:

1. *substantiv* în cazurile:

a) *acuzativ*, precedat de locuţiunea prepoziţională *cu tot (cu toată, cu toţi, cu toate)* sau prepoziţia *fără:*

Cu toată osteneala, n-a ajuns la timp.
Şi *fără* prea mare *efort*, tot reuşeai.

b) *genitiv*, precedat de prepoziţiile *împotriva, contra* şi locuţiunile propoziţionale *în ciuda, în pofida, în contra;*

În ciuda indiferenţei lui, ea tot va insista.
Împotriva hotărârii iniţiale, tot voi mai insista.

e) *dativ*, procedat de adverbul *contrar* cu valoare de prepoziţie.

Contrar aşteptărilor, au venit totuşi.

2. *pronume* în cazurile:

a) *acuzativ*, precedat de propoziţia *fără* şi întărit de adverbul *chiar;*

Chiar fără tine (fără ceilalţi, fără dumnealui, fără ai mei etc.), eu tot voi pleca.

b) *genitiv*, precedat de locuţiunile prepoziţionale menţionate la substantiv:

În pofida lor (dumnealor, acelora, tuturor, alor mei), tot am fost la spectacol.

3. *numeral* cu valoare substantivală în cazurile:
a) *acuzativ*, cu propoziţia *fără:*

Şi *fără cei doi*, tot mi-am rezolvat toate problemele.

Scanned with OKEN Scanner

b) *genitiv*, cu locuţiunile propoziţionale *în ciuda, în pofida, în contra;*

În pofida celor trei (amândurora, celui de-al treilea), am avut o reuşită deplină.

4. *verb* la modurile:

a) *infinitiv*, precedat de prepoziţia *fără:*

Fără a învăţa prea mult, a obţinut totuşi un rezultat mulţumitor.

b) *gerunziu*, precedat sau nu de adverbele *chiar, nici:*

Chiar luptând din răsputeri, nu voi ieşi victorios.

5) *adverbele tot, totuşi* sau locuţiunea adverbială *cu toate acestea* (referindu-se la cele spuse anterior):

Ai întârziat. *Cu toate acestea*, ai intrat în clasă.

Locuţiunile prepoziţionale *în ciuda, în pofida, cu tot (toată, toţi, toate)* sunt specifice acestui complement.

Asupra complementului concesiv se insistă prin alăturarea adverbelor *chiar, nici, şi* sau prin adverbele corelative *tot, totuşi* pe lângă termenul regent.

C. TOPICA

Complementul circumstanţial concesiv stă de obicei înaintea termenului regent, dar poate sta şi după acesta:

A mers acolo, *în ciuda pericolului* iminent.

Alteori poate fi intercalat între subiect şi predicat:

Băieţii voştri, *în ciuda înfrângerii* anterioare, au jucat admirabil.

Două sau mai multe complemente circumstanţiale concesive pot fi coordonate între ele;

În ciuda insistenţelor, a lămuririlor şi a promisiunilor făcute, nu l-am convins.

D. PUNCTUAŢIA

Indiferent de locul pe care îl ocupă în propoziţie, complementul circumstanţial concesiv, singur sau împreună cu determinările lui, se desparte întotdeauna prin virgulă. Când este intercalat între subiect şi predicat, subiectul fiind antepus predicatului, se izolează între virgule.

Prezenţa virgulei în orice situaţie se explică prin faptul că "între ele şi cuvântul determinat este o diferenţă de intonaţie care exprimă o împrejurare esenţială pentru înţelegerea comunicării". (Popescu, *Gramatică*, p. 487).

În cazul complementelor circumstanţiale concesive coordonate se aplică aceleaşi reguli de punctuaţie ca şi la celelalte complemente aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONCESIVĂ (CV)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată concesivă este subordonata care îndeplineşte rolul unui complement circumstanţial concesiv şi arată o împrejurare care ar putea împiedica realizarea acţiunii sau existenţa însuşirii din regentă, dar nu o împiedică.

Ea ţine locul unui complement circumstanţial concesiv şi determină, ca şi acesta, un verb (locuţiune verbală), o interjecţie predicativă sau un adjectiv:

Cu toată insistenţa mea, n-a acceptat oferta.
(Cu toate că) *am insistat* [1]/, *n-a acceptat* oferta [2]/.
În ciuda experienţelor efectuate, nu şi-a dat seama de efectele acestui tratament.
(Deşi) *a efectuat* numeroase experienţe, [1]/ *nu şi-a dat seama* de efectele acestui tratament [2]/.
În pofida discuţiilor noastre, poftim pe la mine.
(Cu toate că) *am avut discuţii* contradictorii [1]/, *poftim* pe la mine [2]/.
În ciuda nereuşitei, nu părea afectat [2]/.
(Deşi) *n-a reuşit*, [1]/ *nu părea afectat* [2]/.

Propoziţia concesviă răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt?*

B. CLASIFICARE

Propoziţiile concesive sunt de două feluri:

1) *propriu-zise* sau *reale*, când desemnează un fapt sau o împrejurare care se opune realizării acţiunii din regentă, fără a o putea însă împiedica:

(Deşi) *a fost bolnav*, [1]/ tot *a venit* la şcoală [2]/.

2. *ipotetica sau condiţionale*, când desemnează o împrejurare presupusă care s-ar putea opune acţiunii sau însuşirii din regentă:

(Chiar dacă) l-*ai sfătuit*, [1]/ tot *nu* te *ascultă* [2]/.

C. ELEMENTE RELAŢIONALE

Concesiva se introduce prin:
1. *conjuncţii subordonatoare: că, dacă, de, să, deşi, batâr, măcar:*

Calul, [2a]/ (că)-*i cal* [2]/, şi tot *oboseşte* [2b]/.
Fierul, [1a]/ (de)-*i fier*, [2]/ şi tot *rugineşte* [1b]/.
(Să)-l *omori* în bătaie, [1]/ şi tot *nu recunoaşte* [2]/.
(Dacă) voi *nu* mă *vreţi*, [1]/ eu tot *voi merge* acolo [2]/.
(Deşi) l-*am avertizat*, [1]/ *nu* mi-*a ascultat* sfatul [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

2. *locuţiuni conjuncţionale: cu toate că, chit că, fără (ea) să, măcar că, batâr că, de bine ce, indiferent că, indiferent dacă, chiar dacă, nici de, chiar de, chiar să, nici să, chiar fără (ca) să, măcar dacă, măcar de, măcar să, batâr de, tocmai de, şi dacă, şi de, şi să, şi fără (ca) să, când de fapt, când dimpotrivă, de unde, după ce, în timp ce, în vreme ce, pe când, pe câtă vreme;*

(Cu toate că) *s-a grăbit,* [1]/ *n-a ajuns* la timp [2]/.
(Chiar dacă) *s-ar fi străduit,* [1]/ *n-ar fi reuşit* [2]/.
Vorbeşte perfect englezeşte, [1]/ (fără ca *să) fie englez* [2]/.

3. *pronume sau adjectiv pronominal relativ* precedat de adjectivul *indiferent;*

(Indiferent ce) i-*ai spune,* [1]/ tot *nu se conformează* [2]/.
(Indiferent ce) măsuri *vei lua* cu el, [1]/ tot *nu se potoleşte* [2]/.

4. *pronume sau adjective pronominale nehotărâte: orice, oricare, oricine, oricât.*

(Orice) *s-ar întâmpla,* [1]/ tot *mă duc* acolo [2]/.
(Oricâţi) bani *ai avea,* [1]/ tot *nu*-ţi *ajung.*[2]/

5. *adverbe relative şi nehotărâte: cât, cum, oricum, oricât,* (urmate de prepoziţia *de* în construcţii cu adjective sau adverbe):

(Cât) de *bogat ar fi,* [1]/ tot *zgârcit rămâne* [2]/.
(Cum) *o dai,* [1]/ tot *n-o nimereşti* [2]/.
(Oricât) *ai vrea,* [1]/ *nu pot* rămâne [2]/.

Concesiva poate fi şi juxtapusă, raportul concesiv fiind marcat prin intonaţie cu verbul la imperativ sau la conjunctiv eliptic de conjuncţia *să:*

Plece ei, [1]/ eu nu plec [2]/.
Bate-l, [1]/ şi tot nu se duce [2]/.

Concesivele juxtapuse se pot coordona cu o condiţională sau pot fi constituite numai din verbul *fie* care e regent al unei subiective sau predicative:

CŢ CV PP
Vrei, [1]/ *nu vrei,* [2]/ el te *cheamă* [3]/.

În situaţii de acest tip, unii specialişti consideră că ambele subordonate juxtapuse sunt concesive coordonate între ele (vezi Popescu, LR, p. 101).

CV SB PP
Fie [1]/ (ce)-*o fi,* [2]/ eu *nu merg* [3]/.

CV PR PP
Fie [1]/ *(cum) o fi,* [2]/ eu *o cumpăr* [3]/.

Uneori caracterul concesiv ipotetic este accentuat de adverbele *cumva, încă şi, până şi, tocmai:*

(Chiar dacă) *ai să*-l *întâlneşti* cumva, [1]/ *nu*-i *vorbi* despre mine [2]/.
(Dacă) îi *vei aduce* până şi luna de pe cer, [1]/ tot *nu este mulţumit* [2]/.

Concesivele au ca elemente corelative în regentă adverbele *(şi) tot, (şi) totuşi* şi locuţiunea adverbială *cu toate acestea, (astea).*

(Deşi) *e suferind,* [1]/ totuşi *nu se plânge* [2]/.
(Deşi) *experimentează* foarte mult, [1]/ cu toate acestea *n-a ajuns* la rezultate deosebite [2]/.

Conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale menţionate sunt specifice concesivei cu excepţia lui *că, dacă, de, să, de unde, după ce, în timp ce, în vreme ce, pe când.*

D. TOPICA

Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă are o topică liberă. Ea stă, de regulă, înaintea regentei, dar poate apărea şi după aceasta sau poate fi intercalată între termenii ei;

(Deşi) *n-a fost prezent* la lecţie, [1]/ şi-*a scris* notiţele [2]/.
Nu recunoaşte, [1]/ (măcar că) l-*ai pedepsit* [2]/.
Râul, [1a]/ (că)-*i rău*, [2]/ şi tot *seacă* [1b]/.

Topică fixă au concesivele juxtapuse care stau întotdeauna înaintea regentei şi cele introduse prin *că* şi *de* (cu sensul "deşi") care sunt intercalate (vezi exemplele anterioare).

E. PUNCTUAŢIA

Propoziţia subordonată circumstanţială concesivă se desparte de obicei prin virgulă de regenta ei, indiferent de topică (vezi exemplele anterioare). Doar concesivele introduse prin *nici dacă* se despart sau nu prin virgulă, în funcţie de gradul legăturii cu regenta:

Nu recunoaşte [1]/ (nici dacă)-*l omori* [2]/.
Nu recunoaşte$_{[,]}$ [1]/ (nici dacă)-l omori.2.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi complementele circumstanţiale concesive din textele de mai jos. Faceţi mai întâi analiza frazei.

a) "Într-adevăr, cu toţi fiorii nestăpâniţi, cu tot fumul care-i intra în ochi, în nas şi în gât, o simţire binefăcătoare îi trecea în trup de la fărâma aceea de soare care se zbătea înaintea-i cu aripioare portocalii şi cu sclipiri de rubin".
(M. Sadoveanu)

b) "Fiindcă Budulea era cel mai mare în şcoală şi fiindcă, cu toate astea, el era Budulea Taichii, băieţii râdeau totdeauna când îl vedeau..."
(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

c) "Acesta a încercat să-i ţină piept, şi atunci ne-am dat seama că, în ciuda siguranţei sale de la început, a gesturilor sale măsurate, calculate [...], a independenţei sale aparente sau poate chiar a fanatismului său, el era mai slab".
(Al. Ivasiue)

d) "Aşadar, destul e să vă spun că, oricât de nevolnic de viaţă fusese Mugur, copilul ei, pe-mpărătească aşa jale a cuprins-o, încât, fără să se fi bocit grozav, ba chiar zâmbind uneori, nu mult după aceea din asta i s-a tras şi moartea ei".
(I.L. Caragiale, *Nuvele şi povestiri*)

2. Formulaţi propoziţii în care să aveţi complemente circumstanţiale concesive exprimate prin substantiv în cazul acuzativ şi genitiv şi prin verb la infinitiv şi gerunziu.

3. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate în enunţurile de mai jos:
S-au răsculat *împotriva lor*.
Sunt *împotriva celorlalţi*.
Înoată *împotriva curentului*.
Împotriva promisiunilor făcute, nu s-a ţinut de cuvânt.
Pedeapsa *împotriva răufăcătorilor* a fost aspră.
A plecat *fără a anunţa*.
Fără a fi prea isteţ, se descurcă destul de bine.
Întârziind, n-a mai ajuns la timp.
Chiar *întârziind*, a intrat în sala de spectacole.

4. Transformaţi complementele circumstanţiale concesive din enunţurile de la exerciţiul nr. 3 în subordonatele corespunzătoare.

5. Analizaţi frazele de mai jos şi precizaţi felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

a) "În generaţia aceasta nu este nici un scriitor care să plece într-adevăr numai de la sat, şi, chiar dacă unii erau originari de acolo, nu mai este contactul direct cu satul, contact care durează în Ardeal, dar dincoace nu".
(N. Iorga, *Istoria literaturii române, Introducere sintetică*)

Scanned with OKEN Scanner

b) "Iar, dac-un vânt de nebunie
Peste viaţa ta pustie
S-abate pentru totdeauna,
În noaptea care te-nspăimântă,
Priveşte stelele şi luna
Surâzător şi cântă".

(Al. Vlahuţă, *Tu eşti poet*)

c) "Nu spera când vezi mişeii
La izbândă făcând punte.
Te-or întrece nătărăii,
De ai fi cu stea în frunte".

(M. Eminescu, *Glossă*)

d) "Şi, când se gândea cum s-ar bucura Safta dac-ar afla că feciorul ei are să fie dascăl, ochii i se umpleau de lacrimi şi credea că, moartă să fie, ar scoate-o din pământ"

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

e) "Orice gând ai, împărate, şi oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îţi zic: Bine-ai venit!"

(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

6. Formulaţi fraze cu propoziţii subordonate circumstanţiale concesive introduse prin locuţiunile conjuncţionale *cu toate că, chit că* şi prin conjuncţia *că*.

7. Construiţi fraze în care:

a) locuţiunea conjuncţională *fără (ca) să* să introducă o modală şi, apoi, o concesivă;
b) adjectivul pronominal relativ *orice* să introducă pe rând o concesivă, o completivă directă, o temporală şi o modală.

8. Completaţi punctele de suspensie cu regentele corespunzătoare felului propoziţiilor indicate între paranteze şi analizaţi apoi frazele rezultate:

a) (Să)-l fi omorât, ... (CŢ, CV)
b) (Dacă) îl obligi, ... (CŢ, CV)
c) . . . . . dacă vrea (SB, PR, CD, CŢ)

9. Alcătuiţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

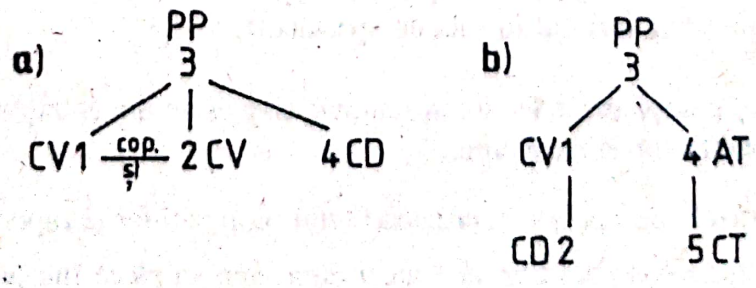

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

a) "Într-adevăr, cu toţi fiorii nestăpâniţi, cu tot fumul [1a]/ (care)-i *intra* în ochi, în nas şi în gât [2]/, o simţire binefăcătoare îi *trecea* în trup de la fărâma aceea de soare [1b]/ (care) *se zbătea* înaintea-i cu aripioare portocalii şi cu sclipiri de rubin [3]/."

(M. Sadoveanu)

P1 = PP

P2 = AT (1)

P3 = AT(1)

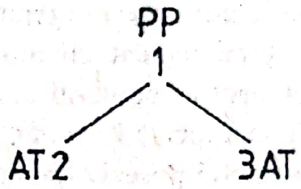

cu toţi fiorii - complement circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de locuţiunea propoziţională *cu toţi*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

cu tot fumul - complement circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *cu tot*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis, enclitic *-l*;

b) "(Fiindcă) Budulea *era cel mai mare* în şcoală [1]/ (şi) (fiindcă), cu toate astea, el *era Budulea Taichii*, [2]/ băieţii *râdeau* totdeauna [3]/ (când) îl *vedeau* [4]/.

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

P1 = CZ (3)

P2 = CZ (3) — cop. *şi*

P3 = PP

P4 = CT (3)

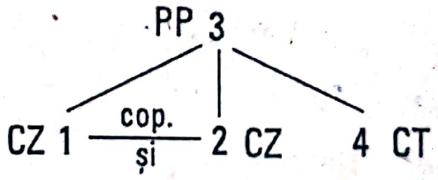

cu toate astea - complement circumstanţial concesiv exprimat prin locuţiune adverbială;

c) "Acesta *a încercat* [1]/ (să)-i *ţină piept*, [2]/ (şi) atunci *ne-am dat seama* [3]/ (că), în ciuda siguranţei sale de la început, a gesturilor sale măsurate, calculate (...), a independenţei sale aparente poate chiar a fanatismului său, el *era mai slab* [4]/."

(Al. Ivasiuc)

P1 = PP

P2 = CD (1) — cop. *şi*

P3 = PP

P4 = CI (3)

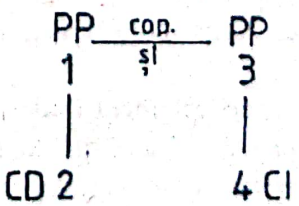

în ciuda siguranţei - complement circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul G., precedat de locuţiunea propoziţională *în ciuda*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

a gesturilor - complement circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul G., se subînţelege locuţiunea prepoziţională *în ciuda*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lor*, precedat de articolul posesiv (genitival) *a*;

a independenţei - complement circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, defectiv de plural, cazul G., se subînţelege locuţiunea prepoziţională *în ciuda*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*, precedat de articolul posesiv (genitival) *a*;

a fanatismului - complement circumstanţial concesiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, defectiv de plural, cazul G., se subînţelege locuţiunea prepoziţională *în ciuda*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*, precedat de articolul posesiv (genitival) *a*;

c) "Aşadar, *destul e* [1]/ *(să)* vă *spun* [2]/ (că), [3a]/ (oricât) de *nevolnic* de viaţă *fusese* Mugur, copilul ei, [4]/ pe-mpărăteasa aşa jale *a cuprins*-o [3b]/ (încât), [5a]/ (fără *să) fi bocit* grozav, ba chiar zâmbind uneori, [6]/ nu mult după aceea din asta i *s-a tras* şi moartea ei [5b]/."

(I.L. Caragiale, *Nuvele şi povestiri*)

P1 = PP

P2 = SB(1)

P3 = CD(2)

P4 = CV(3)

P5 = CNS(3)

P6 = CV (5)

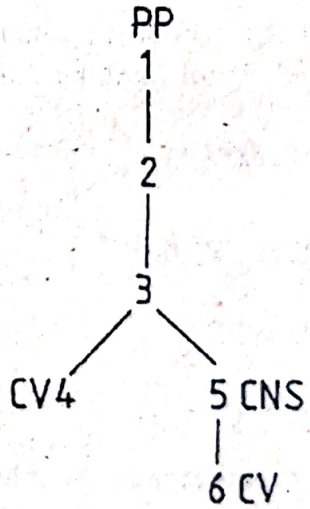

chiar zâmbind - complement circumstanţial concesiv exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu, formă afirmativă, precedat de adverbul de mod *chiar*.

2. *Cu tot efortul* făcut, nu l-a putut întrece.
În ciuda insistenţelor, n-a acceptat.
Fără a munci atât, tot îţi câştigi existenţa.
Nici *războindu-te* cu toată lumea, nu ţi se va da dreptate.

3. *Împotriva lor* - cpmplement indirect;
împotriva celorlalţi - nume predicativ;
împotriva curentului - complement circumstanţial de mod;
împotriva promisiunilor - complement circumstanţial concesiv.

Scanned with OKEN Scanner

împotriva răufăcătorilor - atribut substantival prepoziţional;
fără a anunţa - complement circumstanţial de mod;
fără a fi prea isteţ - complement circumstanţial concesiv;
întârziind - complement circumstanţial de cauză;
întârziind - complement circumstanţial concesiv;

CV PP
4. (Cu toate că) *a făcut* unele promisiuni, [1]/ *nu s-a ţinut* de cuvânt [2]/.

CV PP
(Fără *să) fie prea isteţ*, [1]/ *se descurcă* destul de bine [2]/.

CV PP
(Deşi) *a întârziat*, [1]/ *a intrat* în sala de spectacol [2]/.

5.

a) "În generaţia aceasta *nu este* nici un singur scriitor[1]/ (care) *să plece* într-adevăr numai de la sat [2]/, (şi), [3a]/ (chiar dacă) unii *erau originari* de acolo, [4]/ *nu* mai *este* contactul direct cu satul, contact [3b]/ (care) *durează* în Ardeal, [5]/ (dar) √ dincoace *nu* √ [6]/."

(N. Iorga, *Istoria literaturii române. Introducere sintetică*)

$\sqrt[6]{\text{care}}$; $\sqrt[6]{\text{durează}}$

P_1 - *În generaţia aceasta nu este nici un singur scriitor* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_2 - *care să plece într-adevăr numai de la sat* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *scriitor*, introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *şi nu mai este contactul direct cu satul, contact* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, P_5 şi P_6, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_4 - *chiar dacă unii erau originari de acolo* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt*, determină verbul *(nu) este*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *chiar dacă;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *care durează în Ardeal* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *contact*, introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *dar dincoace nu* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul *contact*, se subînţelege pronumele relativ *care*, coordonată adversativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *dar;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

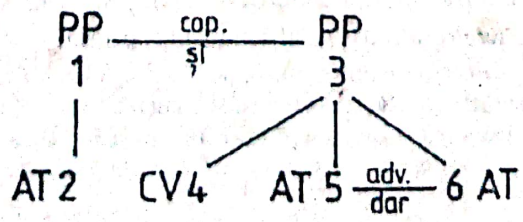

b) (Iar), [1a]/ (dac)-un vânt de nebunie
Peste viaţa ta pustie
S-abate pentru totdeauna, [2]/
În noaptea [1b]/ (care) te-*nspăimântă*, [3]/
Priveşte stelele şi luna
Surâzător [1c]/ (şi) *cântă* [4]/."

(Al. Vlahuţă, *Tu eşti poet)*

P_1 - *Iar ...în noaptea ....priveşte stelele şi luna surâzător* - propoziţie principală, regentă pentru P_2 şi P_3; enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *dac-un vânt de nebunie peste viaţa ta pustie s-abate pentru totdeauna* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt,* determină verbul *priveşte,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *dacă (= chiar dacă);* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *care te-nspăimântă* - propoziţie subordonată atributivă are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *noaptea,* introdusă prin pronume relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

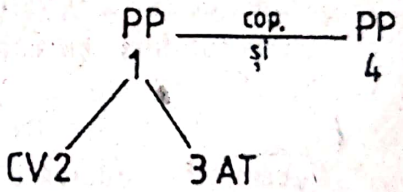

P_4 - *şi cântă* - propoziţie principală, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, simplă;

e) "*Nu spera* [1]/ (când) *vezi* mişeii
La izbândă făcând punte [2]/.
Te-*or întrece* nătării, [3]/
(De) *ai fi cu stea în frunte* [4]/."

(M. Eminescu, *Glossă*)

P_1 - *Nu spera* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă imperativă, neexclamativă, negativă, simplă;

P_2 - *când vezi mişeii la izbândă făcând punte* - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, cu nuanţă condiţională, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *când,* determină verbul *nu spera,* introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *Te-or întrece nătării* - propoziţie principală, regentă pentru P_4; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *de-ai fi cu stea în frunte* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt,* determină verbul *or întrece,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *de;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă.

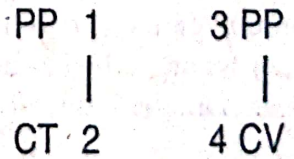

Observaţii: Considerăm ca predicat al ultimei propoziţii *"ai fi cu stea în frunte",* predicat nominal cu nume predicativ exprimat prin locuţiune adjectivală, sinonimă cu "deosebit".

Propoziţia nr. 3 poate fi interpretată şi ca subordonată cauzală izolată, cu regenta P_1 şi cu element subordonator subînţeles.

d) "(Şi) [1a]/, (când) *se gândea* [2]/ (cum) *s-ar bucura* Safta [3]/ (dac)-*ar afla* [4]/ (că) feciorul ei *are să fie dascăl,* [5]/ ochii i *se umpleau* de lacrimi [1b]/ (şi) *credea* [6]/ *(că),*[7a]/ *moartă (să) fie,* [8]/ *ar scoate*-o din pământ [7b]/"

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

P_1 - *şi ...ochii i se umpleau de lacrimi* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *când se gândea* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *când,* determină verbul *se umplea,* introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *cum s-ar bucura Safta* - propoziţie subordonată completivă indirectă, regentă pentru P_4, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *la ce,* determină verbul *se gândea,* introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *dac-ar afla* - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, regentă pentru P_5, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *cu ce condiţie,* determină verbul *s-ar bucura,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *dac(ă);* enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *că feciorul ei are să fie dascăl* - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul *ar afla,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *şi credea* - propoziţie principală, regentă pentru P_7, coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţie simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_7 - *că ...ar scoate-o din pământ* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_8, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *ce,* determină verbul *credea,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *că;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *moartă să fie* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P_7, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt,* determină verbul *ar scoate,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă potenţială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

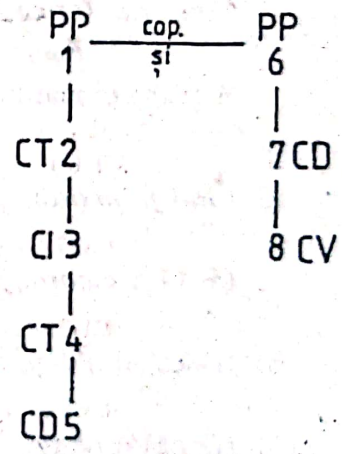

e) "(Orice) gând *ai,* împărate, [1]/ (şi) (oricum) *vei fi sosit,* [2]/
(Cât) *suntem* încă *pe pace,* [2]/ eu îţi *zic:* [4]/ Bine-*ai venit* [5]/."

(Mihail Eminescu, *Scrisoarea III*)

P_1 - *Orice gând ai împărate* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt,* determină verbul *zic,* introdusă prin adjectivul pronominal nehotărât *orice;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

P_2 - *şi oricum vei fi sosit* - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt,* determină verbul *zic,* introdusă prin adverbul nehotărât *oricum,* coordonată copulativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_3 - *cât suntem încă pe pace* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *când,* determină verbul *zic,* introdusă prin adverbul relativ *cât;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, devoltată;

P_4 - *eu îţi zic* - propoziţie principală, regentă pentru P_1, P_2 şi P_3; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_5 - *bine-ai venit* - propoziţie principală; enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, dezvoltată;

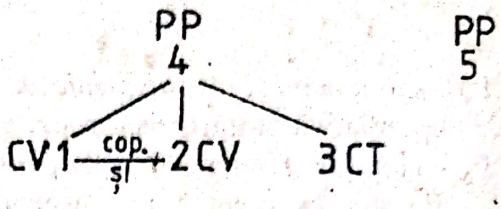

6. (Cu toate că) *a promis* ceva, [1]/ *nu* şi-*a respectat* promisiunea [2]/.
(Chit că) *e unul* dintre cei mai buni specialişti,[1]/ *nu* şi-*a putut* impune punctul de vedere[2]/.
Popa, [1a]/ (că)-*i popă,* [2]/ şi tot *păcătuieşte* [1b]/.

7.
a) PP CM(1)
A luat această *hotărâre* [1]/ (fără ca *să) se consulte* cu cineva [2]/.
CV(2) PP
(Fără *să) fim* filozofi, [1]/ *ne dăm* totuşi *seama* de înţelepciunea acestui proverb [2]/.

b) CV(2) PP
(Orice) sfat i-*ai da,* [1]/ tot *nu*-l *ascultă* [2]/.
PP CD(1)
I-*am dat* [1]/ (orice) carte mi-*a cerut* [2]/.
PP CT(1)
Vino [1]/ la (orice) oră *vrei* [2]/.
PP CM(1)
A răspuns mai bine [1]/ decât (orice) concurent *s-a prezentat* [2]/.

8.
a) CŢ (2) PP
(*Să*-l *fi omorât,* [1]/ l-*ar fi pedepsit* [2]/.
CV(2) PP
(*Să*)-l *fi omorât,* [1]/ şi tot *nu recunoştea* [2]/.

b) CŢ(2) PP
(Dacă) îl *obligi,* [1]/ *se va conforma* [2]/.
CV(2) PP
(Dacă) îl *obligi,* [1]/ şi tot *nu se va duce* acolo [2]/.

c) PP SB(1)
Nu se ştie [1]/ (dacă) *vrea* [2]/.
PP PR(1)
Întrebarea *este* [1]/ (dacă) *vrea* [2]/.
PP CD(1)
Nu l-*am întrebat* [1]/ (dacă) *vrea* [2]/.
PP CŢ
Vine, [1]/ (dacă) *vrea* [2]/.

9.
a) (Orice) i-*ai spune* [1]/ (şi) *ai face,* [2]/ *nu vei reuşi* [3]/ *(să)*-l *aduci* pe drumul cel bun [4]/.
b) (Cu toate că) mi-*a spus* [1]/ (că) *vine* la mine, [2]/ *nu* şi-*a respectat* promisiunea [3]/ (pe care) *a făcut*-o [4]/ (când) *ne-am întâlnit* [5]/.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANŢIAL CONSECUTIV

A. NOTE DEFINITORII

Complementul circumstanţial consecutiv este partea secundară de propoziţie care arată urmarea unei acţiuni sau a unei însuşiri.

El determină un verb (locuţiune verbală), un adjectiv sau un adverb:

A răspuns *de minune*.
Era bolnavă *de moarte*.
Învăţase destul *pentru a reuşi* la examen.

Complementul circumstanţial consecutiv răspunde la întrebarea *care e urmarea faptului că?*

B. PRIN CE SE EXPRIMĂ

Acest complement se exprimă prin:

1. *substantive*, mai ales abstracte, în cazul acuzativ însoţite de propoziţiile *de, până la, spre:*

Insistă *până la saturaţie*.
A ratat mult, *spre disperarea* suporterilor.

2. *substantive* însoţite de propoziţia *de* sau *până la* care s-au constituit în expresii stabile: *de minune, de moarte, până la lacrimi, până la sânge:*

M-a emoţionat *până la lacrimi*.

3. *verbe* la modurile:

a) *infinitiv*, precedate de prepoziţiile *pentru; spre, până la;*

E prea mare *pentru (spre) a încăpea* pe uşă.
Învăţase *până la a se epuiza*.

b) *supin*, cu prepoziţia *de:* Eram mândră *de nespus*.

c) *gerunziu:*

A citit aşa de mult, *ajungând* aproape la epuizare.

4. *locuţiuni adverviale:*

A răspuns la lecţie *de mai mare dragul*.

Consecinţa se accentuează şi este uşor vizibilă când termenul determinant este însoţit de corelative ca: *prea, destul de, suficient de, atât* sau este exprimat prin adverbele sau adjectivele *destul(ă), suficent(ă)*.

Acest complement se confundă cu complementul circumstanţial de mod, motiv pentru care este considerat de mulţi specialişti ca subspecie a acestuia (vezi *GA*, II, p. 186). Identificarea se face prin prezenţa corelativelor şi prin dezvoltarea lui în subordonata corespunzătoare:

A vorbit *de minune*.
A vorbit, [1]/ (încât) *ne-am minunat* [2]/.

C. TOPICA

Arătând consecinţe (urmarea) acţiunii sau a însuşirii, complementul circumstanţial consecutiv stă de obicei după termenul regent. Poate sta şi înaintea acestuia când se insistă asupra consecinţei, reluându-se printr-un corelativ circumstanţial de mod;

De minune, aşa a învăţat.

D. PUNCTUAŢIA

Complementul circumstanţial consecutiv nu se desparte, în general, prin virgulă de termenul regent. Nu se face despărţirea dacă este aşezat după cuvântul determinat, imediat lângă aceasta.

Dacă între ele apare un alt complement sau dacă este aşezat înaintea regentului, se impune folosirea virgulei (vezi exemplele anterioare).

Când sunt coordonate, complementele circumstanţiale consecutive au aceeaşi punctuaţie ca şi celelalte părţi de prepoziţie aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS)

A. NOTE DEFINITORII

Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă este subordonata care îndeplineşte rolul unui complement circumstanţial consecutiv, arătând urmarea unei acţiuni (când determină un verb), a unei însuşiri (când determină un adjectiv), a unei cantităţi (când regentele sunt adjectivele *multe, destule,* cu funcţia sintactică de nume predicativ sau adverbele *mult, destul),* a unei calităţi (când în regentă se află un substantiv cu funcţie sintactică de nume predicativ) sau a unei caracteristici (când regentul este un adverb).

Deci consecutiva ţine locul unui complement circumstanţial consecutiv şi poate determina un verb, un adjectiv sau un adverb din regentă:

A vorbit *de minune.*
A vorbit, [1]/ (încât) *ne-am minunat* [2]/.
E prea deşteaptă *pentru a nu pricepe* asta.
E prea deşteaptă, [1]/ (ca *să) nu priceapă* asta [2]/.
Învaţă destul *pentru a nu reuşi* cu notă mare.
Învaţă destul, [1]/ (ca *să) nu reuşească* nu notă mare [2]/.

Consecutiva răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că?*

B. ELEMENTE RELAŢIONALE

Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă se introduce prin:

1. *conjuncţii subordonatoare: încât, că, de, să, ca (...)să*

A alergat aşa de mult, [1]/ (încât) *a obosit* [2]/.
Alerga aşa de tare, [1]/ (că) *nu*-l *puteai* ajunge [2]/.
Ţipa, [1]/ (de) te *asurzea* [2]/.
E slabă, [1]/ *(să)*-i *plângi* de milă [2]/.
Era prea diplomată, [1]/ (ca *să*)-l *contrazică* [2]/.

2. *locuţiuni conjuncţionale subordonatoare: încât să, pentru ca (...) să, cât să, decât să, de să:*

Proceda de aşa natură, [1]/ (încât *să) fie auzit* [2]/.
Era prea comod [1]/ (pentru ca *să) facă* un astfel de efort [2]/.

3. *adverbe relative: cât, decât* (popular şi învechit)

Ţipa aşa de tare, [1]/ (cât) îţi *era* milă de el [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Propoziţiile consecutive au drept corelative în regentă adverbele *astfel (de), aşa (de), atât (de), destul(de), prea*, locuţiunile adverbiale *în aşa fel, până într-atât, până acolo*, adjectivele pronominale nehotărâte *atât, atare* sau, regional, demonstrativele *acel(a), ca acel(a).*

Avea atâta minte, [1]/ (ca *să) cugete* [2]/.
A ajuns în atare situaţie, [1]/ (că) *nu* mai *are* cu ce trăi [2]/.

Dintre elementele relaţionale sunt specifice acestei subordonate conjuncţia *încât* şi locuţiunile conjuncţionale *încât să, de să.*

Când corelativul este la sfârşitul regentei, precedat de virgulă, se distribuie în subordonată. În această situaţie se consideră că formează o locuţiune conjuncţională cu elementul subordonator (*GA*, II, p. 316) sau că "dau impresia că se grupează cu conjuncţiile corespunzătoare, formând cu acestea locuţiuni conjuncţionale complexe" (Avram, *Gramatica*, p. 230).

C. TOPICA

Propoziţia consecutivă are topica fixă, fiind aşezată întotdeauna după regentă.

D. PUNCTUAŢIA

Propoziţia subordonată circumstanţială consecutivă se desparte prin virgulă de regentă, cu două excepţii:

a) când se construieşte cu conjunctivul şi are corelativul *prea;*

b) când se introduce prin conjuncţia *de* şi stă imediat după predicativul regentei (vezi exemplele anterioare).

Când consecutivele sunt coordonate, se aplică aceleaşi reguli de punctuaţie ca şi la celelalte subordonate aflate în raport de coordonare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale consecutive din enunţurile de mai jos:

Planul lui reuşise de minune.
Văzând cele întâmplate, s-a speriat de moarte.
Afacerea e prea importantă pentru a fi neglijată.
A băut de speriat.
A reuşit spre bucuria tuturor.
O iubeşte la nebunie.

2. Formulaţi propoziţii în care să aveţi complemente circumstanţiale consecutive exprimate prin:

a) substantiv în acuzativ precedat de prepoziţia *până la:*
b) verb la supin;
c) verb la infinitiv cu prepoziţia *până la;*

3. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate din enunţurile de mai jos:

A alergat *până la epuizare.*
A alergat *până la şcoală.*
Până a pleca, a dat pe la mine.
Se emiţionase *până la a se bâlbâi.*
Mănâncă *de groază.*
Învaţă *de teamă.*
Se teme *de ploaie.*
A venit *pentru a*-mi *cere* sfatul.
S-au certat aşa de tare, *ajungând* chiar la bătaie.
Ajungând acolo, îl voi căuta. Venea *alergând.*
E prea inteligentă *pentru a nu înţelege.*
Învaţă *pentru examen.* Florile sunt *pentru tine.*
A ratat examenul *spre supărarea* tuturor.
"(..) *Spre sărbătorirea* deplinei mele biruinţe(...), aprinsei o ţigări..."
(C. Hogaş, *În munţii Neamţului*)
Venise la gară *spre a*-şi *întâmpina* oaspeţii.
Discuţia este prea importantă *spre a putea* fi amânată.

4. Transformaţi complementele circumstanţiale consecutive de la exerciţiul 3 în propoziţii subordonate corespunzătoare.

5. Faceţi analiza frazelor din textele de mai jos precizând felul propoziţiilor şi raporturile din ele:

a) "E destul să numărăm latineşte în diferite limbi romanice până la zece, să înşirăm pronumele personale, numele zilelor săptămânii, numele părţilor corpului omenesc, termenii de rudenie ş.a., ca să descoperim, fără a fi lingvişti, asemănările suprinzătoare dintre aceste limbi, care se explică prin originea limbilor romanice din latină".
(*Istoria României,* vol.I)

b) "Că Dora era înţelegătoare era foarte adevărat, dar că ea s-ar fi priceput să închidă nouă ochi din zece, câţi îi atribuia Leonte, era cel puţin exagerat, oricum s-ar privi lucrurile. Căci Dora nu s-a lăsat niciodată stăpânită de o curiozitate atât de iscoditoare, încât să-şi multiplice în aşa măsură ochii, cum pretindea Leonte".

(L. Blaga, *Luntrea lui Caron*)

c) "Desigur că ea este mult prea misterioasă pentru ca să o putem sesiza. Dar, din moment ce eu părăsesc seducţiile vieţii naive sau sunt silit să le părăsesc, pentru a mă arunca în lume fără nici un sens - căci eroismul meu este grotesc, n-are nici viziunea triumfului, trebuie să existe această atracţie misterioasă."

(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*)

d) "Când a plecat, ne-a spus poveţe,
Cu grai înduioşat şi blând,
Şi ne-ncălzea atâta-n suflet,
Că lăcrimam toţi ascultând.
Spunea că nu-i păcat mai mare
Decât să-ţi lepezi legea ta,
Şi, vezi, îi tremuta cuvântul
Pe buze, când ne cuvânta"

(O. Goga)

6. Construiţi fraze în care să aveţi:
a) o propoziţie finală şi una consecutivă introduse prin conjuncţia subordonatoare *ca să;*
b) o subordonată finală, una condiţională, una concesivă şi una consecutivă introduse prin conjuncţia *să.*

7. Puneţi în locul punctelor propoziţii subordonate cu valorile indicate între paranteze:
Învaţă . . . . . (SB, CD)
Citeşte . . . . . (CI, CT)
Merge . . . . . (CL.CV)
Munceşte . . . . . (CM,CŢ,CS)
Lucrează aşa de mult, ... (CZ, CNS)

8. Completaţi punctele de suspensie c u regentele corespunzătoare felului propoziţiilor indicate între paranteze şi analizaţi apoi frazele rezultate;
a) . . . . . să-şi cumpere televizor (SB,CS,CNS)
b) . . . . . că îl dor picioarele.(CZ,CNS)
c) . . . . . pentru ca să meargă acolo.(CS, CNS)
d) . . . . . să-l pun la loc de cinste,. (SB,PR,CD,CI,AT,CS,CNS)

9. Formulaţi fraze pe baza schemelor de mai jos:

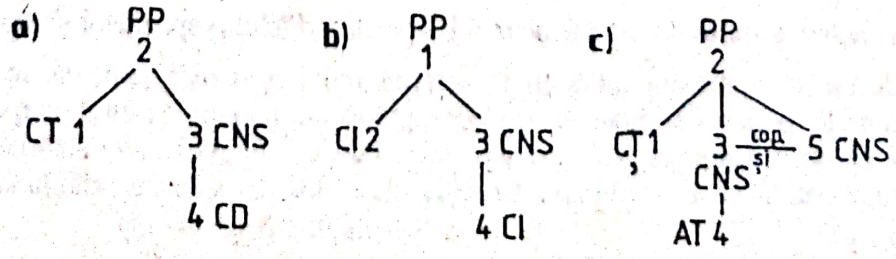

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

- *de minune* - complement circumstanţial consecutiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;
- *de moarte* - complement circumstanţial consecutiv, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *de*, nearticulat;
- *pentru a fi neglijată* - complement circumstanţial consecutiv exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, conjugarea I, diateza pasivă, modul infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziţia simplă *pentru*, formă afirmativă;
- *de speriat* - complement circumstanţial consecutiv exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul supin, formă afirmativă;
- *spre bucuria* - complement circumstanţial consecutiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *spre*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-a*;
- *la nebunie* - complement circumstanţial consecutiv exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *la*, nearticulat.

2.

a) M-a impresionat *până la lacrimi*.
b) Era frumoasă *de nespus*.
c) Se înroşise *până la a se aprinde* de tot.

3.

- *până la epuizare* - complement circumstanţial consecutiv.
- *până la şcoală* - complement circumstanţial de loc;
- *până a pleca* - complement circumstanţial de timp;
- *până la a se bâlbâi* - complement circumstanţial consecutiv;
- *de groază* - complement circumstanţial consecutiv;
- *de teamă* - complement circumstanţial de cauză;
- *de ploaie* - complement indirect;
- *pentru a cere* - complement circumstanţial de scop;
- *ajungând* - complement circumstanţial consecutiv;
- *ajungând* - complement circumstanţial de timp;
- *alergând* - complement circumstanţial de mod;
- *pentru a nu înţelege* - complement circumstanţial consecutiv;
- *pentru examen* - complement circumstanţial de scop;
- *pentru tine* - nume predicativ;
- *spre supărarea* - complement circumstanţial consecutiv;
- *spre sărbătorirea* - complement circumstanţial de scop;
- *spre a întâmpina* - complement circumstanţial de scop;
- *spre a putea* - complement circumstanţial consecutiv;

Scanned with OKEN Scanner

4. *A alergat* [1]/ (până) *s-a epuizat* [2]/.
Se emoţionase, [1]/ (încât) *se bâlbâia* [2]/.
Mânâncă, [1]/ (de) *te îngrozeşte* [2]/.
E prea *inteligentă,* [1]/ (ca să) *nu înţeleagă* [2]/.
S-au certat aşa de tare, [1]/ (încât) *au ajuns* chiar la bătaie [2]/.
A ratat examenul, [1]/ (încât) *s-au supărat* toţi [2]/.
Discuţia *este* prea importantă, [1]/ *(să) poată* fi amânată [2]/.

5.

a) "*E destul* [1]/ *(să) numărăm* latineşte în diferite limbi până la zece, [2]/ *(să) înşirăm* pronumele personale, numele zilelor săptămânii, numele părţilor corpului omenesc, termenii de rudenie ş.a., [3]/ (ca *să) descoperim,* fără a fi lingvişti, asemănările surprinzătoare dintre aceste limbi, [4]/ (care) *se explică* prin originea limbilor romanice din latină [5]/."

(*Istoria României,* vol.I)

P_1 - *E destul* - propoziţie principală, regentă pentru P_2, P_3 şi P_4, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *să numărăm latineşte în diferite limbi romanice până la zece* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină expresia verbală impersonală *e destul,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *să înşirăm pronumele personale, numele zilelor săptămânii, numele părţilor corpului omenesc, termenii de rudenie ş.a.* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină expresia verbală impersonală *e destul,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare *să,* coordonată copulativ cu P_2 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *ca să descoperim, fără a fi lingvişti, asemănările suprinzătoare dintre aceste limbi* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, regentă pentru P_5, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *care este urmarea faptului că,* determină expresia verbală impersonală *e destul* care are în alcătuire adverbul *destul* cu funcţie sintactică de nume predicativ, introdusă prin conjuncţia subordonatoare compusă *ca să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

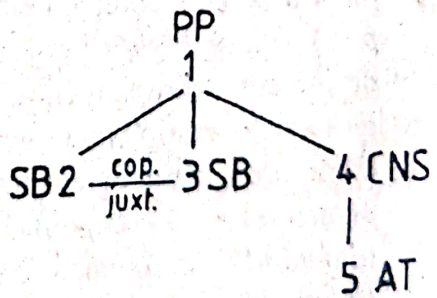

P_5 - *care se explică prin originea limbilor romanice din latină* - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *care,* determină substantivul *asemănările,* introdusă prin pronumele relativ *care;* enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

b) "(Că) Dora *era înţelegătoare* [1]/ *era foarte adevărat,* [2]/ (dar) [3a]/ (că) ea *s-ar fi priceput* [4]/ *(să) închidă* nouă ochi din zece, [5]/ (câţi) îi *atribuia* Leonte, [6]/ *era* cel puţin *exagerat,* [3b]/ (oricum) *s-ar privi* lucrurile [7]/. (Căci) Dora *nu s-a lăsat* niciodată stăpânită de o curiozitate atât de iscoditoare [8]/, (încât) *să-şi multiplice* în aşa măsură ochii, [9]/ (cum) *pretindea* Leonte [10]/."

(L. Blaga, *Luntea lui Caron*)

Scanned with OKEN Scanner

P_1 - *Că Dora era înțelegătoare* - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *era foarte adevărat*, introdusă prin conjuncția subordonatoare *că;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *era foarte adevărat* - propoziție principală, regentă pentru P_1; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_3 - *dar ...era cel puțin exagerat* - propoziție principală, regentă pentru P_4, P_7 și P_8, coordonată adversativ cu P_2 prin conjuncția simplă *dar;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *că ea s-ar fi priceput* - propoziție subordonată subiectivă, regentă pentru P_5, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *era... exagerat*, introdusă prin conjuncția subordonatoare *că;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *să închidă nouă ochi din zece* - propoziție subordonată completivă indirectă; regentă pentru P_6, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *la ce*, determină verbul reflexiv intranzitiv *s-ar fi priceput*, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă *să;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *câți îi atribuia Leonte* - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *care*, determină numeralul cardinal propriu-zis *zece*, introdusă prin pronumele relativ *câți;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_7 - *oricum s-ar privi lucrurile* - propoziție subordonată circumstanțială concesivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *în ciuda cărui fapt*, determină expresia verbală *era... exagerat*, introdusă prin adverbul nehotărât compus *oricum;* enunțiativă potențială, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *Căci Dora nu s-a lăsat niciodată stăpânită de o curiozitate atât de iscoditoare* - propoziție subordonată circumstanțială cauzală izolată, regentă pentru P_9, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *din ce cauză*, determină expresia verbală impersonală *era... exagerat*, introdusă prin conjuncția subordonatoare *căci;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

P_9 - *încât să-și multiplice în așa măsură ochii* - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, regentă pentru P_{10}, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *care e urmarea faptului că*, determină verbul *nu s-a lăsat*, introdusă prin locuțiunea subordonatoare *încât să;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_{10} - *cum pretindea Leonte* - propoziție subordonată circumstanțială modală, are ca regentă P_9, răspunde la întrebarea *cum*, determină verbul *să multiplice*, introdusă prin adverbul relativ *cum;* enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

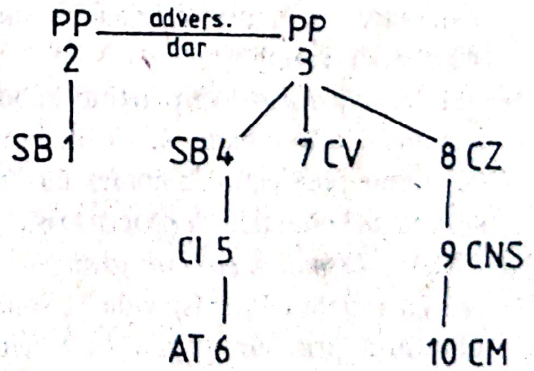

c) *"Desigur* [1]/ (că) ea *este* mult *prea misterioasă* [2]/ (pentru ca *să*) o *putem* sesiza. [3]/ (Dar), [4a]/ (din moment ce) eu *părăsesc* seducţiile vieţii naive [5a]/ (sau) *sunt silit* [6]/ *(să)* le *părăsesc,* [7]/ pentru a mă putea arunca în lume fără un sens. [5b]/ -(căci) eroismul meu *este grotesc,* [8]/ *n-are* nici viziunea triumfului, [9]/ *trebuie* [4b]/ *(să) existe* această atracţie misterioasă [10]/."

(Emil Cioran, *Pe culmile disperării*)

$\sqrt[6]{\text{din moment ce}}$; $\sqrt[9]{\text{căci}}$

P_1 - *Desigur* - propoziţie principală, regentă pentru P_2; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_2 - *că ea este mult prea misterioasă* - propoziţie subordonată subiectivă, regentă pentru P_3, are ca regentă P_1, răspunde la întrebarea *ce,* determină adverbul predicativ *desigur,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *pentru ca să o putem sesiza* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *care e urmarea faptului că,* determină adjectivul *prea misterioasă,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională *pentru ca să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *dar... trebuie* - propoziţie principală, regentă pentru P_5, P_6 şi P_{10}, coordonată adversativ cu P_1 prin conjuncţia simplă *dar,* izolată prin punct; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *din moment ce eu părăsesc seducţiile vieţii naive... pentru a mă arunca în lume fără nici un sens* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *din ce cauză,* determină verbul *trebuie,* introdusă prin locuţiunea conjuncţională *din moment ce;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_6 - *sau sunt silit* - propoziţie subordonată circumstanţială cauzală, regentă pentru P_1, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *din ce cauză,* determină verbul *trebuia,* se subînţelege locuţiunea conjuncţională subordonatoare *din moment ce,* coordonată disjunctiv cu P_5 prin conjuncţia simplă *sau;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_7 - *să le părăsesc* - propoziţie subordonată completivă indirectă, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *la ce,* determină verbul la participiu *silit* (cu funcţie sintactică de nume predicativ, sinonim cu *"nevoit"*) introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *căci eroismul meu este grotesc* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *din ce cauză,* determină verbul *a arunca,* introdusă prin conjuncţia *căci;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *n-are nici viziunea triumfului* - propoziţie subordonată circumstanţială de cauză, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *din ce cauză,* determină verbul *a arunca,* se subînţelege conjuncţia subordonatoare *căci,* coordonată copulativ cu P_8 prin juxtapunere; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_{10} - *să existe această atracţie misterioasă* - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă P_4, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul impersonal *trebuie*, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

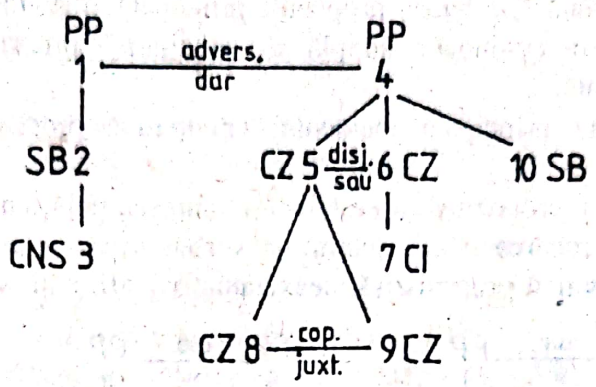

d) "(Când) *a plecat,* [1]/ ne-*a spus* poveţe,
Cu grai înduioşat şi blând, [2]/
(Şi) ne-*ncălzea* atâta-n suflet, [3]/
(Că) *lăcrimam* toţi ascultând [4]/.
Spunea [5]/ (că) *nu-i* păcat mai mare [6]/
(Decât *să*)-ţi *lepezi* legea ta, [7]/
(Şi), [8a]/ *vezi,* [9]/ îi *tremura* cuvântul
Pe buze, [8b]/ (când) ne *cuvânta* [10]/."

(O. Goga)

P_1 - *Când a plecat* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P_2, răspunde la întrebarea *când,* determină verbul *a spus,* introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_2 - *ne-a spus poveţe, cu grai înduioşat şi blând* - propoziţie principală, regentă pentru P_1; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_3 - *şi ne-ncălzea atâta-n suflet* - propoziţie principală, regentă pentru P_4, coordonată copulativ cu P_2 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_4 - *că lăcrimam toţi ascultând* - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regentă P_3, răspunde la întrebarea *care e urmare a faptului că*, determină verbul *încălzea,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că:* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_5 - *Spunea* - propoziţie principală, regentă pentru P_6, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_6 - *că nu-i păcat mai mare* - propoziţie subordonată completivă directă, regentă pentru P_7, are ca regentă P_5, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul predicativ, personal şi tranzitiv *spunea,* introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă *că;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

P_7 - *decât să-ţi lepezi legea ta* - propoziţie subordonată circumstanţială modală, are ca regentă P_6, răspunde la întrebarea *cum*, determină adjectivul *mai mare*, introdusă prin locuţiunea conjuncţională subordonatoare *decât să;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_8 - *şi... îi tremura cuvântul pe buze* - propoziţie principală, regentă pentru P_{10}, coordonată copulativ cu P_5 prin conjuncţia simplă *şi;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

P_9 - *vezi* - propoziţie principală incidentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

P_{10} - *când ne cuvânta* - propoziţie subordonată circumstanţială temporală, are ca regentă P_8, răspunde la întrebarea *când*, determină verbul *tremura,* introdusă prin adverbul relativ *când;* enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

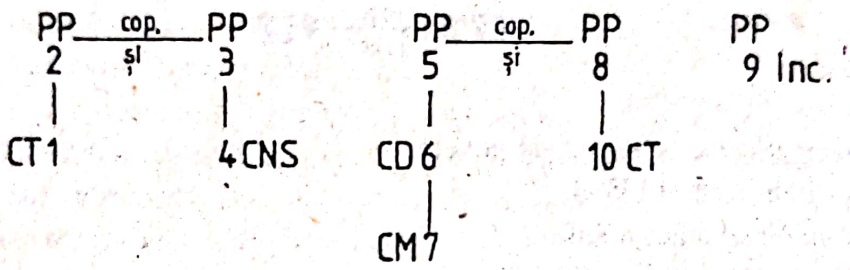

PP CS

6. a) *A mers* în pădure [1]/ (ca) apoi *(să) vâneze* [2]/.

PP CNS

Este prea cuminte, [1]/ (ca) ei *(să)*-i *poată* reproşa ceva [2]/.

PP CS

A venit [1]/ *(să)*-l *învoieşti* de la cursuri [2]/.

CT PP

(Să) te fii grăbit, [1]/ *ajungeai* la timp [2]/.

CV PP

(Să)-l *pici* cu lumânarea, [1]/ şi tot *nu recunoaşte* [2]/.

PP CNS

Doar *nu-i* atât de *naiv*, [1]/ *(să) facă* o asemenea greşeală [2]/.

7. *Învaţă* [1]/ (cine) *iubeşte* cartea [2]/. - SB
Învaţă [1]/ (ce) i-*ai dat* [2]/. - CD
Citeşte [1]/ (cui) îl *ascultă* [2]/. - CI
Citeşte [1]/ (când) *are* timp [2]/. - CT
Merge [1]/ (unde) l-*ai trimis* [2]/. - CL
Merge, [1]/ (deşi) *nu se simte* prea bine [2]/. - CV
Munceşte [1]/ (cum) l-*ai sfătuit* [2]/. - CM
Munceşte, [1]/ (dacă) *i se plăteşte* [2]/. - CŢ
Munceşte [1]/ *(să) câştige* bani [2]/. - CS
Lucrează aşa de mult, [1]/ (deoarece) *e pasionat* de munca sa [2]/. - CZ
Lucrează aşa de mult, [1]/ (încât) *a obosit* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

8.

a) *E bine* [1]/ *(să)*-şi *cumpere* televizor [2]/. - SB
S-a dus la magazin [1]/ *(să)*-şi *cumpere* televizor [2]/. - CS
Are prea puţini bani [1]/ *(să)*-şi *cumpere* televizor [2]/. - CNS

b) *N-a* mai *alergat*, [1]/ (că) îl *dor* picioarele [2]/. _ CZ
A alergat aşa de mult, [1]/ (că) îl *dor* picioarele [2]/. - CNS

c) M-*a căutat* [1]/ (pentru ca *să) meargă* acolo [2]/. - CS
E prea obosit [1]/ (pentru ca *să) meargă* acolo [2]/. - CNS

d) *Trebuie* [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste [2]/. - SB
Părerea lui *a fost* [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste [2]/. PR
Mi-*a spus* [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste [2]/. - CD
Mă gândeam [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste [2]/. - CI
I-*am făcut* onoarea [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste. [1]/ - AT
M-*am dus* până acolo [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste [2]/. - CS
Doar *nu-i frate* cu mine, [1]/ *(să)*-l *pun* la loc de cinste [2]/. - CNS

9.

a) (Când) *a aflat* această veste, [1]/ *s-a bucurat* aşa de mult, [2]/ (încât) *a promis* [3]/ (că) mă *va recompensa* [4]/.

b) *E* aşa de *preocupat* [1]/ (de ce) *se va întâmpla* acolo, [2]/ (încât) *s-a hotărât* [3]/ *(să) meargă* personal [4]/.

c) (Dacă) *vei persevera*, [1]/ *vei acumula* atâtea cunoştinţe, [2]/ (încât) *vei înlătura* lipsurile [3]/ (pe care) le *ai* [4]/ (şi) *vei reuşi* apoi la examene [5]/.

Scanned with OKEN Scanner

ALTE COMPLEMENTE CIRCUMSTANŢIALE ŞI ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR

● INSTRUMENTAL

■ **Termenul regent**
- verb;
- interjecţie predicativă;
- adjectiv;

■ **Întrebările**
cu cine? — cu ce? — prin cine? — prin ce? — datorită cui? — graţie cui? — mulţumită cui? cu ajutorul cui? — prin intermediul cui? — prin mijlocirea cui? — fără ce? — fără cine?

■ **Ce arată**
mijlocul (lucrul, fiinţă) prin care se săvârşeşte acţiunea sau se manifestă însuşirea;

■ **Prin ce se exprimă**	■ **Exemple**
a) *substantiv, pronume sau numeral* în cazurile:	
- *acuzativ* precedat de prepoziţiile: *cu, din, fără, în, prin, după;*	Bătea cuiul *cu ciocanul.*
- *dativ* cu prepoziţiile *datorită, graţie, mulţumită;*	A învins *datorită ţie.*
b) *substantivele ajutor, intermediu, mijlocire* precedate de prepoziţiile *cu* şi *prin;*	A ajuns acolo *prin intermediul* unui coleg.
c) dacă aceste construcţii *(cu ajutorul, prin intermediul, prin mijlocirea)* sunt considerate locuţiuni prepoziţionale, se exprimă prin *substantiv, pronume* sau *numeral* în cazul *genitiv;*	A reuşit *cu ajutorul lui.* A realizat asta *prin mijlocirea amândurora.*
d) adjective pronominale posesive precedate de locuţiunile prepoziţionale *pe baza, de pe urma, cu ajutorul* etc.	S-a pricopsit *cu ajutorul tău.* Trăia *de pe urma noastră.*
e) *verb* la modurile: - gerunziu; - infinitiv cu prepoziţia *prin;*	I s-a răspuns *punându*-i o întrebare. A început *prin a*-l *întreba.* (apud Avram, *Gramatica*, p. 310)

■ **Topica**
Stă de obicei după termenul regent. Când este antepus, are valoare emfatică.

■ **Punctuaţia**
Nu se desparte prin virgulă de termenul regent.

Scanned with OKEN Scanner

● SOCIATIV

■ **Termenul regent**
- un verb;
- un adjectiv;
- o interjecţie predicativă

■ **Întrebările**
împreună cu cine? — împreună cu ce?

■ **Ce arată**
fiinţa sau lucrul care însoţeşte subiectul sau anumite complemente în săvârşirea unei acţiuni sau în suportarea efectelor ei;

■ **Prin ce se exprimă**

a) *substantiv*, *pronume* sau *numeral* în cazul acuzativ, precedat de prepoziţiile *cu*, *fără* sau de locuţiunile prepoziţionale *împreună cu*, *lalolaltă cu*, *la un loc cu*, *cu... cu tot*, *în alianţă cu*, *cot la cot cu*, *cu tot cu*;

■ **Exemple**
Au venit *cu familiile* lor.
Hai *cu noi*.
N-a mai venit *împreună cu cei doi*.

■ **Topica**
Stă de obicei după termenul regent, dar poate fi şi antepus pentru reliefarea lui.

■ **Punctuaţia**
Nu se desparte prin virgulă de termenul regent.

● DE RELAŢIE

■ **Termenul regent**
- verb;
- adjectiv;
- adverb;
- o construcţie comparativă;

■ **Întrebările**
în ce privinţă? — din ce punct de vedere?

■ **Ce arată**
obiectul la care se referă sau se limitează o acţiune ori existenţa unei însuşiri, precum şi obiectul din al cărui punct de vedere este emisă comunicarea;

Scanned with OKEN Scanner

■ Prin ce se exprimă	■ Exemple
a) *substantiv, pronume, numeral* în cazurile:	
- *acuzativ* cu prepoziţiile *de, ca, în, la (cât) despre, din, după, pentru* şi locuţiunile prepoziţionale *aproape de, cu privire la, în legătură cu, în materie de, legat de, privitor la, relativ la, sub aspect, sub raport, privitor la, referitor la;*	E profund *în gândire.* *Cu privire la învăţătură,* s-au făcut aprecieri favorabile. *În legătura cu tine,* lucrurile sunt clare.
- *genitiv* cu prepoziţia *asupra* şi locuţiunile prepoziţionale *din partea, din punct(ul) de vedere, în privinţa, în problema, sub aspectul, sub raportul;*	*În privinţa celor doi,* vom mai dicuta. *Sub aspectul calităţii,* am unele îndoieli.
b) *adjectiv propriu-zis* cu prepoziţia *de* în acuzativ;	*De deştept,* e deştept. A cumpărat un covor de doi metri *de lung.*
c) *adjective pronominale* însoţite de locuţiuni prepoziţionale;	*În privinţa mea,* să n-ai nici o grijă. *Din acest punct de vedere* n-am nici o îndoială.
d) *verb* la modurile:	
- *supin;*	*De învăţat,* am învăţat suficient.
- *infinitiv* cu prepoziţiile *în, la;*	E foarte priceput *în a pregăti* o astfel de întâlnire.
e) *adverb* fără prepoziţie sau însoţit de prepoziţia *de;*	Vorbeşte corect *gramatical.* *De greu,* e greu pentru noi

■ **Topica**

Nu are o topică fixă. Poate sta înainte sau după termenul regent. Stă după elementul regent, când determină o construcţie comparativă sau una cu nume de unităţi de măsură.

■ **Punctuaţia**

Când stă după termenul regent, se poate despărţi sau nu prin virgulă. Când stă înaintea termenului regent se desparte obligatoriu prin virgulă. Nu se desparte prin virgulă când urmează unei construcţii comparative sau care conţine nume de unităţi de măsură ori când e exprimat prin verb la infinitiv şi prin adverb fără prepoziţie.

● OPOZIŢIONAL

■ **Termenul regent**

- verb;
- interjecţie predicativă;
- adjectiv;
- adverb;

■ **Întrebările**

în loc de cine? — în loc de ce? — în loc de câţi? — în locul cui? — în loc de unde? — în loc de când? Întrebarea se adresează atât termenului determinant, cât şi termenului cu care se află în opoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

■ **Ce arată**
obiectul sau situaţia care se opune celor exprimate prin altă parte de propoziţie;

■ **Prin ce se exprimă**	■ **Exemple**
a) *substantiv, pronume, numeral* în cazurile:	Au venit alţii *decât voi.*
- *acuzativ* cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *decât, drept, în loc de, departe de;*	*În loc de cartofi*, a cumpărat morcovi.
- *genitiv* cu locuţiunea propoziţională *în locul;*	*În locul Mariei*, hai tu cu noi. *În locul celor trei*, s-au prezentat alţi concurenţi.
b) *adjectiv propriu-zis* precedat de locuţiunea prepoziţională *în loc de;*	*În loc de albă*, şi-a cumpărat rochie roz.
c) *adjectiv pronominal posesiv* precedat de locuţiunea prepoziţională *în locul;*	*În locul tău*, au venit ceilalţi.
d) *verb* la modul *infinitiv* însoţit de locuţiunile prepoziţionale *în loc de, departe de* şi prepoziţiile *pentru, fără, spre;*	*În loc de a învăţa*, se plimbă. *Departe de a înşela* pe cineva, el este foarte corect.
e) *adverb* cu prepoziţia *decât* sau locuţiunea prepoziţională *în loc de;*	Să vii în altă zi *decât mâine.* *În loc de mâine*, vino azi.

■ **Topica**

De obicei stă înaintea elementului regent, dar poate sta şi în urma acestuia.

■ **Punctuaţia**

Se desparte prin virgulă când precedă termenul regent.Când este exprimat prin verb la infinitiv, se desparte prin virgulă indiferent de topică.

● CUMULATIV

■ **Termenul regent**
- verb;
- interjecţie predicativă;
- adjectiv;
- adverb;

■ **Întrebările**

(în) afară de ce? — (în) afară de cine? — (în) afara cui? — pe lângă cine? — pe lângă ce?

■ **Ce arată**

obiectul sau situaţia la care se adaugă cele exprimate prin alte părţi de propoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

■ **Prin ce se exprimă**

a) *substantiv, pronume, numeral* în cazurile:
- *acuzativ* cu prepoziţiile *pe lângă, peste, decât* şi locuţiunile prepoziţionale *în afară de, dincolo de;*
- *genitiv* cu locuţiunea prepoziţională *în afara;*

b) *adjectiv propriu-zis* cu prepoziţia *pe lângă* şi locuţiunea prepoziţională *în afară de;*

c) *adjectiv pronominal posesiv* precedat de locuţiunea prepoziţională *în afara;*

d) *adverb* cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *pe lângă, în afară de* şi prin locuţiuni adverbiale: *(în) afară de asta (aceasta), pe lângă asta (aceasta).*

■ **Exemple**

Pe lângă piersici, a adus şi caise.
În afară de cei doi, aţi venit şi voi.
Pe lângă el, a venit şi ea.
În afara lor, aţi venit şi voi.
În afara cărţilor, am primit şi caietele.

În afară de albe, i-am oferit şi garoafe roşii.

În afara voastră, vor mai sosi şi ceilalţi.

În afară de ieri, vor veni şi mâine. *În afară de asta*, este şi mincinos.

■ **Elemente corelative**

Adverbele *şi, mai, mai (...) şi, încă şi.*

■ **Topica**

Stă de obicei înaintea termenului regent

■ **Punctuaţia**

Când precedă termenul regent, se desparte obligatoriu prin virgulă. După cuvântul determinant, despărţirea este facultativă.

● DE EXCEPŢIE

■ **Termenul regent**

- verb;

■ **Întrebările**

cu ce excepţie?

■ **Ce arată**

arată obiectul sau faptul care constituie o excepţie faţă de celelalte exprimate prin alte părţi de propoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

■ Prin ce se exprimă	■ Exemple
a) *substantiv, pronume, numeral* în cazurile: - *acuzativ* cu prepoziţia *decât* sau locuţiunea *(în) afară de;* - *genitiv* cu locuţiunile prepoziţionale *în afara, cu excepţia;*	Au venit toţi *în afară de tine.* N-a venit nimeni, *afară de Mihai.* *Afară de cei doi*, nu mai este altcineva. *În afara lor*, nu mai participă nimeni.
b) *adjectiv propriu-zis*, cu locuţiunea prepoziţională *în afară de;*	*În afară de cele galbene*, n-are alt fel de rochii.
c) *adjectiv pronominal posesiv* cu locuţiunile prepoziţionale *în afara* şi *cu excepţia;*	*În afara ta*, n-a mai sosit nimeni.
d) *verb* la modul infinitiv cu prepoziţia (adverbul) *decât* şi locuţiunea prepoziţională *în afară de;*	Nu ştie altceva *decât a scrie.*
e) *adverb* cu locuţiunea prepoziţională *în afară de;*	*În afară de ieri* a venit totdeauna la şcoală.

■ **Elemente corelative**

Fără a fi elemente corelative, părţile de propoziţie la care se referă excepţia sunt sau conţin pronume, adjective pronominale ori adverbe pronominale nehotărâte sau negative *(oricare, orice, oricine, oricând, altul, altceva, altundeva, fiecare, vreun, vreodată, nimic, nicăieri)*, precum şi cuvinte care exprimă totalitatea (*întreg, tot, totdeauna*);

■ **Topica**

Topica este liberă, dar stă de obicei înaintea termenului regent.

■ **Punctuaţia**

Când precedă termenul regent, se desparte prin virgulă.

● ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR

■ **Termenul regent**

- verb;
- interjecţie predicativă;
- substantiv sau pronume cu funcţie sintactică de subiect, complement direct, indirect sau de agent.

■ **Întrebările**

ce? — cum?

Scanned with OKEN Scanner

■ **Ce arată**

o caracteristică sau o acţiune, simultană (sau, mai rar, posterioară) cu acţiunea verbului şi referindu-se la un substantiv ori pronume cu funcţii sintactice diferite (subiect, complement direct, indirect, de agent); are deci dublă subordonare faţă de verb şi faţă de substantiv ori pronume.

■ **Prin ce se exprimă**	■ **Exemple**
a) *substantiv* în cazurile:	
- *nominativ;*	L-a numit *director.*
- *genitiv* cu articol genitival acordat cu substantivul sau pronumele regent;	Îl ştiam *al dracului.*
- *acuzativ* cu prepoziţiile: *ca (în calitate de), drept, de, cu, fără, pentru, cât* sau fără prepoziţie;	L-am cunoscut *ca elev.*
b) *adjectiv* în cazul nominativ (dar şi în Ac. şi D);	Fetiţa aleargă *voioasă.*
c) *verb* la modurile:	
- *gerunziu;*	L-am văzut *alergând.*
- *infinitiv;*	Acum vedem gândurile noastre *a se realiza.*
- *supin;*	Înseamnă pierderea unei opere socotită *de neînlocuit.*
d) *adverb;*	*Aşa* l-am cumpărat.
e) *interjecţie;*	M-a lăsat *paf!* (apud Avram, *Gramatica*, p. 276).

■ **Topica**

Stă după termenul regent şi după numele la care se referă. Poate sta şi înaintea acestora.

■ **Punctuaţia**

Nu se desparte prin virgulă de regent.

Scanned with OKEN Scanner

ALTE SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE ŞI SUBORDONATA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ

● INSTRUMENTALĂ

■ **Termenul regent**

- verb;
- interjecţie predicativă;
- adjectiv;

■ **Întrebările**

cu cine? — cu ce? — prin cine? — prin ce? — datorită cui? — graţie cui? — mulţumită cui? — cu ajutorul cui? — prin intermediul cui? — prin mijlocirea cui? — fără ce? — fără cine?

■ **Ce arată**

mijlocul (lucru, fiinţă, acţiune) prin care se savârşeşte acţiunea sau se manifestă însuşirea;

■ **Elemente relaţionale**

a) *pronume (adjective pronominale) relative* sau *nehotărâte* cu prepoziţiile *cu, datorită, din, după, fără, în, la, prin* ş.a.

b) *locuţiune conjuncţională fără (ca să)* şi *conjuncţiile că, de;*

■ **Exemple**

Scrie [1]/ (cu ce) *găseşte* [2]/.
Scrie [1]/ cu (ce) creion *are* [2]/.
(Cu câte) *a agonisit,* [1]/ *poate* trăi fără grijă [2]/.
Scrie [1]/ (cu orice) *are la îndemână* [2]/.
Îţi *trimit* [1]/ prin (orice) copil *vine* până în cartierul tău [2]/.
Prin acela ţi-l *trimit,*[1]/ (prin care) *vine* mai repede.[2]/

A început lucrul [1]/ (fără ca *să) aibă* toate ustensilele [2]/.

■ **Elemente corelative**

Pronumele demonstrative *aceea, aia, acela,* precedate de prepoziţiile care însoţesc elementele introductive.

■ **Topica**

Instrumentalele introduse prin pronume şi adjective pronominale stau înainte sau după regentă. Când sunt introduse prin locuţiune conjuncţională, stau după regentă.

■ **Punctuaţia**

De obicei se despart prin virgulă de regentă indiferent de topică. Se despart obligatoriu când au corelativ în regentă.

Scanned with OKEN Scanner

● SOCIATIVĂ

■ **Termenul regent**

- verb
- interjecţie predicativă
- adjectiv;

■ **Întrebările**

împreună cu cine? — împreună cu ce?

■ **Ce arată**

un lucru sau o fiinţă care participă la săvârşirea unei acţiuni sau la suportarea efectelor ei.

■ **Elemente relaţionale**

a) *pronume (adjective pronominale) relative* ori *nehotărâte* cu prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale: *cu, fără, împreună cu, laolaltă cu;*

b) *adverbul relativ cât* sau cel *nehotărât oricât;*

■ **Exemple**

A plecat [1]/ (cu cine) *a venit* [2]/.
S-a înapoiat [1]/ cu (ce) bagaj *a venit* [2]/.
Călătoreşte [1]/ (cu oricine) îi *place* [2]/.
Se plimbă [1]/ cu (orice) coleg îi *place* [2]/.

A plecat [1]/ (cu cât) i-*ai dat* [2]/.
Pleacă la drum [1]/ (cu oricât) *are* la el [2]/.

■ **Elemente corelative**

Pronumele demonstrative precedate de prepoziţia *cu* şi adverbul *şi*.

■ **Topica**

Topica este liberă, preferinţa fiind pentru postpunere. Stă înaintea regentei când se doreşte reliefarea acţiunii din subordonată.

■ **Punctuaţia**

În general nu se desparte prin virgulă de regentă. Virgula se foloseşte când în regentă există un corelativ.

● DE RELAŢIE

■ **Termenul regent**

- verb;
- adjectiv;
- adverb;

■ **Întrebările**

în ce privinţă? — din ce punct de vedere?

■ **Ce arată**

la ce se referă sau se limitează o acţiune ori existenţa unei însuşiri sau din ce punct de vedere este emisă comunicarea.

Scanned with OKEN Scanner

■ **Elemente relaţionale**

a) *pronume relative* sau *nehotărâte* însoţite de prepoziţii ca *în, la, pentru* şi locuţiuni prepoziţionale;

b) *adverbul relativ cât* singur sau însoţit de prepoziţiile *în, întru;*

c) *conjuncţiile de, să, ca să;*

■ **Exemple**

Nu cunosc nimic [1]/ (în ce) *priveşte* rezultatul [2]/.
(Pentru oricine) *învaţă* [1]/, examenul *nu ridică* probleme [2]/.

(Cât) *priveşte* rezultatul examenului, [1]/ *nu ştiu* nimic [2]/.

(Să) jignească pe cineva, [1]/ *n-a jignit* niciodată [2]/.

■ **Topica**

Topica celor introduse prin pronume şi adverbe este liberă, cu preferinţă pentru antepunere. Cele introduse prin conjuncţii stau după regentă.

■ **Punctuaţia**

Virgula se foloseşte mai ales după subordonatele aşezate înaintea regentei.

● OPOZIŢIONALĂ

■ **Termenul regent**

- verb;
- interjecţie predicativă;
- adjectiv;
- adverb;

■ **Întrebările**

în loc de ce? — în loc de cine? — în loc de câţi (câte)? — în locul cui?

■ **Ce arată**

ce se opune celor exprimate în regentă, opoziţia manifestându-se faţă de termenul regent, dar şi faţă de alt termen;

■ **Elemente relaţionale**

a) *conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale: dacă, în loc să, fără ca să, decât să, de unde, pe când, în vreme ce, câtă vreme, pentru ca să;*

b) *adverbele relative când, unde* singure sau precedate de adverbul *decât* sau locuţiunea prepoziţională *în loc de.*

c) *pronume (adjective pronominale) relative* ori *nehotărâte* precedate de adverbul *decât* sau locuţiunea prepoziţională *în loc de;*

■ **Exemple**

(Dacă) atunci *am greşit* [1]/, acum *nu* mai *greşesc* [2]/.
(În loc *să) vii* tu, [1]/ *a venit* el [2]/.
(De unde) până nu demult *lenevea* [1]/, *s-a pus pe treabă* [2]/.
Am rezolvat totul bine, [1]/ (pentru ca *să) greşesc* apoi.

(Când) unii *munceau,* [1]/ alţii dimpotrivă *stăteau* [2]/.
A plecat altădată [1]/ (decât când) *spusese* [2]/.

A venit altcineva (decât cine) *a promis* [2]/.
A sosit altul [1]/ (în loc de cine) *promisese* [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

■ **Elemente corelative**

apoi, dimpotrivă, în schimb

■ **Topica**

Stau atât înainte, cât şi după regentă cele introduse prin *în loc să, în loc de+pronume* sau *adverbe* şi falsele temporale, afară de cele introduse prin *când*. Cele introduse prin *dacă, unde, de unde*, stau înaintea regentei, iar cele introduse prin *ca* (...) *să, pentru ca să* stau după regentă.

■ **Punctuaţia**

Se despart aproape întotdeauna prin virgulă de regentă. La cele introduse prin *fără (ca) să* şi prin *decât+pronume* sau *adverbe*, virgula poate lipsi.

● CUMULATIVĂ

■ **Termenul regent**

- verb;
- interjecţie predicativă;
- adjectiv;
- adverb;

■ **Întrebările**

(în) afară de cine? — (în) afară de ce? — pe lângă cine? — pe lângă ce? — în afara cui?

■ **Ce arată**

arată ce se adaugă la ceea ce se exprimă sau faptul care cumulează ideea exprimată de regentă la un obiect, la o acţiune sau la o însuşire;

■ **Elemente relaţionale**

a) *locuţiuni conjuncţionale: după ce, după ce că, pe lângă că, (în) afară că, plus că, las(ă) că, necum că;*

b) *pronume (adjective pronominale) relative* ori *nehotărâte* precedate de prepoziţiile *pe lângă, peste, başca, bez* şi locuţiunile prepoziţionale *în afară de, dincolo de* sau de adverbul *decât;*

c) *adverbe relative* ori *nehotărâte* cu aceleaşi elemente ca la pronume (adjective pronominale);

■ **Exemple**

(Pe lângă că) *e frumoasă* [1]/, *e* şi *deşteaptă* [2]/.
Nici *nu s-a apucat* de scris, [1]/ (necum *să) fi terminat.*

A mai *cumpărat* câteva [1]/ (pe lângă ce) mai *avea* în casă [2]/.
A mai *luat* şi caiete [1]/ în afară de (ce) cărţi *cumpărase* [2]/.
Am mai *observat* ceva [1]/(decât ce) îţi *spuneam* ieri [2]/.

A mai *fost* şi dincolo [1]/ (afară de unde) *fusese* ieri [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

■ **Elemente corelative**

Adverbele *şi, mai şi, încă şi, nici, apoi.*

■ **Topica**

Topica este liberă. Manifestă preferinţă pentru antepunere. Cele introduse prin *plus că* şi *decât* stau numai după regentă.

■ **Punctuaţia**

Se despart aproape întotdeauna prin virgulă de regentă. La cele introduse prin pronume şi adverbe folosirea virgulei depinde de gradul legăturii cu regenta. Cele însoţite de *de cât* se despart totdeauna.

● DE EXCEPŢIE

■ **Termenul regent**

- verb;

■ **Întrebările**

cu ce excepţie?

■ **Ce arată**

ce constituie o excepţie sau ce se exclude de la cele exprimate în regentă.

■ **Elemente relaţionale**

a) *conjuncţiile că, să, dacă,* precedate de adverbul *decât* şi locuţiunea conjuncţională *(în) afară că;*

b) *pronume (adjective pronominale) relative, nehotărâte* precedate de locuţiunile prepoziţionale *în afară de, în afara* sau adverbul *decât;*

c) *adverbe relative* ori *nehotărâte* precedate de aceleaşi elemente ca pronumele (adjectivele pronominale);

■ **Exemple**

Nu face altceva [1]/ (decât că) *plânge* [2]/.
Nu m-*a întrebat* altceva [1]/ (decât dacă) *pot* veni la spectacol [2]/.
(În afară că), *n-a reuşit,* [1]/ altceva *nu* mai *ştiu* [2]/.

(În afară de cine) *a venit* şi ieri, [1]/ altcineva *n-a sosit* încă [2]/.
În afară de (ce) carte *ai luat* tu ieri, [1]/ eu *n-am* mai *cumpărat* alta [2]/.
(În afara cui) *a venit* deja, [1]/ *n-a* mai *sosit* nimeni [2]/.
Altcuiva *nu* i-*am* mai *dat* [1]/ (decât cui) mi-*ai spus* [2]/.

Altundeva *n-am* mai *fost* [1]/ (decât unde) mi-*ai spus* tu [2]/.
(În afară de când) *ai fost* şi tu, [1]/ altă dată *n-am* mai *fost* acolo [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

■ **Elemente corelative**

Adverbul *mai*. Regenta conţine totdeauna pronume, ajective pronominale sau adverbe nehotărâte ori negative: *(alt)ul* (şi compusele lui), *nici unul, nimeni, nimic, orice, vreunul;*

■ **Topica**

Cele construite cu *(în) afară că, în afară de*, pot sta după regentă. Cele construite cu *decât* stau numai după regentă.

■ **Punctuaţia**

Folosirea virgulei depinde de gradul de legătură cu regenta. Se foloseşte la cele introduse prin *în afară că, afară cu..., în afară...*, dar poate să apară şi la cele construite cu *decât*.

● PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ

■ **Termenul regent**

- verb;
- interjecţie predicativă;
- substantiv sau pronume cu funcţie sintactică de subiect, complement direct, indirect sau de agent

■ **Întrebările**

ce? — cum?

■ **Ce arată**

o acţiune simultană (mai rar posterioară)referitoare la subiectul regentei, la un complement direct, indirect sau de agent; are o dublă subordonare faţă de verb şi faţă de substantiv sau pronume.

■ **Elemente relaţionale**

a) *conjuncţiile subordonatoare să, ca... să, dacă şi de;*

b) *pronume (adjective pronominale) relative şi nehotărâte;*

c) *adverbe relative şi nehotărâte: cât, precum, cum, ce, oricum, oricât.*

■ **Exemple**

L-*am făcut* [1]/ *(să)*-l *urască* [2]/.
Te *cunosc* [1]/ (că) *eşti laş* [2]/.

Te *ştiu* [1]/ *(cine) eşti* [2]/. Te *cunosc* [1]/ (ce) *om eşti* [2]/.

Te-*am văzut* [1]/ (cum) *mergeai* [2]/.
Te *ştiu* [1]/ (ce) mult *studiezi* [2]/.

■ **Topica**

Stă de obicei după regentă. Foarte rar este antepusă regentei pentru reliefarea conţinutului ei.

■ **Punctuaţia**

Nu se desparte de obicei prin virgulă de regentă. Despărţirea este posibilă dacă predicativa suplimentară este izolată.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Faceţi analiza sintactică şi morfologică a părţilor de propoziţie subliniate:

a) "Mama fetei se făcea că împunge *cu acul* într-o pânză şi trage cu urechea, privindu-i pe furiş."
(Eugen Barbu, *Groapa*)

b) "Scârţâie toamna *din crengi* ostenite
Pe garduri bătrâne, pe streşini de lemn."
(G. Bacovia, *Plumb*)

c) "Căinţa e drumul *prin care* te poţi găsi pe tine însuţi când erai bun."
(N. Iorga, *Cugetări*)

d) "Marţea şi miercurea, Andi porneşte *cu juraţii* şi *cu perceptorul* prin sat."
(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

e) "Nimeni nu se uită la Vasile al Moaşei din Cotoceşti şi la al lui Ripitel *cu care* stătea într-un colţ şi tot aşa, fumau şi nu ziceau nimic."
(M. Preda, *Moromeţii*)

f) "Iubita cântă *la clavir.*"
(G. Bacovia, *Plumb*)

g) "Căpitanul Mitrea era un om slăbuţ şi blând *la înfăţişare.*"
(M. Sadoveanu, *Opere*, XVIII)

h) *"Despre mine* poate să sece rachiul, zise fata mai potolită."
(L. Rebreanu, *Ion*)

i) "Ar fi fost o indirectă mărturisire că stau la îndoială *asupra dreptului* nostru de a face serbarea dacă aş fi cerut voie de pe acum."
(I. Slavici, *Amintiri*)

j) "Dar *de dormit* trebuie să dormi la ei în noaptea aceea."
(I. Agârbiceanu, *Două iubiri*)

k) "Otilia e *sufleteşte* obosită, blazată."
(G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

l) "Scuturam, pe cât cu putinţă, *cu mâinile în loc de pene*, colbul de pe noi."
(C. Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

m) *"Pe lângă ziduri şi turn*, se mai află puşti, lanţuri şi oşteni."
(M. Sadoveanu, *Opere alese*, IV)

n) *"...în afară de copii* mai erau şi alţii în vârstă, dintre săracii satului, care căutau pe geam la mire şi la mireasă."
(Camil Petrescu, *Un om între oameni*)

Scanned with OKEN Scanner

o) "Toată lumea îşi plimba privirea de la ea la el, *afară de* fostul *ministru*, care nu înţelege, fireşte, nimic."
(Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*)

p) "Războiul n-are altă filozofie *decât norocul*."
(L. Rebreanu, *Pădurea spânzuraţilor*)

r) "Îl vedea pe Trică *şcolar* harnic; îl vedea *ieşit* din şcoli; îl vedea *domn* mare."
(I. Slavici, *Mara*)

s) "Spuza de stele tresărea *sfioasă* în văzduhul mohorât"
(Rebreanu, *Opere I*)

2. Precizaţi felul părţilor de propoziţie subliniate din exemplele de mai jos:
Ea coase *cu acul*.
Sora mea a plecat *cu Maria* la Bucureşti.
M-am întâlnit *cu Ileana*.
Spune, cum fu *cu păţania* ta?
El este isteţ *la minte*.
Ia lecţii de cântat *la vioară*.
Au venit *la şcoală*.
În locul lui, n-aş accepta această propunere.
În locul lui, au venit ceilalţi.
"...abătea grindina în alte părţi *înfigând* toporul în pământ."
(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)
Văd *alergând* prieteni spre mine.
În afara colegilor, au mai fost şi alţi învitaţi.
În afara unui răspuns evaziv, n-a mai scos nici o vorbă.

3. Formulaţi enunţuri în care să folosiţi:

a) substantive în cazul acuzativ precedate de prepoziţia *fără*, cu funcţie sintactică de complement circumstanţial instrumental şi de complement circumstanţial sociativ;

b) pronume în cazul acuzativ precedate de locuţiunea prepoziţională *în afară de*, cu funcţie sintactică de complement circumstanţial cumulativ şi de complement circumstanţial de excepţie;

c) verbe la infinitiv, cu funcţie sintactică de complement circumstanţial de excepţie, de complement circumstanţial opoziţional, de complement circumstanţial de relaţie şi de complement circumstanţial instrumental.

4. Analizaţi frazele de mai jos precizând felul propoziţiilor;

a) "Nu-i venea lui să creadă că bucureştenii nu mai aveau altă ieşire decât să se grămădească pe laptele celor douăzeci şi patru de oi ale lui Achim Moromete din comuna Siliştea-Gumeşti şi să-l umple pe el de bani."
(Marin Preda, *Moromeţii*)

b) "Cu ce-am spus, aici, acu',
Eu am isprăvit, Effendi,
Dar norodul poate nu."
(E. Jebeleanu, *Bălcescu*)

Scanned with OKEN Scanner

c) "I se părea lui Silion că, în ceea ce priveşte şampania, Laura nu vrea să discute."
(Ion Vinea, *Lunatecii*)

d) "În loc să-şi vază popa de legea lui şi ctitorii să se îngrijească de geamie, dumnealor se leagă de lume şi n-o lasă să trăiască în bună pace."
(I.L. Caragiale)

e) "Toată vremea la masă s-a vorbit rău de profesori, care după ce că nu-s buni de nimic, apoi sunt şi brutali şi mojici, mai ales cu copiii de familii bune."
(I. L. Caragiale)

f) "Cheamă nepoţi şi finicei
Până-n patruzeci şi trei,
Cheamă neveste şi fete
Cu ce Dumnezeu mai dete."
(Folclor)

5. Precizaţi felul subordonatelor din exemplele de mai jos:
Pentru cine coboară de pe munte, Sinaia e jos.
Merge pe stradă cu cine îi place.
Te ştiu la cine ţi-e gândul.
Trăieşte din ce le prisoseşte altora.
În afară de cine a fost anunţat, altcineva n-a mai venit.
În afară de cine a fost invitat, au mai venit şi alţii.
A venit altcineva decât cine credeam.
Am constatat şi altceva decât ce presupuneam.
Nu m-a mai rugat altceva, decât să-l anunţ.
A concurat mereu, fără să câştige niciodată.
A salutat fără să-şi scoată pălăria.
Să supere pe cineva, n-a supărat.

6. Formulaţi fraze în care:

a) conjuncţia *dacă* să introducă câte o subordonată opoziţională, de excepţie şi predicativă suplimentară;

b) un pronume relativ în cazul genitiv să introducă câte o subordonată circumstanţială de excepţie, cumulativă şi opoziţională.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

a) *cu acul* - complement circumstanţial instrumental exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;

b) *din crengi* - complement circumstanţial instrumental exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *din*, nearticulat;

c) *prin care* - complement circumstanţial instrumental exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *prin;*

d) *cu juraţii* - complement circumstanţial sociativ exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-i*;

cu perceptorul - complement circumstanţial sociativ exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*, coordonat copulativ cu complement circumstanţial sociativ *cu juraţii* prin conjuncţia simplă *şi*;

e) *cu care* - complement circumstanţial sociativ exprimat prin pronume relativ simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu;*

f) *la clavir* - complement circumstanţial instrumental exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *la*, nearticulat;

g) *la înfăţişare* - complement circumstanţial de relaţie exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *la*, nearticulat;

h) *despre mine* - complement circumstanţial de relaţie exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul Ac., precedat de prepoziţia compusă *despre*, formă accentuată;

i) *asupra dreptului* - complement circumstanţial de relaţie exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul G., precedat de prepoziţia simplă *asupra*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-lui*;

j) *de dormit* - complement circumstanţial de relaţie exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul supin, formă afirmativă;

k) *sufleteşte* - complement circumstanţial de relaţie exprimat prin adverb de mod simplu, fără grad de comparaţie;

l) *cu mâinile* - complement circumstanţial instrumental exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia simplă *cu*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-le*;

Scanned with OKEN Scanner

în loc de pene - complement circumstanţial opoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţională *în loc de*, nearticulat;

m) *pe lângă ziduri* - complement circumstanţial cumulativ exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul Ac., precedat de prepoziţia compusă *pe lângă*, nearticulat;

(pe lângă) turn - complement circumstanţial cumulativ exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., se subînţelege prepoziţia compusă *pe lângă*, nearticulat; coordonat copulativ cu complementul circumstanţial cumulativ *pe lângă ziduri* prin conjuncţia simplă *şi;*

n) *în afară de copii* - complement circumstanţial cumulativ, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac., precedat de locuţiunea propoziţională *în afară de*, nearticulat;

o) *afară de... ministru* - complement circumstanţial de excepţie exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul Ac., precedat de locuţiunea prepoziţonală *afară de*, nearticulat.

p) *decât norocul* - complement circumstanţial de excepţie exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., precedat de adverbul compus *decât*, articulat cu articolul hotărât propriu-zis enclitic *-l*;

r) *şcolar* - element predicativ suplimentar exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N, nearticulat;

ieşit - element predicativ suplimentar exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul participiu (masculin, singular);

domn - element predicativ suplimentar exprimat prin substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul N., nearticulat;

s) *sfioasă* - element predicativ suplimentar exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, genul feminin, numărul singular, cazul N., grad de comparaţie pozitiv;

2.

cu acul - complement circumstanţial instrumental;
cu Maria - complement circumstanţial sociativ;
cu Ileana - complement indirect;
cu păţania - complement circumstanţial de relaţie;
la minte - complement circumstanţial de relaţie;
la vioară - complement circumstanţial instrumental;
la şcoală - complement circumstanţial de loc;
în locul lui - complement circumstanţial condiţional;
în locul lui - complement circumstanţial opoziţional;
înfigând - complement circumstanţial instrumental;
alergând - element predicativ suplimentar;
în afara colegilor - complement circumstanţial cumulativ;
în afara unui răspuns - complement circumstanţial de excepţie;

Scanned with OKEN Scanner

3.

a) "Nu se poate, domnule, *fără paşaport!*" (instrumental)
(I.L. Caragiale)
A plecat în excursie *fără colegi*. (sociativ)

b) *În afară de ei*, au venit şi copiii. (cumulativ)
În afară de aceştia, n-a mai venit nimeni. (de excepţie)

c) *În afară de a se jelui*, nu mai ştie altceva. (de excepţie)
În loc de a pleca, s-a hotărât să mai rămână câteva zile. (opoziţional)
Problema este interesantă *de a fi reţinută*. (de relaţie)
Şi-a format deprinderi de muncă intelectuală *prin a studia* permanent. (instrumental)

4.

a) *Nu*-i *venea* lui [1]/ *(să) creadă* [2]/ (că) bucureştenii *nu* mai *aveau* altă ieşire [3]/ (decât *să) se grămădească* pe laptele celor douăzeci şi patru de oi ale lui Achim Moromete din comuna Siliştea-Gumeşti [4]/ (şi) *(să)*-l *umple* pe el *de bani* [5]/.
(M. Preda, *Moromeţii*)

P1 = PP
P2 = SB(1)
P3 = CD(2)
P4 = CE(3)
P5 = CE(3)
> cop.şi

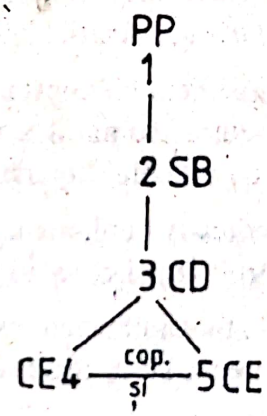

b) "(Cu ce) *am spus*, aici, acu, [1]/
Eu *am isprăvit*, Effendi, [2]/
(Dar) norodul poate *nu* [3]/."
$\sqrt[3]{}$a isprăvit
(E. Jebeleanu, *Bălcescu*)

P1 = C instr. (2)
P2 = PP
P3 = PP
> advers. *-dar*

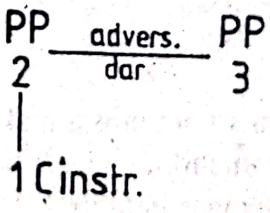

c) "I *se părea* lui Silion [1]/ (că) [2a]/ (în ceea ce) *priveşte* şampania, [3]/ Laura *nu vrea* [2b]/ *(să) discute* [4]/."
(Ion Vinea, *Lunatecii*)

P1 = PP
P2 = SB(1)
P3 = CR(2)
P4 = CD (2)

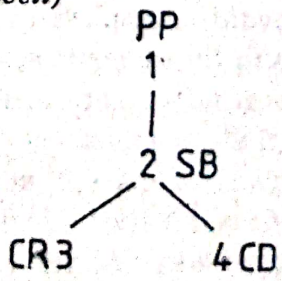

d) (În loc *să)-şi vadă* popa de legea lui [1]/ (şi) ctitorii *(să) se îngrijească* de geamie, [2]/ dumnealor *se leagă* de lume [3]/ (şi) *n*-o *lasă* [4]/ *(să) trăiască* în bună pace [5]/."
(I. L. Caragiale)

P1 = CO (3)
P2 = CO (3)
} cop. şi

P3 = PP
P4 = PP
} cop. *-şi*

P5 = PRS (4)

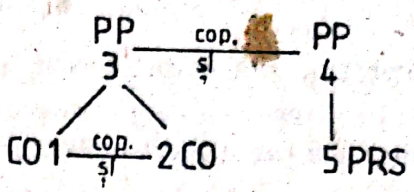

e) "Toată vremea la masă *s-a vorbit* rău de profesori, [1]/ (care) [2a]/, (după ce că) *nu sunt buni* de nimic, [3]/ apoi *sunt şi brutali şi mojici*, mai ales cu copiii de familii bune [2b]/."
(I. L. Caragiale)

P1 = PP
P2 = AT (1)
P3 = CC 92)

f) *Cheamă* nepoţi şi finicei
Până-n patruzeci şi trei, [1]/
Cheamă neveste şi fete [2]/
(Cu ce) Dumnezeu mai *dete*." [3]/
(Folclor)

P1 = PP
P2 = PP
} cop. - juxt.

P3 = C Soc. (2)

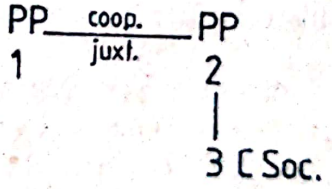

5. (Pentru cine) *coboară* de pe munte, [1]/ Sinaia *e* jos [2]/.
(CR) (PP)

(PP) (C Soc.)
Merge pe stradă [1]/ (cu cine) îi *place* [2]/.

(PP) (PRS)
Te *ştiu* [1]/ (la cine) ţi-*e* gândul [2]/.

(PP) (C.Instr.)
Trăieşte [1]/ (din ce) le *prisoseşte* altora [2]/.

(CE) (PP)
(În afară de cine) *a fost anunţat*, [1]/ altcineva *n-a* mai *venit* [2]/.

CC PP
(În afară de cine) *a fost invitat*, [1]/ *au* mai *venit* şi alţii [2]/.

PP CO
A venit altcineva [1]/ (decât cine) *credeam* [2]/.

PP CC
Am constatat şi altceva [1]/ (decât ce) *presupuneam* [2]/.

PP CE
Nu m-*a* mai *rugat* altceva, [1]/ (decât *să*)-l *anunţ* [2]/.

PP CO
A concurat mereu, [1]/ (fără *să*) *câştige* niciodată [2]/.

PP C. Instr.
A salutat [1]/ (fără *să*)-şi *scoată* pălăria [2]/.

CR PP
(Să) supere pe cineva, [1]/ *n-a supărat* [2]/.

6.

a) CO: (Dacă) el *este silitor*, [1]/ tu nici *nu pui* mâna pe carte [2]/.
CE: *Nu* te *întreb* altceva [1]/ (decât dacă) *vii* pe la mine [2]/.
PRS: Te *ştiu* [1]/ (dacă) *minţi* [2]/.

b) CE: (În afara cui) *a fost chemat*, [1]/ *n-a* mai *venit* nimeni [2]/.
CC: (În afara cui) *a meritat*, [1]/ *au* mai *fost* şi alţii recompensaţi [2]/.
CO: (În locul cui) *a fost chemat*, [1]/ *a venit* altcineva [2]/.

Scanned with OKEN Scanner

VORBIREA DIRECTĂ ŞI INDIRECTĂ

Vorbirea *directă* şi *indirectă* sunt două modalităţi principale de redare a spuselor unei persoane: reproducerea lor întocmai sau modificarea lor.

Vorbirea directă reproduce spusele unei persoane exact cum au fost formulate şi apare în cadrul unui dialog sau în reproducerea prin rememorare a cuvintelor persoanei respective:

"L-am întrebat:
— Unde te duci, Mihai?
Mi-a răspuns imediat:
— La şcoală!"

"Atunci l-am auzit pe stăpânul viei zicând: <<"Mă, prea s-a înţelenit pământul ăsta!">>

În vorbirea directă, ca de altfel şi în unele forme ale celei indirecte, se remarcă folosirea verbelor de declaraţie de tipul *a întreba, a răspunde, a zice, a gândi, a spune, a striga* etc.

Ca poziţie, verbul de declaraţie poate sta înaintea comunicării reproduse (vezi exemplele anterioare), după ea sau poate fi intercalat:

"Du-te acolo! îmi *zise.*"
"Du-te, mi-*a spus*, mai repede acolo!"

Alteori verbul de declaraţie este înlocuit cu expresii echivalente din punct de vedere semantic sau poate fi subînţeles:

"A sărit ca ars:
— De ce te amesteci?
Iar eu:
— Nu mă amestec deloc!"

Din toate aceste exemple se observă că vorbirea directă posedă toate tipurile de intonaţie: enunţiativă, exclamativă, interogativă, marcată grafic prin semnele de punctuaţie corespunzătoare: punctul, semnul întrebării, semnul exclamării. Tot în privinţa punctuaţiei se remarcă folosirea a două puncte după verbul de declaraţie, linia de dialog, ghilimelele, virgula, linia de pauză.

Din punct de vedere morfologic se observă prezenţa interjecţiilor, a vocativelor, a verbelor la imperativ, a pronumelor personale de persoana I şi a II-a şi a aceloraşi persoane la verbe.

Sub aspect sintactic textul reprodus prin vorbire directă este independent de verbul de declaraţie, constituind propoziţii principale sau fraze independente.

Vorbirea indirectă redă spusele unei persoane subordonate verbului de declaraţie. Astfel propoziţiile principale din vorbirea directă devin propoziţii subordonate completive directe introduse de obicei prin *că*, mai rar subiective, predicative, atributive, în funcţie de natura regentului.

Propoziţiile enunţiative neexclamative se păstrează devenind subordonate, dar propoziţiile exclamative şi interogative îşi pierd caracterul afectiv şi interogativ, interogativele directe devenind interogative indirecte:

L-am întrebat pe Mihai *unde se duce.*
Mi-a răspuns imediat *că merge la şcoală.*
L-am auzit pe stăpânul viei zicând *că prea s-a înţelenit pământul.*
Mi-a zis *să mă duc acolo.*

Scanned with OKEN Scanner

Din aceste exemple se pot observa şi alte modificări ce au loc în trecerea la vorbirea indirectă: dispar semnele de punctuaţie ce marchează caracterul afectiv sau interogativ, cele două puncte, linia de dialog, ghilimelele, unele virgule; dispar interjecţiile, iar vocativul se transformă în alt caz şi este integrat în propoziţie. Transformări suportă şi pronumele cu forme personale care îşi schimbă persoana, precum şi verbele, care îşi modifică persoana, modul şi timpurile. Persoanele I şi a II-a ale pronumelor şi verbelor s-au transformat în persoana a III-a, iar imperativul a devenit conjunctiv. Pronumele (adjectivele) şi adverbele demonstrative de apropiere se pot schimba în cele de depărtare sau felul lor se poate păstra. Se păstrează, de asemenea, propoziţiile subordonate din vorbirea directă.

Vorbirea directă legată constă în introducerea vorbirii directe prin conjuncţia că: *M-a întrebat că cine eşti tu?*

Vorbirea indirectă liberă constă în redarea spuselor cuiva cu modificări de persoană, pronume, adjective şi adverbe demonstrative, dar fără folosirea unei conjuncţii care s-o subordoneze verbului de declaraţie. Se păstrează intonaţia originară şi unele elemente afective, în această situaţie putându-se folosi semnele de punctuaţie corespunzătoare: *L-a frământat mereu această întrebare. N-avea linişte. Dăduse răspunsul cel mai bun?*

Într-un text, aceste procedee de redare a vorbirii unei persoane pot să se îmbine între ele.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Precizaţi cărui tip de vorbire aparţin textele de mai jos:

a) "Şi-i zice-ncet: - Încă de mic
Te cunoşteam pe tine,
Şi guraliv şi de nimic,
Te-ai potrivit cu mine..."
(M. Eminescu, *Luceafărul*)

b) "Aş fi vrut să-i cer cărţi, să citesc. Când să citeşti?
(Zaharia Stancu, *Desculţ*)

c) "Se zice că la Praguri s-ar fi aflând voinici care uneori se mânie că nu le-a izbândit bine o treabă, şi apoi trag cu săgeata în nouri."
(Mihai Sadoveanu, *Opere*, XVIII)

d) "Iar el fără prelungire îl detea răspuns în grab
Cum că părul din cap, zise, îl am de când m-am născut."
(Anton Pann, *Nastratin Hogea*)

e) "Se spărseseră sticlele şi acum se scurgea rămăşiţa vinului. Ce să facă? La muşteriu, cu cioburi de sticlă nu putea merge. Să fugă? Unde să se ducă? Să se întoarcă în prăvălie!... N-are să-l omoare doar."
(I.L. Caragiale)

f) "Ea zâmbind şi trist se uită, şopoteşte blând din gură:
— Zburător cu negre plete, vin' la noapte de mă fură."
(M. Eminescu, *Călin (file din poveste)*

g) "Ce să zică... răspunde unul, ia întreabă că muieţi-s posmagii?"
(I. Creangă, *Povestea unui om leneş*)

2. Transpuneţi textele de mai jos în vorbire indirectă:

a) "— Boierule, te-nşeli, zise cu linişte Şoimaru.
— Aşa? Ha! mă-nşel? Nu mă-nşel, căci, dacă mazurii mei vor răcni numai o dată, cu străşnicie, în limba lor, vor veni toţi ceilalţi şi vă vor pune pe toţi cu feţele la pământ! Îndrăzneşti tu, poate, Şoimarule? Nu îndrăzni, că ţi-i braţul frânt. Şi te iert pentru cuvântul tău prost, căci odată, în viaţă, mi-ai făcut un bine..."
(M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor*)

b) "— Las', măi Ştefane şi Smărănducă, nu vă mai îngrijiţi atâta, că azi e duminică, mâne luni şi zi de târg, dar marţi, de-om ajunge cu sănătate, am să ieu nepotul cu mine şi am să-l duc la Broşteni."
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

3. Transformaţi textul de mai jos în vorbire directă:

Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul şi lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropie norul ca o flăcăraie, apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-Pământului.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a) vorbire directă; b) vorbire indirectă liberă; c) vorbire indirectă; d) vorbire directă legată; e) vorbire indirectă liberă; f) vorbire directă; g) vorbire directă legată.

2.

a) Şoimarul îi zise cu linişte boierului că se înşală.

Acesta îl întreabă dacă el crede într-adevăr că se înşală şi râse. Îi spuse lui Tudor că nu se înşală, căci, dacă mazurii lui vor răcni numai o dată, cu străşnicie, în limba lor, vor veni toţi ceilalţi şi-i vor pune pe toţi cu feţele la pământ. Boierul îl întrebă din nou pe Şoimaru dacă nu cumva îndrăzneşte el şi-i porunci să nu îndrăznească, că îi este braţul frânt. Îi spuse că îl iartă pentru cuvântul lui prost, căci odată, în viaţă, i-a făcut un bine...

b) David Creangă îi sfătuieşte pe Ştefan şi pe Smaranda să lase supărarea şi să nu mai fie atât de îngrijoraţi că în ziua aceea era duminică, a doua zi era luni şi era zi de târg, iar marţi, dacă vor ajunge cu sănătate, va lua nepotul cu el şi îl va duce la Broşteni.

3. Atunci dete bice cailor cari mergeau repede ca vântul şi lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său:

— Ia uită-te, frate, în urmă!

Acesta îi spuse:

— Se apropie norul ca o flăcăraie!

Apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul-Pământului.

ANACOLUTUL

Anacolutul este un fenomen sintactic întâlnit atât în propoziţie, cât şi în frază şi constă în întreruperea şi modificarea unei construcţii în cadrul aceleiaşi unităţi sintactice.

În cadrul propoziţiei, anacolutul are ca urmare, de obicei, prezenţa unui subiect izolat, independent, deoarece "uneori gândirea pornită de la un subiect se întrerupe şi se continuă cu altă gândire [...], gândirea completă exprimându-se numai în legătură cu cel de-al doilea subiect." (Şerban, *Sintaxa*, p. 131) Acest anacolut apare des în proverbe şi în zicători:

"*Norocul*, lui nu-i trebuie **ochi**."

În frază, există mai multe *tipuri de anacolut:*

1. Un termen al frazei (un element relaţional cu funcţie sintactică) cumulează mai multe funcţii sintactice (în subordonată şi în regentă), neexprimând-o prin forma sa decât pe cea dintâi:

"*Cine* tot vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte."
(apud, *GA*, II, p. 418)

Pronumele relativ *cine*, deşi introduce o completivă indirectă, are formă de N., având funcţie sintactică de subiect în subordonată şi de complement indirect în regentă, unde este reluat prin forma neaccentuată de D. a pronumeluiu personal *-i*.

2. Când se intercalează o propoziţie subordonată, construcţia cu care începe fraza este părăsită şi este continuată cu o altă construcţie:

"*Creierii* mei părea că-*i* stoarce o gheară de lemn, pieptul meu părea apăsat ca de-o piatră, părea că e cineva pe mine, care-mi stinge suflarea, care m-apucă cu braţe lungi şi teribile şi m-aruncă într-un abis întunecat, unde cădeam mereu, mereu."

(M. Eminescu, *Proză literară*)

3. Într-o atributivă introdusă prin pronumele relativ *care* în nominativ, apare şi al doilea subiect:
Am cumpărat două dulapuri *care* neavând aceleaşi dimensiuni, *alăturarea* lor era imposibilă.

4. Când subordonatele completive sunt introduse prin pronume relative sau nehotărâte şi reluate în regentă prin pronume personal formă neaccentuată, există o neconcordanţa între cazul cu care se construieşte complementul din regentă şi cel al elementului relaţional al subordonatelor completive reluate:
Desigur că *pentru cine* ştie să folosească materialul bibliografic, *îi* vine uşor să studieze.

Anacolutul este caracteristic limbii vorbite, în aspectul ei popular şi apariţia lui în limba literară constituie o greşeală, exceptând cazurile când se reproduce exprimarea populară sau familiară.

TAUTOLOGIA

Tautologia este un fenomen sintactic întâlnit atât în propoziţie, cât şi în frază, fiind o repetiţie de tip special. Ea constă în repetarea unei părţi de propoziţie sau a unei propoziţii prin aceleaşi cuvinte şi cu acelaşi înţeles, dar cu funcţie sintactică diferită.

În propoziţie, prin tautologie, numele predicativ repetă subiectul realizând o identificare a unei noţiuni prin aceeaşi noţiune:

"*Dealu*-i *deal* şi *valea*-i *vale*,
Mândra-i *mândră*, până moare."

(Folclor)

Scanned with OKEN Scanner

După cum se observă, sub aspect formal, subiectul este, de obicei, articulat, iar numele predicativ nearticulat. Uneori verbul copulativ dintre cei doi termeni poate lipsi sau unul dintre ei primeşte un element adverbial:

Prostul tot *prost*, nu scoate o vorbă.

Termenii tautologiei pot să aibă şi determinanţi:

Meritul lui este şi *meritul* tău.

Tautologia în propoziţie poate fi realizată şi între un complement circumstanţial de relaţie şi predicat:

"*De urat am* mai *ura*"
De frumoasă e *frumoasă*.
De greu e *greu*.

În frază, tautologia se realizează mai frecvent prin subordonare, regenta fiind repetată printr-o subiectivă, predicativă, completivă directă, temporală, finală sau printr-o concesivă:

Ce e bine e bine.
Totul e *cum e*.
Ştiu eu ce *ştiu*.
Când se supară, apoi se supără.
Spune şi el *ca să spună ceva*.
Calul, *de-i cal*, şi tot oboseşte.

Tautologia se întâlneşte în frază şi la propoziţiile subordonate condiţionale juxtapuse regentei:

Ai plecat, plecat să fii!

Tautologia are rolul de a sublinia calitatea sau o acţiune. Al doilea termen subliniază calitatea primului termen, arată exclusivitatea sau îi întăreşte caracterul veridic, autentic, real. Când prin tautologie nu se obţin efect stilistice prin subliniere insistentă şi nu se aduce nimic în plus nici prin intonaţie, nici prin determinări, ea este considerată o greşeală de exprimare.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIŢII

1. Scoateţi anacoluturile existente în textele de mai jos:

a) Mânca-ţi-ar coada cui te are, că nu-ţi dă să mănânci şi vii să faci burtă în curtea mea."
(Marin Preda, *Moromeţii*)

b) "Şi cu toate acestea stăm deoparte, nimenea nu întinde o punte, nimenea nu se întreabă că cernutul mărunt de pulbere şi de nisip, că rostogolitul pietrei care face albia râului peste care curge nepăsătoare sonora melodie a apei care merge aiurea şi se depărtează necontenit de noi, l-a dus de cine ştie unde şi l-a lăsat aici pentru că n-a putut să-l ducă mai departe."
(D. Anghel, *În grădină*)

c) "Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, i-au plăcut palaturile şi socrii."
(Ion Creangă, *Povestea porcului*)

2. Precizaţi care din textele de mai jos conţin tautologii:

a) "Inima-i inimă şi arenda-i arendă."
(Liviu Rebeanu, *Nuvele*)

b) "Are cineva curaj să se-atingă de mine, să mă bată pe mine?
— Are, taică, are...
— Cine, părinţele, cine?"
(Zaharia Stancu, *Desculţ*)

c) "Capra tot capră; se zmucea în toate părţile."
(Ion Creangă, *Poveşti*)

d) "Hei, hei! când aud eu de popă şi de Smărăndiţa popii, las muştele în pace şi-mi iau alte gânduri, alte măsuri."
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

e) "Eu îs bun cât îs bun, dar şi când m-a scoate cineva din răbdare..."
(Ion Creangă, *Poveşti*)

f) "Şi cu mâna dreaptă tămâia şi tămâia, ţinând în ea un retevei negru şi clenciuros."
(Gala Galaction, *Lângă apa Vodislavei*)

g) "Ia lasă-mă, jupânească, cu cărţile cele a dumneavoastră, în pace; că eu ştiu ce ştiu eu."
(Ion Creangă, *Poveşti*)

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1. a) *cui te are;* b) *cernutul mărunt de pulbere şi de nisip... rostogolitul pietrii... l-a dus;* c) *fata... i-au plăcut.*

2. a) *inima-i inimă; arenda-i arendă;* c) *capra tot capră;* e) *eu îs bun cât îs bun;* g) *eu ştiu ce ştiu eu;*

SEMNELE DE PUNCTUAŢIE ŞI ORTOGRAFIE

Punctuaţia este un sistem de semne convenţionale care au rolul de a marca în scris pauzele, intonaţia, întreruperea cursului vorbirii, de a exprima diferite raporturi logice stabilite între cuvinte, grupuri sintactice sau propoziţii.

Semnele de punctuaţie sunt: *virgula, punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, punctul şi virgula, două puncte, semnele citării (ghilimelele), linia de dialog, linia de pauză, parantezele, punctele de suspensie, cratima (liniuţa de unire şi de despărţire).*

Semnele de ortografie sunt *cratima (liniuţa de unire), apostroful, punctul, bara, linia de pauză* şi *pauza albă (grafică).* După cum se observă din enumerarea acestor semne, punctul, linia de pauză şi cratima sunt atât semne de punctuaţie, cât şi de ortografie.

Deşi am precizat regulile de folosire a virgulei la fiecare parte de propoziţie şi la fiecare subordonată, vom face o sistematizare a acestora, la care vom adăuga celelalte situaţii. De asemenea, considerăm necesar să enunţăm şi regulile folosirii celorlalte semne de punctuaţie şi a semnelor de ortografie, pentru a putea explica situaţiile concrete întâlnite în diferite texte.

În cazul virgulei, regulile vor avea caracter general, cazurile particulare fiind enunţate la părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate tratate în cursul lucrării.

A. SEMNELE DE PUNCTUAŢIE

I. **Virgula** [,] marchează grafic anumite pauze scurte făcute în cursul rostirii unei propoziţii sau fraze, delimitând astfel unele părţi de propoziţie în cadrul propoziţiei şi unele propoziţii în cadrul frazei.

Folosirea virgulei în propoziţie

Virgula se foloseşte:

a) pentru a despărţi părţi de propoziţie de acelaşi fel când nu sunt coordonate prin *şi* copulativ ori prin conjuncţiile disjunctive *sau, ori, fie* nerepetate:

Am cumpărat *cărţi*$_{[,]}$ *caiete* şi creioane.
E *inteligent*$_{[,]}$ dar *comod.*

b) pentru a marca lipsa unui verb copulativ:

Acolo, călătorul e minune, iar glasul omului$_{[,]}$ poveste.

c) pentru a izola o apoziţie simplă sau dezvoltată de restul propoziţiei:

Noi$_{[,]}$ *elevii*$_{[,]}$ obţinem rezultate bune.
Mihai şi Ion$_{[,]}$ *prietenii noştri*$_{[,]}$ sunt sportivi.

Scanned with OKEN Scanner

d) pentru a despărți construcțiile gerunziale și participiale așezate la începutul frazei (propoziției):

Văzând așa[,] n-a mai stat pe gânduri.
Chemată la școală[,] s-a dus imediat.

e) pentru a izola cuvintele și construcțiile incidente de restul propoziției:

L-am găsit[,] *din fericire*[,] imediat.

f) pentru a izola complementele circumstanțiale așezate între subiect și predicat, subiectul aflându-se înaintea predicatului; când subiectul se află după predicat, complementele circumstanțiale se despart prin virgulă numai dacă se insistă asupra lor:

El[,] *în mijlocul copiilor*[,] stătea rareori.
Vino[,] *mâine*[,] și tu.

Complementele circumstanțiale pot fi însoțite și de determinanți.

g) pentru a despărți un complement așezat înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complemnentelor:

Ia acum[,] *de acolo*[,] cartea.
Cct Ccl Cd

h) pentru a despărți complementele circumstanțiale așezate la începutul propoziției, înaintea termenului regent când nu se insistă asupra lor sau când între acestea și termenul regent se află intercalate alte părți de propoziție:

Mâine[,] să mergeți și voi acolo.

i) pentru a despărți interjecțiile de restul propoziției:

Măi[,] ce întâmplare ciudată!

j) pentru a despărți substantivele în cazul vocativ, în funcție de topica în propoziție și de context:

Copile[,] ce faci acolo?
Ce faci[,] *copile*[,] acolo?
Ce faci acolo[,] *copile?*

Însoțit de o interjecție cu valoare de vocativ, substantivul în cazul vocativ formează un tot unitar cu acesta:

Măi copile[,] ce faci acolo?
Ce faci acolo[,] *măi copile?*
Ce faci[,] *măi copile*[,] acolo?

Tot un singur grup unitar formează și două substantive în cazul vocativ dintre care al doilea are formă de nominativ și este un nume propriu sau un titlu, ori un substantiv în vocativ și un adjectiv:

Doamna Ionescu[,] mergem în excursie?
Domnule profesor[,] ne-ați adus tezele?
Dragă prietene[,] mergi în parc?

k) după adverbele de afirmație sau de negație când sunt echivalente ale unei propoziții:

Da[,] voi merge.

Scanned with OKEN Scanner

l) pentru a despărţi adverbul *aşadar* cu rol de conjuncţie şi locuţiunea conjuncţională *prin urmare* aşezate în interiorul propoziţiei:

Mergi[,] *aşadar*[,] acolo.

Nu se despart prin virgulă:

a) părţile de propoziţie de acelaşi fel care sunt legate prin *şi* copulativ, prin *ori* şi *sau* aflate numai la al doilea termen:

A cumpărat *cărţi* şi *caiete*.
Iei *cartea* ori *caietul?*

b) subiectul şi predicatul, dacă între ele nu se află părţi de propoziţie sau propoziţii care impun prezenţa virgulei:

Elevul **este silitor.**

c) complementul direct, indirect sau de agent ori alt fel de complement aşezat imediat după predicat:

Scrie *temele*.
Vorbeam *despre lecţii*.
Învaţă *bine*.

d) interjecţia *ia* când este urmată de un verb la imperativ sau conjunctiv:

Ia ascultă!
Ia să vedem!

e) conjuncţiile *însă, deci* şi adverbul *totuşi* când sunt aşezate în interiorul propoziţiei:

Vine *însă* numai el.
A fost *deci* zarvă mare.
E bine *totuşi* şi aşa.

f) numele predicativ, atributul adjectival neizolat, atributul prepoziţional, genitival şi în dativ aşezate imediat după termenul regent:

Elevul *harnic* studiază.
Lecţia *de gramatică* s-a terminat.
Am aflat despre rezultatele *Mariei*.
Am fost martor *întâmplării* de atunci.

Folosirea virgulei în frază

În frază, virgula se foloseşte:
a) între propoziţiile coordonate prin juxtapunere:

Citeşte[,] *învaţă* şi scrie.

b) între propoziţiile coordonate copulativ, adversativ, disjunctiv, conclusiv coordonate prin conjuncţiile şi locuţiunile conjuncţionale: *nici, iar, dar, însă, ci, sau* (repetat), *ori* (repetat) *fie* (repetat), *ba* (repetat), *când* (repetat), *deci, aşadar, precum şi, nu numai (că)... dar (ci) şi, prin urmare, aşa că:*

Nu învaţă[,] *nici nu scrie.*
Am fost la el[,] *dar nu l-am găsit.*
Ori rămâi[,] *ori pleci.*
Ai întârziat[,] *deci nu mai poţi intra în clasă.*

c) pentru a despărţi:

- o propoziţie atributivă explicativă:

M-a bucurat mult această veste nouă[,] *pe care am aflat-o acum.*

- o propoziţie completivă directă sau indirectă aşezată înaintea regentei:

Că ai fost acolo[,] nu mi-ai spus.
Oricui doreşte[,] îi împrumut cartea.

- o propoziţie circumstanţială de loc aşezată înaintea regentei, când nu se insistă în mod deosebit asupra ei ori când stă după o regentă care are un element corelativ:

Unde ai fost tu[,] a fost şi el.
Acolo am fost[,] *unde ai fost şi tu.*

- o propoziţie temporală aşezată înaintea regentei, când se insistă asupra ei sau când stă după o regentă care conţine un complement circumstanţial:

Când ne-am întâlnit[,] m-am bucurat.
Am fost în excursie la Bucureşti[,] *când s-a organizat prin OJT.*

- o propoziţie cauzală de regentă, când nu exprimă singura cauză care justifică acţiunea din regentă:

De multe ori procedează aşa[,] *fiindcă este mai comod.*

- o propozitie finală aflată înaintea regentei sau după regentă, când nu constituie un element esenţial în frază:

Ca să reuşească[,] învaţă mereu.
Vine deseori la mine[,] *să învăţăm împreună.*

- o propoziţie modală când este aşezată înaintea regentei şi când nu se insistă în mod deosebit asupra ei sau are element corelativ în regentă:

Cum îţi vei aşterne[,] aşa vei dormi.

- o subordonată consecutivă:

A alergat aşa de tare[,] *încât a obosit.*

- o subordonată concesivă, indiferent de locul ei faţă de regentă:

Deşi l-am căutat de nenumărate ori[,] nu l-am găsit.

- o propoziţie condiţională, când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Nu veni[,] *dacă nu-ţi place acolo.*

- o subordonată opoziţională sau cumulativă:

Ai cumpărat cartofi[,] *în loc să cumperi morcovi.*
Ai şi absentat[,] *după ce că nu înveţi.*

- propoziţiile incidente, indiferent de felul lor:

Du-te repede[,] *îmi zice el*[,] să nu întârzii.
A făcut[,] *dacă mă crezi*[,] cea mai mare greşeală.

- propoziţiile intercalate într-o frază (între termenii regentei):

Întotdeauna[,] *când era îngrijorată*[,] se gândea mereu la el.

Nu se despart prin virgulă:

a) propoziţiile subiective şi predicative, indiferent de locul lor faţă de regentă, cu excepţia subiectivelor reluate:

Nu se ştie *dacă vine.*
Părerea mea este *că n-ai învăţat.*

b) propoziţia atributivă determinativă:

A urmat sfatul *pe care i l-ai dat.*

c) propozitia completivă directă sau indirectă aşezată imediat după regentă:

Nu ştiam *că ai venit.*
Povestea *cui asculta.*

d) o propoziţie completivă de agent:

A fost luată *de cine era interesat.*

e) propoziţia circumstanţială de loc aşezată după o regentă care nu conţine un complement circumstanţial:

S-a dus *unde l-ai trimis.*

f) o propoziţie cauzală care exprimă singura cauză a acţiunii din regentă:

N-a venit *fiindcă a fost bolnav.*

g) o propoziţie finală introdusă prin prepoziţia *de*:

A venit *de a luat caietul.*

h) o propoziţie modală aşezată după regentă şi considerată ca esenţială în frază:

A procedat *cum l-ai învăţat.*

i) o propoziţie consecutivă introdusă prin *de* şi aşezată imediat după predicatul regentei:

Ţipa *de-ţi lua auzul.*

j) o propoziţie condiţională când este considerată esenţială în frază:

Vine *dacă-l chemi.*

k) propoziţiile instrumentale, sociative, de excepţie şi predicative suplimentare (în general):

Dădea *cu ce găsea la îndemână.*
S-a înapoiat *împreună cu cine a venit.*
Nu-i mai rămâne altceva *decât să plece.*
L-am auzit *cum striga.*

l) coordonatele de orice fel legate prin *şi* copulativ şi prin disjunctivele *ori, sau* nerepetate:

Învaţă şi *scrie.*
Rămâi sau *preferi* să pleci.

Scanned with OKEN Scanner

II. **Punctul** [.] ca semn de punctuație marchează grafic pauza care se face în vorbire între propoziții sau fraze independente ca înțeles.

Punctul de folosește:

a) la sfârșitul unei propoziții enunțiative independente neexclamative de orice fel:

Este un elev silitor[.]
Să-l ții la tine[.]
M-aș fi dus până acolo[.]

b) la sfârșitul unei fraze care conține propoziții principale enunțiative neexclamative de orice fel sau la sfârșitul unei fraze alcătuite dintr-o propoziție exclamativă urmată de propoziții subordonate, întrucât până la sfârșitul frazei tonul exclamativ se pierde:

E bine că au procedat așa[.]
Trebuie să mergi până acolo să vezi ce s-a întâmplat[.]

c) la sfârșitul unei fraze care conține propoziții interogative indirecte:

L-am întrebat *ce s-a întâmplat* de este așa de supărat[.]

Punctul nu se folosește:

a) după titlurile de cărți, de opere literare, muzicale (după orice fel de titlu);
b) după formulele de adresare din scrisori, cuvântări etc.

III. **Semnul întrebării** [?] este semnul grafic care marchează o intonație interogativă.

Se folosește:

a) la sfârșitul unei propoziții interogative directe neexclamative, de orice fel, sau al unei interogative retorice:

Unde ai fost[?]
Cum să nu-ți iubești patria[?]

b) la sfârșitul unui grup de cuvinte cu valoarea unei propoziții interogative:

Ei, și[?]

c) la sfârșitul unei fraze care are în alcătuire o propoziție interogativă directă așezată la începutul acesteia:

Cum ai putut să faci asta[?]

d) la sfârșitul unei propoziții interogative incidente intercalate între părțile unei propoziții enunțiative sau între două propoziții enunțiative și izolată prin pauze de restul frazei:

Când am ajuns acolo - *ce să vezi*[?] - nu te puteai mișca de atâta lume.

e) pentru a marca lipsa unei replici cu caracter interogativ, exteriorizată prin mimică:

— N-ai aflat ce se întâmplă?
— [?]

Scanned with OKEN Scanner

f) pentru a arăta rezervele sau îndoielile vorbitorului faţă de o afirmaţie anterioară (se foloseşte între paranteze rotunde):

Se zice că el are un talent[(?)] nemaiîntâlnit până acum la alţi poeţi.

IV. **Semnul exclamării** [!] marchează grafic o intonaţie exclamativă.

Se foloseşte:

a) la sfârşitul unei propoziţii enunţiative exclamative de orice fel sau al unor expresii exclamative cu valoarea unei propoziţii:

Mergi mai repede acolo[!]
Ce minunat[!]

b) la sfârşitul unei fraze care se termină cu o propoziţie enunţiativă exclamativă:

M-a surprins *cât de frumos era acolo*[!]

c) la sfârşitul unei propoziţii exclamative incidente (închisă între paranteze sau pauze):

Când am ajuns acolo (*ce frumos era*[!]) am admirat munţii ce se profilau pe cerul senin.

d) după interjecţii:

Ei[!] Ce se întâmplă acolo?

e) după substantive în vocativ:

"Doamne[!] bine-ţi mai şade, jupâneşică; parcă eşti una de-a noastră."
(Ion Creangă, P. 129) (apud *ÎOOP*, p. 52)

f) pentru a marca lipsa unei replici cu caracter exclamativ, exteriorizată prin mimică:

— Nu vrea să meargă acolo.
— [!]

g) pentru a arăta îndoiala sau ironia faţă de cele afirmative în propoziţie:

Este, zice el, cel mai bun[(!)] dintre toţi.

Pentru a marca creşterea gradată a intensităţii vocii şi a stării emotive se folosesc mai multe semne de exclamare:

Ionel[!] Ionel[!!] Ionel[!!!] Du-te dincolo, mamă...
(I. L. Caragiale, *Vizită*...)

Când se foloseşte la sfârşitul unei propoziţii interogative exclamative sau al unei fraze ce conţine o astfel de propoziţie, semnul exclamării se adaugă semnului întrebării:

Şi tu ai fost acolo?[!]

V. **Punctul şi virgula** [;] este semnul de punctuaţie care marchează o pauză mai mare decât cea redată de virgulă şi mai mică decât cea redată de punct.

Se folosesc:

a) pentru a despărţi propoziţii sau grupuri de propoziţii care formează unităţi relativ independente:

Toţi mi-au spus că eşti un copil talentat[;] vei merge să studiezi la o şcoală unde poţi să-ţi pui în valoare talentul.

b) pentru a despărți propoziții sau grupuri de propoziții coordonate copulativ, adversativ sau conclusiv:

Vei merge acolo să te interesezi de soarta lor[;] dar până atunci pregătește tot ce îți este necesar.

c) pentru a despărți o cauzală sau concesivă de regenta ei:

Nu vei reuși fără un efort deosebit[;] *pentru că succesul înseamnă muncă.*
N-a realizat prea multe în viață[;] *deși își dorea cu tot dinadinsul acest lucru.*

d) după o propoziție incidentă:

Du-te, *zise el*[;] trebuie să fii acolo.

e) după adverbele de afirmație, de negație sau după unele adverbe de mod.

Da[;] să se ducă. *Bine*[;] să mergeți și voi.

f) în propoziții sau fraze pentru a despărți diversele observații referitoare la același obiect, diverse raționamente, între grupuri de cuvinte aflate în enumerație pentru a exemplifica diverse aspecte enunțate anterior:

Substantivele sunt comune și proprii: casă, dulap, masă, perete[;] Ion, Maria, Sandu etc.

VI. **Două puncte** [:] marchează o pauză în genere mai mică decât pauza indicată de punct și anunță vorbirea directă sau o enumerare, o explicație, o concluzie.

Se folosesc:

a) după un verb de declarație exprimat sau subînțeles sau după substantiv care anunță vorbirea directă:

L-*a întrebat*[:]
— Te duci acolo?
Dar el categoric[:]
— Nu!

b) după verbul care anunță reproducerea unor zgomote sau sunete:

Deodată am auzit[:] trosc!

c) înaintea citării unui text, a unui proverb, a unei zicale, a unui principiu:

Un proverb înțelept spune[:] "Dacă prietenul tău este miere, nu-l mânca tot."

d) înaintea unei enumerări:

Sunt substantive comune[:] *caiet, carte, elev, școală* etc.

e) înaintea unei precizări sau a unei explicații, care poate fi, sub aspect sintactic, apoziției sau atributivă apozițională:

În depărtare se zărește un oraș feeric[:] *Constanța.*
Îți dau un sfat[:] *să nu te duci singur acolo.*

f) după cuvinte ca *(de) exemplu, astfel, anume, iată* care anunță explicări, precizări, exemplificări:

Iată de ce nu[:] nu cred în așa ceva.

Scanned with OKEN Scanner

VII. **Semnele citării (ghilimelele)** [„...“] ori [«...»] se folosesc:

a) înainte şi după un text extras şi reprodus întocmai (text citat) dintr-o operă literară, dintr-o lucrare ştiinţifică sau înainte şi după un text reprodus în vorbire directă:

Se dă textul:
["]Nu ştiu alţii cum sunt, dar eu.....["]
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie)*

b) pentru a exprima o ironie faţă de cel care foloseşte cuvântul sau grupul de cuvinte reproduse sau când cuvântul e folosit cu sens opus:

Spune c-ar fi ["]*deştept*["] din cale-afară.
Vezi, ["]*deşteptule*["], că nu este aşa?

c) pentru a atrage atenţia în mod deosebit asupra unor cuvinte cărora li se dă o importanţă mai mare:

Tu şi el trebuie să mergeţi acolo, adică ["]*voi*["] care reprezentaţi ceva...

d) la titlurile operelor literare, ştiinţifice, ale publicaţiilor, atunci când aceste titluri sunt reproduse în frază:

În opera literară ["]*Amintiri din copilărie*["], Ion Creangă povesteşte întâmplările acelei vârste fericite.

e) pentru a preciza sensul unor cuvinte în lucrările de lingvistică:

Verbul *a veni* poate să aibă sensuri diferite:
Apa îi venea până la genunchi. (["]*a ajunge*["])

Când există un citat în interiorul altui citat se folosesc două feluri de ghilimele: ["..."] şi [«...»], ultimele folosindu-se în interiorul textului:

["]Şi el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la baba-oarba, ne ridica în grindă zicând: [«] Tata mare![»] şi ne săruta mereu...["]
(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

VIII. **Linia de dialog** [—] marchează începutul vorbirii unei (fiecărei) persoane care participă la dialog:

[-] Te-ai dus acolo?
[-] Nu.

IX. **Linia de pauză** [-] se foloseşte:

a) în interiorul propoziţiei şi al frazei pentru a delimita cuvintele, construcţiile şi propoziţiile incidente, propoziţiile explicative şi apoziţiile, având valoarea virgulei:

Mihai [-] *fratele meu* [-] a fost acolo.

b) înaintea unei explicaţii:

Ajunsese de nu-l mai recunoşteai [-] *o umbră*.

c) înaintea unei comparaţii căreia îi lipseşte adverbul comparativ:

Era frumoasă: talie subţire, privire blândă, iar faţa ei [-] boboc de trandafir.

d) pentru a marca absenţa predicatului sau a verbului copulativ:

"Religia[-]o frază de dânşii inventată..."
(M. Eminescu, *Împărat şi proletar*)

Scanned with OKEN Scanner

X. **Parantezele rotunde** [( )] sau drepte [[ ]] se folosesc pentru a arăta un adaos în interiorul unei propoziţii sau fraze; adaosul poate fi sintagmă, propoziţie sau frază de sine stătătoare din punct de vedere gramatical sau poate să facă parte din aceeaşi propoziţie sau frază ca şi grupul sintactic pe care îl explică:

"Era adevărat că acest sergent nu încetase să se arate vesel de când venise [(] doar de câteva zile, înainte deci de evenimentele de ieri[)] ..."

(Marin Preda, *O oră din august*)

Parantezele drepte se mai folosesc pentru a închide un adaoś făcut de noi într-un text citat sau unele cuvinte ori semne de punctuaţie asupra cărora vrem să atragem atenţia cititorului (ca în lucrarea de faţă):

"Pe lângă el [pe lângă pârâu], cobora chinuită singura cărare..."

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

Parantezele drepte se folosesc şi pentru a închide punctele de suspensie, marcând lipsa unui fragment dintr-un text citat:

Sus la munte s-a făcut cioban[[...]] Din an în an, a crescut în turme şi în argaţi[[...]]

(Gala Galaction, *La Vulturi!*)

XI. **Punctele de suspensie** [...] marchează întreruperea momentană sau definitivă a vorbirii din diferite motive:

a) înaintea unei afirmaţii care provoacă surprinderea:

M-a pedepsit pentru[...] o nimica toată.

b) când vorbitorul consideră restul comunicării uşor de subînţeles:

Să-mi spui când ai vreun motiv care[...]

c) datorită intervenţiei neaşteptate a unui interlocutor:

— Să te duci, că dacă[...]
— Bine, aşa voi face!

d) pentru ca vorbitorul să găsească expresiile cele mai potrivite sau pentru ca autorul să sugereze ritmul lent al vorbirii:

Era acolo[...] în munţi[...] la peşteră[...] o privelişte minunată!

e) pentru a indica întârzierea răspunsului:

— Ai fost acolo?
— [...] Unde să fiu?

f) pentru a marca o vorbire incoerentă:

Evenimentul a avut loc [...] la [...] masele populare care [...] Ştefan cel Mare i-a învins pe turci.

g) pentru a arăta mirarea, surprinderea, punctele de suspensie fiind însoţite de semnul exclamării sau al întrebării:

— Ştii că a reuşit?
— Da? [...]

Când sunt puse între paranteze drepte într-un citat, punctele de suspensie marchează lipsa unui fragment:

(Vezi exemplele de la X)

Scanned with OKEN Scanner

Ele se mai folosesc şi după titlurile unor poezii care sunt formate din primul vers sau dintr-o parte a acestuia:

O, mamă[...], de M. Eminescu

Punctele de suspensie mai marchează o dată nesigură sau omiterea ei voită:

Într-un document de la 184 [...] se prevede acest fapt.
În scrisoarea ta din [...] decembrie anul trecut mi-ai făcut această precizare.

XII. **Cratima (liniuţa de unire sau de despărţire)** [-] se foloseşte ca semn de punctuaţie:

a) în repetiţii, când cuvântul repetat formează o unitate (substantiv, adjectiv, adverb, interjecţie):

Încet[-]încet, se apropiau de mal.
Gânduri[-]gânduri îi treceau prin cap.

b) în interiorul unor expresii formate din două substantive, un substantiv şi un adverb, din două adverbe sau din două interjecţii:

calea[-]valea, câine[-]câineşte, ici[-]colo, trosc[-]pleosc;

e) între două numerale pentru a arăta că indicaţia numerică este aproximativă:

Costă vreo *2000[-]3000* de lei.

d) între cuvintele care arată limitele unei distanţe sau ale unui interval de timp:

A călătorit pe ruta *Bucureşti[-]Roşiori*.
În perioada *1[-]10* ianuarie magazinul este închis.

B. SEMNELE ORTOGRAFICE

I. **Cratima** (liniuţa de unire sau de despărţire) [-] se foloseşte ca semn ortografic în următoarle situaţii:

a) pentru a reda în scris rostirea împreună a două cuvinte alăturate, părţi de vorbire diferite, fiind posibilă şi omiterea unei vocale:

ducându[-]se; să[-]i dea.

Când cratima se află în interiorul silabei şi nu corespunde cu tăietura silabică (aşa cum corespunde în cazul primului exemplu), ea poate marca:

- rostirea într-o silabă a unui cuvânt întreg şi a începutului altui cuvânt:

mi[-]aduce;

- rostirea într-o silabă a sfârşitului unui cuvânt şi a unui cuvânt întreg:

ducându[-]l;

- rostirea într-o silabă a sfârştitului unui cuvânt şi a începutului altuia:

dac[-]auzea.

b) pentru a despărţi cuvintele în silabe:

c) la scrierea cuvintelor compuse prin alăturare:

câine[-]lup; cal[-]de[-]mare; nou[-]născut etc.

d) la scrierea unor derivate cu prefixe sau cu sufixe ca:

ex[-]director, voltaire[-]ian etc.

Scanned with OKEN Scanner

e) pentru a lega desinenţa sau articolul hotărât enclitic de un cuvânt neobişnuit ca rostire ori scriere, unele dintre cuvinte fiind compuse prin abreviere: *ONU[-]ul, pH[-]ul, show[-]uri;*

f) pentru a însoţi segmente izolate dintr-un cuvânt: articolul hotărât [-]l;

II. **Apostroful** ['] marchează grafic:

a) căderea (absenţa) accidentală în rostire a unui sunet sau a unui grup de sunete:

Las['] pe mine! *Un*['] te duci?

b) absenţa primelor cifre ale notaţiei unui an: ['])94 (în loc de 1994).

III. **Punctul** [.], ca semn de ortografie, se foloseşte:

a) în abrevierile formate din prima literă a cuvântului, dar folosirea lui nu este totdeauna obligatorie:

O[.]N[.]U[.]. dar şi *ONU*

Punctul se foloseşte obligatoriu la prescurtarea numelor de persoană: I[.] Creangă.

b) în abrevierile formate din prima parte a cuvântului sau din aceasta plus consoana cu care începe silaba următoare: *dvs*[.] *dv*[.]; *dr*[.] *etc*[.]

Punctul nu se foloseşte:

a) după abrevierile formate din prima şi ultimele litere ale cuvântului sau la compusele prin abreviere la fragmente unite ori la iniţiale şi fragmente unite: *d-tale, d-voastră, plafar, ADAS, TAROM.*

b) după simbolurile din chimie, fizică, matematică, precum şi prescurtarea punctelor cardinale: *Mg, cm, kg, E, N;*

IV. **Bara** [/] se foloseşte în abrevieri:

a) între doi termeni ai unei formule de tipul *km[/]h* (kilometri pe oră);

b) în abrevierea prefixului *contra -; c[/]val* (= contra-valoarea).

V. **Linia de pauză** [—] se foloseşte între un termen simplu şi unul compus sau între doi termeni compuşi, scrişi cu cratimă, care formează un nou cuvânt compus:

anglo[—]sud-coreean; nord[—] nord-vest;
sud - est [—] nord-vest;

În aceste situatii, cratima este mai scurtă decât linia de pauză.

VI. **Pauza albă (grafică)** delimitează cuvintele arătând că în acel loc se termină un cuvânt şi urmează altul. Ea concretizează aplicarea principiului sintactic al ortografiei potrivit cu care scrierea delimitează cuvintele după sensul lor lexical şi după valorile lor gramaticale:

a venit *odată* ("cândva")
a venit *o dată* (" o singură dată ").

EXERCIŢII

1. Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi de ortografie din textele de mai jos şi din textele de la exerciţiul 2, p. 361:

a) "Să curgă val de lacrimi şi sângele ca râul,
Ce roadă vor aduce când munca nu le-ajută?
De n-ar pica sudoarea pe glii, n-ar creşte grâul,
Căci stropii rodnici rana pământului sărută."

(V. Voiculescu, *Imn muncii*)

b) "Este o constatare plină de consecinţe, pentru întreg domeniul studiilor estetice şi literare, faptul că limbajul omenesc este însufleţit de două intenţii care, deşi rămân mai tot timpul solidare, nu sunt mai puţin diferite în spiritul şi direcţia lor."

(Tudor Vianu)

2. Notaţi semnele de ortografie şi punctuaţie care lipsesc în textele de mai jos:

a) Şi unde te duci Emile cu Lila
Acasă dacă mă lăsaţi să trec podu
Te lăsăm dar mai spunene de ce suferă Lila
Copilul se scărpină în ureche şi începu să le înşire cei trecea prin minte Soldaţii se prăpădeau de râs şi Emil se bucura că o să poată ajunge acasă cu gâsca La un moment dat de sub pod apăru un soldat mânjit de noroi

(D.R. Popescu, *Senin de august*)

b) În clipa aceea în noaptea neagră se auzi un glas aproape de tot
Cine i acolo
Om bun răspunse moşul
Dacă eşti bun vino aici
Moş Miron sprinten ca un flăcăiandru se înfundă în noapte

(I. Agârbiceanu, *Darul lui moş Miron*)

Scanned with OKEN Scanner

c) Greuceanu simţind că s-a luat după dânşii zmeoaica cea bătrână zise frăţâne său
Ia te uită frate înapoi şi spune mi ce vezi
Ce să văz frate îi răspunse el iată un nor vine după noi ca un vârtej
(Greuceanu)

d) Uite coniţă Ionel nu s-astâmpară
Ionel strigă madam Popescu Ionel vin la mama
Apoi către mine încet
Nu ştii ce ştrengar se face şi deştept
Dar vocea de dincolo adaugă
Coniţa uite Ionel vrea să mi răstoarne maşina Astâmpărăte că te arzi
Ionel strigă iar madam Popescu Ionel vin la mama
(I.L. Caragiale, *Vizită...*)

3. Indicaţi cel puţin cinci cazuri în care folosirea virgulei ar constitui o greşeală de punctuaţie. Daţi exemple în acest sens marcând locul unde virgula nu este îngăduită.

4. Exemplele de mai jos conţin greşeli de punctuaţie şi ortografie. Corectaţi aceste greşeli.

a) Astfel că, ampla dezbatere n-a mai avut loc.

b) Cerul o mare de flăcări *(titlu)*

c) Domnule, profesor aşteptaţi, să termine de vorbit colegul meu.

d) Răspunde la întrebări dacă vrea şi apoi pleacă.

e) Bursierii, poate au câştigat un concurs.

f) "Frumoasă eşti pădurea mea
Când umbrai încă rară,
Şi printre crengi adie-abia
Un vânt de primăvară"
(G. Topârceanu, *Cântec*)

g) Liniştiţivă măi, oameni buni

h) Hai, cu mine

i) Ia, să vezi întâmplare!

Scanned with OKEN Scanner

SOLUŢIILE EXERCIŢIILOR

1.

a)

["]*Să... sărută*["] - ghilimele s-au folosit înainte şi după un text extras şi reprodus întocmai dintr-o operă literară;

...ca râul[,] *ce roadă...* - virgula desparte două propoziţii concesive coordonate prin *şi* de regenta lor pe care o precedă;

le[-]*ajută* - cratima marchează rostirea într-o silabă a unui cuvânt întreg şi a începutului altui cuvânt, părţi de vorbire diferite, fără omiterea unei vocale: *le* - pronume personal formă neaccentuată; *ajută* - verb;

...ajută[?] - semnul întrebării s-a folosit la sfârşitul unei fraze care are în alcătuirea ei şi o propoziţie interogativă retorică;

n[-]*ar* - cratima marchează rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi (părţi de vorbire diferite), cu omiterea vocalei *-u*; *n(u)* - adverb de mod de negaţie; *ar* - verbul auxiliar *a avea* care intră în alcătuirea modului condiţional-optativ;

...glii [,] *n-ar creşte...* - virgula desparte o subordonată condiţională antepusă regentei ei;

n[-]*ar* - vezi mai sus;

...grâul[,] *căci...* - virgula desparte o subordonată cauzală de regenta ei;

...sărută[.] - punctul marchează sfârşitul unei fraze care are în alcătuire propoziţii enunţiative propriu-zise neexclamative;

b)

["]*Este... lor.*["] - ghilimelele delimitează un text citat;

...consecinţe[,] *pentru... literare*[,] faptul - virgulele izolează complementul circumstanţial de relaţie *pentru... domeniul* însoţit de determinanţi, aşezat între predicat şi subiect, deoarece se insistă asupra lui;

...care[,] *deşi... solidare*[,] *nu sunt* - virgulele izolează o propoziţie subordonată concesivă intercalată între părţile regentei;

...lor[.] - punctul marchează sfârşitul unei fraze care are în alcătuire propoziţii principale enunţiative neexclamative;

c)

["]- *Boierule...un bine...*["] - ghilimelele sau semnele citării s-au folosit înainte şi după un text extras şi reprodus întocmai dintr-o operă literară;

...[-] *Boierule...* - linia de dialog marchează începutul vorbirii unei persoane care participă la dialog;

...Boierule[,] *te-nşeli...* - virgula s-a folosit după un substantiv în cazul vocativ, aşezat la începutul propoziţiei;

...te[-]*nşeli...* - cratima marchează rostirea într-o silabă a unui cuvânt întreg şi a începutului altui cuvânt (două părţi de vorbire diferite) cu omiterea vocalei *î-*; *te-* pronume reflexiv; *(î)nşeli* - verb;

Scanned with OKEN Scanner

...te-nşeli[,] zise... - virgula desparte o propoziţie principală incidentă de restul comunicării;

...Şoimaru[.] - punctul s-a folosit la sfârşitul unei fraze care se termină cu o propoziţie principală enunţiativă propriu-zisă;

...[-] Aşa?... - linia de dialog marchează începutul vorbirii unei persoane care participă la dialog.

... - Aşa[?]... - semnul întrebării s-a folosit la sfârşitul unei propoziţii interogative neexclamative;

...Ha[!]... - semnul exclamării s-a folosit după o interjecţie;

...mă[-]nşel?... - cratima marchează rostirea într-o silabă a unui cuvânt întreg şi a începutului altui cuvânt, părţi de vorbire diferite, prin omiterea vocalei *î-*: *mă* - pronume reflexiv; *(î)nşel* - verb;

...mă-nşel[?]... - semnul întrebării s-a folosit la sfârşitul unei propoziţii interogative neexclamative;

...mă[-]nşel... - vezi mai sus;

...mă-nşel[,] căci... - virgula desparte propoziţia cauzală de regenta ei;

...căci[,] dacă... lor[,] vor veni... - virgulele izolează o propoziţie subordonată condiţională intercalată între termenii regentei;

...o dată[,] cu străşnicie... - virgula desparte două complemente circumstanţiale diferite (de timp şi de mod) care au acelaşi termen regent;

...cu străşnicie[,] în limba lor... - virgula desparte două complemente circumstanţiale de mod coordonate copulativ prin juxtapunere;

...pământ[!] Îndrăzneşti... - semnul exclamării s-a folosit la sfârşitul unei fraze care are în alcătuire şi propoziţii enunţiative exclamative;

...tu[,] poate[,] Şoimarule... - cele două virgule izolează o propoziţie principală incidentă de restul frazei; a doua virgulă are şi rolul de a despărţi substantivul *Şoimarule* în cazul vocativ, aşezat la sfârşitul propoziţiei;

...Şoimarule[?] Nu... - semnul întrebării s-a folosit la sfârşitul unei fraze care are în alcătuirea ei o propoziţie interogativă neexclamativă;

...îndrăzni[,] că... - virgula desparte o propoziţie subordonată cauzală de regenta ei;

...ţi[-]i... - cratima marchează pronunţarea într-o singură silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, cu omiterea vocalei *î*; *ţi - pronume personal; (î)i* - verb;

...frânt[.] Şi... - punctul marchează sfârşitul unei fraze care are în alcătuire propoziţii enunţiative propriu-zise neexclamative;

...prost[,] căci... - virgula desparte o propoziţie subordonată cauzală de regenta ei;

...odată[,] în viaţă... - virgula desparte două complemente circumstanţiale de timp, coordonate copulativ prin juxtapunere;

...în viaţă[,] mi-ai făcut... - virgula desparte un complement circumstanţial de timp aşezat înaintea termenului regent, deoarece nu se insistă asupra lui;

...mi[-]ai făcut... - cratima marchează rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, fără omiterea unei vocale: *mi-* pronume personal; *ai* - verbul auxiliar *a avea* care intră în alcătuirea perfectului compus;

...un bine[...] - punctele de suspensie marchează întreruperea momentană a vorbirii datorită intervenţiei interlocutorului;

Scanned with OKEN Scanner

d)

["] - *Las'... Broşteni*["] - ghilimelele sau semnele citării delimitează un text extras şi reprodus întocmai dintr-o operă literară;

[-] Las'... - linia de dialog marchează începutul vorbirii unei persoane care participă la dialog;

... Las['], măi... - apostroful marchează absenţa accidentală din pronunţie a vocalei *ă*;

...Las'[,] măi Ştefane şi Smărănducă[,] nu... - cele două virgule izolează de restul comunicării o construcţie alcătuită dintr-o interjecţie şi două substantive în cazul V; interjecţia *măi* cu valoare de vocativ, deoarece arată o chemare, o strigare, formează un tot unitar cu substantivele pe care le însoţeşte; a doua virgulă are şi rolul de a despărţi două propoziţii principale coordonate copulativ prin juxtapunere;

...atâta[,] că azi... - virgula desparte o propoziţie subordonată cauzală de regentă;

...duminică[,] mâne... - virgula desparte două propoziţii subordonate cauzale coordonate copulativ prin juxtapunere;

...de târg[,] dar... - virgula desparte două propoziţii subordonate cauzale coordonate adversativ prin conjuncţia *dar;*

...marţi[,] de-om ajunge cu sănătate[,] am să... - cele două virgule izolează o propoziţie subordonată circumstanţială condiţională intercalată între termenii regentei;

...de[-]om... - cratima marchează rostirea într-o singură silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, fără omiterea unei vocale: *de* - conjuncţie subordonatoare simplă; *om* - verbul auxiliar *a avea,* care intră în alcătuirea viitorului popular;

...să[-]l duc... - cratima marchează rostirea într-o silabă a două cuvinte întregi, părţi de vorbire diferite, prin omiterea vocalei *î-*: *să* - conjuncţia subordonatoare simplă; *(î)l* - pronume personal;

...Broşteni[.] - punctul s-a folosit la sfârşitul unei fraze care are în alcătuire propoziţii enunţiative neexclamative şi exclamative, dar a căror valoare afectivă a dispărut până la final.

2.

a) "— Şi unde te duci, Emile, cu Lila?
— Acasă, dacă mă lăsaţi să trec podu'.
— Te lăsăm, dar mai spune-ne de ce suferă Lila.
Copilul se scărpină în ureche şi începu să le înşire ce-i trecea prin minte. Soldaţii se prăpădeau de râs şi Emil se bucura că o să poată ajunge acasă cu gâsca. La un moment dat, de sub pod apăru un soldat, mânjit de noroi."
(D.R. Popescu, *Senin de august*)

b) "În clipa aceea, în noaptea neagră se auzi un glas, aproape de tot:
— Cine-i acolo?
— Om bun, răspunse moşul.
— Dacă eşti bun, vino aici!
Moş Miron, sprinten ca un flăcăiandru, se înfundă în noapte."
(I. Agârbiceanu, *Darul lui moş Miron*)

c) "Greuceanu, simţind că s-a luat după dânşii zmeoaica cea bătrână, zise frăţâne-său:
— Ia te uită, frate, înapoi şi spune-mi ce vezi.
— Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej."
(*Greuceanu*)

Scanned with OKEN Scanner

d) "— Uite, coniţă, Ionel nu s-astâmpără!
— Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!
Apoi, către mine încet:
— Nu ştii ce ştrengar se face... şi deştept...
Dar vocea de dincolo adaugă:
— Coniţă! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne maşina!... Astâmpără-te, că te arzi!
— Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!"
(I.L. Caragiale, *Vizită...*)

3. Virgula nu se foloseşte:

a) între subiect şi predicat (neseparate de o construcţie explicativă sau incidentă):
Elevul acesta x este silitor.

b) între complementul direct sau indirect şi cuvântul pe care-l determină, când sunt aşezate după acesta:
Ionel şi-a învăţat x lecţia
I-am oferit-o x băiatului.

c) între părţile de propoziţie de acelaşi fel, coordonate copulativ prin *şi* sau disjunctiv prin conjuncţiile *ori* şi *sau*, prezente numai la ultimul termen:
A cumpărat cărţi x şi caiete.
Cumperi creion x sau stilou?

d) între subiectivă şi regenta ei, indiferent de topică, fără să fie reluată;
Desigur x că vine.

e) între predicativă şi regenta ei:
Întrebarea este x dacă nu va întârzia.

f) între completiva directă sau indirectă şi regenta lor, când sunt aşezate după aceasta, imediat lângă cuvântul determinat:
Mi-a spus x că va veni.
Povestea x cui îl asculta.

Observaţie: Pentru alte reguli, vezi *ÎOOP*, p. 63-73.

Regulile care prevăd situaţiile în care nu este permisă folosirea virgulei sunt grupate în capitole speciale, în lucrările: Beldescu, *OOP*, p. 94-96 şi Drincu, *Semnele*, p. 35-46, 57-58, 62-67.

4.

a) Astfel că ampla dezbatere n-a mai avut loc.
b) Cerul - o mare de flăcări
Cerul - o mare de flăcări!
Cerul, o mare de flăcări
Cerul, o mare de flăcări!
c) Domnule profesor, aşteptaţi să termine de vorbit colegul meu.
d) Răspunde la întrebări, dacă vrea, şi apoi pleacă.
e) Bursierii poate au câştigat un concurs.
Bursierii, poate, au câştigat un concurs.
f) "Frumoasă eşti, pădurea mea,
Când frunza-i încă rară
Şi printre crengi adie-abia
Un vânt de primăvară."
(G. Topârceanu, *Cântec*)
g) Liniştiţi-vă, măi oameni buni, odată!
h) Hai cu mine!
i) Ia să vezi întâmplare!

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ[1]

1. Anghelescu Temelie, N., Popescu, Adrian Gh., *Dificultăţi ale analizei gramaticale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976
2. Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986
3. Bărboi, Constanţa, Berea-Găgeanu, Elena, Nuţă, Silvia, Mărgineanţu, Dorina, *Limba română în şcoală*, Editura „Eurobit", Timişoara, 1992.
4. Bârzănescu, Agata, Popescu, Valeria, *Culegere de exerciţii gramaticale pentru clasele V-VIII*, Editura „Porus M.", 1993
5. Beldescu, G., *Ortografie, ortoepie, punctuaţie. Supliment al revistei pentru elevi "Limbă şi literatură română"*, Societatea de Ştiinţe Filologice din România, Bucureşti, 1982
6. Botiş, Valeria; Vulişia Alexandrescu, Maria, Comănescu, Ioan, *Sintaxa propoziţiei. Texte şi analize*, Editura „Falco", Timişoara, 1977.
7. Constantinescu, Silviu, *Exerciţii şi analize gramaticale (Culegere pentru clasele V-VIII)*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976
8. Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcţie şi analiză*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989
9. Drincu, Sergiu, *Semnele ortografice şi de punctuaţie în limba română. Norme şi exerciţii*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983
10. xxx *Gramatica limbii române*, volumele I şi II, ediţia a doua revăzută şi adăugită, tiraj nou, Editura Academiei, Bucureşti, 1966
11. Goian, Maria Emilia, *Probleme de sintaxă. Limba română. Fişe de muncă individuală*, Editura "Recif", Bucureşti, 1992
12. Guţu-Romalo, Valeria, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975
13. Hristea, Theodor (coordonator), *Sinteze de limba română*, ediţia a II-a revăzută şi din nou îmbogăţită, Editura "Albatros" Bucureşti, 1984
14. Ionescu-Miciora, M. El., *Culegere de exerciţii gramaticale*, Institutul de Ştiinţe Pedagogice, Editura de Stat Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1956
15. Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978
16. Irimia, Dumitru, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Editura "Junimea", Iaşi, 1983
17. Invănuş, Dumitru, *Limba română. Sintaxă şi morfologie. Rezolvări, soluţii şi îndrumări pentru analiza exerciţiilor din manualul clasei a VIII-a*, Editura "Cartea Nouă", Craiova 1991
18 xxx *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, ediţia a V-a, Editura „Univers Enciclopedic", Bucureşti, 1995
19. Macarie, Augustin, Macarie, Doina, *Gramatica limbii române pentru admitere*, Editura „Viitorul Românesc"
20. Neamţu, G., G., *Elemente de analiză gramaticală, 99 de confuzii/distincţii*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989
21. Nicolescu, Aurel, *Analiza gramaticale*, ediţia a III-a revăzută şi adăugită, Editura „Ion Creangă", Bucureşti, 1978 (reeditată)
22. Novac Alexandrina, Coleaşă Iancu, *Culegere de fraze analizate sintactic*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1973
23. Popescu, Ion, *Limba română. Gramatică şi noţiuni de vocabular. Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993
24. Popescu, Ştefania, *Gramatică practică a limbii române cu o culegere de exerciţii*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971 (reeditată)
25. Şerban, Vasile, *Sintaxa limbii române. Curs practic*, ediţia a doua revăzută şi completată, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti 1970

---

[1] Lista bibliografică cuprinde numai titlurile lucrărilor citate şi ale culegerilor de exerciţii folosite.

Scanned with OKEN Scanner

Cartea oferă, pe lângă noțiunile teoretice, un număr important de exerciții rezolvate integral, însoțite de precizări, observații și indicații, contribuind astfel la formarea unor deprinderi temeinice de muncă individuală în afara orelor de curs.

Se adresează elevilor de gimnaziu, elevilor de liceu de la clasele cu profil umanist, precum și viitorilor candidați la concursurile de admitere în licee, școli postliceale, colegii și facultăți, la care se susțin probe de verificare a cunoștințelor de limba română.

ISBN 973-568-186-2

Scanned with OKEN Scanner